

DIAGNOZA
SYTUACJI SPOŁECZNEJ,
GOSPODARCZEJ, PRZESTRZENNEJ
I KLIMATYCZNO-
ŚRODOWISKOWEJ
GMINY JABŁONNA LACKA

ZLECENIODAWCA:
GMINA JABŁONNA LACKA
UL. TARGOWA 4
03-304 JABŁONNA LACKA

WYKONAWCA:
EKOD URBANISTYKA ŁUKASZ KOWALSKI
E-MAIL: ekod.urbanistyka@gmail.com

SPIS TREŚCI

WSTĘP	5
1. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z ZAŁOŻEŃ, POLITYK I DOKUMENTÓW STRATEGICZNYCH POSZCZEGÓLNYCH SZCZEBLI TERYTORIALNYCH.....	6
1.1. POLITYKA UNII EUROPEJSKIEJ I JEJ ODZWIERCIEDLENIE NA POZIOMIE KRAJOWYM	6
1.2. STRATEGICZNE ZAŁOŻENIA ROZWOJU KRAJU	10
1.3. STRATEGICZNE ZAŁOŻENIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA	18
1.4. STRATEGICZNE ZAŁOŻENIA ROZWOJU POWIATU LUB PONADLOKALNYCH OBSZARÓW FUNKCJONALNYCH	22
1.5. LOKALNA GRUPA DZIAŁANIA	23
2. POŁOŻENIE, DOSTĘPNOŚĆ KOMUNIKACYJNA I MOBILNOŚĆ	24
2.1. POŁOŻENIE ADMINISTRACYJNE	24
2.2. WEWNĘTRZNA I ZEWNĘTRZNA DOSTĘPNOŚĆ KOMUNIKACYJNA	26
2.2.1. INFRASTRUKTURA DROGOWA	26
2.2.2. INFRASTRUKTURA KOLEJOWA	28
2.2.3. INFRASTRUKTURA ROWEROWA	28
2.2.4. TRANSPORT ZBIOROWY	29
2.2.5. POŁOŻENIE WZGLĘDEM WIĘKSZYCH OŚRODKÓW MIEJSKICH	29
2.2.6. DOSTĘPNOŚĆ TRANSPORTOWA GMINY W UJĘCIU KRAJOWYM	31
2.2.7. PLANY INWESTYCYJNE W ODNIESIENIU DO SIECI TRANSPORTOWEJ	35
2.3. TELEKOMUNIKACJA I INTERNET	35
2.4. WNIOSKI	37
3. LUDNOŚĆ I PROCESY DEMOGRAFICZNE	39
3.1. STAN LUDNOŚCI	39
3.1.1. LICZBA LUDNOŚCI I GĘSTOŚĆ ZAŁUDNIENIA	39
3.1.2. STRUKTURA PŁCI	40
3.1.3. STRUKTURA WIEKOWA LUDNOŚCI	41
3.2. PROCESY DEMOGRAFICZNE	41
3.2.1. RUCH NATURALNY LUDNOŚCI	41
3.2.2. MIGRACJE	42
3.2.3. RUCH RZECZYWISTY LUDNOŚCI	43
3.2.4. PROGNOZA DEMOGRAFICZNA	44
3.3. WNIOSKI	46
4. ROLNICTWO, GOSPODARKA I RYNEK PRACY	47
4.1. ROLNICTWO	47
4.2. PODMIOTY GOSPODARCZE	49
4.2.1. LICZEBNOŚĆ	49
4.2.2. WIELKOŚĆ	53
4.2.3. RODZAJ	53
4.3. RYNEK PRACY	54
4.3.1. PRACUJĄCY	54
4.3.2. BEZROBOCIE	55
4.3.3. WYNAGRODZENIA	57
4.4. TERENY INWESTYCYJNE	59
4.5. WNIOSKI	59
5. ŚRODOWISKO I INFRASTRUKTURA	60
5.1. POŁOŻENIE FIZYCZNOGEOGRAFICZNE	60
5.2. UWARUNKOWANIA KLIMATYCZNO-ŚRODOWISKOWE	61
5.2.1. WARUNKI KLIMATYCZNE	61
5.2.2. UKSZTAŁTOWANIE TERENU	62
5.2.3. LITOSFERA I GLEBY	64
5.2.4. WODY POWIERZCHNIOWE I PODZIEMNE	65
5.2.5. UDOKUMENTOWANE ZASOBY KOPALIN	66
5.2.6. ZASOBY LEŚNE	66
5.3. ZASKLEPIENIE GRUNTÓW	67
5.4. FORMY OCHRONY PRZYRODY	68
5.4.1. USTANOWIONE FORM OCHRONY PRZYRODY	68
5.4.2. PLANOWANE FORMY OCHRONY PRZYRODY	70
5.5. SYSTEM PRZYRODNICZY GMINY	70
5.6. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA	72
5.6.1. INFRASTRUKTURA WODOCIĄGOWA	72
5.6.2. INFRASTRUKTURA KANALIZACYJNA	73
5.6.3. INFRASTRUKTURA ELEKTROENERGETYCZNA	73
5.6.4. INFRASTRUKTURA CIEPŁOWNICZA	74
5.6.5. ODNAWIALNE ŹRÓDŁA ENERGII	74

5.6.6.	INFRASTRUKTURA GAZOWA.....	74
5.6.7.	GOSPODARKA ODPADAMI.....	74
5.7.	WNIOSKI.....	75
6.	KULTURA I DZIEDZICTWO KULTUROWE	77
6.1.	RYS HISTORYCZNY	77
6.2.	ZASOBY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO.....	77
6.2.1.	OBIEKTY WPISANE DO REJESTRU ZABYTEKÓW.....	78
6.2.2.	OBIEKTY UJĘTE W EWIDENCJI ZABYTEKÓW.....	79
6.2.3.	STANOWISKA ARCHEOLOGICZNE	79
6.2.4.	ZAGROŻENIA DLA ZASOBÓW DZIEDZICTWA KULTUROWEGO	80
6.3.	INSTYTUCJE KULTURY	80
6.4.	LOKALNE DZIEDZICTWO NIEMATERIALNE.....	82
6.5.	WNIOSKI.....	82
7.	SPORT, REKREACJA I TURYSTYKA	83
7.1.	INFRASTRUKTURA SPORTOWO-REKREACYJNA I JEJ WYKORZYSTANIE	83
7.2.	ATRAKCYJNOŚĆ TURYSTYCZNA	83
7.2.1.	WALORY PRZYRODNICZE	83
7.2.2.	WALORY ANTROPOGENICZNE	84
7.2.3.	BAZA MATERIALNA TURYSTYKI.....	84
7.3.	WNIOSKI.....	85
8.	PLANOWANIE I ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE	86
8.1.	PLANOWANIE PRZESTRZENNE W GMINIE.....	86
8.1.1.	PLAN OGÓLNY GMINY	86
8.1.2.	STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO	87
8.1.3.	MIEJSCOWE PLANY ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO ORAZ DECYZJE O WARUNKACH ZABUDOWY I DECYZJE LOKALIZACJI INWESTYCJI CELU PUBLICZNEGO	88
8.2.	STRUKTURA OSADNICZA	89
8.3.	REWITALIZACJA.....	90
8.4.	OBSZARY ZINTEGROWANEGO INWESTOWANIA I WYKLUCZENIA Z INWESTOWANIA.....	90
8.5.	OBSZARY ROZMIESZCZENIA INWESTYCJI CELU PUBLICZNEGO O ZNACZENIU PONADLOKALNYM	91
8.6.	WNIOSKI.....	91
9.	BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE	92
9.1.	OCHRONA LUDNOŚCI I OBRONA CYWILNA	92
9.2.	PODMIOTY I INSTYTUCJE REALIZUJĄCE ZADANIA Z ZAKRESU BEZPIECZEŃSTWA.....	93
9.3.	PRZESTĘPCZOŚĆ.....	94
9.4.	ZAGROŻENIA WYNIKAJĄCE Z POŁOŻENIA GEOGRAFICZNEGO	94
9.4.1.	ZAGROŻENIE ZANIECZYSZCZENIEM POWIETRZA ATMOSFERYCZNEGO	94
9.4.2.	ZAGROŻENIE ZMIANĄ KLIMATU	95
9.4.3.	ZAGROŻENIE ZALEWOWE	99
9.4.4.	ZAGROŻENIA RUCHAMI MASOWYMI	101
9.4.5.	ZAGROŻENIA SUSZĄ I ZAGROŻENIE POŻAROWE.....	102
9.4.6.	ZAGROŻENIE POWAŻNĄ AWARIĄ.....	103
9.5.	WNIOSKI.....	104
10.	POLITYKA SPOŁECZNA	105
10.1.	OCHRONA ZDROWIA.....	105
10.2.	POMOC SPOŁECZNA.....	106
10.3.	MIESZKALNICTWO	108
10.4.	WNIOSKI.....	112
11.	EDUKACJA I KAPITAŁ SPOŁECZNY.....	113
11.1.	PLACÓWKI OŚWIATOWE.....	113
11.2.	LICZBA UCZNIÓW	113
11.3.	KAPITAŁ SPOŁECZNY	115
11.3.1.	ORGANIZACJE I STOWARZYSZENIA	115
11.3.2.	AKTYWNOŚĆ OBYWATELSKA, FREKWENCJA W WYBORACH	116
11.4.	WNIOSKI.....	117
12.	FINANSE SAMORZĄDOWE	118
12.1.	DOCHODY GMINY	118
12.2.	WYDATKI GMINY.....	122
12.3.	ZDOLNOŚĆ INWESTYCYJNA.....	123
12.4.	WNIOSKI.....	124
13.	PODSUMOWANIE BADANIA ANKIETOWEGO	125
	MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE	131

WSTĘP

Niniejsza diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej, przestrzennej i klimatyczno-środowiskowej stanowiła punkt wyjścia i bazę dla opracowania zaktualizowanej Strategii Rozwoju Gminy Jabłonna Lacka. Zawarte opisy i analizy pozwoliły na sformułowanie wniosków i ocen oraz zidentyfikowanie najważniejszych trendów rozwojowych gminy Jabłonna Lacka oraz potencjalnych kierunków rozwoju w przyszłości.

Diagnozę sporządzono w trzecim kwartale 2026 roku, w związku z czym większość analizowanych wskaźników dotyczy roku 2025 (najnowsze, możliwe na ten czas dane do pozyskania za pełny rok sprawozdawczy¹), który nierzadko przedstawiane są w zestawieniu z latami poprzedzającymi.

Zakres diagnozy oparto o wytyczne Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej („Strategia Rozwoju Gminy. Poradnik praktyczny”, 2021) oraz wymagania ustawowe. Zidentyfikowano najważniejsze wewnętrzne i zewnętrzne uwarunkowania rozwojowe. Określono główne szanse i bariery oraz potencjał gminy, nawiązujący do posiadanych zasobów i lokalnej specyfiki, w tym zróżnicowania terytorialnego. W diagnozie zawarto zarówno elementy retrospektywne, jak i opisujące przyszłość. Ponadto analizy dokonywane były z uwzględnieniem otoczenia o charakterze lokalnym i ponadlokalnym, w tym zastosowano metodę porównawczą charakteryzowanych zjawisk.

Poza diagnozą sytuacji w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym, w tym środowiskowym, dokonano opisu uwarunkowań wynikających z założeń, polityk i dokumentów strategicznych poszczególnych szczebli terytorialnych. Szczegółowo omówiono także wyniki przeprowadzonego badania ankietowego.

Efektem końcowym diagnozy są wnioski, sformułowane w formie analizy SWOT, stanowiące jeden z początkowych rozdziałów zaktualizowanej Strategii Rozwoju Gminy Jabłonna Lacka.

¹ Dotyczyło to większości baz danych, w tym w szczególności danych GUS, dane pochodzących z Raportu o stanie Gminy itd.

1. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z ZAŁOŻEŃ, POLITYK I DOKUMENTÓW STRATEGICZNYCH POSZCZEGÓLNYCH SZCZEBLI TERYTORIALNYCH

Stosownie do art. 10e, ust. 2 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym - *Strategia rozwoju gminy jest spójna ze strategią rozwoju województwa oraz strategią rozwoju ponadlokalnego, obejmującą tę gminę.*

Ponadto, cele i działania określone w strategiach rozwoju gmin powinny być skoordynowane z założeniami dokumentów programowo-strategicznych i planistycznych szczebla unijnego, krajowego, regionalnego, ponadlokalnego oraz lokalnego.

W niniejszym rozdziale dokonano syntezy założeń najważniejszych polityk i dokumentów strategicznych opracowanych na poszczególnych szczeblach terytorialnych.

1.1. POLITYKA UNII EUROPEJSKIEJ I JEJ ODZWIERCIEDLENIE NA POZIOMIE KRAJOWYM

KONTEKST AKTUALNEJ POLITYKI UNII EUROPEJSKIEJ

Unia Europejska liczy obecnie 27 państw² i stanowi jednolity rynek, o ogromnym potencjale. Unia, która na początku była wyłącznie wspólnotą gospodarczą, stopniowo zaczęła obejmować różne obszary polityki: od klimatu, ochrony środowiska i zdrowia, po stosunki zewnętrzne i bezpieczeństwo oraz sprawiedliwość i kwestie migracyjne. Obecnie Unia stanowi unię gospodarczą i polityczną, w której Polska jest członkiem od 1 maja 2004 r.

Założenia rozwojowe Unii Europejskiej na przestrzeni lat stale ewoluują. Wpływ na politykę UE wywierają nie tylko zmieniające się warunki społeczno-gospodarcze poszczególnych krajów Wspólnoty, ale także dynamiczna sytuacja geopolityczna świata i związane z nią liczne wyzwania, przed jakim staje „stary kontynent”.

Po wyborach europejskich w czerwcu 2024 r. Rada Europejska określiła **program strategiczny dla UE na lata 2024-2029**. Określono wówczas priorytety UE i strategiczne wytyczne. W obliczu zmieniających się globalnych realiów i wzrastającej niestabilności program strategiczny zakłada zwiększenie suwerenności Europy i lepiej przygotuje ją na aktualne i przyszłe wyzwania. Program oparty jest na trzech filarach tj.³:

- **Wolna i demokratyczna Europa** – zakłada się, że wartości takie jak: promowanie godności ludzkiej, wolność, demokracja, równość, praworządność i poszanowanie praw człowieka będzie głównym atutem UE. Priorytety Rady Europejskiej w tym zakresie to:
 - promowanie i ochrona praworządności;
 - wzmacnianie odporności demokracji i debaty demokratycznej;
 - ochrona wolnych i pluralistycznych mediów oraz społeczeństwa obywatelskiego;
 - przeciwdziałanie ingerencjom zewnętrznym i próbom destabilizacji;
 - zapewnianie, by giganci technologiczni brali odpowiedzialność za ochronę debat demokratycznych w Internecie;
 - utrzymanie w mocy Karty Narodów Zjednoczonych i propagowanie pokoju, sprawiedliwości i stabilności na świecie;

² Po opuszczeniu przez Wielką Brytanię struktur unijnych.

³ Materiał źródłowy: <https://www.consilium.europa.eu/pl/european-council/strategic-agenda-2024-2029/>

- działania na rzecz zreformowanego i bardziej inkluzywnego systemu wielostronnego;
- **Silna i bezpieczna Europa** – zakłada się, że Unia Europejska będzie miała zdolności adaptacyjne do funkcjonowania w konfrontacyjnym i niepewnym świecie. UE dąży do potwierdzenia swoich ambicji i roli strategicznego podmiotu na arenie międzynarodowej. Priorytety Rady Europejskiej w tej dziedzinie to:
 - dalsze wsparcie dla Ukrainy, w tym jej odbudowy i dążenia do sprawiedliwego pokoju;
 - silniejsza gotowość i zdolność obronna UE oraz zwiększone wydatki i inwestycje w obronność, współpraca z partnerami transatlantyckimi i NATO;
 - walka z przestępczością zorganizowaną, radykalizacją, terroryzmem i brutalnym ekstremizmem;
 - wzmacnianie odporności, gotowości, zapobiegania kryzysom i zdolności reagowania w celu ochrony obywateli i społeczeństw przed różnymi kryzysami, takimi jak klęski żywiołowe i sytuacje nadzwyczajne w zakresie zdrowia;
 - proces rozszerzenia UE oparty na zasługach i zachętach, który będzie przebiegał równolegle z niezbędnymi reformami wewnętrznymi;
 - kompleksowe podejście do zarządzania migracjami i granicami;
- **Zamożna i konkurencyjna Europa** – zakłada się wzmocnienie długoterminowej konkurencyjności oraz poprawę ekonomicznego i społecznego dobrobytu obywateli. Obejmuje to zwiększenie ich siły nabywczej, tworzenie nowych miejsc pracy i zagwarantowanie wysokiej jakości towarów i usług. Priorytety UE mające na celu wzmocnienie suwerenności Europy w strategicznych sektorach technologicznych i przemysłowych to:
 - pogłębianie jednolitego rynku, zwłaszcza w dziedzinie energii, finansów i telekomunikacji;
 - znaczne wspólne wysiłki inwestycyjne z uruchomieniem finansowania zarówno publicznego, jak i prywatnego, w tym za pośrednictwem Europejskiego Banku Inwestycyjnego i zintegrowanych europejskich rynków kapitałowych;
 - ambitna, solidna, otwarta i zrównoważona polityka handlowa;
 - ograniczenie szkodliwych zależności oraz dywersyfikacja i zabezpieczenie strategicznych łańcuchów dostaw;
 - zwiększenie zdolności w zakresie kluczowych technologii przyszłości, takich jak sztuczna inteligencja, technologie neutralne emisyjnie i półprzewodniki;
 - transformacja ekologiczna i cyfrowa, w tym rzeczywista unia energetyczna i inwestycje w przełomowe technologie cyfrowe w Europie;
 - zrównoważony i odporny sektor rolny;
 - promowanie środowiska sprzyjającego innowacjom i przedsiębiorczości;
 - rozwój współpracy w dziedzinie zdrowia na szczeblach europejskim i międzynarodowym;
 - inwestycje w umiejętności, szkolenia i edukację.

Konsekwentnie, opierając się na strategicznym programie Rady Europejskiej i wynikach dyskusji z grupami politycznymi Parlamentu Europejskiego, w 2024 roku przewodnicząca Komisji Europejskiej (KE) określiła **siedem priorytetów politycznych Komisji Europejskiej**, do których zaliczono⁴:

- **Nowy plan na rzecz zrównoważonego dobrobytu i konkurencyjności Europy** – zapewnienie firmom warunków sprzyjających wzrostowi gospodarczemu, wspieranie konkurencyjności europejskiego przemysłu i tworzenia wysokiej jakości miejsc pracy. Rozwój odpornej gospodarki o obiegu zamkniętym, w której na pierwszym miejscu są badania naukowe i innowacje oraz

⁴ Materiał źródłowy: https://european-union.europa.eu/priorities-and-actions/eu-priorities/european-union-priorities-2024-2029_en i <https://www.consilium.europa.eu/en/european-council/strategic-agenda-2024-2029/>

przyspieszone inwestycje, zapobieganie niedoborom pracowników i kwalifikacji poszukiwanych przez pracodawców. Wiodąca rola we wprowadzaniu innowacji w dziedzinie technologii cyfrowych;

- **Nowa era dla europejskiej obrony i bezpieczeństwa** – zagwarantowanie Europie bezpieczeństwa poprzez zbudowanie Europejskiej Unii Obrony. Reagowanie na wszystkie zagrożenia w Internecie i poza nim oraz przygotowanie się na kryzysy. Wzmocnienie wspólnych granic oraz sprawiedliwe i zdecydowane zarządzanie migracją;
- **Wsparcie dla ludzi, silne społeczeństwo i europejski model społeczny** – utrzymanie i podniesienie standardu życia obywateli poprzez promowanie sprawiedliwości społecznej w nowoczesnej gospodarce, wzmacnianie solidarności przez jednoczenie społeczeństw i wspieranie młodych ludzi oraz zapewnianie wszystkim równych szans;
- **Troska o jakość życia: bezpieczeństwo żywnościowe, woda i przyroda** – budowanie konkurencyjnego i odpornego rolnictwa i systemu żywnościowego oraz ochrona różnorodności biologicznej, co służy wspieraniu rolników i produkcji zdrowej żywności;
- **Ochrona demokracji i wartości europejskich** – ochrona demokracji i zwiększenie odporności i gotowości społecznej, wzmocnienie praworządności z myślą o sprawiedliwym i dobrze funkcjonującym społeczeństwie, promowanie aktywności obywatelskiej i czerpanie z pomysłów obywateli przy kształtowaniu polityki;
- **Globalna Europa: silna pozycja, silne partnerstwa** – dążenie do rozszerzenia Unii, aby wzmocnić jej wpływy na arenie międzynarodowej. Nacisk na współpracę w szerszym sąsiedztwie w celu promowania pokoju, partnerstwa i stabilności gospodarczej. Prowadzenie nowej gospodarczej polityki zagranicznej i reforma systemu międzynarodowego w celu dostosowania go do współczesnego świata;
- **Wspólna realizacja celów i przygotowanie się na przyszłość** – skonstruowanie wydajnego budżetu UE. Wdrożenie reform, aby większa Unia funkcjonowała sprawnie oraz wzmocnienie partnerstwa między Komisją Europejską a Parlamentem Europejskim, aby wspólnie działać skuteczniej.

KRAJOWY PLAN ODBUDOWY I ZWIĘKSZANIA ODPORNOŚCI⁵

Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności (KPO) został zaakceptowany w czerwcu 2022 roku przez Komisję Europejską i Radę UE, a następnie zmieniony pod koniec 2023 r. (rewizja). W okresie marzec – kwiecień 2024 przeprowadzone zostały konsultacje społeczne rewizji KPO, a następnie została ona przyjęta przez Radę Ministrów. Na początku lipca 2024 r. Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej poinformowało, że Komisja Europejska zatwierdziła wniosek Polski w sprawie rewizji KPO.

KPO jest dokumentem programowym określającym cele związane z odbudową i tworzeniem odporności społeczno-gospodarczej Polski po kryzysie wywołanym pandemią COVID-19 oraz służącym do realizacji reform strukturalnych i inwestycji, w horyzoncie czasowym do 2026 r. Dokument stanowi podstawę ubiegania się o wsparcie z europejskiego Funduszu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności (*Recovery and Resilience Facility – RRF*).

(KPO) koncentruje się na interwencjach, które przyczyniać się będą do pobudzenia gospodarki, inwestycji, wzrostu gospodarczego oraz zatrudnienia. Zaplanowano realizację reform i inwestycji w tych obszarach, które są najbardziej istotne z punktu widzenia konieczności odbudowy gospodarki, ale także w tych, które tworzą trwałe podwaliny pod budowę gospodarki odpornej na kolejne wstrząsy.

⁵ Materiał źródłowy: <https://www.gov.pl/web/planodbudowy/o-kpo>.

W ujęciu generalnym KPO skupia się na wsparciu następujących komponentów:

- 1) **Odporność i konkurencyjność gospodarki;**
- 2) **Zielona energia i zmniejszenie energochłonności;**
- 3) **Transformacja cyfrowa;**
- 4) **Efektywność, dostępność i jakość systemu ochrony zdrowia;**
- 5) **Zielona, inteligentna mobilność;**
- 6) **Poprawa jakości instytucji i warunków realizacji Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności.**

Wokół w/w komponentów koncentruje się wsparcie na rzecz przedsiębiorców, instytucji publicznych oraz innych podmiotów społeczno-gospodarczych. W każdym komponencie ujęto także działania na rzecz spójności terytorialnej – w zależności od zidentyfikowanych problemów – adresowane do obszarów wiejskich, miast, czy też obszarów szczególnie poszkodowanych w wyniku pandemii, gdzie występuje kumulacja problemów społeczno-gospodarczych.

Adresatami proponowanych działań w ramach KPO są: obywatele, przedsiębiorcy i przedsiębiorstwa, samorządy terytorialne, instytucje publiczne oraz podmioty spoza systemu administracji publicznej (np. podmioty społeczne, stowarzyszenia, organizacje pozarządowe).

Krajowy Plan Odbudowy objęty jest **zasadą *do no significant harm (DNSH)* – niewyrządzania znaczącej szkody środowisku.**

Zgodnie z rozporządzeniem dotyczącym Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększenia Odporności (*Recovery and Resilience Facility – RRF*) większość środków należy przeznaczyć na działania w obszarze związanym z realizacją **celów klimatycznych** oraz na **transformację cyfrową**. Do KPO mogą być włączone reformy i inwestycje, które rozpoczęły się 1 lutego 2020 r., jednak ich realizacja musi się zakończyć w sierpniu 2026 r. (płatności mogą być dokonywane do końca 2026 r.).

POLITYKA SPÓJNOŚCI⁶

Polityka spójności w latach 2021-2027 ma zadanie wdrażanie dwóch celów traktatowych UE: realizowanie **inwestycji na rzecz zatrudnienia i wzrostu** oraz **Europejską Współpracę Terytorialną** (Interreg). Wyodrębniono także pięć dodatkowych celów polityki spójności:

- 1) **Bardziej konkurencyjna i inteligentna Europa;**
- 2) **Zielona, nisko-emisyjna, zmierzająca w kierunku zero-emisyjności Europa;**
- 3) **Bardziej skomunikowana Europa;**
- 4) **Europa społeczna i włączająca społecznie;**
- 5) **Europa bliska obywatelom.**

Podstawowym dokumentem określającym współpracę UE z Polską, jest Umowa Partnerstwa (UP) – uzgodniona z Komisją Europejską strategia wykorzystania funduszy unijnych.

Polityka spójności na lata 2021-27 obejmuje następujące fundusze:

- **Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego** – służy wzmocnieniu spójności gospodarczej i społecznej Unii Europejskiej. Ma on łagodzić dysproporcje w rozwoju europejskich regionów i zmniejszać braki w zakresie rozwoju regionów znajdujących się w najmniej korzystnej sytuacji;
- **Fundusz Spójności** – służy redukowaniu dysproporcji gospodarczych i społecznych oraz promowaniu zrównoważonego rozwoju. W jego ramach realizowane są strategiczne projekty w obszarach ochrony środowiska i transportu, w tym transeuropejskich sieci transportowych (TEN-T);

⁶ Materiał źródłowy: <https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/strony/o-funduszach/fundusze-na-lata-2021-2027/dowiedz-sie-wiecej-o-funduszach-europejskich-na-lata-2021-2027/>

- **Europejski Fundusz Społeczny+** – służy zwiększaniu spójności społecznej i gospodarczej, odpowiada na wyzwania rynku pracy i wyzwania społeczne oraz stymuluje zrównoważony rozwój gospodarczego poprzez inwestowanie w kapitał ludzki. EFS+ będzie obejmować obecnie rozproszone instrumenty: EFS, Inicjatywę na rzecz osób młodych (YEI), Europejski Fundusz Pomocy Najbardziej Potrzebującym (FEAD) oraz Europejski Program na rzecz Zatrudnienia i Innowacji Społecznych (EaSI);
- **Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji** – jest częścią Europejskiego Zielonego Ładu i elementem (I filarem) Mechanizmu Sprawiedliwej Transformacji. Celem FST jest łagodzenie skutków społecznych i ekonomicznych transformacji energetycznej;
- **Europejski Fundusz Morski, Rybacki i Akwakultury** – służy unijnej polityce morskiej i rybołówstwa. Celem funduszu jest szeroko rozumiane wsparcie społeczności nadmorskich, w tym m.in. wspieranie rybaków w przechodzeniu na zrównoważone rybołówstwo czy finansowanie projektów przyczyniających się do tworzenia nowych miejsc pracy oraz podnoszenia jakości życia społeczności nadmorskich w Europie.

Do realizacji założeń Umowy Partnerstwa służą **programy krajowe i regionalne**, określające obszary wsparcia i wyznaczają konkretne działania. Podobnie, jak w poprzednich latach (perspektywach: 2007-2013, 2014-2020), tak również w perspektywie 2021-2027 około 60% funduszy z polityki spójności trafi do programów realizowanych na poziomie krajowym. Pozostałe 40% otrzymają programy regionalne.

1.2. STRATEGICZNE ZAŁOŻENIA ROZWOJU KRAJU

Podstawowe (nadrzędne) uwarunkowania, cele i kierunki rozwoju Polski w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym, w horyzoncie czasu dziesięcio-piętnastoletnim oraz podstawowe działania na okres czterech lat, określa średniookresowa strategia rozwoju kraju. Obecnie jest nią, uchwalona przez Radę Ministrów w 2017 roku, Strategia na rzecz odpowiedzialnego rozwoju do roku 2020, z perspektywą do 2030 r.

Dokument powyższy realizowany jest przez inne strategie odnoszące się do sektorów, dziedzin, regionów lub rozwoju przestrzennego (opisane w tabeli poniżej) oraz przez strategię rozwoju województwa (opisaną w rozdz. 1.3.).

Tab. 1 Główne założenia najważniejszych dokumentów strategicznych szczebla krajowego

DOKUMENT	NAJWAŻNIEJSZE ZAŁOŻENIA
Koncepcja Rozwoju Kraju 2050	Koncepcja Rozwoju Kraju 2050 jest dokumentem, który ma umożliwić najlepsze wybory strategiczne w perspektywie nadchodzącego ćwierćwiecza, w ramach średniookresowych strategii i polityk publicznych wdrażanych przez rząd, samorządy terytorialne i innych interesariuszy gry o rozwój. KRK 2050 jest ważnym, parasolowym dokumentem w polityce rozwoju państwa i dotyczy kluczowych dla przyszłości kraju zagadnień. Dokument zarysowuje możliwe zmiany, które mogą wydarzyć się w długookresowej perspektywie w przyszłości i zmienić rzeczywistość naszego kraju. To nowy sposób planowania rozwoju w Polsce – z wykorzystaniem foresightu strategicznego. KRK 2050: – identyfikuje trendy i wyzwania rozwojowe, z jakimi już teraz oraz w przyszłości będzie zmagало się państwo; – dostarcza scenariuszy przyszłości, które pozwalają na „symulację” warunków, w jakich administracja publiczna będzie podejmować decyzje, i które przygotowują instytucje publiczne do realizacji celów rozwojowych w różnych uwarunkowaniach; – zarysowuje celowo wyidealizowaną wizję kraju w 2050 r. wyznaczającą poziom ambicji dla przyszłych polityk publicznych; – wskazuje kluczowe wnioski. Wizja KRK 2050 brzmi następująco: Polska w 2050 r. jest krajem, który rozwinął swoje potencjały rozwojowe stanowiące trwałe fundamenty na przyszłość oraz miejscem, w którym chcemy żyć i pracować. Panuje

DOKUMENT	NAJWAŻNIEJSZE ZAŁOŻENIA
	konsensus między społeczeństwem i decydentami co do potrzeby spójności społecznej oraz kluczowej roli środowiska naturalnego w procesach rozwojowych, zwłaszcza w obliczu coraz bardziej dotkliwych i nieodwracalnych skutków zmian klimatu. Nowoczesna gospodarka, zarządzana w sposób społecznie i środowiskowo odpowiedzialny, tworzy dobre warunki rozwoju dla obecnych i przyszłych pokoleń. Luka demograficzna została zniwelowana. Optymalne wykorzystanie rozwiązań technologicznych, instytucjonalnych i społecznych pozwala na zrównoważone gospodarowanie zasobami. Policentryczna struktura osadnicza kraju zapewnia trwały rozwój wszystkich terytoriów, zarówno miast i ich obszarów funkcjonalnych jak i obszarów wiejskich. Polska jest bezpieczna pod względem militarnym, żywnościowym i energetycznym oraz odporna na zagrożenia. Posiada silną pozycję w zmieniających się układach międzynarodowych. Zgodnie z ustawą o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, KRK – jako dokument o długofalowym charakterze będzie podlegać aktualizacji w przypadku wystąpienia znaczących zmian trendów rozwojowych w kraju, jak i na świecie.
Strategia Rozwoju Polski do 2035 r. (Projekt) wraz z Rekomendacjami dla planowania interwencji z zakresu polityki regionalnej w strategiach rozwoju	SRP stanowić będzie kluczowy, średniookresowy dokument strategiczny Polski, określający cele i kierunki rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym. Motywem przewodnim projektowanej Strategii jest poszukiwanie nowej równowagi między: konkurencyjnością gospodarki (czyli jej zdolnością do utrzymania wysokiego wzrostu gospodarczego), spójnością społeczną i terytorialną (czyli dbałość o dobrą jakość życia wszystkich obywateli niezależnie od ich miejsca zamieszkania), bezpieczeństwem kraju, rozumianym nie tylko jako siła militarna, ale także odporność społeczeństwa i instytucji państwa na sytuacje kryzysowe. Cel horyzontalny to utrzymanie policentrycznego modelu rozwoju kraju. Ma to polegać na dbaniu w równym stopniu o rozwój tyłeż metropolii, co przede wszystkim małych i średnich miast, które są kluczowe dla zachowania dobrej jakości życia obywateli w całym kraju. Strategia określa trzy główne cele dla polityki rozwoju państwa: – cel demograficzny: łagodzenie zmian demograficznych i adaptacja do nich; – cel gospodarczy: tworzenie warunków dla konkurencyjnej i sprawiedliwej gospodarki, z poszanowaniem dla środowiska i klimatu; – cel bezpieczeństwa: wzmocnienie bezpieczeństwa, odporności i sprawności państwa. W dokumencie wyznaczono obszary kraju, do których zostanie skierowana szczególna interwencja państwa w związku z występującymi tam barierami lub potencjałami rozwojowymi. Są nimi następujące obszary strategicznej interwencji (OSI): – OSI otoczenia Centralnego Portu Komunikacyjnego; – OSI elektrowni jądrowej i morskiej energetyki wiatrowej; – OSI transformacji energetycznej; – OSI odporności i rozwoju obszarów przy zewnętrznej granicy UE; – OSI wsparcia dla policentrycznej sieci miast i ich obszarów funkcjonalnych; – OSI wsparcia dla obszarów wiejskich wymagających większego włączenia w procesy rozwojowe. W czerwcu 2026 r. Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej opublikowało rekomendacje dla planowania interwencji z zakresu polityki regionalnej w strategiach rozwoju, do czasu przyjęcia Strategii Rozwoju Polski do 2035 r. przez Radę Ministrów. Celem polityki regionalnej jest utrzymanie zrównoważonego terytorialnie rozwoju kraju. Tak zdefiniowany cel polityki regionalnej wymaga działań dostosowanych do specyfiki różnych terytoriów. Jego osiągnięcie wymaga wzmocnienia rozbudowanej sieci ośrodków miejskich, tak aby dostęp do nich zapewniał określony standard usług publicznych i rynkowych mieszkańcom całego kraju. Rozwój miast i obszarów funkcjonalnych jako węzłów policentrycznego charakteru kraju warunkują cztery podstawowe czynniki: – baza ekonomiczna i rynek pracy; – mieszkalnictwo i polityka przestrzenna; – dostępność komunikacyjna, w szczególności przy użyciu środków transportu zbiorowego; – dostępność usług określonego rzędu. Wskazano ponadto, że polityka na rzecz zrównoważonego terytorialnie rozwoju kraju będzie służyła również mieszkańcom małych miast i obszarów wiejskich, natomiast cel polityki regionalnej powinien być realizowany z uwzględnieniem konstytucyjnej zasady pomocniczości.

DOKUMENT	NAJWAŻNIEJSZE ZAŁOŻENIA
	W rekomendacjach dokonano delimitacji obszarów szczególnego wsparcia w polityce regionalnej tj.: – policentryczna sieć miast wraz z obszarami funkcjonalnymi; – obszary wiejskie wymagające większego włączenia w procesy rozwojowe; – obszar funkcjonalny inwestycji lotniskowej Port Polska; – obszar otoczenia elektrowni jądrowej i morskiej energetyki wiatrowej; – obszary transformacji energetycznej; – obszar przy zewnętrznej granicy UE. Powiat sokołowski w obrębie, którego położona jest gmina Jabłonna Lacka włączony został do obszarów wiejskich wymagających intensyfikacji działań rozwojowych. Są to obszary wiejskie, które będą w przyszłości wymagały szczególnego wsparcia m.in. ze względu na procesy demograficzne. Celem interwencji jest tutaj zapewnienie żywotności obszarów wiejskich doświadczających silnych zmian demograficznych. Celem interwencji jest wzmocnienie endogenicznych potencjałów tych obszarów oraz zwiększenie ich zdolności do trwałego uczestnictwa w procesach rozwojowych.
Strategia na rzecz odpowiedzialnego rozwoju do roku 2020, z perspektywą do 2030 r. (SOR)	SOR nadal obowiązuje, choć niektóre obszary (jak polityka regionalna) posiadają już nowsze, bardziej szczegółowe strategie (jak KSRR 2030 – opis w dalszej części). SOR określa podstawowe uwarunkowania, cele i kierunki rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, regionalnym i przestrzennym w perspektywie roku 2020 i 2030. Przedstawia model rozwoju Kraju jako rozwój odpowiedzialny oraz społecznie i terytorialnie zrównoważony. Jest on oparty o indywidualny potencjał terytorialny, inwestycje, innowacje, rozwój, eksport oraz wysoko przetworzone produkty. Przyjęty model rozwoju zakłada odchodzenie od dotychczasowego wspierania wszystkich sektorów/branż na rzecz wspierania sektorów strategicznych, mogących stać się motorami polskiej gospodarki. Celem głównym SOR jest: Tworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym wzroście spójności, w wymiarze społecznym, ekonomicznym środowiskowym i terytorialnym. Wyszczególniono także cele szczegółowe: - Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną (obszary: Reindustrializacja, Rozwój innowacyjnych firm, Małe i średnie przedsiębiorstwa, Kapitał dla rozwoju, Ekspansja zagraniczna); - Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony (obszary: Spójność społeczna, Rozwój zrównoważony terytorialnie); - Skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu (obszary: Prawo w służbie obywatelom i gospodarce, Instytucje prorozwojowe i strategiczne zarządzanie rozwojem, E-państwo, Finanse publiczne, Efektywność wykorzystania środków UE); oraz obszary wpływające na osiągnięcie celów Strategii: Kapitał ludzki i społeczny, Cyfryzacja, Transport, Energia, Środowisko, Bezpieczeństwo Narodowe.
Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 (KSRR 2030)	KSRR 2030 rozwija postanowienia Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.), zdefiniowane w filarze II: Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony. KSRR jest podstawowym dokumentem strategicznym polityki regionalnej państwa w perspektywie do 2030 r. KSRR 2030 określa systemowe ramy prowadzenia polityki regionalnej zarówno przez rząd wobec regionów, jak i wewnątrzregionalnej. Odegra on w nadchodzących latach ważną rolę w procesie programowania środków publicznych, w tym funduszy UE. Dokument przedstawia cele polityki regionalnej oraz działania i zadania, jakie do ich osiągnięcia powinien podjąć rząd, samorządy: wojewódzkie, powiatowe i gminne oraz pozostałe podmioty uczestniczące w realizacji tej polityki w perspektywie roku 2030. KSRR 2030 r. kładzie nacisk na zrównoważony rozwój całego kraju, czyli zmniejszanie dysproporcji w poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego różnych obszarów, głównie miejskich i wiejskich. W strategii przewidziano skuteczniejszą identyfikację potrzeb rozwojowych wszystkich obszarów kraju, a także efektywniejsze rozpoznanie zasobów, jakimi dysponują, wskazanie wyzwań i barier rozwojowych. Takie podejście przełoży się na lepsze dopasowanie narzędzi interwencji (np. programów) do możliwości i potencjałów rozwojowych poszczególnych obszarów kraju. Jednym z celów KSRR jest zapewnienie większej spójności rozwojowej Polski przez wsparcie obszarów słabszych gospodarczo. Dlatego w dokumencie wskazano obszary strategiczne

DOKUMENT	NAJWAŻNIEJSZE ZAŁOŻENIA
	interwencji (OSI), które otrzymają szczególne wsparcie (będą to obszary zagrożone trwałą marginalizacją, miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze, Śląsk i tereny Polski wschodniej). Strategia wspiera konkurencyjność regionów i zakłada kontynuację działań zmierzających do podniesienia jakości kapitału ludzkiego i społecznego oraz rozwoju przedsiębiorczości i innowacyjności. W związku z tym wspierane będą lokalne przedsiębiorstwa. W strategii istotny nacisk położono na rozwijanie kompetencji administracji publicznej. Chodzi o umiejętności niezbędne do prowadzenia skutecznej polityki rozwoju, w szczególności na terenach o niskim potencjale rozwojowym, a zwłaszcza wspieranie powiązań między lokalnym i regionalnym sektorem publicznym a światem biznesu i nauki. W dokumencie przewidziano zwiększenie roli i odpowiedzialności samorządów lokalnych, jako podmiotów decydujących o polityce rozwoju w skali lokalnej. Strategia tworzy warunki do większego angażowania się samorządów gminnych i powiatowych w realizację wspólnych projektów i we współpracę ponad granicami administracyjnym.
Polityka energetyczna Polski do 2040 r. (PEP 2040)	PEP 2040 wskazuje ramy transformacji energetycznej w Polsce. Zawiera strategiczne przesądzenia w zakresie doboru technologii służących budowie niskoemisyjnego systemu energetycznego. Stanowi wkład w realizację Porozumienia Paryskiego z uwzględnieniem konieczności przeprowadzenia transformacji w sposób sprawiedliwy i solidarny. PEP2040 stanowi krajową kontrybucję w realizację polityki klimatyczno-energetycznej UE. Polityka uwzględnia skalę wyzwań związanych z dostosowaniem krajowej gospodarki do uwarunkowań regulacyjnych UE związanych z celami klimatyczno-energetycznymi na 2030 r., Europejskim Zielonym Ładem, planem odbudowy gospodarczej po pandemii COVID i dążeniem do osiągnięcia neutralności klimatycznej zgodnie z krajowymi możliwościami, jako wkładu w realizację Porozumienia Paryskiego. Niskoemisyjna transformacja energetyczna przewidziana w PEP2040 inicjować będzie szersze zmiany modernizacyjne całej gospodarki, gwarantując bezpieczeństwo energetyczne, dbając o sprawiedliwy podział kosztów i ochronę najbardziej wrażliwych grup społecznych. Zgodnie z PEP 2040 celem polityki energetycznej państwa jest: bezpieczeństwo energetyczne, przy zapewnieniu konkurencyjności gospodarki, efektywności energetycznej i zmniejszenia oddziaływania sektora energii na środowisko, przy optymalnym wykorzystaniu własnych zasobów energetycznych. Cele szczegółowe PEP 2040 to: 1) Optymalne wykorzystanie własnych surowców energetycznych. 2) Rozbudowa infrastruktury wytwórczej i sieciowej energii elektrycznej. 3) Dywersyfikacja dostaw i rozbudowa infrastruktury sieciowej gazu ziemnego, ropy naftowej oraz paliw ciekłych. 4) Rozwój rynków energii. 5) Wdrożenie energetyki jądrowej. 6) Rozwój odnawialnych źródeł energii. 7) Rozwój ciepłownictwa i kogeneracji. 8) Poprawa efektywności energetycznej gospodarki.

DOKUMENT	NAJWAŻNIEJSZE ZAŁOŻENIA
Polityka ekologiczna Państwa 2030 (PEP 2030)	Rolą PEP 2030 jest zapewnienie bezpieczeństwa ekologicznego Polski oraz wysokiej jakości życia dla wszystkich mieszkańców. PEP2030 ma stanowić podstawę do inwestowania środków europejskich z perspektywy finansowej na lata 2021–2027. Strategia wspiera także realizację celów i zobowiązań Polski na szczeblu międzynarodowym, w tym na poziomie unijnym oraz ONZ, szczególnie w kontekście celów polityki klimatyczno-energetycznej UE do 2030 oraz celów zrównoważonego rozwoju ujętych w Agendzie 2030. Celem głównym PEP 2030 jest: Rozwój potencjału środowiska na rzecz obywateli i przedsiębiorców, który został przeniesiony wprost z obszaru „Środowisko” w Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju (SOR). PEP 2030 doprecyzowuje zapisy SOR i przedstawia praktyczne rozwiązania dla poszczególnych kierunków interwencji. PEP 2030 wyznacza następujące cele środowiskowe, które są wspierane przez cele horyzontalne: – Cel szczegółowy I: Środowisko i zdrowie. Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego; – Cel szczegółowy II: Środowisko i gospodarka. Zrównoważone gospodarowanie zasobami środowiska; – Cel szczegółowy III: Środowisko i klimat. Łagodzenie zmian klimatu i adaptacja do nich oraz zarządzanie ryzykiem klęsk żywiołowych; – Cel horyzontalny 1: Środowisko i edukacja. Rozwijanie kompetencji (wiedzy, umiejętności i postaw) ekologicznych społeczeństwa; – Cel horyzontalny 2: Środowisko i administracja. Poprawa efektywności funkcjonowania instrumentów ochrony środowiska.
Strategia Produktivności 2030 (SP 2030)	Głównym celem SP 2030 jest: wzrost produktywności w warunkach gospodarki niskoemisyjnej, o obiegu zamkniętym i opartej na danych. Strategia przewiduje działania w ramach siedmiu obszarów interwencji, wraz z przypisanymi do nich celami szczegółowymi: – Obszar I. Zasoby naturalne (ziemia i surowce): (a) Wzrost wydajności surowcowej gospodarki, (b) Wzrost wykorzystania surowców odnawialnych i biomasy w gospodarce; – Obszar II. Praca i kapitał ludzki: (a) Szybki rozwój praktycznego kształcenia przez całe życie, (b) Przygotowanie kompetentnych kadr na potrzeby cyfryzowanej gospodarki; – Obszar III. Inwestycje (kapitał trwały i finansowy): (a) Trwałe zwiększenie stopy inwestycji prywatnych, (b) Automatyzacja, robotyzacja i cyfryzacja przedsiębiorstw; – Obszar IV. Organizacja i instytucje: (a) Podniesienie jakości zarządzania w przedsiębiorstwach i instytucjach publicznych, (b) Stymulowanie mechanizmów współpracy pomiędzy podmiotami gospodarczymi; – Obszar V. Wiedza: Wzrost intensywności wykorzystania wiedzy i nowych technologii w gospodarce; – Obszar VI. Dane: Szybki rozwój algorytmicznej gospodarki opartej na danych; – Obszar VII. Umiedzynarodowienie: (a) Zwiększenie liczby eksporterów, w szczególności na rynki pozaeuropejskie, (b) Zwiększenie eksportu towarów w obszarze wysokich technologii i kanałami e-commerce.
Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030 (SRKL 2030)	Celem głównym SRKL 2030 jest wzrost kapitału ludzkiego i spójności społecznej w Polsce. Strategia wyznacza ponadto cztery cele szczegółowe: – Cel szczegółowy 1: Podniesienie poziomu kompetencji oraz kwalifikacji obywateli, w tym cyfrowych; – Cel szczegółowy 2: Poprawa zdrowia obywateli oraz efektywności systemu opieki zdrowotnej; – Cel szczegółowy 3: Wzrost i poprawa wykorzystania potencjału kapitału ludzkiego na rynku pracy; – Cel szczegółowy 4: Redukcja ubóstwa i wykluczenia społecznego oraz poprawa dostępu do usług świadczonych w odpowiedzi na wyzwania demograficzne.

DOKUMENT	NAJWAŻNIEJSZE ZAŁOŻENIA
Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2030 (SRKS 2030)	Głównym celem SRKS 2030 jest wzrost jakości życia społecznego i kulturalnego Polaków. Realizacja niniejszego celu jest oparta na trzech celach szczegółowych: – Cel szczegółowy 1. Zwiększenie zaangażowania obywateli w życie publiczne; – Cel szczegółowy 2. Wzmacnianie roli kultury w budowaniu tożsamości i postaw obywatelskich; – Cel szczegółowy 3. Zwiększenie wykorzystania potencjału kulturowego i kreatywnego dla rozwoju.
Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej	Celem głównym Strategii jest zapewnienie zdolności państwa do przeciwdziałania zagrożeniom i sprostania wyzwaniom, wynikającym ze zmieniających się uwarunkowań bezpieczeństwa Polski. Ma również na celu wykorzystanie szans, dzięki którym możliwa będzie poprawa bezpieczeństwa państwa i obywateli, zapewnienie jego dalszego rozwoju oraz wzmacnianie pozycji Rzeczypospolitej Polskiej na arenie międzynarodowej. W kontekście realizacji celu głównego określone zostały następujące filary: Filar I: Bezpieczeństwo państwa i obywateli, uwzględniający zagadnienia, jak zarządzanie bezpieczeństwem narodowym, odporność państwa i obronę powszechną, Siły Zbrojne Rzeczypospolitej Polskiej, cyberbezpieczeństwo i przestrzeń informacyjną; Filar II: Polska w systemie bezpieczeństwa międzynarodowego, uwzględniający Sojusz Północnoatlantycki i Unię Europejską, współpracę bilateralną, regionalną i w wymiarze globalnym; Filar III: Tożsamość i dziedzictwo narodowe, odnoszący się do tożsamości narodowej Rzeczypospolitej Polskiej, tworzenie pozytywnego wizerunku Polski; Filar IV: Rozwój społeczny i gospodarczy i Ochrona środowiska, odnoszący się do zdrowia i ochrony rodziny, polityki migracyjnej, bezpieczeństwa ekonomicznego, energetycznego, ochrony środowiska naturalnego i potencjału naukowego i technologicznego. W lipcu 2024 r. wprowadzony został dokument poświęcony rekomendacjom do Strategii Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej. Bazują one na prowadzonych w Biurze Bezpieczeństwa Narodowego (BBN) analizach środowiska bezpieczeństwa, wnioskach wynikających z wojny rosyjsko-ukraińskiej oraz z przeprowadzonych w 2023 r. ćwiczeń symulacyjnych z udziałem najwyższych organów władzy państwowej. Rekomendacje zostały skonsultowane z wiodącymi ekspertami zajmującymi się różnymi aspektami bezpieczeństwa narodowego i międzynarodowego. Równoległe z propozycjami dotyczącymi wzmocnienia sektora militarnego, rekomendacje wskazują także na szeroki pakiet pilnych i ważnych zadań w pozamilitarnej sferze bezpieczeństwa, zwłaszcza dotyczących budowy systemu odporności i obrony powszechnej, realizowanych przy wykorzystaniu całości dostępnych zasobów ludzkich (czynniki społeczny), organizacyjnych (czynniki strukturalny), materialnych (czynniki gospodarczy) i niematerialnych (czynniki <i>soft power</i>). Treść rekomendacji została ujęta w trzech zasadniczych obszarach problemowych: – Zdefiniowane zostały interesy narodowe i cele strategiczne w dziedzinie bezpieczeństwa narodowego; – Dokonana została diagnoza środowiska bezpieczeństwa; – Zaprojektowane zostały potrzebne działania strategiczne oraz niezbędne przygotowania systemu bezpieczeństwa narodowego. Rekomendacje zawarte w dokumencie uwzględniają i systematyzują wnioski z realizowanych dotąd zamierzeń, a także wskazują obszary wymagające dalszych konsekwentnych działań.
Strategia Sprawne i Nowoczesne Państwo 2030 (SSiNP 2030)	Celem głównym SSiNP 2030 jest sprawne i nowoczesne państwo służące obywatelom, środowisku oraz gospodarce. Do jego osiągnięcia w perspektywie do 2030 r. przyczyniać się będzie 5 celów szczegółowych – Cel szczegółowy I: Lepsze prawo. – Cel szczegółowy II: Sprawne instytucje państwa. – Cel szczegółowy III: Podniesienie sprawności realizacji zadań państwa poprzez wykorzystanie technologii cyfrowych i zmianę sposobu działania stosownie do możliwości, jakie stwarza technologia. – Cel szczegółowy IV: Efektywne planowanie i wykorzystanie środków finansowych. – Cel szczegółowy V: Zapewnienie obywatelom bezpieczeństwa wewnętrznego i zewnętrznego.

DOKUMENT	NAJWAŻNIEJSZE ZAŁOŻENIA
Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa 2030 (SZRWRI 2030)	Głównym celem niniejszej Strategii jest rozwój gospodarczy wsi umożliwiający trwały wzrost dochodów jej mieszkańców przy minimalizacji rozwarstwienia ekonomicznego, społecznego i terytorialnego oraz poprawie stanu środowiska naturalnego. W kontekście realizacji celu głównego określone zostały następujące cele szczegółowe: – Cel szczegółowy I: Zwiększenie opłacalności produkcji rolnej i rybackiej; – Cel szczegółowy II: Poprawa jakości życia, infrastruktury i stanu środowiska; – Cel szczegółowy III: Rozwój przedsiębiorczości, pozarolniczych miejsc pracy i aktywnego społeczeństwa. Obszarami wpływającymi na realizację celów strategii to: sprawne zarządzanie rozwojem, stabilne finansowanie rozwoju, trwała zdolność kreacji i uczenia się.
Strategia Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 roku (SRT2030)	Głównym celem Strategii jest zwiększenie dostępności transportowej kraju oraz poprawa bezpieczeństwa uczestników ruchu i efektywności sektora transportowego oraz utworzenie spójnego, zrównoważonego, innowacyjnego i przyjaznego użytkownikom systemu transportowego na poziomie krajowym, europejskim i globalnym. Realizacja wyżej opisanego celu jest związana z wdrażaniem 6 kierunków interwencji dla każdej z gałęzi transportu tj.: – Kierunek interwencji 1: budowa zintegrowanej, wzajemnie powiązanej sieci transportowej służącej konkurencyjnej gospodarce. – Kierunek interwencji 2: poprawa sposobu organizacji i zarządzania systemem transportowym. – Kierunek interwencji 3: zmiany w indywidualnej i zbiorowej mobilności. – Kierunek interwencji 4: poprawa bezpieczeństwa uczestników ruchu oraz przewożonych towarów. – Kierunek interwencji 5: ograniczenie negatywnego wpływu transportu na środowisko. – Kierunek interwencji 6: poprawa efektywności wykorzystania publicznych środków na przedsięwzięcia transportowe.
Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły	Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły stanowi wypełnienie zobowiązań wynikających z ustaleń Ramowej Dyrektywy Wodnej w zakresie cyklicznej aktualizacji planów gospodarowania wodami, a także umożliwia dopełnienie zobowiązań raportowych do Komisji Europejskiej. Priorytetem Planu gospodarowania wodami jest stworzenie w ekosystemach wodnych i od wód zależnych warunków, określonych w Ramowej Dyrektywie Wodnej, sprzyjających osiągnięciu celów środowiskowych wyznaczonych dla poszczególnych jednolitych części wód oraz dla obszarów chronionych. W dokumencie tym zawarto również wykaz inwestycji koniecznych do osiągnięcia założonych celów środowiskowych (dla wód powierzchniowych, podziemnych i obszarów chronionych). W kontekście opracowania strategii rozwoju gminy Jabłonna Lacka istotne są następujące działania: – realizacja działań wynikających z planów ochrony i planów zadań ochronnych dla obszarów chronionych; – aktualizacja programu ochrony środowiska pod kątem poprawy efektywności dotyczącej ograniczania dopływu zanieczyszczeń do jcwp; – realizacja Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych; – kontrole dotyczące stosowania programu działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu przez podmioty prowadzące produkcję rolną i działalność; – działania renaturyzacyjne; – przekazanie informacji do PGW WP o braku przepływu lub braku wody w korycie cieku przy przeprowadzeniu badań monitoringowych jcwp w ramach strategicznego programu PMS; – rozpoznanie zasadności realizacji działań naprawczych dla obszarów chronionych w zakresie utrzymania naturalnego charakteru koryta; – analizy techniczno-ekonomiczne gospodarowania ściekami w obszarze gminy poza aglomeracjami; – dodatkowy przegląd pozwoleń wodnoprawnych; – ograniczenie zanieczyszczenia wód związkami biogennymi pochodzącymi z rolnictwa oraz ograniczenie zanieczyszczenia pestycydami; – uporządkowanie i poprawa infrastruktury związanej z gospodarką ściekową na obszarze gminy poza aglomeracjami;

DOKUMENT	NAJWAŻNIEJSZE ZAŁOŻENIA
Plan zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły	– rozpoznanie zasadności realizacji działań naprawczych dla obszarów chronionych w zakresie utrzymania naturalnego charakteru koryta. Aktualny Plan zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły (2022), stanowi aktualizację PZRP dla OD Wisły przyjętego do realizacji w 2016 r. Dokument ten, zgodnie z ustaleniami art. 173 ust. 21 Ustawy Prawo Wodne zawiera: – wszelkie zmiany lub uaktualnienia dotyczące tych planów, wraz z podsumowaniem przeglądów wstępnej oceny ryzyka powodziowego, map zagrożenia powodziowego i map ryzyka powodziowego; – ocenę postępów w realizacji celów zarządzania ryzykiem powodziowym; – opis i wyjaśnienie przyczyn niezrealizowania zaplanowanych działań zmierzających do osiągnięcia celów zarządzania ryzykiem powodziowym; – opis działań podjętych, a niezaplanowanych w tych planach; – możliwy wpływ zmian klimatu na występowanie powodzi. Nadrzędnym i podstawowym celem zarządzania ryzykiem powodziowym jest ograniczenie potencjalnych skutków powodzi dla życia i zdrowia ludzi, środowiska, dziedzictwa kulturowego a także działalności gospodarczej. W ramach wdrażania założeń Planu wskazano następujące cele główne, którym przyporządkowano cele szczegółowe: – Zahamowanie wzrostu ryzyka powodziowego; - Zapewnienie warunków ograniczających możliwość występowania powodzi, - Zapewnienie racjonalnego gospodarowania OZP; – Obniżenie istniejącego ryzyka powodziowego; - Zapewnienie warunków redukujących możliwość występowania powodzi, - Redukcja obszaru zagrożonego powodzią oraz zapewnienie racjonalnego gospodarowania OZP, - Redukcja wrażliwości społeczności i obiektów na OZP; – Poprawa systemu zarządzania ryzykiem powodziowym; - Zwiększenie skuteczności prognozowania i ostrzegania o zagrożeniach meteorologicznych i hydrologicznych, - Zwiększenie skuteczności reagowania ludzi, firm i instytucji publicznych, - Zwiększenie skuteczności odbudowy i powrotu do stanu sprzed powodzi, - Wdrożenie systemu analiz popowodziowych i zwiększanie jego skuteczności, - Wdrożenie instrumentów prawnych i finansowych zwiększających bezpieczeństwo powodziowe, - Zwiększenie świadomości i wiedzy na temat źródeł zagrożenia powodziowego i ryzyka powodziowego.
Plan przeciwdziałania skutkom suszy	Dokument ten sporządzony został na okres sześcioletni (2021-2027). Jego opracowanie wynikało z postanowień dyrektyw i wytycznych unijnych oraz przepisów prawa krajowego (art. 183-185 ustawy Prawo wodne). Plan przeciwdziałania skutkom suszy posiada rangę rozporządzenia Ministra właściwego do spraw gospodarki wodnej. Zgodnie z art. 184 ustawy Prawo Wodne, Plan przeciwdziałania skutkom suszy obejmuje: – analizę możliwości powiększenia dyspozycyjnych zasobów wodnych; – propozycje budowy lub przebudowy urządzeń wodnych; – propozycje niezbędnych zmian w zakresie korzystania z zasobów wodnych oraz zmian naturalnej i sztucznej retencji; – działania służące przeciwdziałaniu skutkom suszy. Zgodnie z planem przeciwdziałania skutkom suszy stwierdza się, że gmina Jabłonna Lacka: – w stopniu „ekstremalnym” narażona jest na ryzyko wystąpienia suszy rolniczej; – w stopniu „umiarkowanym” narażona jest na wystąpienie suszy hydrologicznej; – w stopniu „słabym” narażona na ryzyko wystąpienia suszy hydrogeologicznej; – w stopniu „silnym” narażona jest na syntetyczne ryzyko wystąpienia suszy. W zakresie przeciwdziałania skutkom suszy wskazano następujący katalog działań do realizacji na poziomie lokalnym (w tym gminnym): – Zwiększenie ilości i czasu retencji wód na gruntach rolnych; – Zwiększenie retencji naturalnej i sztucznej na gruntach leśnych; – Retencja i zagospodarowanie wód opadowych i roztopowych na terenach zurbanizowanych;

DOKUMENT	NAJWAŻNIEJSZE ZAŁOŻENIA
	– Realizacja przedsięwzięć zmierzających do zwiększania lub odtwarzania naturalnej retencji; – Podpiętrzenie wód jezior dla przeciwdziałania skutkom suszy; – Realizacja działań inwestycyjnych w zakresie kształtowania zasobów wodnych poprzez zwiększanie sztucznej retencji; – Budowa oraz przebudowa urządzeń melioracji wodnych dla zwiększania retencji glebowej; – Wykorzystanie wód z systemów drenarskich do nawożenia i nawadniania upraw polowych; – Budowa lub przebudowa ujęć wód podziemnych do poboru na cele nawodnień rolniczych oraz budowa lub przebudowa wodooszczędnych systemów nawadniania wykorzystujących zasoby wód podziemnych; – Uwzględnienie tematyki suszy hydrologicznej i hydrogeologicznej w ramach planów zarządzania kryzysowego wszystkich szczebli; – Budowa i przebudowa ujęć wód podziemnych oraz budowa lub przebudowa rurociągów wodociągowych magistralnych do przesyłania wody do obszarów zagrożonych suszą hydrologiczną dla potrzeb zbiorowego zaopatrzenia w wodę przeznaczoną do spożycia przez ludzi mieszkańców tych obszarów; – Czasowe ograniczenie zużycia wody z sieci wodociągowej; – Czasowe ograniczenie korzystania z wód; – Zmiana sposobu wykonywania oraz przesunięcie terminów realizacji prac utrzymaniowych na ciekach, z uwagi na wystąpienie suszy hydrologicznej, ujętych w planach utrzymania wód; – Edukacja i kreowanie świadomości rolników w zakresie zwiększania retencji na gruntach rolnych, zwiększania materii organicznej w glebie oraz upowszechniania upraw mniej wrażliwych na suszę. Propagowanie ubezpieczeń rolnych; – Przeprowadzenie weryfikacji zasad gospodarowania wodą w zbiornikach retencyjnych.

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie informacji zawartych w poszczególnych dokumentach strategicznych oraz na: <https://www.gov.pl/web/ia/strategie-krajowe>.

1.3. STRATEGICZNE ZAŁOŻENIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA

Strategie rozwoju gmin, powinny uwzględniać i być wielowymiarowo spójne z ustaleniami strategii rozwoju województwa, która stanowi punkt odniesienia oraz podstawowy dokument strategiczny określający długofalową wizję rozwoju województwa. Dla województwa mazowieckiego obowiązuje aktualnie Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+. Innowacyjne Mazowsze, przyjęta Uchwałą nr 72/22 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 24 maja 2022 roku.

Tab. 2 Główne założenia obowiązującej Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego

DOKUMENT

Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+
Innowacyjne Mazowsze

NAJWAŻNIEJSZE ZAŁOŻENIA

Wizja określona w projekcie aktualizacji Strategii Rozwoju Województwa brzmi następująco: Mazowsze z Warszawą, Warszawa ku Europie.

Wizja ta możliwa będzie do osiągnięcia poprzez realizację celu głównego, za który przyjęto: Zapewnienie wysokiej jakości życia poprzez trwałe i zrównoważony przestrzennie rozwój województwa, służący wzrostowi znaczenia regionu w Europie i na świecie, przy poszanowaniu zasobów środowiska.

Jego realizacja odbywać się będzie poprzez wdrażanie następujących celów strategicznych, dla których przypisane zostały poszczególne kierunki działań:

- Konkurencyjne i innowacyjne Mazowsze;
- Dostępne i mobilne Mazowsze;
- Zielone, niskoemisyjne Mazowsze;
- Mazowsze, zintegrowane społecznie;
- Mazowsze bogate kulturowo.

Zgodnie z zapisami Strategii, układ celów strategii został podporządkowany długookresowym priorytetom rozwoju regionalnego. Przy realizacji celów należy uwzględnić możliwość wystąpienia zmian uwarunkowań rozwoju przewidzianych i opisanych w poszczególnych scenariuszach rozwoju. Struktura celów rozwojowych zawartych w Strategii przedstawia się następująco (str. 44 Strategii Rozwoju Województwa):

WIZJA					
Mazowsze z Warszawą, Warszawa ku Europie					
CEL GŁÓWNY					
Zapewnienie wysokiej jakości życia poprzez trwałe i zrównoważony przestrzennie rozwój województwa, służący wzrostowi znaczenia regionu w Europie i na świecie, przy poszanowaniu zasobów środowiska					
obszar	GOSPODARKA	DOSTĘPNOŚĆ	ŚRODOWISKO I ENERGETYKA	SPOŁECZEŃSTWO	KULTURA I DZIEDZICTWO
nazwa celu	Konkurencyjne i innowacyjne Mazowsze	Dostępne i mobilne Mazowsze	Zielone, niskoemisyjne Mazowsze	Mazowsze zintegrowane społecznie	Mazowsze bogate kulturowo
opis celu	Wzrost konkurencyjności regionu poprzez rozwój działalności gospodarczej oraz transfer i wykorzystanie nowych technologii	Poprawa dostępności i spójności terytorialnej regionu przy ograniczeniu presji na przestrzeń i środowisko, kształtowanie ładu przestrzennego	Poprawa stanu środowiska poprzez racjonalne gospodarowanie zasobami przyrody	Poprawa jakości i dostępności do usług społecznych oraz wzmocnienie kapitału ludzkiego i społecznego w ramach nowoczesnej gospodarki	Wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego oraz potencjału kulturowego i turystycznego dla rozwoju województwa i poprawy jakości życia
wymiar terytorialny	OBSZARY STRATEGICZNEJ INTERWENCJI				
MODEL STRUKTURY FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNEJ WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO					

W projekcie Strategii zidentyfikowano także dwa typy obszarów strategicznej interwencji:

- problemowe – podregiony NUTS 3,
- bieguny wzrostu – miejskie obszary funkcjonalne.

Obszar gminy Jabłonna Lacka położony jest w granicach siedleckiego obszaru strategicznej interwencji (Ryc. 10, Strategii Rozwoju Województwa).

W odniesieniu do siedleckiego OSI w Strategii zapisano (str. 84, Strategii Rozwoju Województwa):

Interwencja w OSI siedleckim zorientowana będzie na poprawę atrakcyjności inwestycyjnej podregionu, wzmacnianie postaw przedsiębiorczych i rozwój lokalnych rynków pracy poprzez wykorzystanie istniejącego potencjału i specjalizacji gospodarczych. Ponadto istotne jest wzmacnianie zdolności obszaru do rozwoju nowych branż w celu dywersyfikacji gospodarki podregionu, zwłaszcza na obszarach wiejskich, aktywizacji zawodowej ludności i wzmocnienia bazy dochodowej samorządów lokalnych. Działania powinny koncentrować się na tworzeniu spójnej, skoordynowanej oferty inwestycyjnej obejmującej m.in. poprawę konkurencyjności przedsiębiorstw na rynkach krajowych i zagranicznych oraz zwiększenie dostępności uzbrojonych terenów inwestycyjnych. Atrakcyjność turystyczna, w szczególności obszarów w pasmach przyrodniczo-kulturowych, pozwala na rozwój konkurencyjnej oferty turystycznej. W podregionie niezbędne są także działania na rzecz rozbudowy i modernizacji infrastruktury

	technicznej. Ze względu na problem zanieczyszczenia powietrza, ważne będzie także ograniczenie niskiej emisji z sektora komunalno-bytowego i transportowego. Działania w OSI siedleckim skoncentrowane będą na wskazanych obszarach: 1) Wsparcie rozwoju gospodarczego poprzez: – wzmacnianie wykształconych specjalizacji gospodarczych, m.in. sektora rolnego, przetwórstwa rolno-spożywczego, przemysłu maszynowego, metalowego i chemicznego, – rozwój skoordynowanej oferty inwestycyjnej, w tym zapewnienie terenów inwestycyjnych i poprawę ich dostępności transportowej, – rozwój infrastruktury turystycznej i promocję zintegrowanej oferty turystycznej; 2) Poprawa stanu środowiska poprzez: – rozbudowę i modernizację systemów kanalizacyjnych, gazowych i ciepłowniczych, – zwiększenie udziału energii ze źródeł odnawialnych, – modernizację systemu gospodarki odpadami – wdrażanie gospodarki odpadami o obiegu zamkniętym. Obszar gminy Jabłonna Lacka położony jest w zasięgu obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją, z uwagi na kumulację problemów społecznych (ryc. 11 Strategii).
--	--

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie informacji zawartych w dokumencie.

Poza Strategią Rozwoju Województwa, do istotnych dokumentów regionalnych, kierunkujących ogólne założenia rozwojowe województwa i gmin należą m.in.:

Tab. 3 Główne założenia pozostałych dokumentów szczebla regionalnego

DOKUMENT	NAJWAŻNIEJSZE ZAŁOŻENIA
Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego	Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego jest głównym dokumentem polityki rozwoju przestrzennego województwa. Ustala on podstawowe elementy układu przestrzennego województwa, ich zróżnicowanie oraz wzajemne relacje. Plan przyjmuje zasadę zrównoważonego rozwoju województwa mazowieckiego oraz zawiera kierunki zagospodarowania, a wśród nich poszczególne kierunki polityki przestrzennej, które wskazują sposoby realizacji wizji przestrzennego zagospodarowania województwa. Zgodnie z ustaleniami Planu, gmina Jabłonna Lacka położona jest w obrębie wiejskich obszarów funkcjonalnych, uczestniczących w procesach rozwojowych. Dla terenów tych obowiązują następujące zasady zagospodarowania przestrzennego: – ochrona terenów otwartych przed rozpraszaniem zabudowy; – przeciwdziałanie negatywnym skutkom suburbanizacji w aspekcie ochrony środowiska; – ochrona krajobrazu przed chaosem inwestycyjnym i kształtowanie ładu przestrzennego; – ochrona gruntów rolnych klas I-III oraz gruntów leśnych przed ich nieuzasadnionym przeznaczaniem na cele nierolnicze i nieleśne; – wspieranie działalności gospodarczej towarzyszącej produkcji rolnej, a także dążenie do zrównoważonego rozwoju funkcji pozarolniczych. Ponadto w dokumencie wskazano zadania oraz kierunki zagospodarowania przestrzennego, spośród których najważniejsze dla gminy Jabłonna Lacka to: – ujęcie rzeki Bug, stanowiącej drogę wodną E40; – ograniczenie zagospodarowania na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią; – przeciwdziałanie nadmiernemu przeznaczaniu gruntów rolnych na inne cele; – ochrona przed presją urbanizacyjną najcenniejszych i najbardziej produktywnych elementów rolniczej przestrzeni produkcyjnej (predystynowanych do pełnienia funkcji żywicielskich o strategicznym znaczeniu); – ograniczanie zmiany przeznaczenia gruntów leśnych na cele nieleśne; – utrzymanie potencjału przyrodniczego i krajobrazowego obszarów cennych przyrodniczo, a w szczególności Nadbużańskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu, obszarów Natura 2000 Dolina Dolnego Bugu i Ostoja Nadbużańska, rezerwatów Wydma Mołożewska i Skarpa Mołożewska oraz użytków ekologicznych; – ograniczenie presji urbanistycznej na obszary cenne przyrodniczo; – ochrona krajobrazu i ograniczenie działań negatywnie wpływających na walory krajobrazowe.

Strategia Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego Województwa Mazowieckiego na lata 2020-2030	Strategia Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego Województwa Mazowieckiego określa, że misją Strategii jest: Zapewnienie dostępu do wiedzy, danych i usług oraz wsparcie ich wykorzystania z użyciem technologii informacyjno-komunikacyjnych w celu zaspokojenia potrzeb społecznych, gospodarczych i edukacyjnych. Wizja sformułowana została jako: Mazowsze jako region łączący rozwój technologiczny z wrażliwością społeczną, wspierający równy, powszechny i sprawiedliwy dostęp do wiedzy i technologii, a także zapewniający wysoki komfort życia i warunki do rozwoju gospodarczego, stabilizacji ekonomicznej oraz wyrównywania szans rozwojowych. Celem głównym Strategii jest: Rozwój społeczeństwa informacyjnego na Mazowszu poprzez wsparcie tworzenia, wykorzystywania i rozwoju powszechnych i przyjaznych technologii informacyjno-komunikacyjnych podnoszących jakość życia mieszkańców oraz wspierających rozwój gospodarczy regionu i stały wzrost jego konkurencyjności. Na podstawie analizy przeprowadzonej diagnozy potrzeb określono następujące cele strategiczne wraz z kierunkami działań: – Cel strategiczny 1: Wzrost kompetencji cyfrowych i zaufania do ICT; – Cel strategiczny 2: Elektroniczne systemy i usługi dla mieszkańców Mazowsza; – Cel strategiczny 3: Internet dla Mazowsza; – Cel strategiczny 4: ICT dla nauki i biznesu.
Program Ochrony Środowiska dla Województwa Mazowieckiego do 2030 roku	Program wskazuje cele w zakresie ochrony środowiska województwa mazowieckiego. Określono obszary (dziedziny) interwencji, dla których przyjęto zadania w ramach poniższych kierunków interwencji: – Ochrona klimatu i jakości powietrza (OP): Poprawa efektywności energetycznej i dostosowanie sektora energetycznego do zmian klimatu, Ograniczenie emisji powierzchniowej, Ograniczenie emisji zanieczyszczeń ze źródeł komunikacyjnych, Ograniczenie emisji zanieczyszczeń ze źródeł przemysłowych, Zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii oraz zapewnienie magazynowania wytworzonej energii, Zarządzanie jakością powietrza w jednostkach samorządu terytorialnego województwa, Zmniejszenie emisji prekursorów ozonu; – Zagrożenia hałasem (KA): Poprawa klimatu akustycznego; – Pola elektromagnetyczne (PEM): Ochrona przed polami elektromagnetycznymi; – Gospodarowanie wodami (ZW): Poprawa jakości jednolitych części wód powierzchniowych, Ochrona zasobów i zmniejszenie antropopresji na wody podziemne, Zmniejszenie zagrożenia powodziowego, Ograniczenie skutków następstw suszy i zwiększenie możliwości gromadzenia wody; – Gospodarka wodno-ściekowa (GW): Sprawny i funkcjonalny system wodociągowy, Minimalizacja presji na środowisko poprzez porządkowanie gospodarki ściekowej; – Zasoby geologiczne (ZG): Kontrola i monitoring eksploatacji kopalin; – Gleby (GL): Zachowanie funkcji środowiskowych i gospodarczych gleb, Rekultywacja gruntów zdegradowanych i zdewastowanych, Ochrona przed osuwiskami; – Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów (GO): Prawidłowe funkcjonowanie systemu gospodarowania odpadami, Wdrażanie gospodarki o obiegu zamkniętym; – Zasoby przyrodnicze (ZP): Zarządzanie zasobami przyrody i krajobrazem, Zachowanie lub przywrócenie właściwego stanu siedlisk i gatunków, Ochrona i rozwój zieleni na terenach zurbanizowanych, Działania z zakresu pogłębiania i udostępniania wiedzy o zasobach przyrodniczych, walorach krajobrazowych województwa oraz ich znaczeniu dla człowieka, zwłaszcza w kontekście zmian klimatycznych, Racjonalne użytkowanie zasobów leśnych, Wsparcie działań edukacyjnych oraz infrastruktury turystycznej w lasach, Zwiększenie lesistości; – Zagrożenie poważnymi awariami przemysłowymi (PAP): Zmniejszenie zagrożenia oraz minimalizacja skutków w przypadku wystąpienia awarii.

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie informacji zawartych w opisywanych dokumentach.

1.4. STRATEGICZNE ZAŁOŻENIA ROZWOJU POWIATU LUB PONADLOKALNYCH OBSZARÓW FUNKCJONALNYCH

Strategia rozwoju gminy musi być spójna ze strategią rozwoju ponadlokalnego (stosownie do art. 10e, ust. 2 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym). Ponadto wskazane jest, aby cele i kierunki działań uwzględniały założenia innych dokumentów i opracowań ponadlokalnych (jeżeli obowiązują) oraz szczebla powiatowego.

Gmina Jabłonna Lacka włączona została do Partnerstwa „Razem dla rozwoju”, dla którego opracowana została Strategia terytorialna. Obejmuje ona łącznie 15 gmin położonych na terenie województwa mazowieckiego, wchodzących w skład powiatów: łosickiego, siedleckiego i sokołowskiego. Tereny tej części Polski zagrożone są marginalizacją społeczno-gospodarczą, a ponadto postępują procesy depopulacji. Problemem są również malejące zasoby finansowe gmin.

Strategia Terytorialna Partnerstwa „Razem dla rozwoju”, utworzonego 23 września 2020 r., stanowi dokument określający kluczowe wyzwania oraz kierunki rozwoju społeczno-gospodarczego obszaru Partnerstwa. Została opracowana na podstawie przeprowadzonej diagnozy oraz uwarunkowań społecznych, gospodarczych, środowiskowych i infrastrukturalnych przedstawionych w „Raportie diagnostycznym”. Dokument wyznacza wspólne cele i kierunki działań gmin i powiatów tworzących Partnerstwo, ukierunkowane na zrównoważony rozwój obszaru i poprawę jakości życia jego mieszkańców w perspektywie do 2030 roku.

Cel nadrzędny Partnerstwa określić można jako jego misję. Zdefiniowany został on w sposób następujący:

Współpraca na rzecz zrównoważonego rozwoju społeczności i obszaru Partnerstwa, z myślą o jakości życia obecnego i przyszłych pokoleń.

W oparciu o diagnozę całego obszaru Partnerstwa oraz w dążeniu do osiągnięcia celu nadrzędnego sformułowano następujące cele strategiczne:

- Cel nr 1 – po pierwsze: gospodarka – rozwój różnorodnej, konkurencyjnej, perspektywicznej działalności gospodarczej, wykorzystującej w sposób zrównoważony lokalne zasoby przyrodnicze, kulturowe, ludzkie i infrastrukturalne;
- Cel nr 2 - świadoma, aktywna, kompetentna i zdrowa społeczność – podnoszenie poziomu wiedzy, aktywności, kompetencji, zdrowia oraz włączenia społecznego mieszkańców obszaru Partnerstwa;
- Cel nr 3 - razem dla zielonego rozwoju – współpraca samorządów i społeczności obszaru Partnerstwa, włączająca także podmioty zewnętrzne na rzecz zrównoważonego, nie dewastującego środowiska, rozwoju obszaru;
- Cel nr 4 - samorząd na miarę XXI wieku – współpracujące ze sobą i lokalnymi społecznościami, świadczące wysokiej jakości usługi samorządy.

Aktualnie (stan na sierpień 2026 r.) powiat sokołowski nie posiada obowiązującego dokumentu strategicznego. Dotychczas obowiązująca Strategia Rozwoju Powiatu Sokołowskiego na lata 2016–2025 została przyjęta uchwałą nr XII/73/2015 Rady Powiatu Sokołowskiego z dnia 21 grudnia 2015 r. Jej okres obowiązywania zakończył się wraz z końcem 2025 r.

1.5. LOKALNA GRUPA DZIAŁANIA

Gmina Jabłonna Lacka należy do Stowarzyszenia „Lokalne Grupy Działania – Tygiel Doliny Bugu”, dla której obowiązuje aktualnie „Lokalna Strategia Rozwoju na lata 2023 – 2027”. Obecnie obowiązuje uchwała nr W/II/15/26 Walnego Zebrania Członków Stowarzyszenia „Lokalna Grupa Działania – Tygiel Doliny Bugu” z dnia 19 czerwca 2026 r.

Obszar LGD obejmuje łącznie 25 gmin, położonych w czterech powiatach należących do województwa mazowieckiego i podlaskiego. Cechą wspólną dla gmin wchodzących w skład LGD jest spójność terytorialno-przestrzenna oraz społeczno-gospodarcza. Wynika ona z położenia w obrębie historycznego Podlasia nad rzeką Bug. Lokalna Strategia Rozwoju jest spójna i zintegrowana na poziomie programowym oraz sektorowym z dokumentami strategicznymi obowiązującymi na terenie województwa mazowieckiego, a także gmin członkowskich.

Układ celów i poszczególnych przedsięwzięć LSR kształtuje się następująco:

- Ochrona przyrody oraz rozwój zrównoważonej turystyki i produktu lokalnego:
 - rozwój małej infrastruktury publicznej - turystycznej, dziedzictwa naturalnego i ekoturystyki;
 - rozwój przedsiębiorczości;
 - zrównoważona turystyka wiejska;
 - sieciowanie producentów lokalnych;
 - odnawialne źródła energii;
- Poprawa warunków do rozwoju aktywności wśród społeczności lokalnej, poprzez włączenie osób w niekorzystnej sytuacji:
 - poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej - kulturalnej, dziedzictwa kulturalnego;
 - aktywni seniorzy;
 - wsparcie dzieci i młodzieży z Podlasia Nadbużańskiego;
 - zwiększenie aktywności mieszkańców w działalności NGO;
 - wspieranie osób w niekorzystnej sytuacji poprzez aktywną integrację i usługi opiekuńcze;
 - przedsiębiorczość skierowana do osób w niekorzystnej sytuacji;
 - inteligentne rozwiązania na wsi.

Ponadto gmina Jabłonna Lacka jest członkiem Podlaskiego Stowarzyszenia Gmin. Jego celem jest ochrona oraz promocja środowiska naturalnego, krajobrazu i zasobów historyczno-kulturowych, rozwój turystyki oraz popularyzacja i rozwój produkcji wyrobów regionalnych i przedsiębiorczości. Szczególnie ważne są również działania wpływające na stymulowanie zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich i miejsko-wiejskich oraz poprawa ich konkurencyjności jako miejsca zamieszkania i prowadzenia działalności gospodarczej.

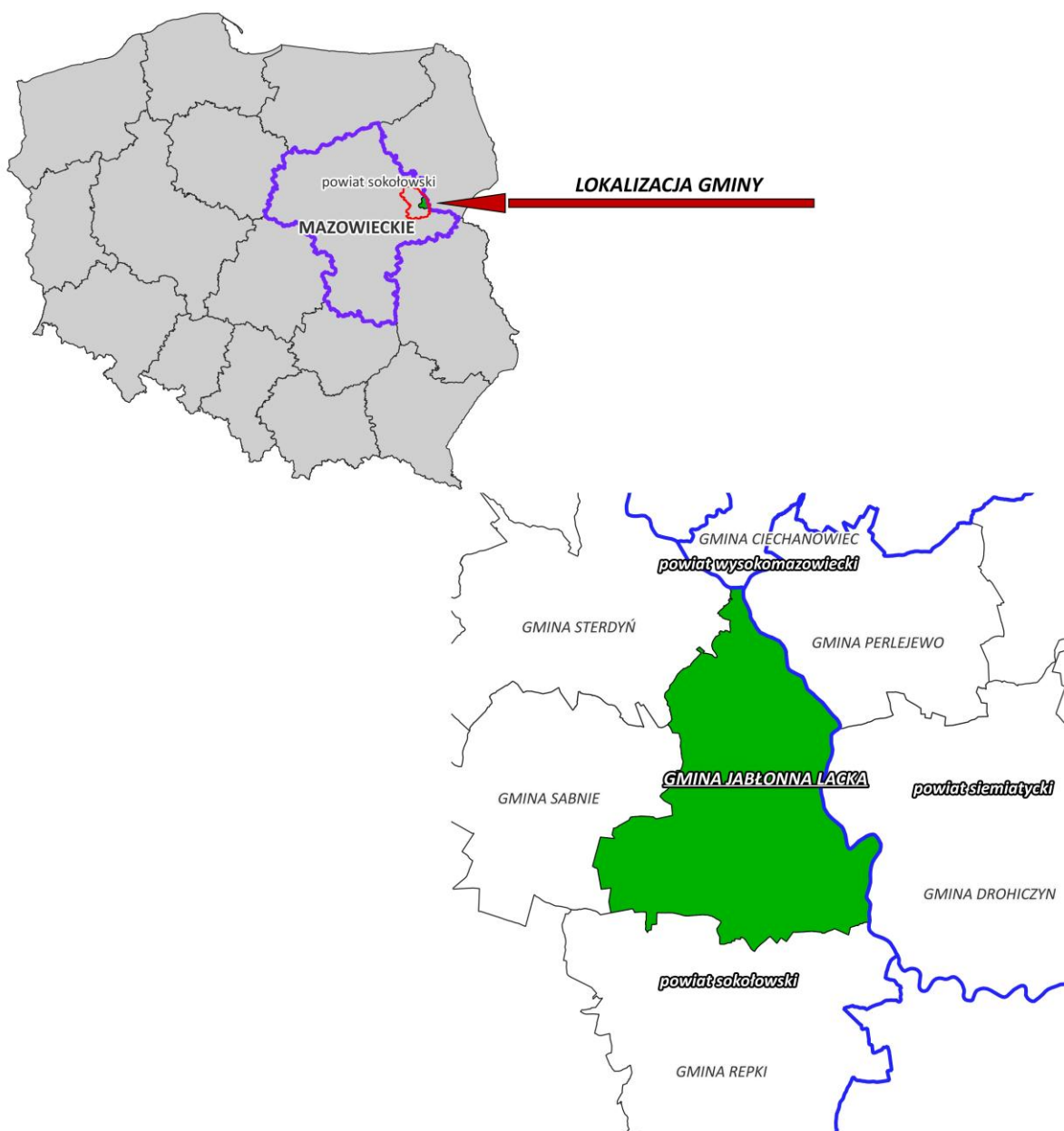
2. POŁOŻENIE, DOSTĘPNOŚĆ KOMUNIKACYJNA I MOBILNOŚĆ

2.1. POŁOŻENIE ADMINISTRACYJNE

Gmina Jabłonna Łacka posiada status gminy wiejskiej, zajmuje powierzchnię ok. 149 km² (14 928 ha) i położona jest w powiecie sokołowskim, we wschodniej części województwa mazowieckiego i sąsiaduje:

- od północy z gminą Ciechanowiec;
- od wschodu z gminami: Perlejewo, Drohiczyn;
- od południa z gminą Repki;
- od zachodu z gminami: Sabnie, Sterdyń.

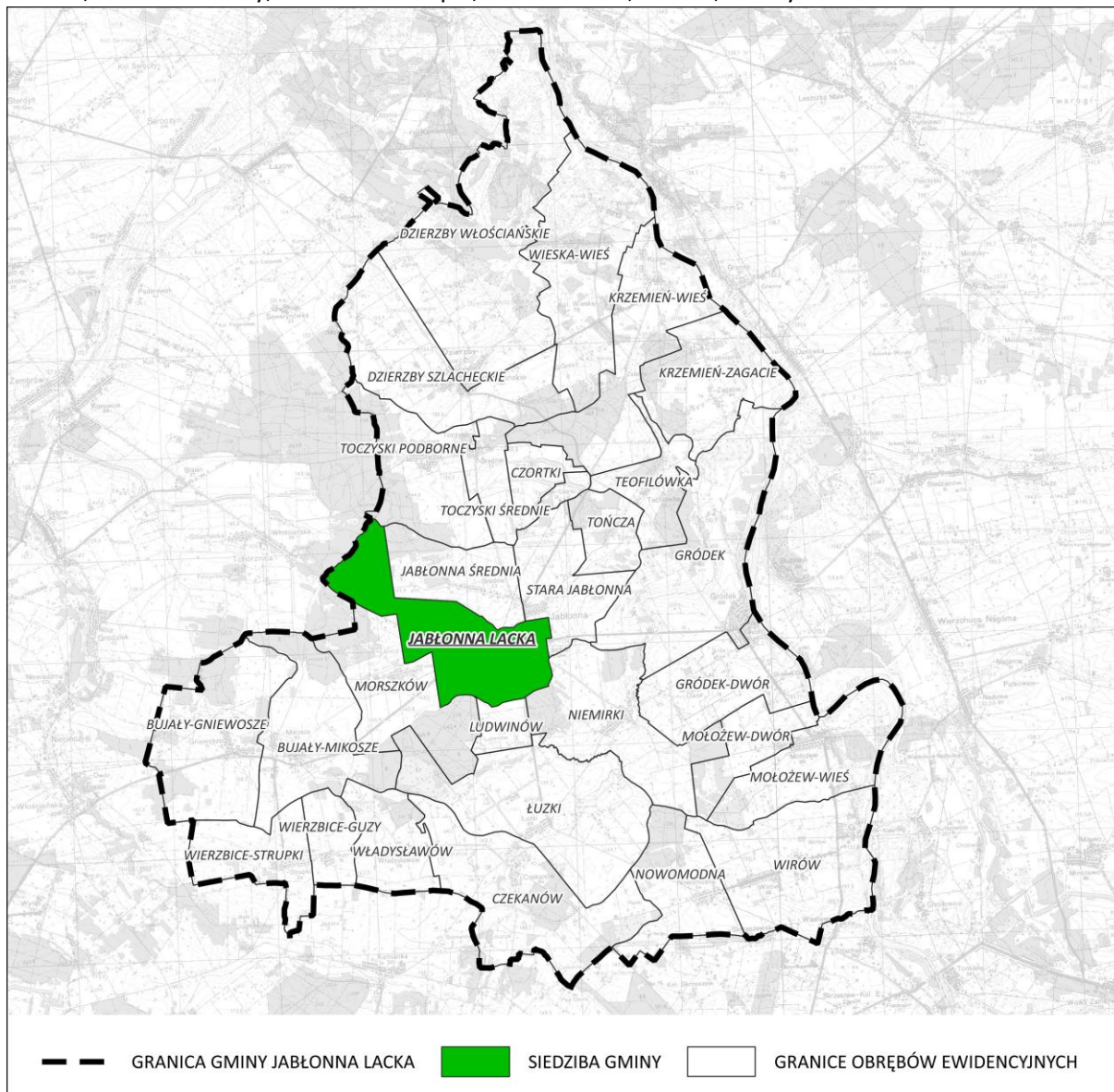
Gmina od strony wschodniej sąsiaduje bezpośrednio z województwem podlaskim.

Ryc. 1 Położenie administracyjne gminy

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych Państwowego Rejestru Granic.

W skład gminy wchodzi następujące miejscowości⁷: Bujały-Gniewosze, Bujały-Mikosze, Czekanów, Dzierzby Szlacheckie, Dzierzby Włosciańskie, Gródek, Gródek-Dwór, Jabłonna Lacka, Jabłonna Średnia, Krzemień-Wieś, Krzemień-Zagacie, Ludwinów, Łuzki, Łuzki-Kolonia, Mołóżew-Wieś, Morszków, Niemirki, Nowomodna, Stara Jabłonna, Teofilówka, Toczyski Podborne, Toczyski Średnie, Tończa, Wierzbice Guzy, Wierzbice Strupki, Wieska-Wieś, Wirów, Władysławów.

Ryc. 2 Struktura jednostek podziału terytorialnego

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych Państwowego Rejestru Granic.

⁷ Materiał źródłowy: Urząd Gminy Jabłonna Lacka.

2.2. WEWNĘTRZNA I ZEWNĘTRZNA DOSTĘPNOŚĆ KOMUNIKACYJNA

2.2.1. INFRASTRUKTURA DROGOWA

Układ komunikacji drogowej na terenie gminy Jabłonna Lacka stanowi⁸:

układ podstawowy:

- drogi powiatowe:
 - 3909W, relacji Sterdyń-Dzierzby-Teofilówka, o długości 14,75 km;
 - 3917W, relacji Sabnie-Wieska, o długości 17,745 km;
 - 3919W, relacji Kurowice-Stasin-Jabłonna, o długości 9,127 km;
 - 3920W, relacji Jabłonna-Dzierzby, o długości 4,5 km;
 - 3921W, relacji Sokołów Podlaski-Jabłonna-Krzemień, o długości 29,678 km;
 - 3922W, relacji Jabłonna-Gródek-Skrzeszew, o długości 9,119 km;
 - 3923W, relacji Jabłonna-Mołożew-Wieś, o długości 7,25 km;
 - 3924W, relacji Wirów-Łuzki, o długości 5,835 km;
 - 3925W, relacji Bujały-Czekanów-Skrzeszew, o długości 12,675 km;
 - 3926W, relacji Repki-Łuzki-Jabłonna, o długości 11,55 km;

układ uzupełniający:

- drogi gminne (tab. poniżej):

Tab. 4 Wykaz dróg gminnych w gminie Jabłonna Lacka

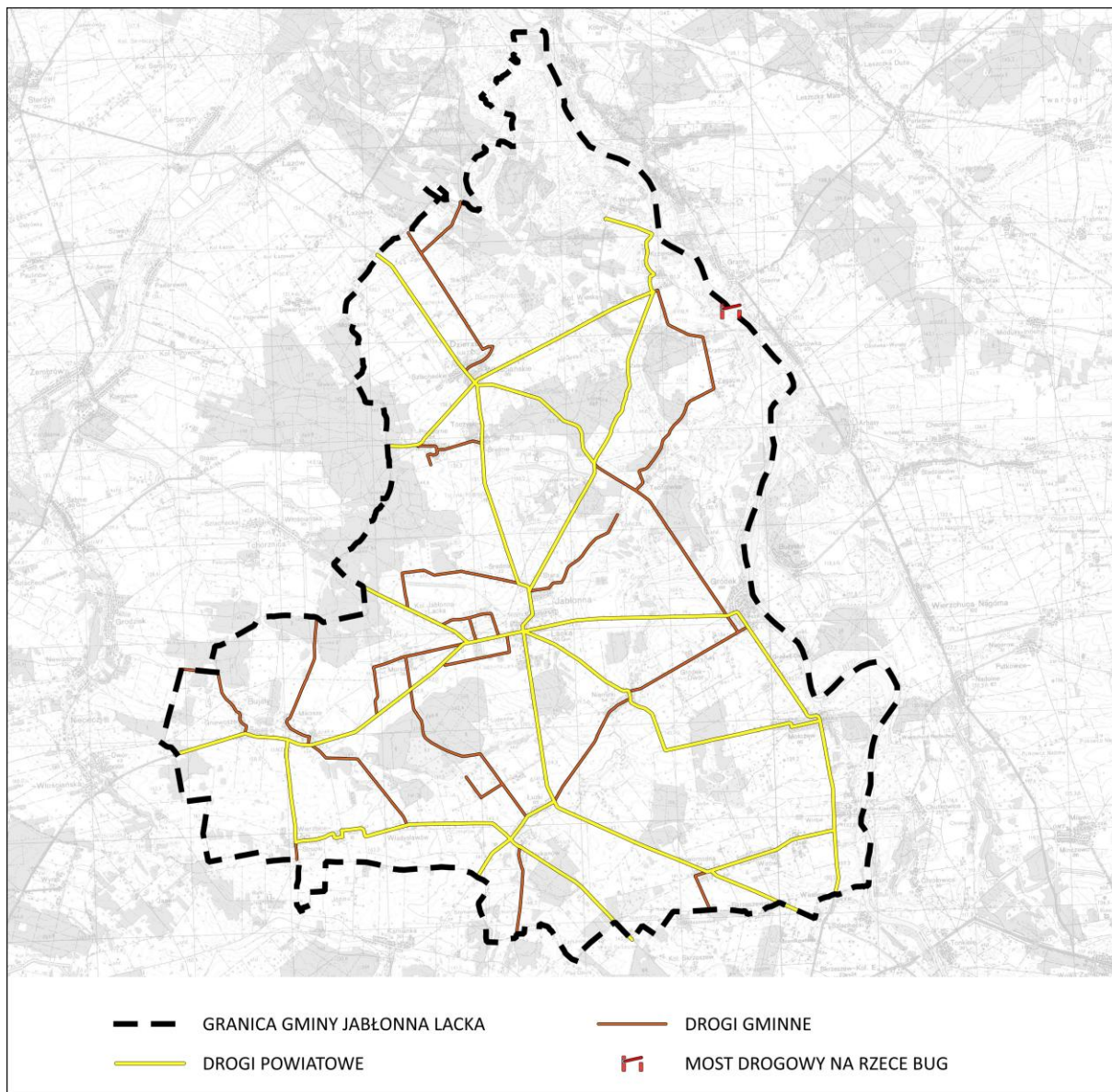
NUMER DROGI	PRZEBIEG	DŁUGOŚĆ ODCINKA [KM]
390301W	Dzierzby - gr. gminy-Sterdyń - Łazówek	3,941
390302W	dr. gminna 390301W - gr. gminy Sterdyń-Kamieńczyk	1,345
390303W	Krzemień-Kolonia Krzemień-Teofilówka-Tończa	5,709
390304W	Bujały Mikosze - gr. gminy Sabnie-Tchórznicza	2,73
390305W	Bujały Gniewosze - gr. gminy Sabnie-(Grodzisk)	1,521
390306W	Czekanów- gr. gminy Repki-(Kanabród)	1,455
390307W	Wierzbice Strupki - gr. gminy Repki-(Bałki)	0,47
390308W	Nowomodna - gr. gminy Repki - (Ignacpol)	1,04
390309W	Łuzki - Niemirki-Gródek	5,58
390310W	Łuzki-Morszków - Jabłonna Lacka	5,695
390311W	Wierzbice Guzy - Bujały Mikosze	2,2
390312W	Jabłonna Średnia - dr. powiatowa 3920W (Kurowice-Jabłonna Lacka	3,35
390313W	Toczyński Średnie - Toczyński Podborne	1,08
390314W	Gródek - Teofilówka - dr. powiatowa 3921W (Sokołów Podlaski-Krzemień)	5,588
390315W	Jabłonna Lacka ul. Łąkowa	1,77
390316W	Jabłonna Lacka (Kolonia) ul. Stawowa i ul. Wesoła	2,03
390317W	Stara Jabłonna - Tończa (od drogi powiatowej 3909W)	2,398
390318W	Morszków - Jabłonna Lacka (od drogi powiatowej 3921W)	2,9
--	Krzemień – Granne	2,067

Materiał źródłowy: Urząd Gminy Jabłonna Lacka.

- pozostałe drogi, niebędące drogami publicznymi, w tym wewnętrzne i dojazdowe.

⁸ Materiał źródłowy: Dane Urzędu Gminy Jabłonna Lacka.

Na terenie gminy Jabłonna Lacka nie przebiegają drogi publiczne o znaczeniu krajowym lub wojewódzkim. W pobliżu miejscowości Krzemień-Wieś znajduje się nowo wybudowany most drogowy na rzece Bug, łączący gminę Jabłonna Lacka z gminą Perlejewo (ryc. poniżej).

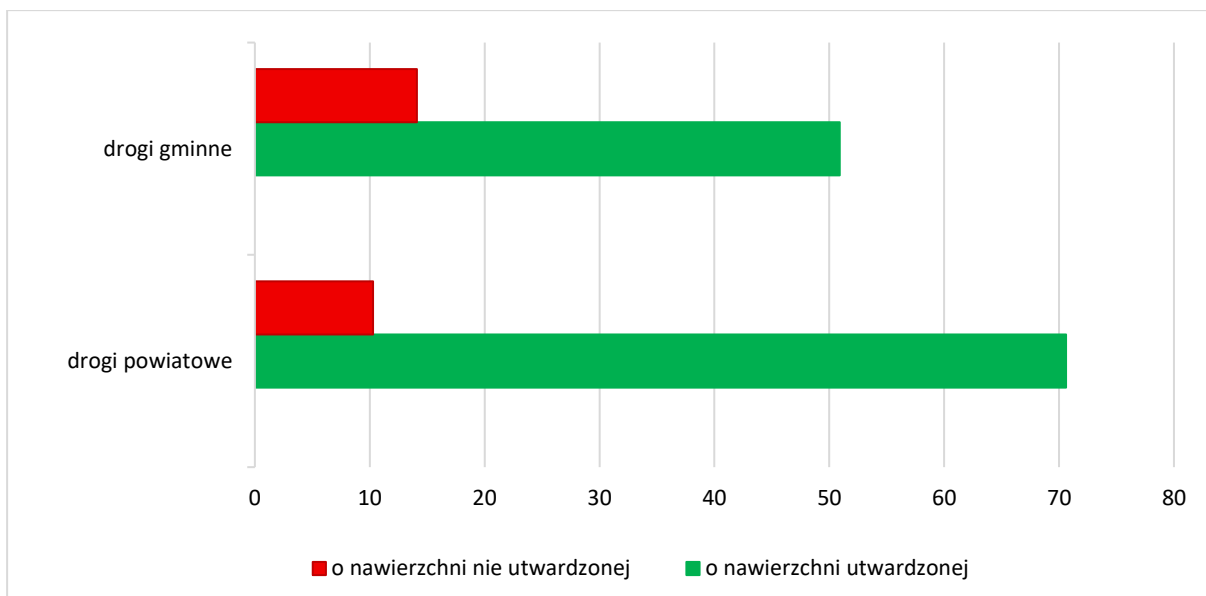

Ryc. 3 Układ komunikacyjny gminy Jabłonna Lacka

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych BDOT10K.

Drogi powiatowe w zdecydowanej większości posiadają nawierzchnię utwardzoną (ok. 87%), przy czym nawierzchnia tych dróg wykonana jest przede wszystkim z masy bitumicznej. W przypadku dróg gminnych również wyraźnie dominują drogi o nawierzchni utwardzonej (ok. 78%).

W odniesieniu do nawierzchni utwardzonej, w dalszym ciągu stan części dróg wymaga poprawy. Pomimo poczynionych w ostatnich latach inwestycji w infrastrukturę komunikacyjną konieczne są dalsze, sukcesywne modernizacje i przebudowy oraz realizacje nowych odcinków dróg.

Ryc. 4 Długość dróg na terenie gminy w podziale na drogi o nawierzchni utwardzonej i nieutwardzonej

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych BDOT10k oraz Dane GUS, stan na 2024 r.

Na terenie gminy Jabłonna Lacka nie zostały przeprowadzone badania natężenia ruchu drogowego. Przez obszar gminy nie przebiegają ciągi drogowe o znaczeniu ponadlokalnym (brak dróg krajowych oraz wojewódzkich). W związku z powyższym przyjmuje się, że natężenie ruchu drogowego na terenie gminy jest relatywnie niskie i nie powoduje istotnego obciążenia akustycznego dla mieszkańców.

2.2.2. INFRASTRUKTURA KOLEJOWA

Przez teren gminy Jabłonna Lacka nie przebiegają obecnie linie kolejowe. Najbliższa czynna stacja kolejowa znajduje się w Sokołowie Podlaskim, która obsługuje niezelektryfikowaną, jednotorową linię kolejową nr 55 (relacji Sokołów Podlaski – Siedlce).⁹

2.2.3. INFRASTRUKTURA ROWEROWA

Na terenie gminy Jabłonna Lacka funkcjonują drogi rowerowe¹⁰ o łącznej długości 9,5 km. Pozostają one w Zarządzie Powiatu Sokołowskiego i przebiegają w ciągu drogi powiatowej nr 3921W na odcinku Bujały–Gniewosze–Jabłonna Lacka oraz drogi powiatowej nr 3919W na odcinku Jabłonna Lacka–Tchórznica. W przyszłości planowana jest również realizacja drogi rowerowej w ciągu drogi gminnej na odcinku Krzemień – Granne.¹¹

⁹ Materiał źródłowy: <https://www.plk-sa.pl/>

¹⁰ Droga rowerowa określana jest jako droga lub jej część, przeznaczona dla ruchu rowerów, odpowiednio oznakowana, służąca głównie do celom komunikacyjnym, a nie turystycznym (w statystyce dróg rowerowych nie ujmuje się tzw. szlaków rowerowych, np. położonych w lesie).

¹¹ Materiał źródłowy: Urząd Gminy Jabłonna Lacka.

Zważywszy na powszechne użytkowanie rowerów jako środków transportu lokalnego, pożądany byłby rozwój infrastruktury rowerowej, zwłaszcza realizowanej w formie ciągów rowerowych, zwiększających bezpieczeństwo użytkowników (odseparowanie ruchu pojazdów silnikowych od rowerowego i pieszko-rowerowego). W miejscach o utrudnionych warunkach realizacji ciągów wskazane jest wyznaczenie i oznakowanie ścieżek w formie pasów lub kontrapasów. Natomiast na terenach o niskiej intensywności zabudowy lub terenach otwartych warto wprowadzić oznakowanie. Ukształtowana sieć powiązań rowerowych stanowiłaby zachętę do korzystania z alternatywnych środków transportu, jakim są pojazdy rowerowe.

2.2.4. TRANSPORT ZBIOROWY

Transport zbiorowy gminy Jabłonna Lacka opiera się wyłącznie na transporcie autobusowym. W granicach gminy nie funkcjonuje żaden dworzec kolejowy i autobusowy, a komunikacja odbywa się z wykorzystaniem przystanków autobusowych.

Z terenu gminy Jabłonna Lacka realizowane są bezpośrednie i regularne połączenia autobusowe do Sokołowa Podlaskiego. Dojazd do Warszawy oraz innych miejscowości położonych w sąsiedztwie gminy (m.in. Drohiczyna i Ciechanowca) możliwy jest przede wszystkim z wykorzystaniem połączeń wymagających przesiadki poza granicami gminy, głównie w Sokołowie Podlaskim.¹²

Usługi transportu zbiorowego świadczą autobusy PKS oraz podmioty prywatne. Ponadto obsługiwane są tutaj połączenia w zakresie dowozu uczniów do szkoły. Biorąc pod uwagę czynniki ekonomiczne, powierzchnię i zaludnienie gminy, charakter występującej zabudowy, a także powszechny dostęp do prywatnych środków transportu, należy uznać, że na jej obszarze nie ma przesłanek do stworzenia publicznych, lokalnych połączeń autobusowych (nie licząc dowozów do szkoły).¹³

2.2.5. POŁOŻENIE WZGLĘDEM WIĘKSZYCH OŚRODKÓW MIEJSKICH

W odniesieniu do gminy Jabłonna Lacka najbliższymi ośrodkami miejskimi są Sokołów Podlaski oraz Drohiczyn. Sokołów Podlaski, będący siedzibą powiatu sokołowskiego, zlokalizowany jest w odległości ok. 16 km od siedziby gminy, a czas dojazdu transportem indywidualnym wynosi około 15 min. Drohiczyn z kolei położony jest w oddaleniu ok. 26 km, co przekłada się na około 25-minutowy czas podróży.

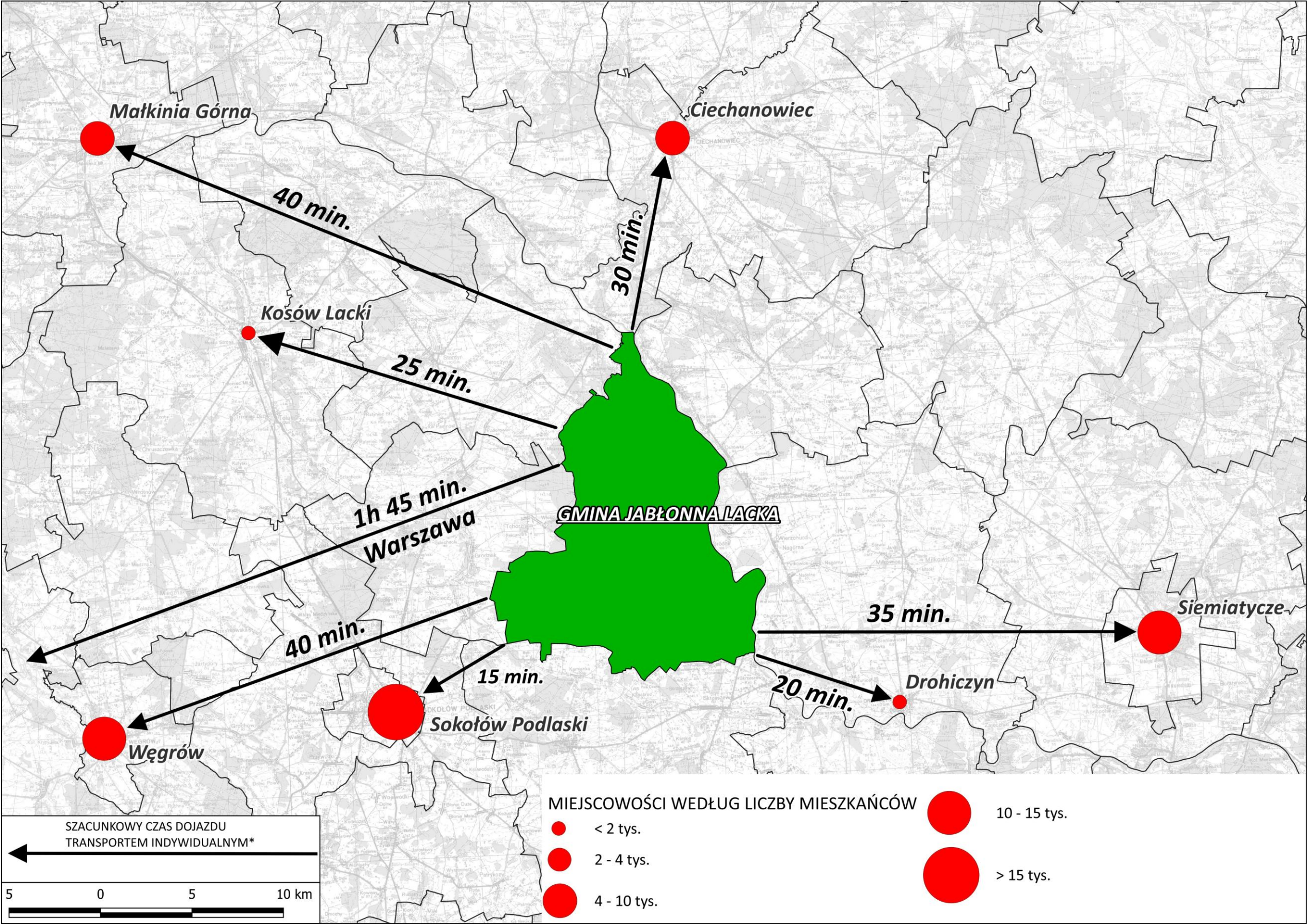
Inne, ważne ośrodki miejskie z perspektywy gminy Jabłonna Lacka to: Ciechanowiec, Małkinia Górna, Kosów Lacki, Węgrów, Siemiatycze, które zlokalizowane są w odległości od 27 do 45 km, natomiast czas dojazdu transportem indywidualnym nie przekracza 1 godziny.

Warto nadmienić, że stolica kraju i województwa mazowieckiego – Warszawa – położona jest w stosunkowo dużej odległości od gminy (ok. 125 km), a czas dojazdu do jej centrum wynosi średnio ok. 1 godz. 45 min. Z kolei siedziba sąsiedniego województwa podlaskiego – Białystok – oddalona jest o ok. 102 km, a średni czas dojazdu wynosi ok. 1 godz. 40 min.

Odległość, a także stan infrastruktury komunikacyjnej przekłada się na czas dojazdu, potrzebny na dotarcie do poszczególnych miast (transport indywidualny), co zobrazowano poniżej.

¹² Materiał źródłowy: <https://www.e-podroznik.pl/>

¹³ Materiał źródłowy: Urząd Gminy Jabłonna Lacka.

Ryc. 5 Lokalizacja gminy w stosunku do ośrodków miejskich oraz szacunkowy czas podróży transportem indywidualnym
 * szacunkowy czas liczony z miejscowości Jabłonna Łacka do centrów poszczególnych miejscowości.
 Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych BDOT10k.

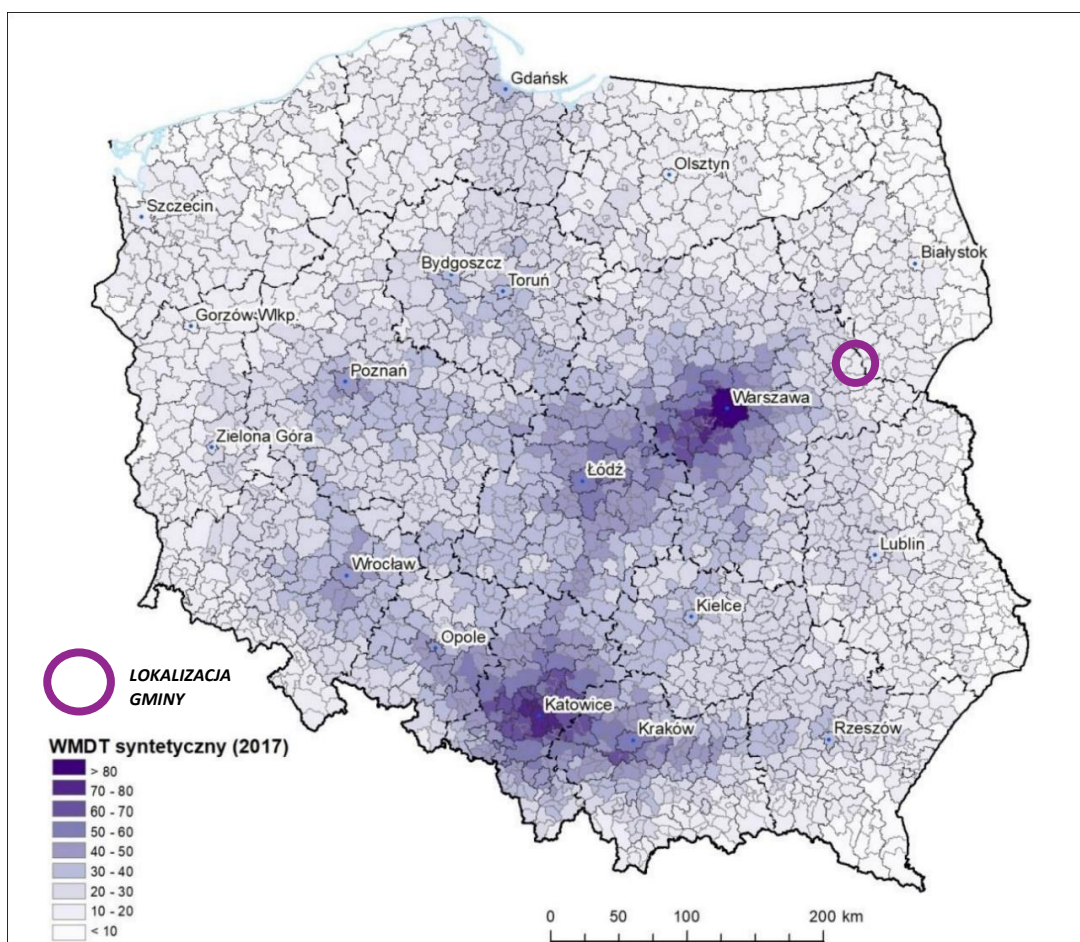
2.2.6. DOSTĘPNOŚĆ TRANSPORTOWA GMINY W UJĘCIU KRAJOWYM

Dostępność transportowa stanowi jeden z kluczowych czynników rozwoju społeczno-gospodarczego, wpływając zarówno na mobilność mieszkańców, jak i na atrakcyjność inwestycyjną poszczególnych obszarów kraju. W celu jej zobrazowania w skali lokalnej i ponadlokalnej stosuje się wskaźnik dostępności potencjałowej, określany jako wskaźnik międzygałęziowej dostępności transportowej (WMDT). Jest to syntetyczna miara odzwierciedlająca łączne oddziaływanie różnych gałęzi transportu, w tym drogowego, kolejowego oraz – w mniejszym stopniu – lotniczego, na poziom powiązań przestrzennych gmin.

Analiza została podzielona na cztery elementy. Najpierw pokazano, jak kształtowała się dostępność międzygałęziowa gmin w 2017 roku. Następnie przedstawiono prognozowany stan dostępności w 2030 r., wynikający z realizowanych inwestycji infrastrukturalnych. Kolejna część dotyczy zmian wskaźnika WMDT w latach 2020–2030, wskazując obszary o najszybszej poprawie. Na zakończenie zaprezentowano planowany układ dróg ekspresowych i autostrad, który będzie podstawą dalszego kształtowania dostępności kraju.

WSKAŹNIK MIĘDZYGAŁĘZIOWEJ DOSTĘPNOŚCI TRANSPORTOWEJ W 2017 ROKU

W 2017 roku gmina Jabłonna Lacka odznaczała się stosunkowo niskim w skali kraju wskaźnikiem dostępności transportowej (WMDT: 10-20). Było to charakterystyczne dla gmin z tego rejonu województwa mazowieckiego i podlaskiego, które cechowała zbliżona lub nieco wyższa dostępność transportowa.

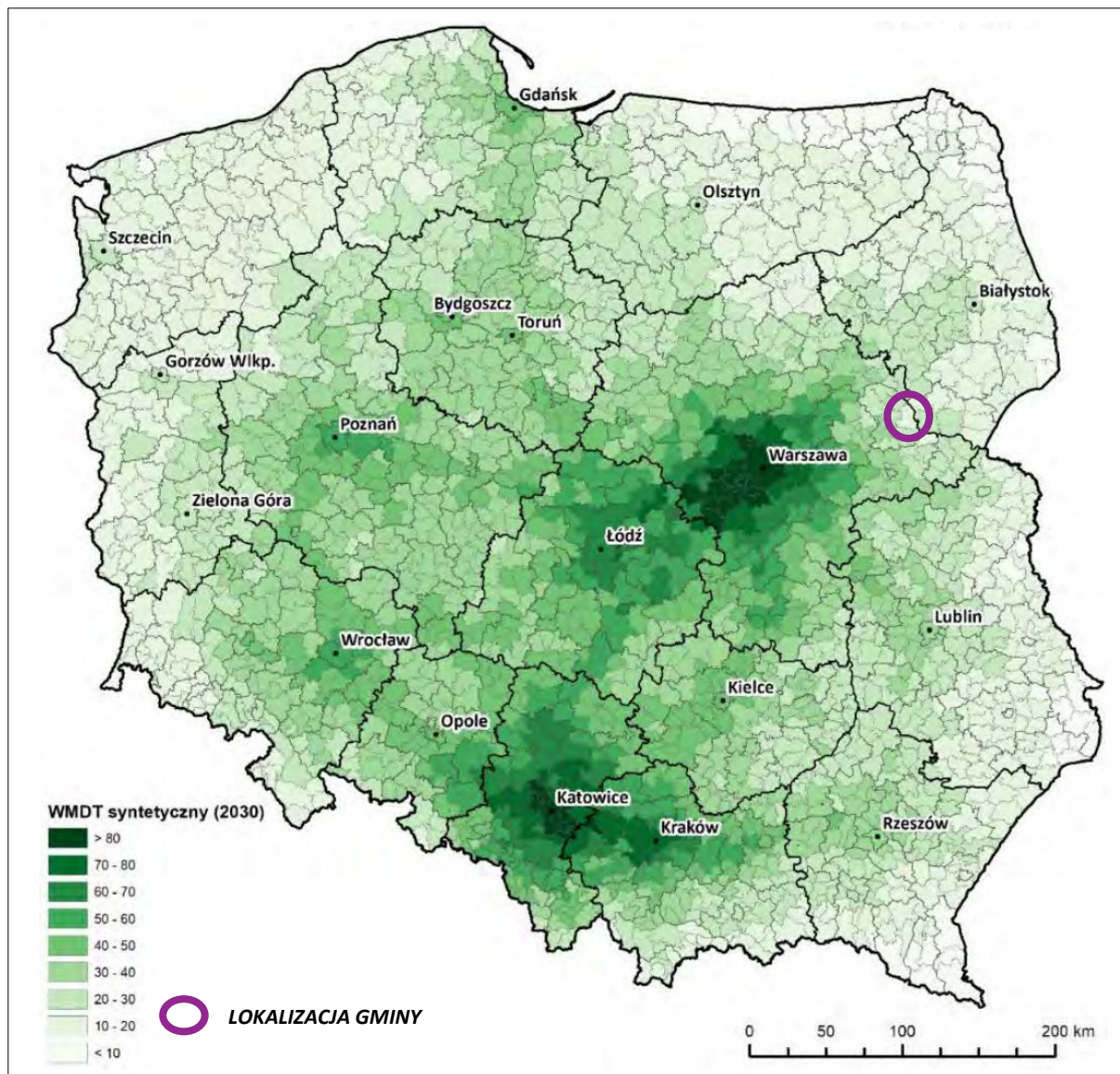

Ryc. 6 Wskaźnik międzygałęziowej dostępności transportowej w odniesieniu do gmin w Polsce, stan na 2017 r.

Materiał źródłowy: Strategia Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 roku (za: Oszacowanie oczekiwanych rezultatów interwencji za pomocą miar dostępności transportowej dostosowanych do potrzeb dokumentów strategicznych i operacyjnych dot. perspektywy finansowej 2014-2020 (aktualizacja). 2017, Komornicki i in. IGIPZ PAN Warszawa).

WSKAŹNIK MIĘDZYGAŁĘZIOWEJ DOSTĘPNOŚCI TRANSPORTOWEJ W 2030 ROKU

Uwzględniając docelowy układ komunikacyjny w 2030 roku, w tym zrealizowane inwestycje infrastrukturalne należy przyjąć, że gmina Jabłonna Łacka w dalszym ciągu odznaczać się będzie relatywnie niskim wskaźnikiem dostępności transportowej (WMDT: 20-30). Wyższy poziom dostępności transportowej przewidywany jest w gminach położonych bardziej na zachód, w kierunku miasta stołecznego Warszawy, co wynika z ich korzystniejszego położenia względem ośrodków miejskich oraz ponadlokalnych ciągów komunikacyjnych.

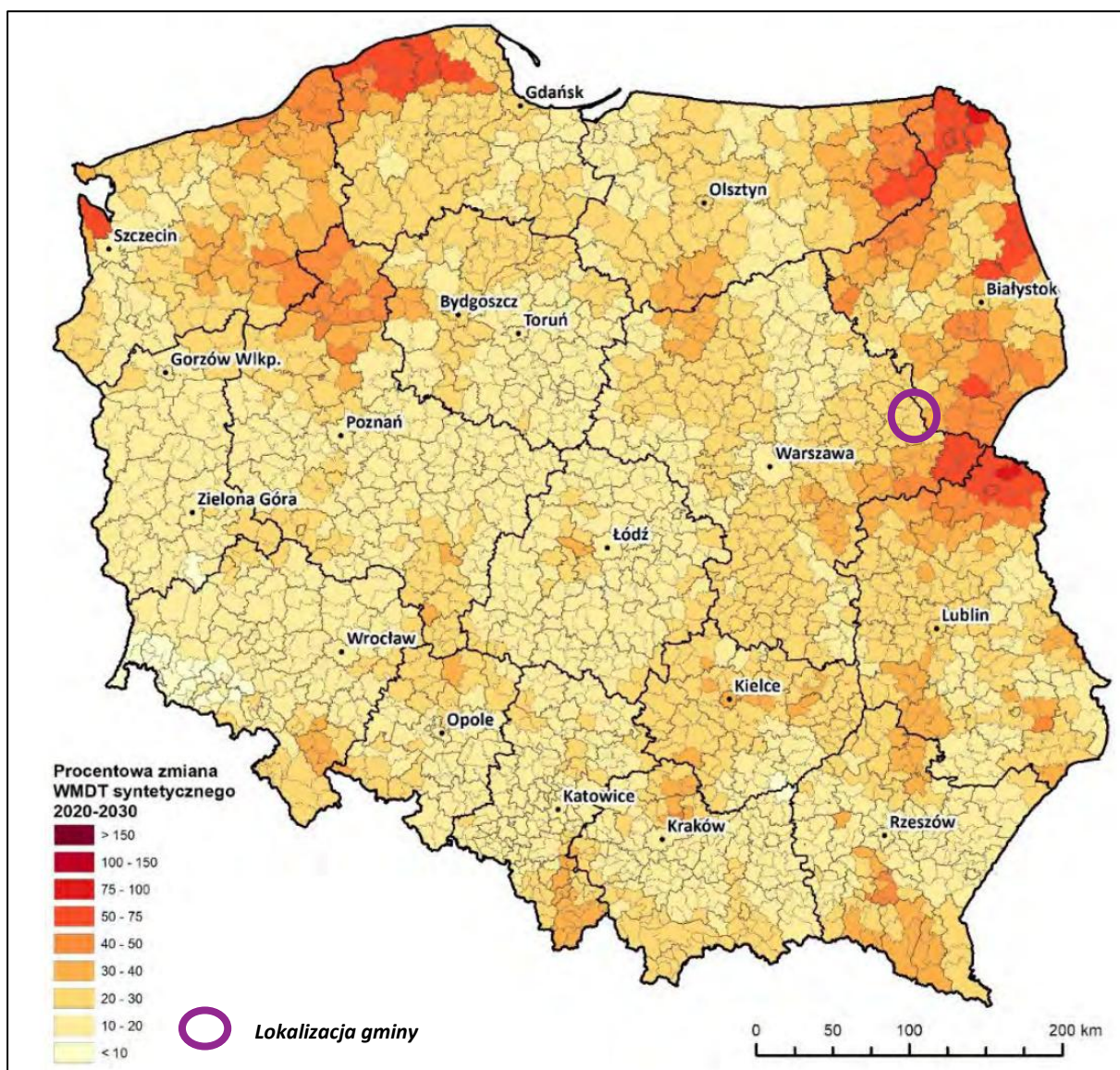

Ryc. 7 Oczekiwany wskaźnik międzygałęziowej dostępności transportowej dla gmin w 2030 roku

Materiał źródłowy: Oszacowanie oczekiwanych rezultatów interwencji za pomocą miar dostępności transportowej dostosowanych do potrzeb dokumentów strategicznych i operacyjnych perspektyw finansowych 2014-2020 i 2021-2027 (aktualizacja 2024/2025).

ZMIANA WSKAŹNIKA MIĘDZYGAŁĘZIOWEJ DOSTĘPNOŚCI TRANSPORTOWEJ NA PRZESTRZENI OKRESU 2020-2030

W gminie Jabłonna Lacka w okresie 2020–2030 przewiduje się wzrost wskaźnika międzygałęziowej dostępności transportowej na poziomie 20–30%. Duże znaczenie w tym kontekście miała realizacja mostu drogowego nad rzeką Bug, umożliwiającego szybszy i dogodniejszy dojazd do gmin położonych po jego wschodniej stronie. Wyższe wartości dynamiki wzrostu wskaźnika obserwuje się przede wszystkim w gminach położonych na południe i wschód od gminy Jabłonna Lacka (ryc. poniżej).

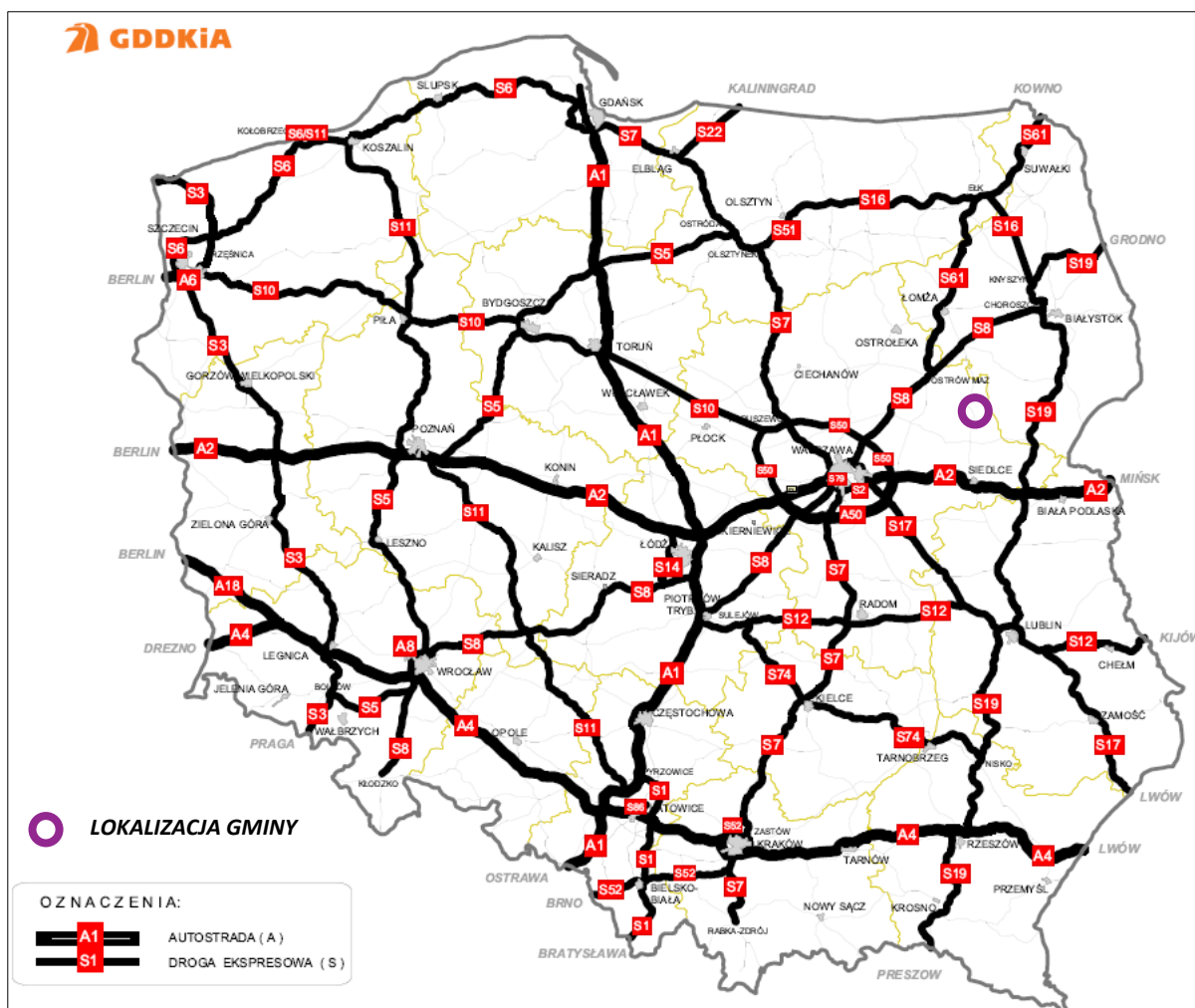

Ryc. 8 Oczekiwana procentowa zmiana wskaźnika międzygałęziowej dostępności transportowej dla gmin na przestrzeni okresu 2020-2030

Materiał źródłowy: Oszacowanie oczekiwanych rezultatów interwencji za pomocą miar dostępności transportowej dostosowanych do potrzeb dokumentów strategicznych i operacyjnych perspektyw finansowych 2014-2020 i 2021-2027 (aktualizacja 2024/2025).

DOCELOWY UKŁAD DRÓG EKSPRESOWYCH I AUTOSTRAD W 2030 ROKU

Zgodnie z docelowym układem sieci drogowej przewidzianym dla Polski na 2030 rok, na obszarze gminy Jabłonna Lacka nie są planowane żadne trasy o parametrach drogi szybkiego ruchu. Najbliższe tego typu trasy przebiegać będą w odległości kilkudziesięciu kilometrów od granicy gminy.

Ryc. 9 Docelowy przebieg sieci dróg ekspresowych i autostrad w Polsce

Materiał źródłowy: Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 24 września 2019 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie sieci autostrad i dróg ekspresowych.

PODSUMOWANIE

Uwzględniając przyszłościowy, docelowy układ sieci dróg ekspresowych i autostrad¹⁴ gmina Jabłonna Lacka w dalszym ciągu odznaczać się będzie stosunkowo niskim poziomem dostępności transportowej w ujęciu krajowym. Nie przebiegają tutaj ciągi drogowe o znaczeniu ponadlokalnym, w tym drogi krajowe, ani wojewódzkie. Ograniczona dostępność głównych ciągów komunikacyjnych przekłada się ponadto na utrudniony dojazd do większych ośrodków miejskich. Szczególnie widoczne jest to w przypadku Warszawy, do której czas przejazdu transportem indywidualnym, zwłaszcza w niesprzyjających warunkach drogowych, może przekraczać 2 godziny. Na poprawę dostępności komunikacyjnej gminy wpłynęła jednak realizacja mostu drogowego nad rzeką Bug, który usprawnił połączenia drogowe z obszarami położonymi po wschodniej stronie rzeki.

Istotnym czynnikiem ograniczającym dostępność transportową jest także brak infrastruktury kolejowej na terenie gminy. Nieobecność transportu szynowego ogranicza możliwości alternatywnych, bardziej efektywnych i ekologicznych form przemieszczania się, zarówno w zakresie ruchu pasażerskiego, jak i towarowego.

¹⁴ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 24 września 2019 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie sieci autostrad i dróg ekspresowych.

2.2.7. PLANY INWESTYCYJNE W ODNIESIENIU DO SIECI TRANSPORTOWEJ

Na terenie gminy Jabłonna Lacka nie przewiduje się realizacji przedsięwzięć związanych z rozwojem ponadlokalnego układu drogowego i kolejowego.

Zakłada się natomiast dalszy, sukcesywny rozwój lokalnej infrastruktury drogowej, uzależniony w znacznym stopniu od możliwości finansowych oraz dostępności środków przeznaczonych na realizację inwestycji.

2.3. TELEKOMUNIKACJA I INTERNET

Na terenie gminy Jabłonna Lacka funkcjonuje infrastruktura telekomunikacyjna obejmująca zarówno sieci przewodowe, jak i bezprzewodowe. Tworzą ją łącza telekomunikacyjne i radiowe, a także kilka stacji bazowych telefonii komórkowej (GSM), które znajdują się w miejscowościach: Jabłonna Lacka, Niemirki, Dzierzby Szlacheckie.¹⁵

Zasięg mobilnych sieci komórkowych jest na przeważającym obszarze gminy stosunkowo dobry. Ograniczenia w dostępności sygnału występują przede wszystkim na terenach niezagospodarowanych (m.in. w kompleksach leśnych i na obszarach łąkowych) oraz lokalnie na obszarach o rozproszonej zabudowie. Dostęp do Internetu zapewniają operatorzy telekomunikacyjni. W wybranych miejscowościach dostępny jest Internet stacjonarny, natomiast na większości obszaru gminy możliwe jest korzystanie z technologii mobilnej 4G (LTE), przy zróżnicowanej jakości świadczonych usług. Ponadto mieszkańcy większości miejscowości mają dostęp do sieci nowej generacji 5G (o prędkości przesyłu do 370 Mb/s).¹⁶

Pod koniec czerwca 2026 roku w zasięgu stacjonarnego dostępu do usług szerokopasmowych było 1 866 punktów adresowych (ok. 90,2% mieszkańców ogółem). Jednocześnie zaznacza się, że w gminie znajdowało się 228 białych plam NGA, w tym 203 bez żadnego zasięgu.¹⁷

Tab. 5 Liczba zasięgów z podziałem na medium w gminie Jabłonna Lacka

MEDIUM	LICZBA ZASIĘGÓW	UDZIAŁ [%]
światłowodowe	4 745	89,58
kablowe parowe miedziane	314	6,93
radiowe (FWA)	238	4,49
SUMA	5 297	100%

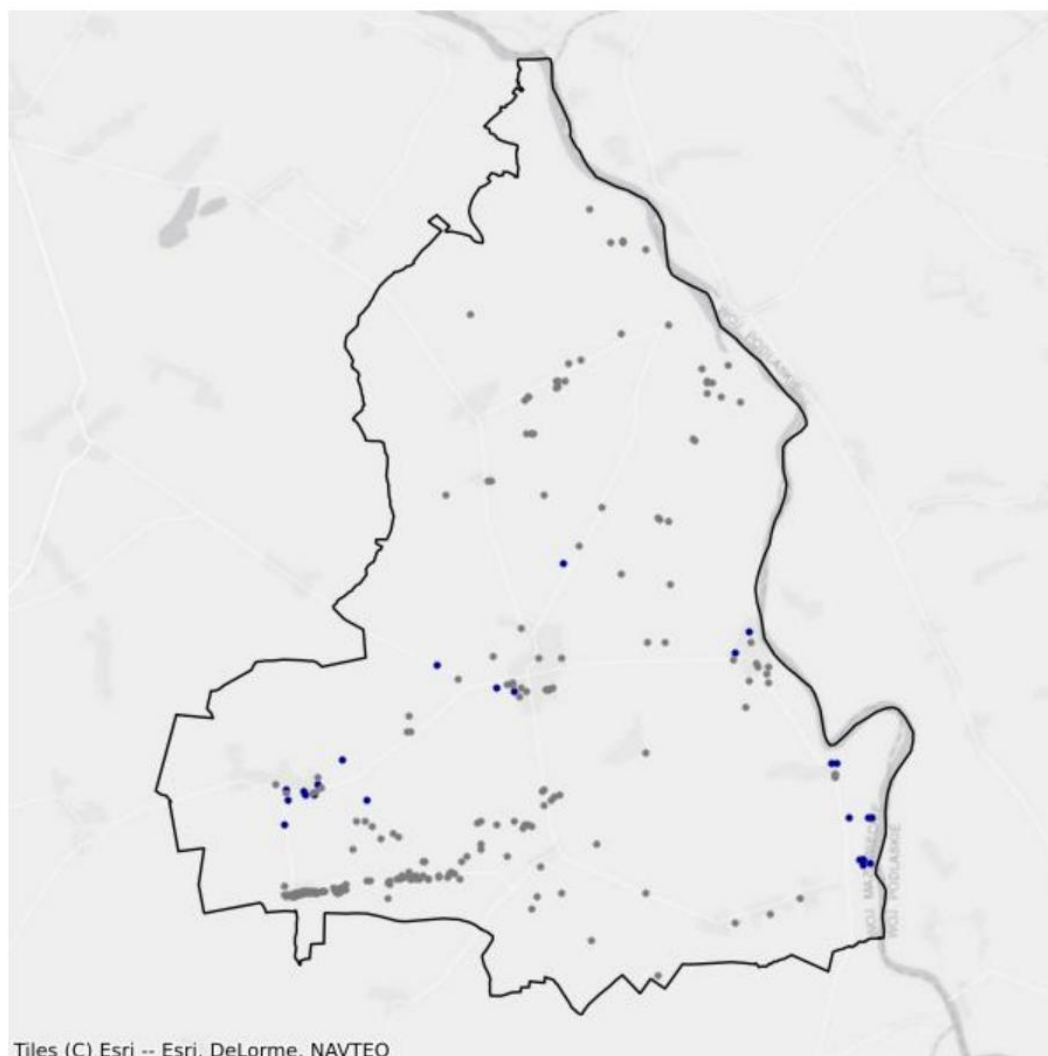
Materiał źródłowy: Polska w zasięgu stacjonarnego dostępu do Internetu, II kwartał 2026, województwo mazowieckie.

¹⁵ Materiał źródłowy: <https://btsearch.pl/>

¹⁶ Materiał źródłowy: Materiały informacyjne publikowane na stronach internetowych poszczególnych operatorów sieci.

¹⁷ Biała plama NGA – punkt adresowy, który nie znajduje się w zasięgu sieci dostępu do Internetu umożliwiającej świadczenie usług dostępowych o przepustowości co najmniej 30 MB/s (a w przypadku lokalizacji placówki oświatowej – o przepustowości co najmniej 100 Mb/s).

Mapa białych plam

● Białe plamy

● W zasięgu poniżej 100 Mb/s

Ryc. 10 Mapa białych plam bez dostępu do sieci szybkiego Internetu

Materiał źródłowy: Polska w zasięgu stacjonarnego dostępu do Internetu, II kwartał 2026, województwo mazowieckie.

Dzięki infrastrukturze światłowodowej mieszkańcy mogą korzystać z usług internetowych i telewizyjnych oferowanych przez ogólnopolskich i lokalnych dostawców. Infrastruktura zrealizowana została w technologii, która opiera się na kablach światłowodowych doprowadzanych bezpośrednio do domostw, gwarantujących szybkość i niezawodność usług cyfrowych. W przypadku miejscowości wiejskich sieć internetowa w dalszym ciągu dostępna jest za pośrednictwem kabli telefonicznych.

W przyszłości alternatywą dla sieci światłowodowej mogą okazać się inne technologie, zapewniające dostępność i właściwą jakość połączeń internetowych, jak np. satelitalny system telekomunikacyjny. System satelitalny mający docelowo składać się z ok. 12 000 satelitów umieszczonych na niskiej orbicie okołoziemskiej (na wysokościach: 340 km, 550 km oraz 1150 km nad Ziemią), aktualnie jest w fazie tworzenia. Jego ideą jest globalne zapewnienie dostępu do Internetu. Ponadto niewykluczone są, kolejne generacje ruchomych sieci telekomunikacyjnych (5G i więcej).

2.4. WNIOSKI

INFRASTRUKTURA DROGOWA

- Brak ciągów komunikacyjnych o znaczeniu krajowym i regionalnym (brak dróg krajowych i wojewódzkich).
- Stan techniczny niektórych odcinków dróg publicznych pozostaje niedostateczny, w związku z czym występuje niższy poziom bezpieczeństwa w ruchu drogowym.
- Przewaga dróg gminnych oraz powiatowych o nawierzchni utwardzonej.
- Wysoki udział wydatków na transport i łączność w strukturze wydatków budżetu gminy.

INFRASTRUKTURA KOLEJOWA

- Brak infrastruktury kolejowej obsługującej zarówno ruch pasażerski, jak również kolejowy.

INFRASTRUKTURA ROWEROWA

- Stosunkowo dobrze rozwinięta infrastruktura rowerowa, stwarzająca dalsze możliwości rozwoju.

TRANSPORT ZBIOROWY

- Niska dostępność komunikacji zbiorowej (brak dworca autobusowego, brak czynnego transportu kolejowego, niewielka liczba połączeń autobusowych).

POŁOŻENIE WZGLĘDEM WIĘKSZYCH OŚRODKÓW MIEJSKICH

- Stosunkowo duże oddalenie od dużych ośrodków miejskich (czas dojazdu do centrum Warszawy transportem indywidualnym może wynosić do 2 godzin).

DOSTĘPNOŚĆ TRANSPORTOWA W UJĘCIU KRAJOWYM

- Relatywnie niska dostępność transportowa na poziomie ogólnokrajowym.

PLANY INWESTYCYJNE W ZAKRESIE SIECI TRANSPORTOWEJ

- Planowane inwestycje w infrastrukturę drogową stanowią potencjał dla poprawy jakości połączeń transportowych oraz wzmocnienia integracji komunikacyjnej z otoczeniem.

TELEKOMUNIKACJA I INTERNET

- Dostęp do sieci szybkiego Internetu „5G” w większości miejscowości.
- Ograniczony zasięg sieci mobilnych na terenach słabo zagospodarowanych i o rozproszonej zabudowie.
- Relatywnie niewielka w skali całej gminy liczba „białym plam NGA” (punktów adresowych położonych poza zasięgiem sieci szybkiego Internetu).

3. LUDNOŚĆ I PROCESY DEMOGRAFICZNE

3.1. STAN LUDNOŚCI

3.1.1. LICZBA LUDNOŚCI I GĘSTOŚĆ ZALUDNIENIA

Gminę Jabłonna Lacka zamieszkuje ogółem ok. 3,9 tys. osób, co stanowi ok. 9,4% ludności powiatu sokołowskiego.¹⁸ Zdecydowanie największy odsetek zamieszkuje miejscowość Jabłonna Lacka oraz w dalszej kolejności Wirów, Morszków, Stara Jabłonna i Czekanów.¹⁹

Tab. 6 Liczba ludności na terenie gminy w 2025 roku

MIEJSCOWOŚĆ	LICZBA MIESZKAŃCÓW	
	OSOBY	UDZIAŁ %
Bujały-Gniewosze	199	3,96
Bujały-Mikosze	165	3,28
Czekanów	206	4,10
Dzierzby Szlacheckie	161	3,21
Dzierzby Włościańskie	175	3,48
Gródek	158	3,15
Gródek-Dwór	78	1,55
Jabłonna Lacka	800	15,93
Jabłonna Średnia	f	3,72
Krzemień-Wieś	81	1,61
Krzemień-Zagacie	67	1,33
Ludwinów	19	0,38
Łuzki	160	3,19
Łuzki-Kolonia	67	1,33
Mołożew-Wieś	148	2,95
Morszków	244	4,86
Niemirki	185	3,68
Nowomodna	119	2,37
Stara Jabłonna	212	4,22
Teofilówka	45	0,90
Toczyski Podborne	78	1,55
Toczyski Średnie	64	1,27
Tończa	27	0,54
Wierzbice Guzy	29	0,58
Wierzbice Strupki	115	2,29
Wieska-Wieś	151	3,01
Wirów	285	5,67
Władysławów	83	1,65

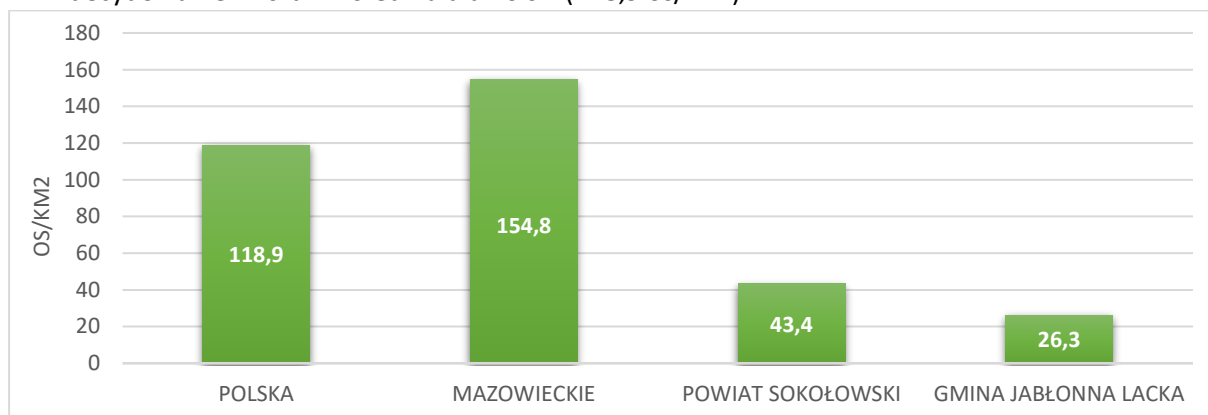
Materiał źródłowy: Urząd Gminy Jabłonna Lacka.

¹⁸ Materiał źródłowy: Dane GUS – stan ludności: ludność w wieku przedprodukcyjnym (14 lat i mniej), produkcyjnym i poprodukcyjnym wg płci, stan na 31.12.2025 r.

¹⁹ Materiał źródłowy: Urząd Gminy Jabłonna Lacka.

Gęstość zaludnienia gminy Jabłonna Lacka wynosi 26,3 os/km² i jest²⁰:

- wyraźnie niższa niż dla powiatu sokołowskiego (43,4 os/km²);
- zdecydowanie niższa niż średnia dla województwa mazowieckiego (154,8 os/km²);
- zdecydowanie niższa niż średnia dla Polski (118,9 os/km²).

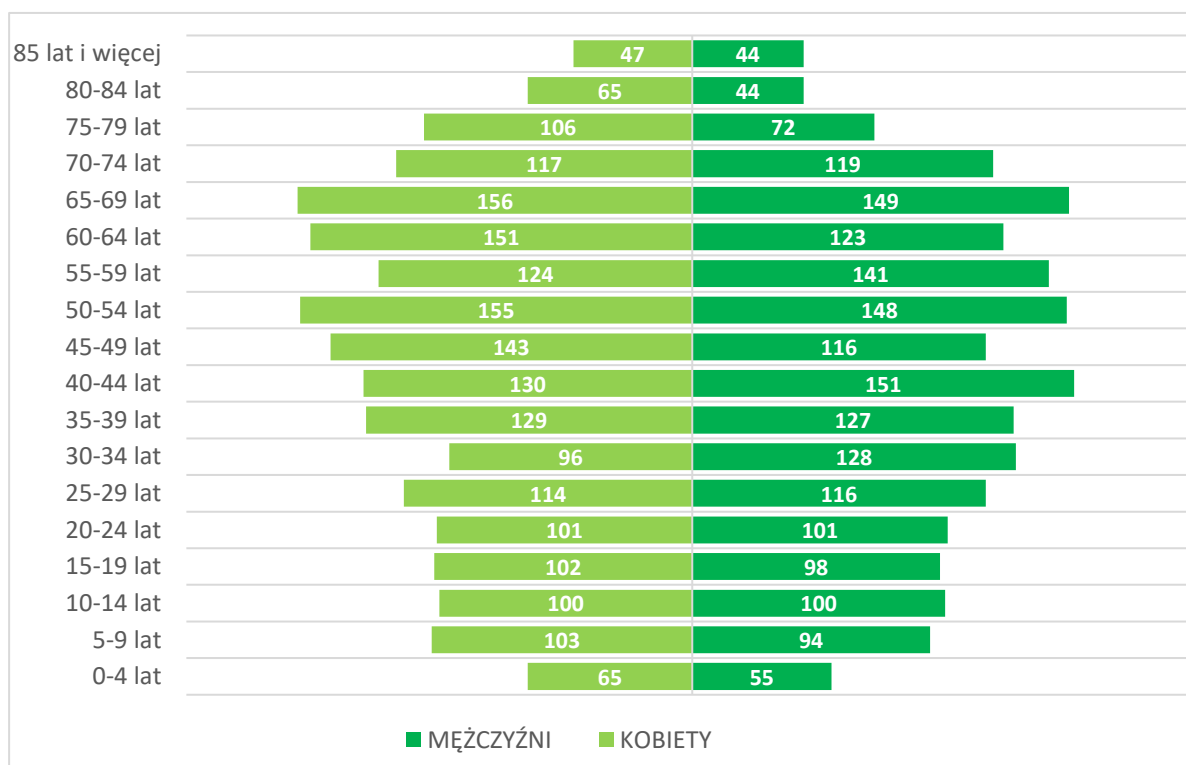

Ryc. 11 Gęstość zaludnienia gminy na tle powiatu, województwa i kraju

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2025 r.

3.1.2. STRUKTURA PŁCI

W strukturze płci gminy Jabłonna Lacka zaznacza się niewielka przewaga kobiet, których liczba wynosi 2 004, w stosunku do liczby 1 926 mężczyzn.²¹ Współczynnik feminizacji (tj. liczba kobiet przypadająca na 100 mężczyzn) wynosi zatem 104, co jest wartością wyższą w stosunku do średniej dla całego powiatu sokołowskiego (102), a jednocześnie niższą od średniej dla Polski (107) i województwa mazowieckiego (109).²²

Ryc. 12 Piramida wieku i płci w gminie Jabłonna Lacka

Materiał źródłowy: Dane GUS - stan ludności: ludność wg grup wieku i płci, stan na 31.12.2025 r.

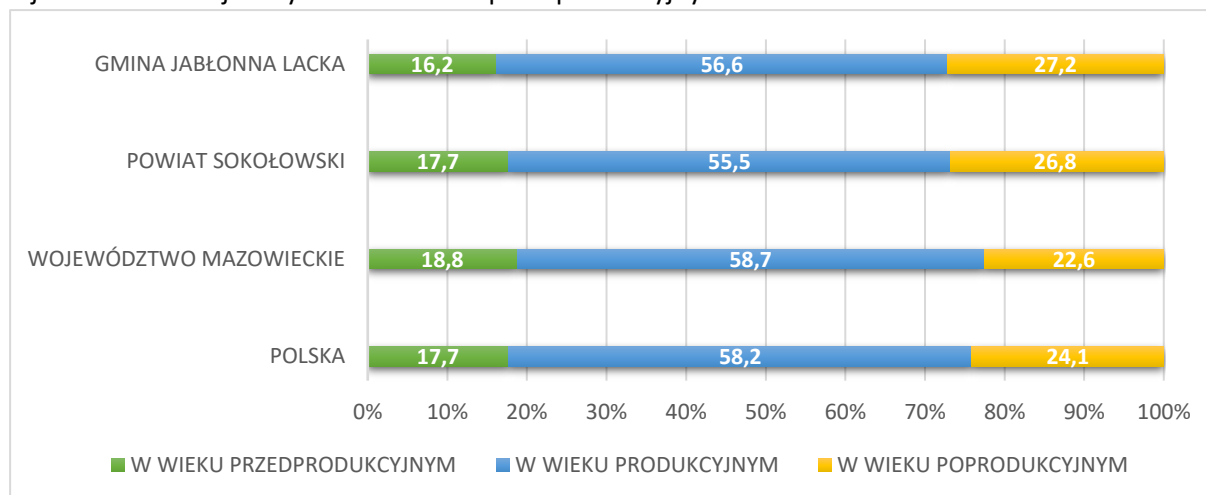
²⁰ Materiał źródłowy: Dane GUS – stan ludności: gęstość zaludnienia, stan na 31.12.2025 r.

²¹ Materiał źródłowy: Dane GUS – stan ludności: ludność wg grup wieku i płci, stan na 31.12.2025 r.

²² Materiał źródłowy: Dane GUS – stan ludności: współczynnik feminizacji, stan na 31.12.2025 r.

3.1.3. STRUKTURA WIEKOWA LUDNOŚCI

W podziale na ekonomiczne grupy wieku, w gminie Jabłonna Lacka dominuje ludność w wieku produkcyjnym, która stanowi 56,6% ogółu mieszkańców. Drugą grupę stanowi ludność w wieku poprodukcyjnym, obejmująca 27,2% mieszkańców. Najmniej liczną grupę stanowi ludność w wieku przedprodukcyjnym, której udział wynosi 16,2%. W porównaniu ze wskaźnikami dla Polski, województwa i powiatu, zaznacza się wyższy odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym, a jednocześnie najniższy udział w wieku przedprodukcyjnym.²³

Ryc. 13 Udział ekonomicznych grup wieku w gminie na tle powiatu, województwa i kraju

Materiał źródłowy: Dane GUS – stan ludności: ludność w wieku przedprodukcyjnym (17 lat i mniej), produkcyjnym i poprodukcyjnym wg płci, stan na 2025 r.

3.2. PROCESY DEMOGRAFICZNE

3.2.1. RUCH NATURALNY LUDNOŚCI

Na przestrzeni ostatnich dziesięciu lat wskaźnik przyrostu naturalnego był stale ujemny i wahał się od -80 os. w 2021 roku do -20 os. w 2017 roku. Średni przyrost naturalny na przestrzeni analizowanych lat wyniósł -50,7 os./rok, a zatem w analizowanym okresie liczba zgonów zdecydowanie przewyższała liczbę urodzeń. Należy nadmienić, iż w 2021 roku wskaźnik ten wyraźnie spadł. Z dużym prawdopodobieństwem można uznać, że był to efekt pandemii COVID-19 i wysoką liczbą zgonów.

Tab. 7 Ruch naturalny ludności w gminie w latach 2016-2025

Tab. 7 Ruch naturalny ludności w gminie w latach 2016-2025

RUCH NATURALNY WEDŁUG PŁCI											
ROK	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	ŚREDNIOROCZNIE W LATACH 2016-2025
URODZENIA ŻYWE [os.]											
Ogółem	45	38	42	39	34	44	35	18	24	20	33,9
Mężczyźni	17	20	16	20	15	21	12	11	13	13	15,8
Kobiety	28	18	26	19	19	23	23	7	11	7	18,1
ZGONY OGÓŁEM [os.]											
Ogółem	67	58	71	91	85	124	99	82	89	80	84,6
Mężczyźni	28	23	32	38	29	54	37	36	40	33	35,0
Kobiety	39	35	39	53	56	70	62	46	49	47	49,6
PRZYROST NATURALNY [os.]											
Ogółem	-22	-20	-29	-52	-51	-80	-64	-64	-65	-60	-50,7
Mężczyźni	-11	-3	-16	-18	-14	-33	-25	-25	-27	-20	-19,2
Kobiety	-11	-17	-13	-34	-37	-47	-39	-39	-38	-40	-31,5

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2025 r.

²³ Materiał źródłowy: Dane GUS – stan ludności: ludność w wieku przedprodukcyjnym (17 lat i mniej), produkcyjnym i poprodukcyjnym wg płci, stan na 31.12.2025 r.

Ryc. 14 Przyrost naturalny w gminie w latach 2016-2025

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2025 r.

3.2.2. MIGRACJE

W gminie Jabłonna Lacka na przestrzeni ostatniego dziesięciolecia obserwuje się przede wszystkim ujemne saldo migracji. Jedynie w 2024 roku saldo migracji wyniosło 0, co oznacza, że liczba osób napływających do gminy była równa liczbie osób z niej odpływających. Najmniej korzystnie sytuacja kształtowała się w 2018 r., wówczas wskaźnik ten wyniósł -48 os.

Średnie saldo migracji w analizowanych latach wyniosło -19,5 os./rok²⁴, natomiast łącznie w analizowanych latach 2016-2025 dokonano 366 zameldowań i 561 wymeldowań, a zatem saldo migracji wyniosło łącznie -195 os.

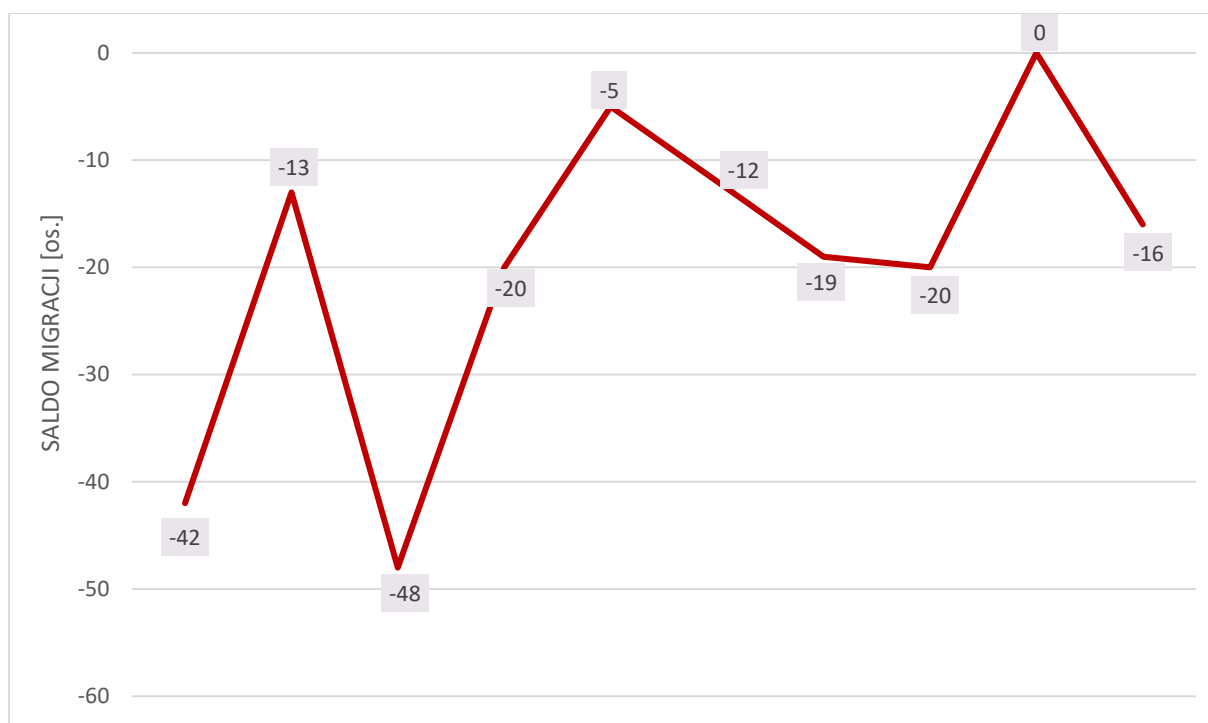
Tab. 8 Migracje w gminie w latach 2016-2025

Tablica migracji w gminie w latach 2016-2025

MIGRACJE WEDŁUG KIERUNKÓW											
ROK	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	ŚREDNIOROCZNIE W LATACH 2016-2025
ZAMELDOWANIA											
Ogółem	34	40	23	41	40	35	47	38	42	26	36,6
Z miast	12	17	13	25	29	22	23	15	19	15	19,0
Ze wsi	22	23	10	16	11	12	24	23	23	11	17,5
WYMELDOWANIA											
Ogółem	76	53	71	61	45	47	66	58	42	42	56,1
Do miast	61	40	51	46	31	37	52	35	38	29	42,0
Na wieś	15	9	20	15	14	10	12	23	4	13	13,5
SALDO MIGRACJI											
Ogółem	-42	-13	-48	-20	-5	-12	-19	-20	0	-16	-19,5

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2025 r.

²⁴ Materiał źródłowy: Dane GUS – migracje wewnętrzne i zagraniczne: migracje na pobyt stały gminne wg płci migrantów i kierunku (miasto, wieś), stan na 31.12.2025 r.

Ryc. 15 Saldo migracji w gminie w latach 2016-2025

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2025 r.

Szansą zahamowania niekorzystnego salda migracji może być podjęcie działań mających na celu zwiększenie atrakcyjności gminy Jabłonna Lacka jako miejsca do zamieszkania poprzez m.in. polepszenie warunków życia i promocję gminy jako miejsca atrakcyjnego osiedleńczo, a także stymulowanie rozwoju lokalnego rynku pracy.

3.2.3. RUCH RZECZYWISTY LUDNOŚCI

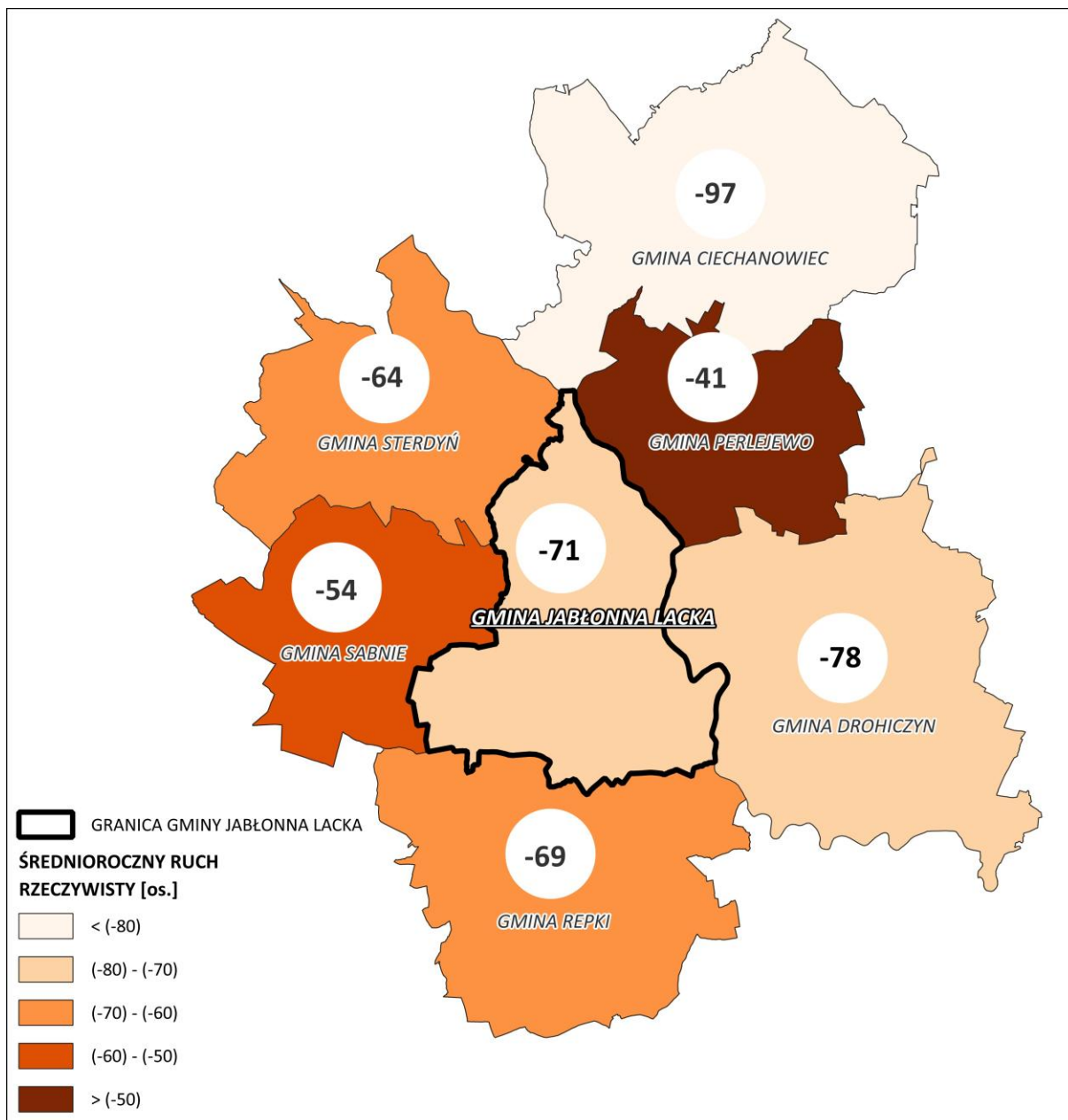
Przyrost rzeczywisty to zestawienie przyrostu naturalnego z saldem migracji, za pomocą którego można zobrazować rzeczywiste zmiany liczby ludności na terenie badanej jednostki. Z analizy współczynnika przyrostu rzeczywistego gminy Jabłonna Lacka i gmin sąsiednich, dokonanej dla okresu dziesięcioletniego (zestawienie roku 2016 z rokiem 2025) wynika, że we wszystkich jednostkach terytorialnych spadła liczba ludności.

Tab. 9 Wskaźnik przyrostu rzeczywistego w gminie Jabłonna Lacka oraz gminach sąsiednich w latach 2016-2025

ROK	PRZYROST RZECZYWISTY										ŚREDNIOROCZNIE W LATACH 2016-2025
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	
SABNIE	-20	-78	-3	-63	-58	-83	-71	-65	-47	-20	-54
STERDYŃ	-81	-50	-88	-64	-71	-83	-43	-54	-52	-68	-64
CIECHANOWIEC	-88	-61	-88	-88	-90	-140	-119	-84	-123	-76	-97
PERLEJEWO	-41	-59	-38	-45	-50	-74	-22	-31	-19	-30	-41
DROHICZYN	-89	-47	-81	-93	-68	-82	-49	-111	-86	-86	-78
REPKI	-42	-54	-30	-108	-80	-90	-59	-78	-64	-62	-69
JABŁONNA LACKA	-64	-33	-77	-72	-56	-92	-83	-84	-65	-76	-71

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2025 r.

Spadek liczby ludności w gminie Jabłonna Lacka w analizowanym okresie wynosił średnio 71 osób rocznie, co na tle gmin ościennych należy ocenić jako jeden z mniej korzystnych wyników. Najkorzystniejszą sytuację odnotowano w gminie Perlejewo, gdzie liczba ludności zmniejszała się średnio o 41 osób rocznie. Z kolei największy ubytek ludności wystąpił w gminie Ciechanowiec, w której średnioroczny spadek wyniósł 97 osób.

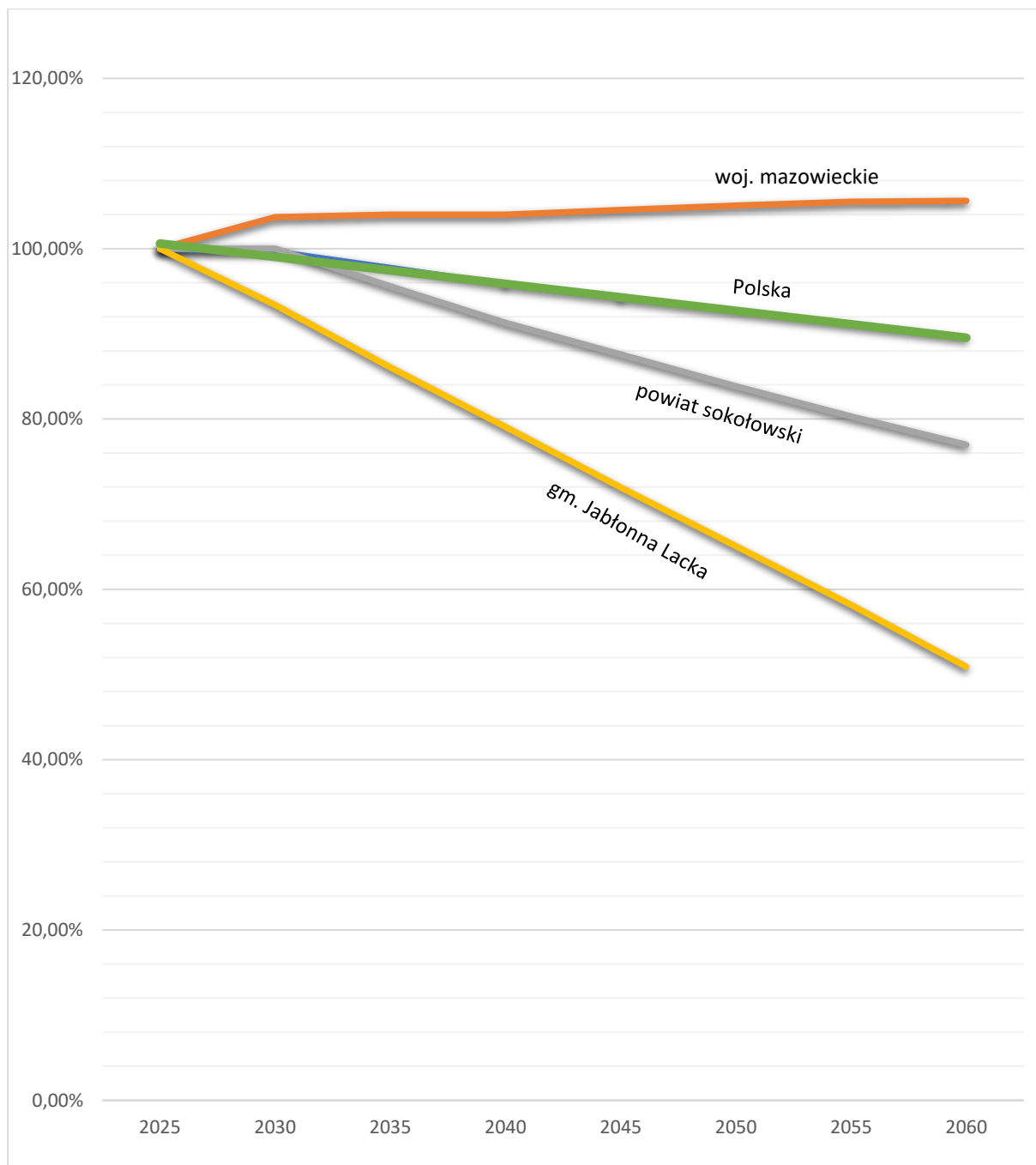

Ryc. 16 Ruch rzeczywisty w gminie Jabłonna Lacka i w gminach sąsiednich w latach 2016-2025

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

3.2.4. PROGNOZA DEMOGRAFICZNA

Zachodzące aktualnie w Polsce i Unii Europejskiej procesy ludnościowe określane są mianem „drugiego przejścia demograficznego” i charakteryzują się m.in. spadkiem liczby urodzeń i zgonów, przesuwaniem średniego wieku rodzenia i tworzenia związków, wzrostem liczby rozwodów oraz niską płodnością. W najbliższych kilkudziesięciu latach przewiduje się dalszy, stopniowy ubytek liczby ludności w Polsce oraz znaczące zmiany struktury wiekowej. Prognozę w tendencji zmian liczby ludności do 2060 r., w stosunku do 2025 r. (2025=100%) dla kraju, województwa, powiatu i gminy Jabłonna Lacka zaprezentowano na poniższym wykresie.

Ryc. 17 Prognoza tendencji zmian liczby ludności do 2060 r., w stosunku do 2023 r. (2023=100%) dla Polski, województwa mazowieckiego, powiatu sokołowskiego i gminy Jabłonna Lacka

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W perspektywie 2060 r. szacuje się następujące prognozy demograficzne²⁵:

- ubytek ludności w Polsce może wynosić ok. 10,5%;
- na terenie województwa mazowieckiego spodziewany jest wzrost liczby ludności o ok. 5,6%;
- na terenie powiatu sokołowskiego spodziewany jest ubytek ludności na poziomie ok. 23,0%;
- na terenie gminy Jabłonna Lacka spodziewany jest spadek liczby ludności o ok. 49,1%.

²⁵ Materiał źródłowy: Materiał źródłowy: Główny Urząd Statystyczny: Prognoza ludności dla gmin, powiatów i województw na lata 2023 – 2060.

W związku z czym przewiduje się, że ubytek ludności w gminie Jabłonna Lacka będzie wyraźnie wyższy niż wskaźniki prognoz demograficznych dla kraju, województwa i powiatu. Początkowy wzrost liczby ludności w województwie mazowieckim można interpretować jako znaczący wpływ Warszawy i jej strefy podmiejskiej, jako miasta docelowego większości krajowych migracji.

Przewidywanie zmian w liczbie ludności zawsze obarczone jest dużą niepewnością i zależne jest od postępujących procesów globalizacyjnych oraz stale zmieniających się postaw światopoglądowych ludności. Szacowanie zaludnienia nabiera szczególnej trudności w kontekście wydarzeń w naszej części Europy (konfliktu militarnego w Ukrainie). Sytuacja z jaką mamy do czynienia od lutego 2022 r. pokazuje, jak dynamiczne mogą być zmiany zachodzące w Polsce i na świecie, w tym zmiany demograficzne. W związku z powyższym, celem strategicznego rozwoju gminy Jabłonna Lacka powinno być przede wszystkim zapewnienie warunków w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym do podnoszenia atrakcyjności gminy jako miejsca do życia i prowadzenia aktywności gospodarczej, co powinno przełożyć się na sukcesywny wzrost liczby ludności.

3.3. WNIOSKI

STAN LUDNOŚCI

- Mało korzystna struktura demograficzna. Wyższy udział ludności w wieku poprodukcyjnym na tle powiatu, województwa i kraju, a jednocześnie niższy udział ludności w wieku przedprodukcyjnym.
- Przewaga kobiet w ogólnej populacji gminy.
- Bardzo niska gęstość zaludnienia, sprzyjająca pobytowi ludzi.

PROCESY DEMOGRAFICZNE

- Postępujący proces starzenia się społeczeństwa.
- Stale ujemny wskaźnik przyrostu naturalnego na przestrzeni ostatnich lat.
- W większości ujemne saldo migracji na przestrzeni ostatnich lat.
- Postępujący spadek liczby ludności na przestrzeni ostatniej dekady.

PROGNOZA DEMOGRAFICZNA

- Bardzo niekorzystne prognozy demograficzne wskazujące na dalszy spadek liczby ludności oraz pogłębianie się procesów starzenia się społeczeństwa.

4. ROLNICTWO, GOSPODARKA I RYNEK PRACY

4.1. ROLNICTWO

Rolnictwo stanowi jedno z głównych aktywności i źródeł utrzymania lokalnej ludności. Przestrzenie rolnicze przeważają w strukturze użytkowania terenu gminy Jabłonna Lacka, stanowiąc ok. 76% jej całkowitej powierzchni tj. ok. 11,3 tys. ha, z czego: grunty orne obejmują ok. 8,9 tys. ha, a użytki zielone (tj. łąki i pastwiska trwałe ok. 1,8 tys. ha).²⁶

Głównym kierunkiem produkcji rolnej w gminie Jabłonna Lacka jest produkcja roślinna, obejmująca przede wszystkim uprawę zbóż. Jej rozwój uwarunkowany jest zarówno lokalnymi warunkami środowiska przyrodniczego, jak i strukturą użytkowania gruntów, w której wyraźnie dominują grunty orne.

Według danych Powszechnego Spisu Rolnego z 2020 roku powierzchnia zasiewów poszczególnych upraw na terenie gminy kształtowała się następująco:

Tab. 10 Powierzchnia wybranych roślin uprawnych w gminie Jabłonna Lacka

ROŚLINA UPRAWNA	POWIERZCHNIA [ha]
PSZENICA OZIMA (ŁĄCZNIE Z ORKISZEM)	1 737,47
PSZENICA JARA (ŁĄCZNIE Z ORKISZEM)	100,37
ŻYTO OZIME	180,40
ŻYTO JARE	11,14
JĘCZMIEŃ OZIMY	18,55
JĘCZMIEŃ JARY	57,17
OWIES	197,56
PSZENŻYTO OZIME	867,72
PSZENŻYTO JARE	86,19
MIESZANKI ZBOŻOWE OZIME	130,38
MIESZANKI ZBOŻOWE JARE	628,98
KUKURYDZA NA ZIARNO	1 497,79
PRZEMYSŁOWE (ROČZNIKOWE)	1 156,77
STRĄCZKOWE JADALNE NA SUCHE ZIARNO RAZEM	4,60
ZIEMNIAKI	40,21
RZEPAK I RZEPIK RAZEM	1 139,44
WARZYWA GRUNTOWE	34,77
MIĘDZYPLONY (POPLONY) JARE	418,21
MIĘDZYPLONY (POPLONY) OZIME	390,84

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie Powszechnego Spisu Rolnego 2020 – dane wg siedziby gospodarstwa.

Jak wynika z powyższego na terenie gminy przeważający udział upraw stanowią zboża, głównie różnego odmiany pszenicy, pszenżyta, mieszanek oraz kukurydzy. Stosunkowo często występują również rośliny oleiste, przede wszystkim rzepak i rzepik, a także rośliny przemysłowe.

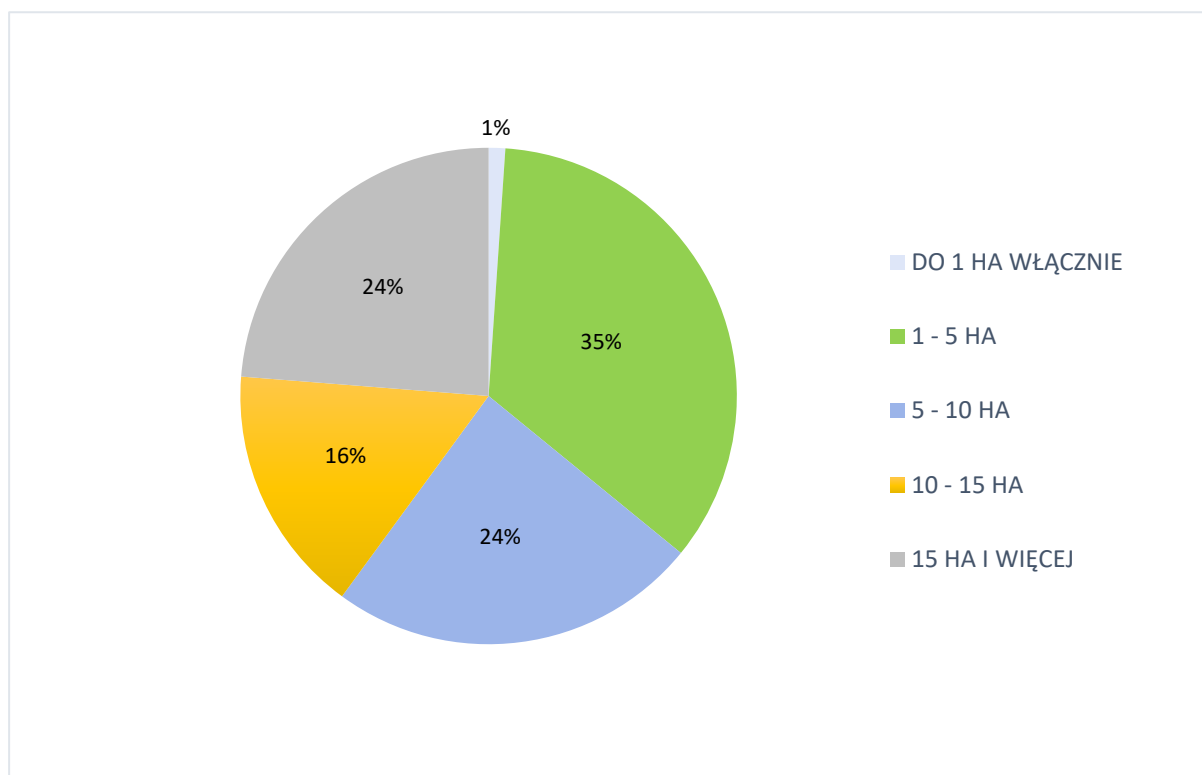
²⁶ Materiał źródłowy: Dane GUS, powierzchnia geodezyjna kraju według kierunków wykorzystania, stan na 31.12.2014 r. (brak dostępnych nowszych danych).

W produkcji zwierzęcej przeważa natomiast hodowla drobiu, bydła oraz trzody chlewnej. Istotnym elementem lokalnej gospodarki jest rozwinięta produkcja zwierzęca, ze szczególnym uwzględnieniem hodowli drobiu prowadzonej w fermach zlokalizowanych na terenie gminy.

Rolniczą przestrzeń produkcyjną w znacznym stopniu współtworzą gleby odznaczające się dobrymi lub przeciętnymi wartościami agrotechnicznymi. Wskazuje się, że udział gleb wysokich klas bonitacyjnych (II-III klasy) o wysokich wartościach agroekologicznych nie przekracza 20%.²⁷

Na podstawie danych PSR 2020 w gminie Jabłonna Lacka znajdowało się 741 gospodarstw rolnych, z czego 736 to gospodarstwa indywidualne, a ich ogólna powierzchnia wynosi ok. 10,5 tys. ha. W gospodarstwach rolnych pracowało 1 249 osób, w tym 762 mężczyzn i 487 kobiet. Ponadto na terenie gminy 474 gospodarstwa prowadziło sprzedaż własnych produktów rolnych (ok. 64%).

Struktura gospodarstw rolnych według grup obszarowych użytków rolnych wskazuje, że największy udział stanowią gospodarstwa o powierzchni 1–5 ha. Co czwarte gospodarstwo posiada powierzchnię w przedziale 5–10 ha lub 15 ha i więcej, natomiast znikoma jest liczba gospodarstw o powierzchni do 1 ha.²⁸

Ryc. 18 Udział gospodarstw rolnych wg grup obszarowych użytków rolnych

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie Powszechnego Spisu Rolnego 2020 – dane wg siedziby gospodarstwa.

Na przestrzeni lat 2010-2020 nie zaobserwowano spadku znaczenia rolnictwa jako wiodącego sektora gospodarki na terenie gminy Jabłonna Lacka. Wprost przeciwnie, zanotowano wzrost jego znaczenia w niektórych obszarach. Co prawda liczba gospodarstw rolnych w ciągu analizowanych lat spadła o 264 sztuki, natomiast wzrosła jednocześnie powierzchnia zasiewów upraw o 755 ha. Różnice zauważalne są również w pogłowie zwierząt gospodarskich, gdzie nastąpił gwałtowny (kilkukrotny) wzrost liczebności drobiu kurzego.

²⁷ Materiał źródłowy: Uzasadnienie planu ogólnego gminy Jabłonna Lacka - część tekstowa (etap uzgadniania i opiniowania) oraz Program ochrony środowiska dla gminy Jabłonna Lacka na lata 2023-2026 z perspektywą na lata 2027-2031.

²⁸ Materiał źródłowy: Powszechny Spis Rolny 2020 – dane wg siedziby gospodarstwa.

Szczegółowe wartości dotyczące gospodarki rolnej przedstawiono w poniższej tabeli.

Tab. 11 Gospodarka rolna na terenie gminy - porównanie 2020 r. z 2010 r.

WARTOŚĆ		MIARA	2010	2020
GOSPODARSTWA ROLNE		szt.	1 005	741
POWIERZCHNIA GOSPODARSTW ROLNYCH WG GRUP OBSZAROWYCH UŻYTKÓW ROLNYCH		ha	10 564,58	10 465,64
GOSPODARSTWA ROLNE WG GRUP OBSZAROWYCH UŻYTKÓW ROLNYCH	DO 1 HA WŁĄCZNIE	szt.	147	8
	1 - 5 HA	szt.	317	258
	5 - 10 HA	szt.	247	179
	10 -15 HA	szt.	126	120
	15 HA I WIĘCEJ	szt.	168	176
POGŁÓWIE ZWIERZĄT GOSPODARSKICH	BYDŁO OGÓŁEM	szt.	5 387	5 441
	DRÓB OGÓŁEM	szt.	21 434	176 031
	TRZODA CHLEWNA OGÓŁEM	szt.	6 416	4 475
POWIERZCHNIA ZASIEWÓW UPRAW		ha	6 944,89	7 699,89
ŚREDNIA WIELKOŚĆ GOSPODARSTWA ROLNEGO	GRUNTY OGÓŁEM	ha	10,51	14,12
	UŻYTKI ROLNE OGÓŁEM	ha	8,82	12,34

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie Powszechnego Spisu Rolnego 2020, 2010 – dane wg siedziby gospodarstwa.

4.2. PODMIOTY GOSPODARCZE

4.2.1. LICZEBNOŚĆ

Za podmiot gospodarczy uznaje się podmiot prowadzący działalność gospodarczą opartą na tzw. wpisie do ewidencji działalności gospodarczej, czyli zgłoszeniu rodzaju prowadzonej działalności, miejsca jej prowadzenia i danych osoby prowadzącej w urzędzie gminy. Może nim być osoba fizyczna, osoba prawna, a także jednostka organizacyjna niemająca osobowości prawnej, utworzona zgodnie z przepisami prawa, jeżeli jej przedmiot działania obejmuje prowadzenie działalności gospodarczej.

Na przestrzeni ostatniego dziesięciolecia liczba podmiotów gospodarczych wykazywała tendencję wzrostową. W 2016 r. funkcjonowało 270 podmiotów, a w 2025 r. ich liczba wzrosła do poziomu 336. Wyraźnie przeważają osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą (238 w 2025 r., tj. ok. 71% wszystkich podmiotów gospodarczych w gminie).

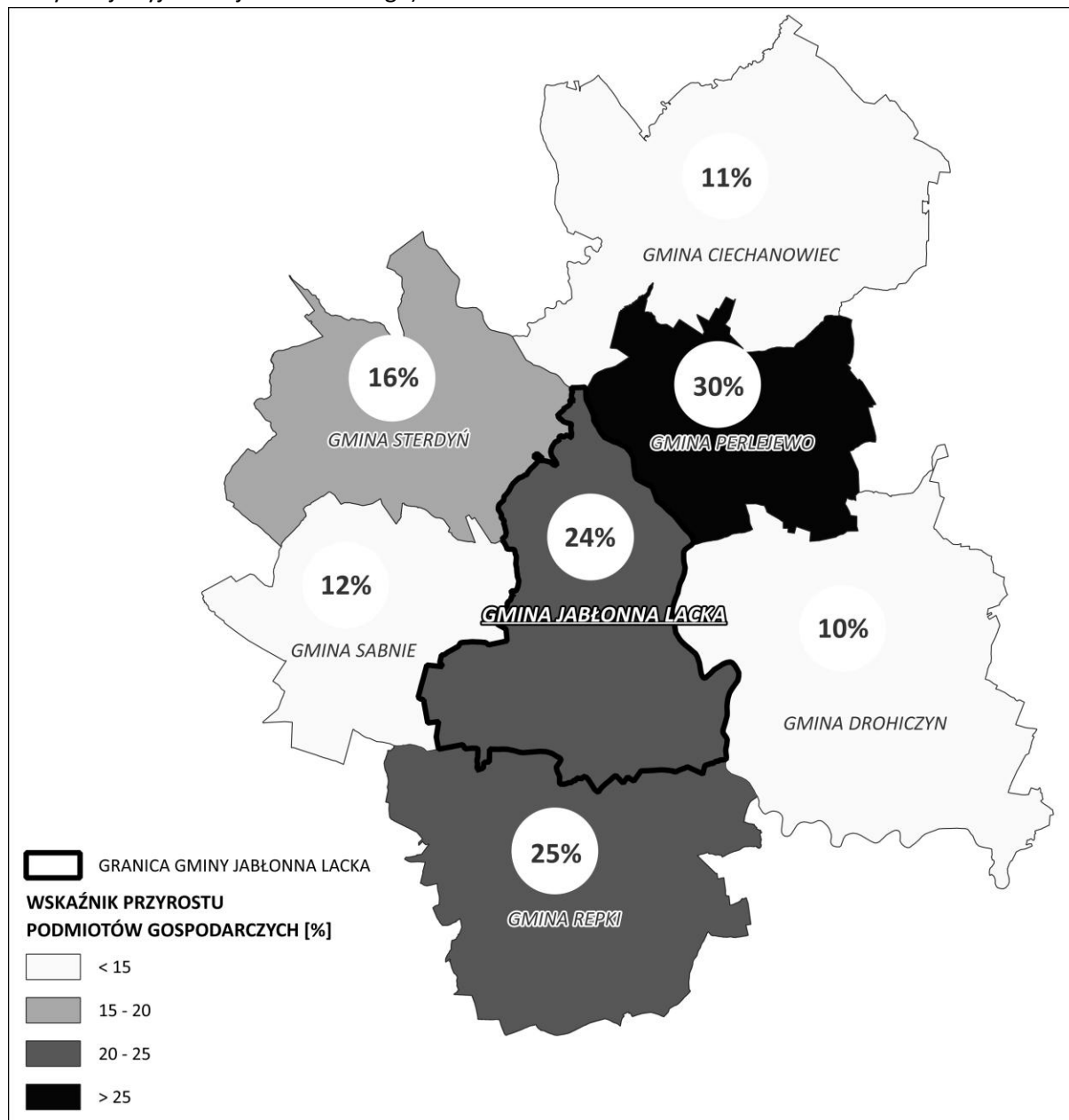
Tab. 12 Podmioty gospodarcze zarejestrowane na terenie gminy w latach 2016-2025

ROK	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Sektor publiczny	12	9	9	9	9	9	9	9	10	11
Sektor prywatny	257	254	260	270	275	278	287	293	308	320
w tym: osoby fiz. prowadzące dz. gosp.	203	198	203	207	212	216	221	220	226	238
Ogółem podmioty gospodarcze	270	264	270	281	286	292	301	305	322	336

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2025 r.

Analizując wzrost liczby podmiotów gospodarczych w gminach sąsiednich (zestawienie roku 2016 z rokiem 2025) można zauważyć, że gmina Jabłonna Lacka odznaczała się jednym z wyższych wskaźników poziomu przedsiębiorczości (24%). Wyższe wartości zanotowano w gminach Perlejewo (30%) oraz Repki (25%). W zestawieniu tym najmniej korzystnie sytuacja kształtuje się w gm. Ciechanowiec, w której odnotowano wzrost liczby podmiotów gospodarczych jedynie o 11%.

Należy przy tym mieć na względzie, że analizowane zjawisko dotyczy nie tyle samego poziomu przedsiębiorczości w gminach, co jego wzrostu na przestrzeni lat, którego wielkość jest wprost zależna od sytuacji wyjściowej roku bazowego).

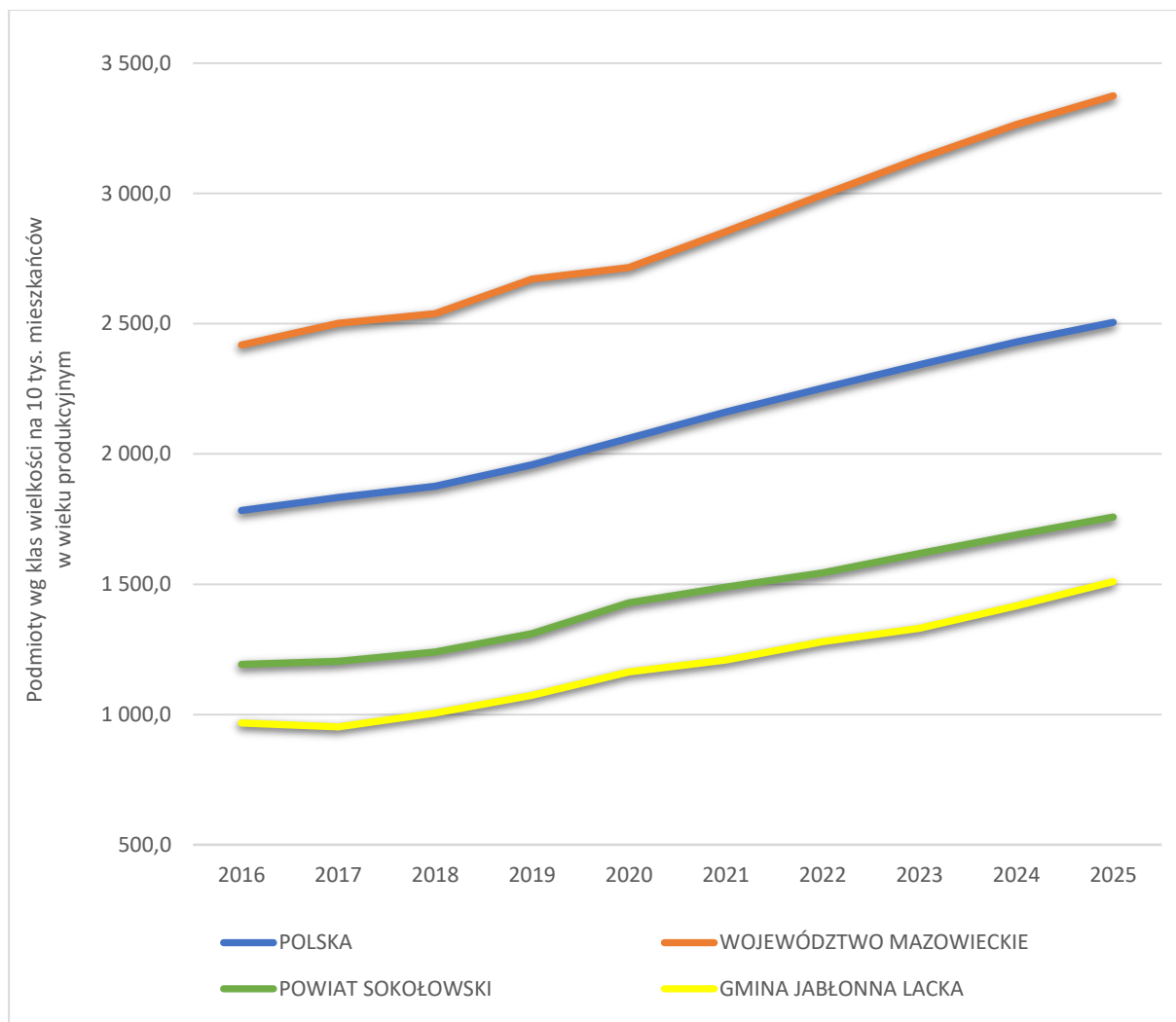
Ryc. 19 Procentowy wzrost liczby podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w gminie Jabłonna Lacka i w gminach sąsiednich w latach 2016-2025

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Bazując na wartościach wskaźnikowych (przeliczając liczbę podmiotów gospodarczych na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym), można dokonać analizy porównawczej zjawiska z jednostkami administracyjnymi poszczególnych poziomów terytorialnych. Dane za 2025 r. wskazują, że na terenie gminy Jabłonna Lacka funkcjonuje 1 510,1 podmiotów gospodarczych w przeliczeniu 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym, podczas gdy średnio w:

- kraju jest to 2 505,1 podmiotów/10 tys. os. w wieku produkcyjnym;
- województwie mazowieckim jest to 3 374,6 podmiotów/10 tys. os. w wieku produkcyjnym;
- powiecie sokołowskim jest to 1 757,8 podmiotów/10 tys. os. w wieku produkcyjnym.

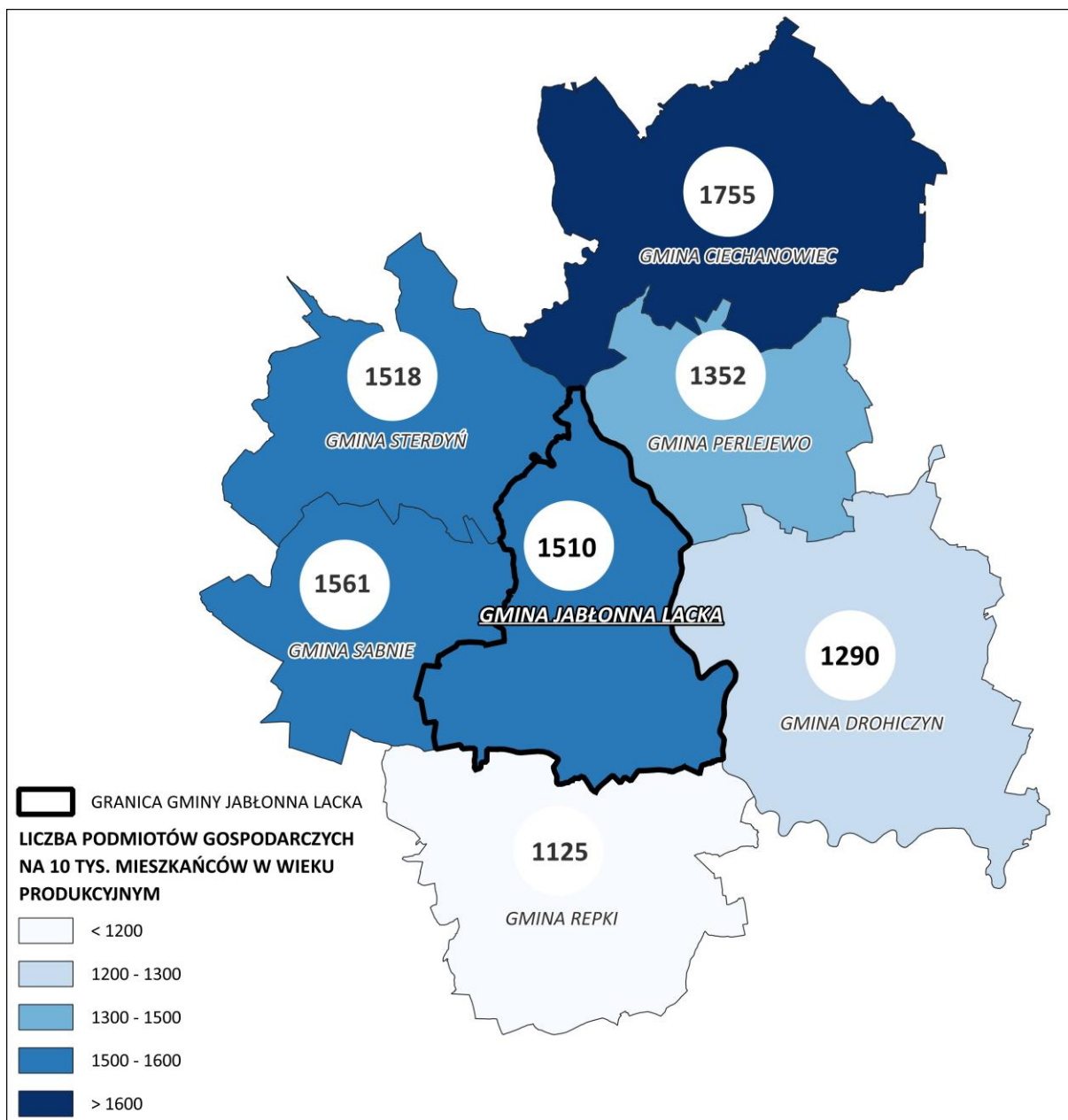
Należy zatem uznać, że poziom przedsiębiorczości w gminie jest niższy od średniej dla powiatu, oraz zauważalnie niższy w stosunku do województwa i kraju.

Ryc. 20 Podmioty gospodarcze w przeliczeniu 10 tys. osób w wieku produkcyjnym w gminie na tle powiatu, województwa i kraju w latach 2016-2025

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2025 r.

Analizując opisywany wskaźnik w odniesieniu do gmin ościennych (dane za 2025 r.), uwidacznia się poziom przedsiębiorczości w poszczególnych jednostkach.

Ryc. 21 Liczba podmiotów gospodarczych/ 10 tys. os. w wieku produkcyjnym w gminie Jabłonna Łacka oraz w gm. sąsiednich w 2025 r.

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Analizując liczbę podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym, można zauważyć, że gmina Jabłonna Łacka osiąga relatywnie wysoki wynik w porównaniu do sąsiednich gmin. W niniejszym zestawieniu zdecydowanie przoduje gmina Ciechanowiec, natomiast najmniej korzystnie sytuacja kształtuje się w gminie Repki.

4.2.2. WIELKOŚĆ

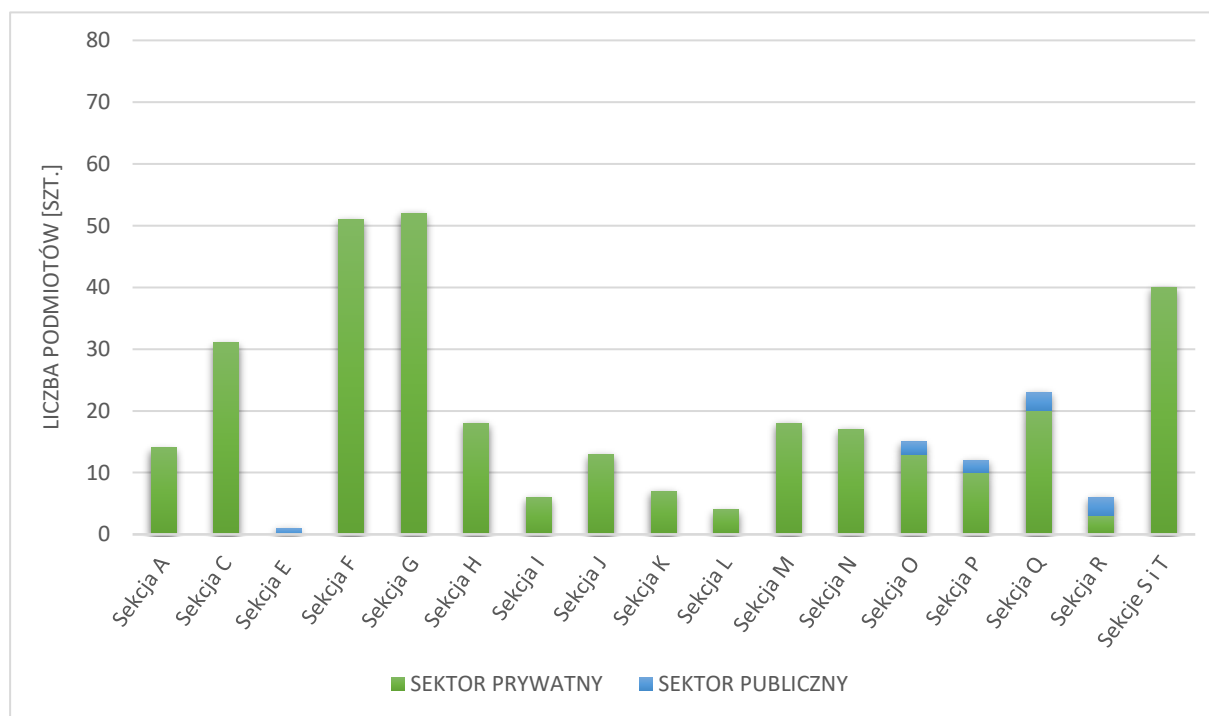
Spośród funkcjonujących 336 podmiotów gospodarczych, aż 327 stanowiły podmioty zatrudniające 0-9 os., 8 podmiotów zatrudniających 10-49 os. i 1 podmiot zatrudniający 50-249 os.

W związku z powyższym na terenie gminy znajdują się zakłady z rodzaju mikro, małych i średnich przedsiębiorstw. Dominują podmioty mające charakter mikroprzedsiębiorstw, zaś udział małych i średnich przedsiębiorstw jest niewielki. Nie występują tutaj duże przedsiębiorstwa (dane za 2025 r.).²⁹

4.2.3. RODZAJ

W sektorze publicznym zarejestrowanych jest łącznie 11 podmiotów gospodarczych, które dotyczą: sektora opieki zdrowotnej i pomocy społecznej (3), edukacji (2), działalności związanej z kulturą, rozrywką i rekreacją (3), administracji publicznej i obrony narodowej oraz obowiązkowych zabezpieczeń społecznych (2), a także działalności związanej z dostawą wody, gospodarowaniem ściekami i odpadami oraz działalnością związaną z rekultywacją (1).

Sektor prywatny charakteryzuje się natomiast wysoką liczbą podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w sekcji G (handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych – 52 podmioty) oraz sekcji F (budownictwo – 51 podmiotów). Relatywnie wysoka liczba podmiotów występuje również w sekcji C (przetwórstwo przemysłowe – 31 podmiotów).

Ryc. 22 Podmioty gospodarcze wg sekcji działów PKD 2007 zarejestrowane na terenie gminy w 2025 roku

Objaśnienia:

Sekcja A – Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo

Sekcja C – Przetwórstwo przemysłowe

Sekcja E – Dostawa wody, gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją

Sekcja F – Budownictwo

Sekcja G – Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle

Sekcja H – Transport i gospodarka magazynowa

Sekcja I – Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi

²⁹ Mikroprzedsiębiorstwa – zatrudniają do 9 pracowników, osiągają roczny obrót nieprzekraczający 2 milionów euro lub sumy aktywów bilansu na koniec jednego z dwóch ostatnich lat obrotowych nie przekroczyły równowartości tej kwoty;

- Małe przedsiębiorstwa – zatrudniają od 10 do 49 pracowników, a roczny obrót lub sumy aktywów bilansu na koniec jednego z dwóch ostatnich lat obrotowych nie przekraczają równowartości 10 milionów euro;

Średnie przedsiębiorstwa – zatrudniają od 50 do 249 pracowników, natomiast roczne obroty nie przekraczają równowartości 50 milionów euro, sumy aktywów bilansu na koniec jednego z dwóch ostatnich lat obrotowych nie mogą przekroczyć równowartości 43 milionów euro;

Duże przedsiębiorstwa – pozostałe przedsiębiorstwa, które przekraczają limity dla wyżej wymienionych firm.

Sekcja J – Informacja i komunikacja
 Sekcja K – Działalność finansowa i ubezpieczeniowa
 Sekcja L – Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości
 Sekcja M – Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna
 Sekcja N – Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca
 Sekcja O – Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne
 Sekcja P – Edukacja
 Sekcja Q – Opieka zdrowotna i pomoc społeczna
 Sekcja R – Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją
 Sekcja S – Pozostała działalność usługowa
 Sekcja T – Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby
 Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2025 r.

Do najważniejszych przedsiębiorstw prowadzących działalność na terenie gminy zalicza się:³⁰

- „Real Sa”- Morszków;
- „Agrocomplex Sp. z o.o.” Morszków;
- „Polska grupa elektryczna forum Rondo Spółka Sp. z o.o.” Morszków;
- „Ubój i handel artykułami mięsnymi Euzebia i Ryszard Onyśk” Dzierzby Włościańskie;
- „Nowa - M Spółka z o.o.” Jabłonna Lacka;
- „INTER-BUD-POL Spółka z o.o.” Jabłonna Lacka;
- „P.H.U. Topaz Spółka z o.o.” Jabłonna Lacka;
- „Ekopol” Jabłonna Lacka;
- „Fundacja Owocowo dzieciom” Morszków.

4.3. RYNEK PRACY

4.3.1. PRACUJĄCY

W 2025 roku liczba pracujących na terenie gminy Jabłonna Lacka wynosiła średnio w miesiącu 1 664 os., z czego większość (ok. 56%) stanowili mężczyźni. Największy udział pracujących przypadł na marzec (1 680 os. pracujących), natomiast najniższy na listopad (1 644 os. pracujące).

Tab. 13 Struktura osób pracujących wg miesięcy na terenie gminy w 2025 r.

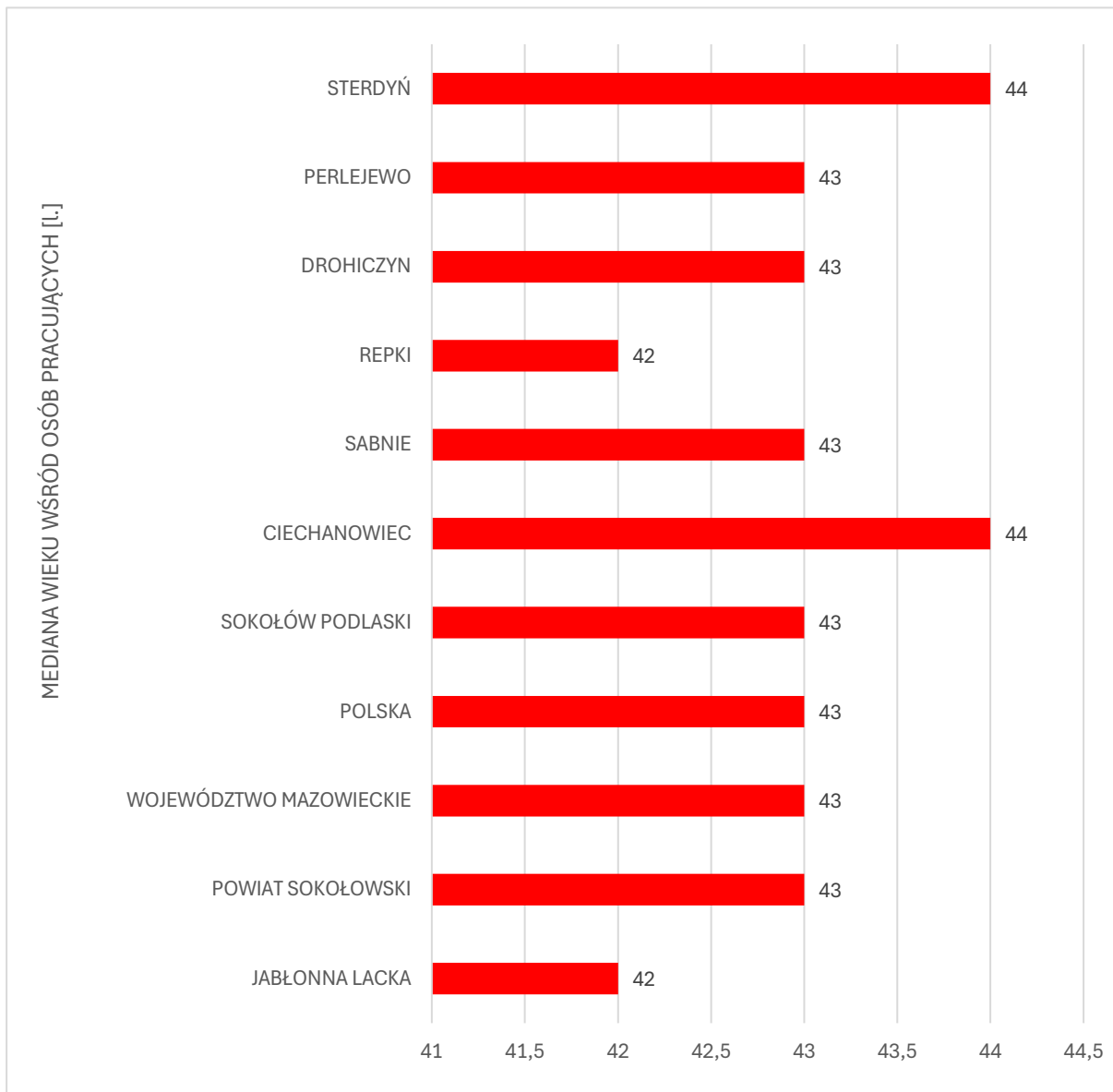
MIESIĄC/ROK	2025	
	MĘŻCZYŹNI	KOBIETY
STYCZEŃ	931	738
LUTY	934	737
MARZEC	938	742
KWIECIEŃ	939	739
MAJ	933	726
CZERWIEC	933	729
LIPIEC	938	720
SIERPIEŃ	951	721
WRZESIEŃ	944	719
PAŹDZIERNIK	931	722
LISTOPAD	934	726
GRUDZIEŃ	923	721
ŚREDNIA OGÓŁEM	936	728
SUMA	1 664	

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2025 r.

³⁰ Materiał źródłowy: Urząd Gminy Jabłonna Lacka.

W 2025 r. odsetek liczby pracujących w stosunku do osób w wieku produkcyjnym w gminie Jabłonna Lacka wynosi 74,8%.

Mediana wieku wśród osób pracujących na terenie gminy Jabłonna Lacka wynosi 42 lata, co jest wskaźnikiem stosunkowo korzystnym na tle większości gmin ościennych oraz średniej dla powiatu, województwa i kraju. Najwyższa mediana wieku występuje w gm. Sterdyń oraz Ciechanowiec (44 lata).

Ryc. 23 Mediana wieku wśród osób pracujących w podziale na dane dla gminy, gmin ościennych, powiatu, województwa i kraju

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2025 r.

4.3.2. BEZROBOCIE

Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym na terenie gminy Jabłonna Lacka wynosi 3,3%, przy czym bezrobocie wśród mężczyzn wynosi 3,0%, a wśród kobiet 3,6%. W 2025 r. zarejestrowanych bezrobotnych były w sumie 62 os., z czego 30 os. stanowili mężczyźni, wobec 32 kobiet.³¹

³¹ Materiał źródłowy: Dane GUS – rynek pracy: bezrobocie rejestrowane: bezrobotni zarejestrowani wg płci w gminach oraz udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wg płci, stan na 31.12.2025 r.

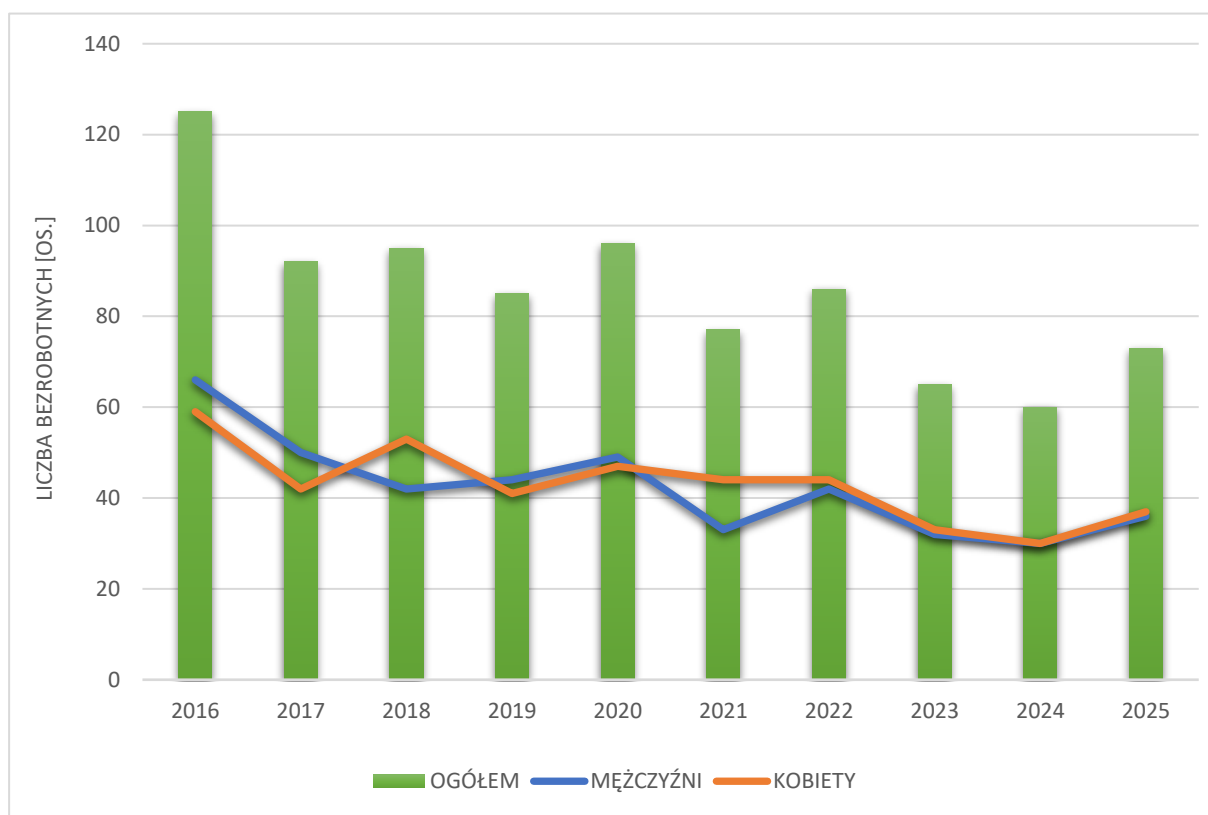
Tab. 14 Liczba bezrobotnych na terenie gminy w latach 2016-2025

PIĘĆ/ROK	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Mężczyźni	66	50	42	44	49	33	42	32	30	36
Kobiety	59	42	53	41	47	44	44	33	30	37
Ogółem	125	92	95	85	96	77	86	65	60	73

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2025 r.

W 2025 r. udział liczby bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym na terenie gminy Jabłonna Łacka wynosi 3,3% i jest to wynik niższy w stosunku do średniej dla powiatu sokołowskiego (4,0%), województwa mazowieckiego (3,7%) i kraju (4,1%).

Na przestrzeni ostatniego dziesięciolecia zanotowano wyraźny spadek bezrobocia w gminie. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych spadła w okresie 2016-2025 o 52 osoby, czyli o ok. 42%. Najwyższą liczbę bezrobotnych zarejestrowano w 2016 r. – 125 osób, zaś najniższą w 2024 r. – 60 osób.³²

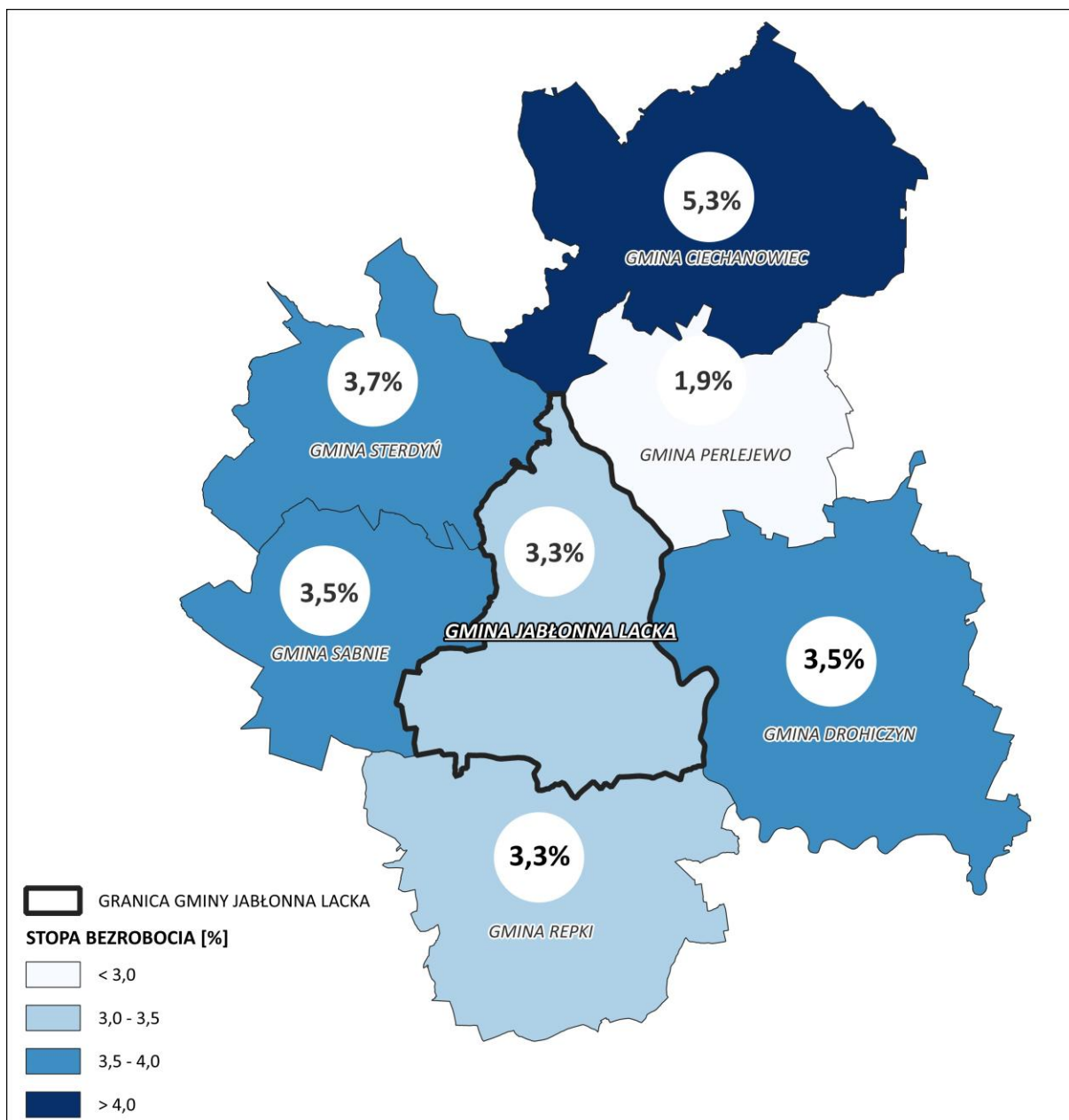

Ryc. 24 Liczba bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w gminie w latach 2016-2025

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2025 r.

W porównaniu z gminami ościennymi udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w gminie kształtuje się korzystnie. Niższy udział bezrobotnych odnotowano jedynie w gminie Perlejewo (1,9%), natomiast najmniej korzystna sytuacja występuje w gminie Ciechanowiec (5,3%) – ryc. poniżej.

³² Materiał źródłowy: Dane GUS – rynek pracy: bezrobocie rejestrowane: bezrobotni zarejestrowani wg płci w gminach oraz udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wg płci, stan na 31.12.2025 r.

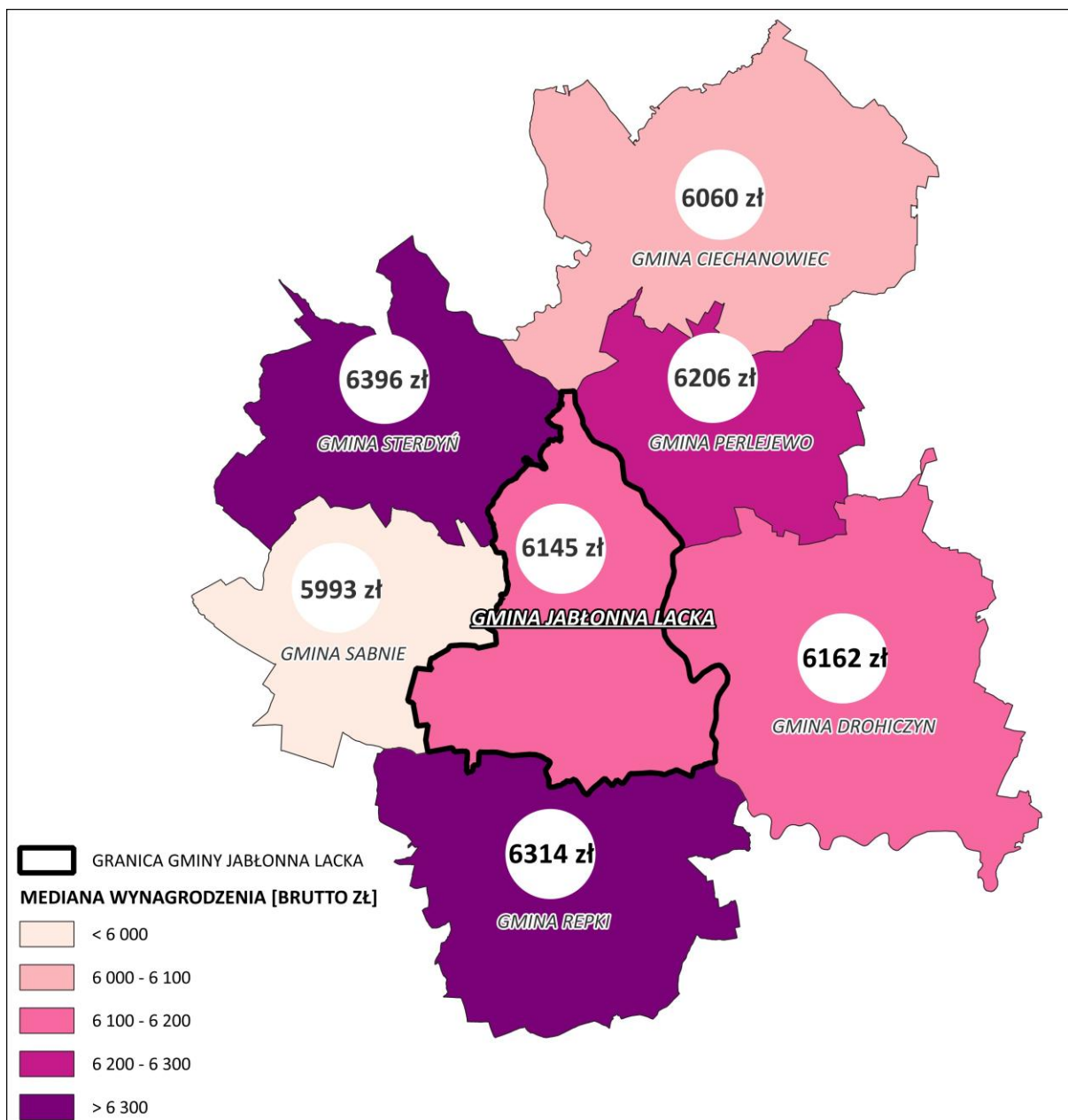
Ryc. 25 Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w 2025 r. w odniesieniu do gmin ościennych

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 2025 r.

4.3.3. WYNAGRODZENIA

Na terenie gminy Jabłonna Lacka przeciętne miesięczne wynagrodzenie w 2025 roku wyniosło średnio 7 142,63 zł brutto, natomiast mediana wynagrodzenia wyniosła 6 145,28 zł brutto. W analizie poziomu wynagrodzeń bardziej miarodajnym wskaźnikiem jest mediana, która w mniejszym stopniu niż średnia arytmetyczna jest podatna na wpływ wartości skrajnych.

Mediana wynagrodzenia gminy Jabłonna Lacka w stosunku do gmin ościennych kształtuje się następująco (ryc. poniżej).

Ryc. 26 Mediana wynagrodzeń gminy Jabłonna Lacka i gmin ościennych w 2025 roku

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 2025 r.

Jak wynika z powyższego, gmina Jabłonna Lacka odznacza się przeciętnym poziomem wynagrodzeń na tle gmin ościennych. W niniejszym zestawieniu najwyższy poziom wynagrodzeń odnotowano w gm. Sterdyń (6 396 zł), natomiast najmniej korzystnie sytuacja kształtuje się w gm. Sabnie (5 993 zł).³³

³³ Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 2025 r.

4.4. TERENY INWESTYCYJNE

Gmina Jabłonna Lacka nie posiada kompleksowo uzbrojonych terenów inwestycyjnych będących w dyspozycji samorządu.³⁴

4.5. WNIOSKI

ROLNICTWO

- Relatywnie wysoki stopień rozdrobnienia gospodarstw rolnych.
- Stosunkowo korzystne warunki rozwoju gospodarki rolnej, zwłaszcza roślinnej (relatywnie wysoki udział gleb o wysokich wartościach agroekologicznych).

PODMIOTY GOSPODARCZE

- Brak dużych przedsiębiorstw i zakładów pracy.
- Stosunkowo wysoki poziom wzrostu podmiotów gospodarczych na przestrzeni ostatnich lat w porównaniu do większości gmin ościennych.
- Relatywnie wysoki w stosunku do większości gmin ościennych wskaźnik podmiotów gospodarczych na 10 tys. osób w wieku produkcyjnym.

RYNEK PRACY

- Spadający poziom bezrobocia, przy jednoczesnym wzroście aktywności gospodarczej.
- Niska stopa bezrobocia w stosunku do większości gmin ościennych oraz średniej dla powiatu, województwa i kraju.
- Stosunkowo korzystna w porównaniu do średniej dla powiatu, województwa i kraju mediana wieku wśród osób pracujących.
- Przeciętny poziom wynagrodzeń na tle gmin ościennych.

TERENY INWESTYCYJNE

- Brak uzbrojonych terenów inwestycyjnych w dyspozycji samorządu.

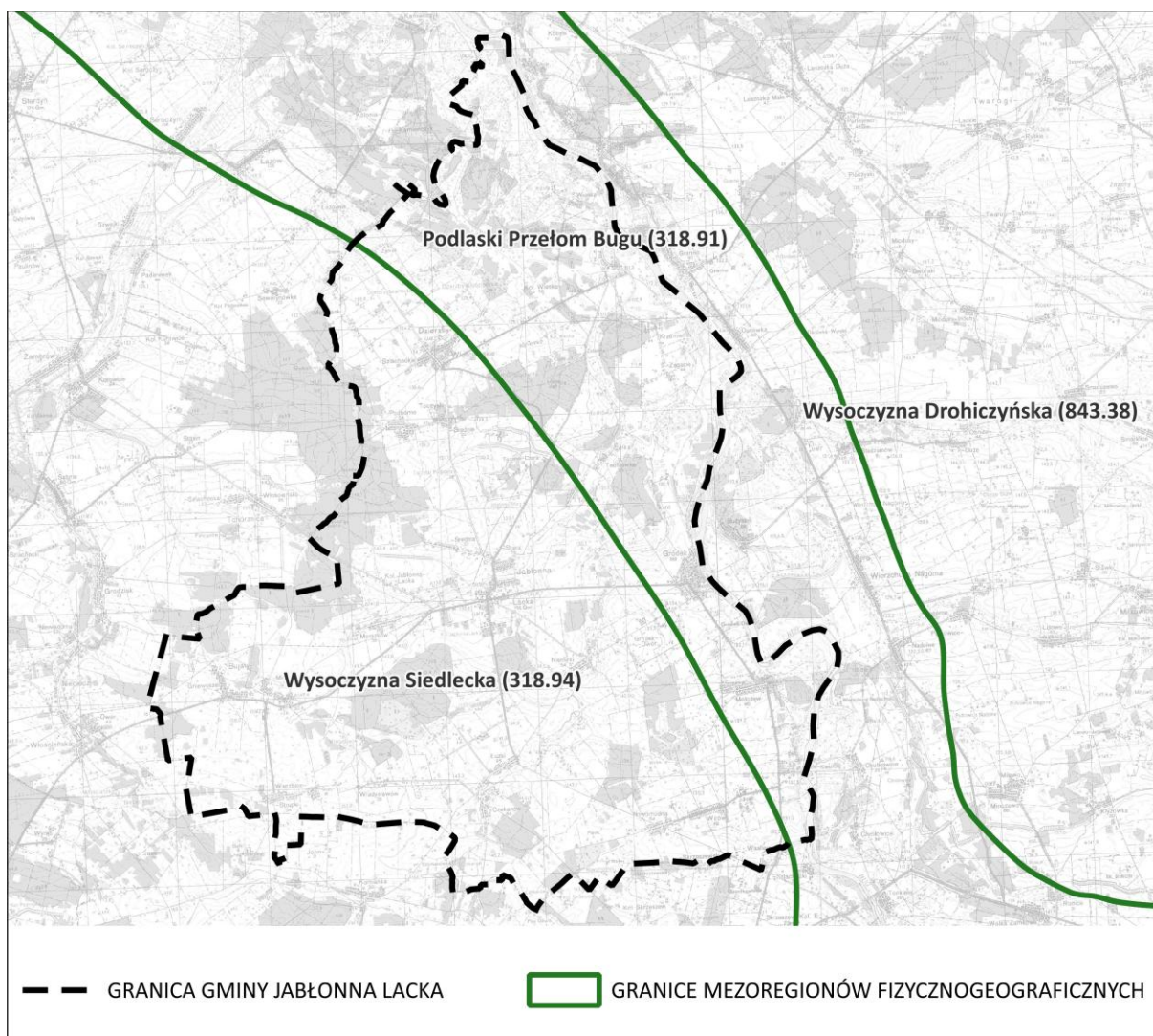
³⁴ Materiał źródłowy: Urząd Gminy Jabłonna Lacka.

5. ŚRODOWISKO I INFRASTRUKTURA

5.1. POŁOŻENIE FIZYCZNOGEOGRAFICZNE

Pod względem fizycznogeograficznym obszar gminy Jabłonna Lacka położony jest w zasięgu dwóch mezoregionów o odmiennym krajobrazie:

- Podlaski Przełom Bugu (318.91) – wschodnia część gminy;
- Wysoczyzna Siedlecka (318.94) – zachodnia część gminy.

Ryc. 27 Położenie fizycznogeograficzne gminy

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie podziału fizycznogeograficznego J. Kondrackiego.

Mezoregion Podlaski Przełom Bugu stanowi część doliny Bugu pomiędzy Polesiem a Niziną Środkowomazowiecką. Dolina w największym miejscu ma szerokość ok. 1,3 km, rozszerzając się maksymalnie do 6 km i zajmując powierzchnię ok. 670 km². Głębokość wcięcia doliny w otaczające wysoczyzny wynosi od 30 do 60 m, natomiast długość tej części doliny to 187,5 km. Na zboczach doliny nierzadko zaznaczają się zrównania tarasowe.

Mezoregion Wysoczyzna Siedlecka obejmuje powierzchnię ok. 2 500 km² i znajduje się na południe od Podlaskiego Przełomu Bugu, na wschód od Obniżenia Węgrowskiego i na północ od Równiny Łukowskiej. Wysoczyzna położona jest w strefie moren czołowych zlodowacenia warciańskiego i jego faz recesyjnych. Wysokości bezwzględne dochodzą do 190-200 m n.p.m. Na

glinach morenowych i gliniastych piaskach występują gleby brunatno-ziemne i płowe, zajęte są przez pola uprawne i kompleksy leśne.³⁵

5.2. UWARUNKOWANIA KLIMATYCZNO-ŚRODOWISKOWE

5.2.1. WARUNKI KLIMATYCZNE

REGIONALIZACJA KLIMATYCZNA

Gmina Jabłonna Lacka położona jest we wschodniej części Mazowsza, gdzie występuje klimat przejściowy charakterystyczny dla całego Niżu Polskiego. Klimat przejściowy charakteryzuje się zmiennością stanów pogody. Jest to konsekwencją ścierania się dwóch mas powietrza: wilgotnego – morskiego oraz suchego – kontynentalnego. Pod względem regionalizacji klimatycznej Polski obszar gminy Jabłonna Lacka położony jest w regionie klimatycznym Nr XIX (region „Podlasko-Poleski”).

Ryc. 28 Położenie gminy w stosunku do regionów klimatycznych Polski

Materiał źródłowy: Opracowanie własne według regionalizacji klimatycznej A. Woś (1999).

³⁵ Zarys ogólny mezoregionu według materiału źródłowego: Kondracki J., 2002, Geografia regionalna Polski, wyd. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.

Region „Podlasko-Poleski” (R-XIX) obejmuje swym zasięgiem obszar Polesia Lubelskiego oraz część Niziny Podlaskiej i Wysoczyzny Siedleckiej. W regionie tym notowana jest najmniejsza liczba dni z pogodą umiarkowanie ciepłą, których średnio występuje 119 w ciągu roku. Występuje tutaj również najmniejsza liczba dni z pogodą umiarkowanie ciepłą z opadem – średnio 55 w roku. Charakterystyczny dla regionu jest natomiast wysoki udział dni umiarkowanie ciepłych, a jednocześnie pochmurnych z opadem. Częściej niż w innych regionach pojawiają się tutaj również dni z pogodą dość mroźną bez opadu oraz dni przymrozkowe z pogodą umiarkowanie zimną.³⁶

LOKALNE WARUNKI KLIMATYCZNE

Lokalne warunki klimatyczne uzależnione są od różnych czynników, m.in.: rzeźby terenu, występowania lasów i innych zbiorowisk roślinnych, wód powierzchniowych, podmokłych zagłębień terenowych itp. Mniejszym nasłonecznieniem charakteryzują się tereny lasów, zboczy wysoczyznowych o ekspozycji północnej i zagłębienia terenowe. Część terenów gminy to obszary łąk i pastwisk występujących zwłaszcza w obrębie dolin rzecznych (w tym Bugu). Występuje tu większa niż na terenach zurbanizowanych czy ornych wilgotność powietrza. Na terenach zurbanizowanych w stosunku do terenów otwartych zanotować można m.in. niższą wilgotność powietrza, wyższe dobowe i roczne amplitudy temperatur. Z kolei w dnach dolinnych panują mniej korzystne warunki klimatyczne, objawiające się zwiększoną amplitudą dobową temperatury powietrza, zwiększoną wilgotnością oraz częstszym występowaniem mgieł.

Podstawowe dane meteorologiczne dla regionu w jakim zlokalizowana jest gmina Jabłonna Lacka przedstawiono poniżej:

Tab. 15 Podstawowe dane meteorologiczne dla regionu gminy Jabłonna Lacka

WSKAŹNIK	WARTOŚĆ
Temperatura średnia rok	(8,0)°C – (9,0)°C
Suma opadu rok	500 – 550 mm
Usłonecznienie sumaryczne rok	1800 – 1850 h
Zachmurzenie średnie rok	4,75-5,0/8
Temperatura maksymalna	(27,0)°C – (28,0)°C
Temperatura minimalna	(-11,0)°C – (-10,0)°C

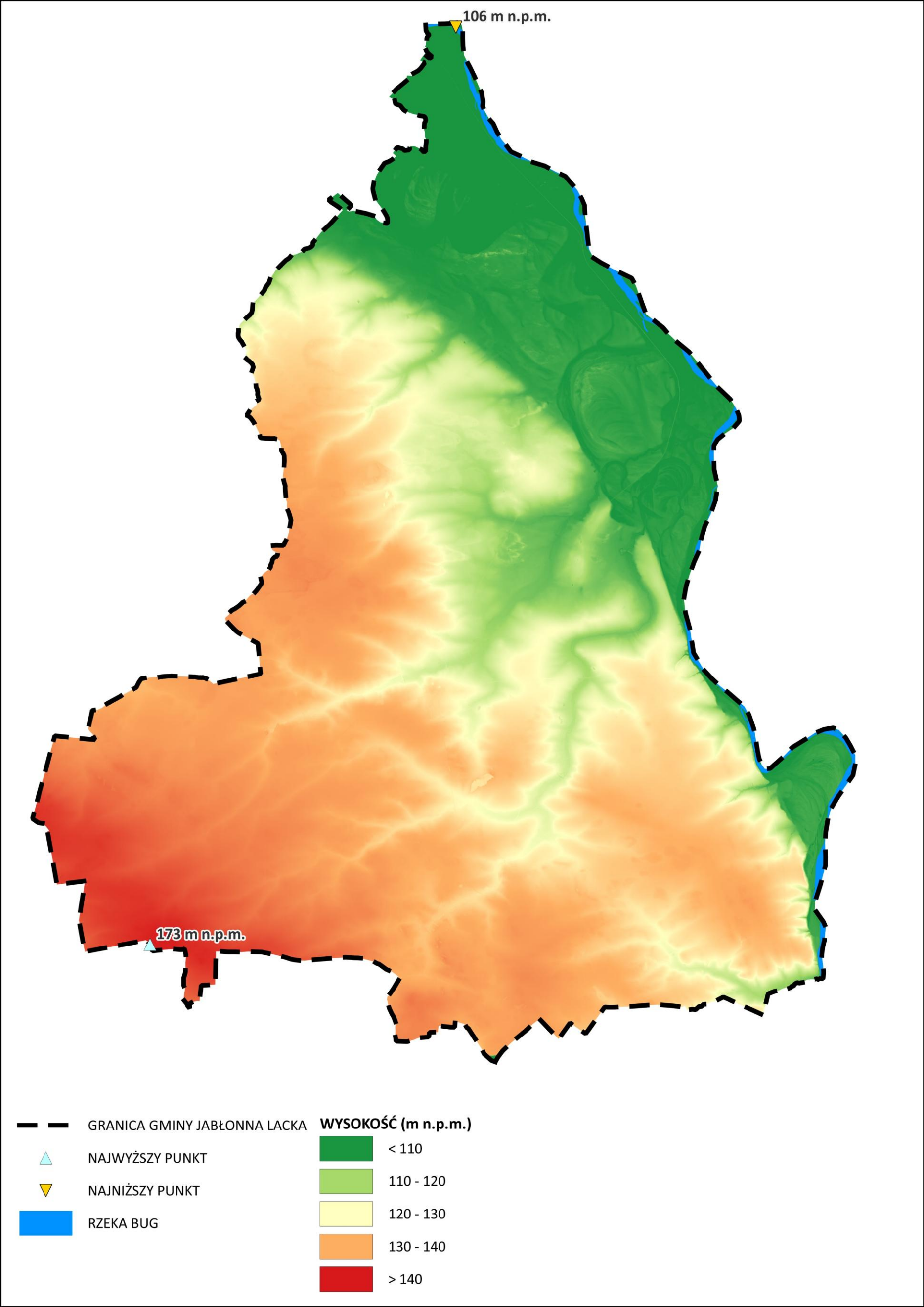
Materiał źródłowy: Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej (IMGW) – wieloletnie 1991-2020.

5.2.2. UKSZTAŁTOWANIE TERENU

Obszar gminy Jabłonna Lacka położony jest poza zasięgiem najmłodszego zlodowacenia plejstocénskiego (Wisły). Sięgało tutaj bowiem zlodowacenie środkowopolskie i południowopolskie, przez co znaczna część form pochodzenia glacialnego została zatarta na skutek działalności czynników zewnętrznych. Centralna i południowa część gminy obejmuje zdenudowaną wysoczyznę morenową, natomiast jej północne i wschodnie fragmenty zajmuje dolina rzeki Bug. Lokalnie występują również zbiorowiska kemów oraz form eolicznych, w tym wydym, spośród których najbardziej charakterystyczna jest Wydma Mołożewska, objęta ochroną rezerwatową.

Najwyższy punkt w gminie znajduje się na wzniesieniu morenowym w okolicach miejscowości Wierzbie-Strupki i wznosi się na wysokość 173 m n.p.m. Najniżej położony punkt zlokalizowany jest natomiast na północnym skraju gminy, w dolinie rzeki Bug, na wysokości 106 m n.p.m. (ryc. poniżej) Północno-wschodnia część gminy jest wyraźnie niżej położona w stosunku do pozostałej części gminy. Maksymalna deniwelacja terenu wynosi około 67 m, a zatem jest relatywnie niewielka.

³⁶ Materiał źródłowy: A. Woś., Klimat Polski, Warszawa 1999 r.

Ryc. 29 Ukształtowanie powierzchni terenu gminy Jabłonna Lacka
Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych Numerycznego Modelu Terenu (NMT); geoportal.

Z uwagi na w/w uwarunkowania powierzchnia gminy Jabłonna Lacka jest w większości płaska lub lekko falista, o przeważnie znikomych spadkach terenowych, które zazwyczaj nie przekraczają 2-3°. Wyjątek stanowią przede wszystkim strome skarpy Bugu oraz strefy marginalne lokalnych wzniesień (m.in. pagórków, wydmy i kemów), gdzie lokalnie występują znaczne spadki terenu, przekraczające 10–15°.

Jednocześnie wskazuje się, że nie występują tutaj tereny zagrożone ruchami masowymi ziemi (w tym brak zidentyfikowanych osuwisk). Rzeźba terenu nie stwarza w większości istotnych ograniczeń dla wdrażania procesów rozwojowych, a jednocześnie nie stanowi znaczącego potencjału prorozwojowego.

5.2.3. LITOSFERA I GLEBY

Przypowierzchniowa budowa geologiczna jest efektem procesów rzeźbotwórczych zachodzących w okresie czwartorzędu, w epokach plejstocenu i holocenu. Osady plejstocenyjskie związane są z okresem zlodowacenia środkowopolskiego i występującymi wówczas procesami glacialnymi (lodowcowymi) i fluwioglacialnymi (rzeczno-lodowcowymi). Jak wspomniano w rozdz. 5.2.2., obszar gminy nie był objęty zasięgiem najmłodszego zlodowacenia plejstocenyjskiego, tj. zlodowacenia północnopolskiego.

Osady holocenyjskie związane są z procesami erozyjnymi i akumulacyjnymi zachodzącymi przede wszystkim w dolinach rzecznych (zwłaszcza Bugu) oraz zagłębieniach terenowych.

Konkretyzując, w przypowierzchniowej budowie geologicznej gminy wyróżnić można³⁷:

- utwory piaszczyste, w tym piaski i żwiry lodowcowe oraz wodnolodowcowe, naniesione w trakcie zlodowacenia środkowopolskiego, głównie w wyniku działalności wód roztopowych lądolodu. Relatywnie często występują również piaski eoliczne, powstałe w wyniku działalności wiatru. W pobliżu doliny Bugu występują ponadto rzeczne piaski ze żwirami i mułkami;
- utwory trudno-przepuszczalne, zwłaszcza gliny zwałowe - występują głównie w rejonach z głęboko położoną pierwszą warstwą wodonośną. Utwory gliniaste budują przede wszystkim tereny, które są najbardziej wyniesione w skali całej gminy tj. na wysoczyźnie morenowej w południowej części gminy;
- utwory torfowe, namuły inne grunty słabonośne – będące efektem akumulacji holocenyjskiej, występujące przede wszystkim na terenach łąkowo-pastwiskowych, w dolinach rzecznych (w tym Bugu) oraz obniżeniach terenowych. Utwory te dominują we wschodniej części gminy.

Pod względem typologicznym na terenie gminy występują gleby mało zróżnicowane, natomiast ich skałę macierzystą stanowią zarówno plejstocenyjskie utwory lodowcowe i wodnolodowcowe, jak również utwory holocenyjskie, w tym mady i torfy. W ujęciu generalnym przeważają tutaj gleby bielcowe wytworzone z piasków gliniastych lekkich, należące do kompleksu żynnego bardzo dobrego. W mniejszości występują również gleby bielcowe i brunatne wytworzone z piasków luźnych zaliczone do kompleksu bardzo słabego.

Ponadto w granicach gminy występują gleby brunatne wyługowane, wytworzone z glin lekkich i zaliczone do kompleksu pszenno-dobrego oraz czarne ziemie należące do kompleksu zbożowo-pastewno-mocnego. W dolinach rzecznych (w tym Bugu) oraz obniżeniach terenu występują również mady oraz gleby murszowo-mineralne. Gleby te zalicza się przede wszystkim do kompleksów użytków zielonych. Rolniczą przestrzeń produkcyjną gminy w znacznym stopniu współtworzą gleby odznaczające się dobrymi i przeciętnymi wartościami agrotechnicznymi. Relatywnie istotny udział

³⁷ Materiał źródłowy: Szczegółowa Mapa Geologiczna Polski, 1 : 50 000.

stanowią również gleby wysokich klas bonitacyjnych (II–III), charakteryzujące się wysoką wartością agroekologiczną.³⁸

5.2.4. WODY POWIERZCHNIOWE I PODZIEMNE

Pod względem podziału hydrograficznego obszar gminy Jabłonna Lacka położony jest na terenie zlewni Bugu, należącej do dorzecza Wisły. Jednostkami hydrograficznymi niższego rzędu są zlewnia rzeki Turny, obejmująca większą część gminy oraz zlewnia rzeki Cetyni, obejmująca niewielkie fragmenty zachodniej części gminy.

Najważniejszą rzeką gminy Jabłonna Lacka jest Bug, będący rzeką graniczną, współtworzącą zachodnią i północną granicę z gminami Drohiczyń, Perlejewo, Ciechanowiec. Bug jest lewostronnym dopływem Narwi, o łącznej długości ok. 772 km (w Polsce 587 km, pozostała część na Białorusi i Ukrainie), powierzchni zlewni ok. 39,4 tys. km² (w Polsce 19,3 tys. km²) i o średnim przepływie 155 m³/s (w dolnym biegu), a także o maksymalnej rozpiętości wahań stanów wody — 5 m. Bug posiada swoje źródła na Wyżynie Podolskiej (Ukraina); płynie przez Wyżynę Zachodniowołyńską, Polesie Wołyńskie i Polesie Zachodnie, pod Terespołem skręca na północny zachód i przepływa przez Nizinę Południowopodlaską, dalej płynie przez Nizinę Środkowomazowiecką oraz uchodzi do Jeziora Zegrzyńskiego (utworzonego na Narwi przez stopień wodny w Dębem). W środkowym i dolnym biegu meandruje tworząc starorzecza (również w rejonie gminy Jabłonna Lacka). Dno doliny Bugu szerokie (do kilkunastu km w dolnym biegu). Rzeką wywiera istotny wpływ na stosunki wodne panujące na obszarze gminy.³⁹

Inne mniejsze ciekły występujące w granicach gminy to m.in. Turna, Gródź, Dopływ spod Władysławowa, Dopływ spod Toczysk Średnich, Dopływ spod Dzierzb Włociańskich, Dopływ spod Bujał-Mikoszy. Ponadto występują tutaj również inne bezimienne ciekły w postaci nizinnych strug.

W granicach gminy nie występują większe zbiorniki wodne w postaci jezior. W dolinie Bugu występują natomiast pojedyncze starorzecza, z których część stopniowo zarasta i ulega zanikowi. W gminie znajdują się również inne mniejsze zbiorniki wodne, w tym oczka i stawy na gruntach prywatnych, rozproszone w różnych częściach gminy. Ponadto funkcjonuje tutaj system rowów melioracyjnych, który znajduje się na terenach użytkowanych rolniczo.

Gmina położona jest na obszarze zarządzanym przez PGW regionalnych zarządów gospodarki wodnej w Warszawie. Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 4 listopada 2022 roku w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły (Dz. U. 2023 poz. 300) gmina znajduje się w zasięgu następujących jednolitych części wód:

Tab. 16 Charakterystyka jednolitych części wód powierzchniowych i podziemnych na terenie gminy

NAZWA I KOD JCWP	STATUS	POWIERZCHNIA ZLEWNI (km ²)	OCENA STANU OGÓLNEGO	OCENA RYZYKA NIEOSIĄGNIĘCIA CEŁÓW ŚRODOWISKOWYCH
Bug od granicy w Niemirowie do Broku (RW20001226714759)	Naturalna	513,46	Zły	Zagrożona
Myśla (RW200010267145949)	Naturalna	158,61	Brak danych	Niezagrożona
Dopływ z Woli Zamkowej (RW2000102671459529)	Naturalna	28,31	Brak danych	Zagrożona

³⁸ Materiał źródłowy: Uzasadnienie planu ogólnego gminy Jabłonna Lacka - część tekstowa (etap uzgadniania i opiniowania) oraz Program ochrony środowiska dla gminy Jabłonna Lacka na lata 2023-2026 z perspektywą na lata 2027-2031.

³⁹ Materiał źródłowy: encyklopedia PWN.

NAZWA I KOD JCWP	STATUS	POWIERZCHNIA ZLEWNI (km ²)	OCENA STANU OGÓLNEGO	OCENA RYZYKA NIEOSIĄGNIĘCIA CELÓW ŚRODOWISKOWYCH
Dopływ spod Bujaf-Mikoszy (RW200010267147126)	Naturalna	32,35	Zły	Zagrożona
Dopływ spod Dzierzb Włosciańskich (RW200015267145992)	Naturalna	25,95	Brak danych	Zagrożona
Cetynia od Okna do ujścia (RW2000162671471299)	Silnie zmieniona część wód	66,14	Zły	Zagrożona
Turna (RW200010267145989)	Naturalna	81,10	Brak danych	Niezagrożona
Cetynia do Okna (RW2000102671471239)	Naturalna	112,02	Zły	Zagrożona
KOD JCWPd	MONITORING	POWIERZCHNIA (km ²)	OCENA STANU	
GW200055 (nr 55)	Tak	9 484,79	Dobry	

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie <http://karty.apgw.gov.pl/>

Obszar gminy Jabłonna Lacka położony jest poza zasięgiem udokumentowanych oraz nieudokumentowanych głównych zbiorników wód podziemnych.

5.2.5. UDOKUMENTOWANE ZASOBY KOPALIN

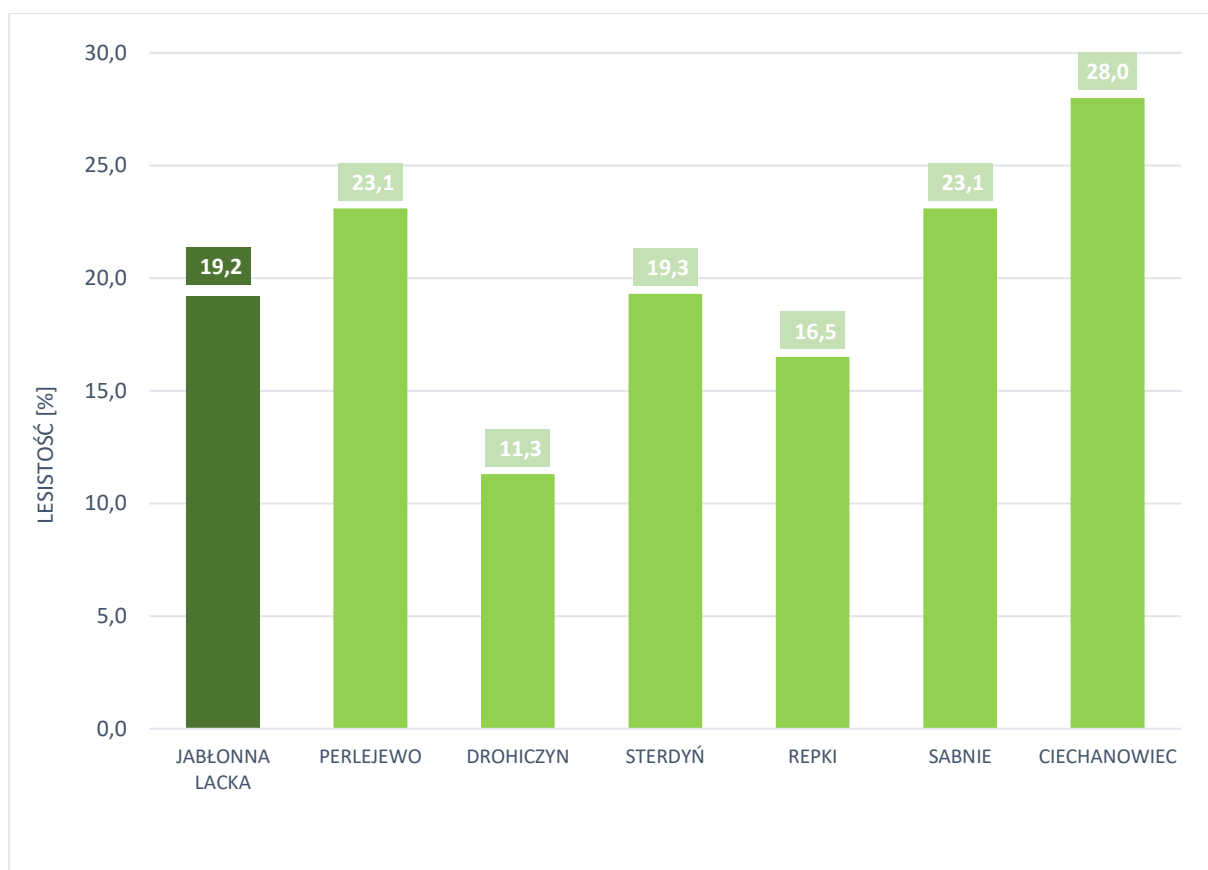
Według Bilansu Kopalin PIG oraz regionalnego systemu ewidencji zasobów złóż „MIDAS” na terenie gminy Jabłonna Lacka nie występują udokumentowane złoża kopalin.

5.2.6. ZASOBY LEŚNE

Powierzchnia gruntów leśnych w gminie Jabłonna Lacka wynosi 2 873,48 ha, z czego większość (ok. 76%) stanowią grunty prywatne, natomiast pozostałą część stanowią grunty publiczne należące do Nadleśnictwa Sokołów.

Lesistość w gminie (19,2%) jest niższa w stosunku do średniej dla powiatu sokołowskiego (22,2%), województwa mazowieckiego (23,4%), jak i kraju (29,6%).⁴⁰ Na tle gmin sąsiednich lesistość natomiast przyjmuje następujące wartości:

⁴⁰ Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 2025 rok.

Ryc. 30 Lesistość gminy Jabłonna Lacka na tle gmin sąsiednich

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2025 r.

Gmina Jabłonna Lacka odznacza się przeciętnym wskaźnikiem lesistości na tle gmin ościennych. Zdecydowanie najwyższy poziom lesistości występuje w gminie Ciechanowiec (28,0%), natomiast najmniej korzystnie sytuacja kształtuje się w gm. Drohiczyn (11,3%).

Lasy występują tutaj zarówno w postaci zwartych kompleksów, jak również rozczłonkowane w postaci większych i mniejszych enklaw. Większe zbiorowiska leśne koncentrują się przede wszystkim w północnej oraz zachodniej części gminy.

Warto podkreślić, że na terenie gminy nie występują zbiorowiska leśne posiadające statut lasów szczególnie chronionych, w rozumieniu Ustawy z dnia 28 września o lasach. Występują tutaj przede wszystkim lasy gospodarcze.⁴¹

5.3. ZASKLEPIENIE GRUNTÓW

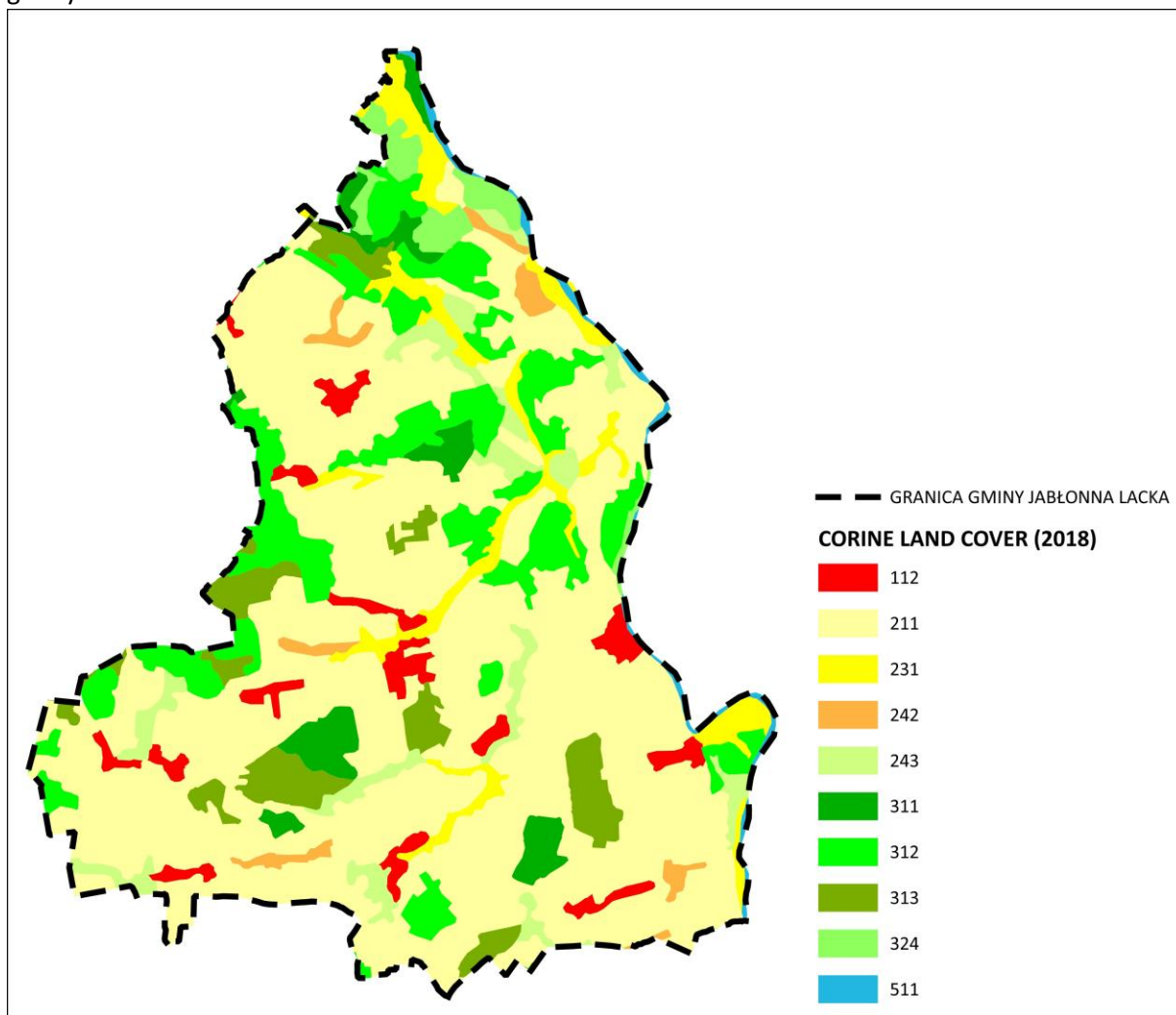
Zasklepienie gruntów wiąże ze sobą szereg negatywnych konsekwencji zarówno przyrodniczych jak i społeczno-gospodarczych. Proces ten polega bowiem na sztucznym utwardzaniu wierzchniej warstwy litologicznej, co skutkować może m.in. degradacją naturalnego profilu glebowego oraz większą podatnością terenu na zjawisko suszy poprzez zwiększony spływ powierzchniowy.⁴²

Analizując strukturę pokrycia terenów na podstawie Corine Land Cover (CLC2018) stwierdza się, że dominują przestrzenie rolnicze oraz w dalszej kolejności tereny leśne i zadrzewione. Tereny antropogeniczne objęte zabudową luźną obejmują niewielki udział w całkowitej powierzchni (ok. 3,6% pow. gminy). Tereny, na których podłoże zostało sztucznie utwardzone obejmują zatem relatywnie

⁴¹ Materiał źródłowy: <https://www.bdl.lasy.gov.pl/>

⁴² Materiał źródłowy: Grunty i gleby w Europie. Dlaczego konieczne jest korzystanie z tych niezbędnych i wyczerpywalnych zasobów w sposób zrównoważony? Europejska Agencja Środowiska, 2019.

niewielkie arealy. W związku z powyższym stwierdza się niski stopień zasklepienia gruntów na terenie gminy.

Ryc. 31 Pokrycie terenu gminy na podstawie Corine Land Cover (CLC2018)

Objaśnienia:

- 112 – Zabudowa luźna
- 211 – Grunty orne poza zasięgiem urządzeń nawadniających
- 231 – Łąki, pastwiska
- 242 – Złożone systemy upraw i działek
- 243 – Tereny zajęte głównie przez rolnictwo z dużym udziałem roślinności naturalnej
- 311 – Lasy liściaste
- 312 – Lasy iglaste
- 313 – Lasy mieszane
- 324 – Lasy i roślinność krzewiasta w stanie zmian
- 511 – Cieki

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie CLC 2018 (www.clc.gios.gov.pl).

5.4. FORMY OCHRONY PRZYRODY

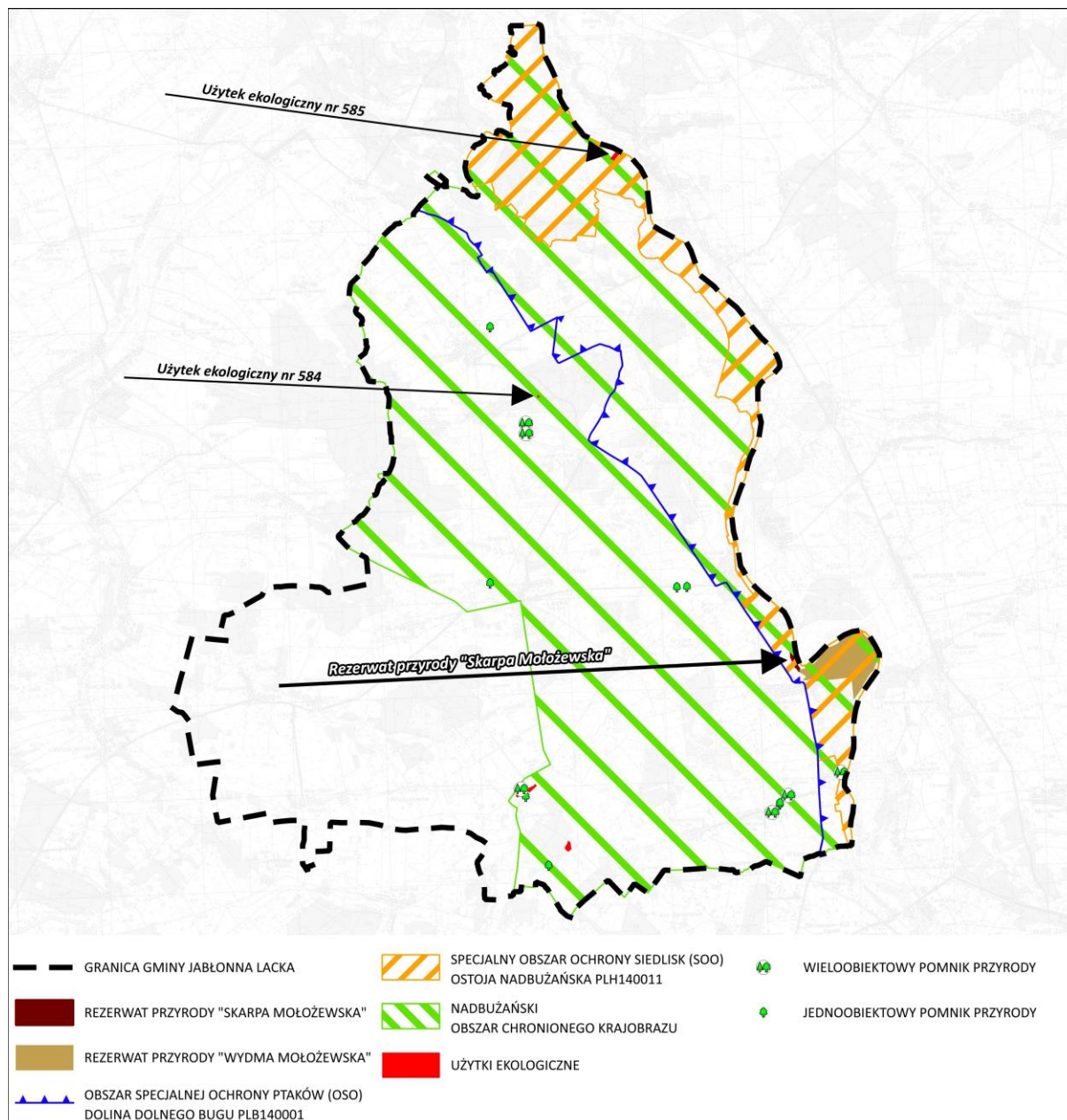
5.4.1. USTANOWIONE FORM OCHRONY PRZYRODY

Spośród form ochrony przyrody, rozróżnionych ustawą z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, w granicach gminy Jabłonna Lacka występują:

- rezerwaty przyrody:
 - „Wydma Mołozewska”;
 - „Skarpa Mołozewska”;
- Obszary Natura 2000:
 - Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk (SOO) Ostoja Nadbużańska PLH140011;

- Obszar Specjalnej Ochrony Ptaków (OSO) Dolina Dolnego Bugu PLB140001;
- Nadbużański Obszar Chronionego Krajobrazu;
- użytki ekologiczne (użytek 584, 585, 586, 587);
- pomniki przyrody.

Obszar gminy Jabłonna Lacka graniczy bezpośrednio z Nadbużańskim Parkiem Krajobrazowym wraz z jego otuliną.

Ryc. 32 Istniejące formy ochrony przyrody w rejonie gminy

Materiał źródłowy: Opracowanie własne według danych GDOŚ.

Całkowita powierzchnia obszarów objętych ochroną wynosi ok. 11,3 tys. ha, co stanowi ok. 76,0% obszaru gminy Jabłonna Lacka.⁴³ Ponadto obowiązuje ochrona gatunkowa roślin, zwierząt i grzybów, obligatoryjna na terytorium całego kraju.

⁴³ Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 2025 r.

W odniesieniu do poszczególnych obszarów chronionych obowiązują stosowne akty prawne, z których wynikają m.in. zakazy, nakazy i ograniczenia w sposobie zagospodarowania i użytkowania terenu. Występowanie powierzchniowych lub obiektowych form ochrony przyrody niesie za sobą ograniczenia w możliwościach rozwoju zagospodarowania przestrzennego – gospodarowanie przestrzenią w obrębie form ochrony przyrody podporządkowane jest przede wszystkim celom przyrodniczym. W zależności od rodzaju formy ochrony przyrody jest ono bardziej restrykcyjne (np. zakaz zabudowy), lub mniej restrykcyjne (np. sytuowanie zabudowy ograniczone, ale możliwe pod pewnymi warunkami).

5.4.2. PLANOWANE FORMY OCHRONY PRZYRODY

Biorąc pod uwagę ustalenia i wytyczne aktualnie obowiązujących krajowych, wojewódzkich i lokalnych dokumentów planistycznych i strategicznych, w tym m.in.:

- Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego;
- Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+;
- Programu Ochrony Środowiska Województwa Mazowieckiego do 2030 roku;

stwierdza się, że na terenie gminy Jabłonna Lacka nie występują planowane do ustanowienia formy ochrony przyrody.

Jednocześnie gmina Jabłonna Lacka dąży do objęcia jej terenu granicami Nadbużańskiego Parku Krajobrazowego, co stanowiłoby istotny element wzmocnienia prawnej ochrony walorów przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych obszaru.

5.5. SYSTEM PRZYRODNICZY GMINY

KONCEPCJA KORYTARZY EKOLOGICZNYCH W UJĘCIU KRAJOWYM

Według koncepcji korytarzy ekologicznych Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska⁴⁴, gmina Jabłonna Lacka zlokalizowana jest w zasięgu ponadlokalnego korytarza ekologicznego „Dolina Dolnego Bugu” (ryc. poniżej).

⁴⁴ Materiał źródłowy: Ochrona różnorodności biologicznej poprzez wdrożenie lądowych korytarzy ekologicznych na terenie Polski.

Ryc. 33 Gmina w odniesieniu do koncepcji korytarzy ekologicznych GDOŚ

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie: <http://mapa.korytarze.pl/>

DELIMITACJA SYSTEMU PRZYRODNICZEGO GMINY

Analiza krajowych i wojewódzkich koncepcjach systemu przyrodniczego oraz lokalnej struktury środowiska i jego przekształceń, pozwala na wytypowanie następujących komponentów współtworzące ponadlokalny system przyrodniczy gminy:

- komponenty o znaczeniu ponadlokalnym (europejskim, krajowym i regionalnym):
 - korytarz ekologiczny Doliny Dolnego Bugu – obejmuje swym zasięgiem dolinę Bugu, przebiegającą we wschodniej części gminy, wraz z najbliższym otoczeniem zalewowym, charakteryzującym się mozaiką terenów łąkowo-pastwiskowych, podmokłości i torfowisk. W niektórych fragmentach występują również zbiorowiska leśne;
- komponenty o znaczeniu lokalnym (gminnym i międzygminnym):
 - korytarze lokalne – obejmują doliny rzek i cieków (we fragmentach nie wchodzących w skład ponadlokalnych korytarzy ekologicznych) wraz z najbliższym otoczeniem (mozaika terenów rolniczych, leśnych i zadrzewionych oraz lokalne podmokłości i zabagnienia);
 - płaty lokalne – stanowią pojedyncze enklawy terenów leśnych i zadrzewionych, zlokalizowane głównie w południowej części gminy.

Ponadto znajdują się tu również mikrokorytarze oraz mikropłaty ekologiczne, do których należą:

- mikrokorytarze ekologiczne drobnych cieków i sieci rowów melioracyjnych;
- mikropłaty ekologiczne enklaw leśnych i semileśnych;
- mikrokorytarze ekologiczne pasmowych zadrzewień (ciągi zadrzewień przydrożnych i śródpolnych);
- mikropłaty ekologiczne drobnych zbiorników wodnych wraz z towarzyszącą im roślinnością.

Korytarze i płaty ekologiczne zasługują na zachowanie i ochronę w działaniach planistycznych gminy. Są to obszary, które należy chronić ze względu na spójność współżycia między środowiskiem przyrodniczym i potrzebą funkcjonowania człowieka jako ważnego elementu tego środowiska. Dotyczy to zwłaszcza korytarzy ekologicznych ponadlokalnych. Wskazane powyżej tereny tworzące system przyrodniczy gminy przedstawiają model teoretyczny powiązań sieci ekologicznej i nie zawsze będą tożsame z rzeczywistymi trasami migracji roślin i zwierząt. Stanowią natomiast cenne i powiązane ze sobą elementy systemu ekologicznego, przenikające się wzajemnie i stanowiące spójną całość.

5.6. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

5.6.1. INFRASTRUKTURA WODOCIĄGOWA

Odsetek ludności korzystającej z sieci wodociągowej wynosi 94,5%, natomiast jej łączna długość to 131,8 km, z której korzystają 3 782 osoby.⁴⁵

Tab. 17 Sieć wodociągowa w gminie

WSKAŹNIK	WARTOŚĆ
Udział ludności korzystającej z sieci wodociągowej*	94,5%
Długość sieci wodociągowej	131,8 km
Liczba osób korzystających z sieci*	3 782 os.
Ilość wody dostarczonej	219,7 dm ³
Liczba przyłączy wodociągowych	1 687 szt.
Średnie zużycie wody na jednego mieszkańca	48,0 m ³
Udział strat wody w łącznej ilości dostarczonej wody	8,3%

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 2025 r., a w przypadku braku danych:

* stan na 2024 rok.

W granicach gminy zlokalizowane są następujące ujęcia wody przeznaczone do zbiorowego zaopatrzenia ludności w wodę⁴⁶:

- stacja uzdatniania wody Jabłonna Lacka, przy ul. Targowej, $Q_{\max}=47,0 \text{ m}^3/\text{h}$ (2 ujęcia wody);
- stacja uzdatniania wody Łuzki, Łuzki 51, $Q_{\max} = 48,5 \text{ m}^3/\text{h}$ (2 ujęcia wody);
- stacja uzdatniania wody Dzierzby, Dzierzby Włościańskie 39a, $Q_{\max} = 41,0 \text{ m}^3/\text{h}$ (2 ujęcia wody);
- stacja uzdatniania wody Bujały Mikosze, Bujały Mikosze 11a, $Q_{\max} = 25,0 \text{ m}^3/\text{h}$ (1 ujęcie wody).

W stosunku do ww. ujęć obowiązują tzw. „strefy ochronne – tereny ochrony bezpośredniej”, wobec których zgodnie z zapisami Ustawy Prawo Wodne należy:

- odprowadzać wody opadowe lub roztopowe w sposób uniemożliwiający przedostawanie się ich do urządzeń służących do poboru wody;
- zagospodarować teren zielenią;

⁴⁵ Materiał źródłowy: Dane GUS.

⁴⁶ Materiał źródłowy: Urząd Gminy Jabłonna Lacka.

- odprowadzać poza granicę terenu ochrony bezpośredniej ścieki z urządzeń sanitarnych przeznaczonych do użytku dla osób zatrudnionych przy obsłudze urządzeń służących do poboru wody;
- ograniczyć wyłącznie do niezbędnych potrzeb przebywanie osób niezatrudnionych przy obsłudze urządzeń służących do poboru wody.

System ten zapewnia dostęp do wody pitnej większości mieszkańców gminy. Jednocześnie część terenów o rozproszonej zabudowie nadal zaopatrywana jest w wodę z indywidualnych studni.

5.6.2. INFRASTRUKTURA KANALIZACYJNA

Na terenie gminy Jabłonna Lacka odsetek ludności korzystającej z systemu sieci kanalizacyjnej wynosi 24,2%, natomiast jej łączna długość to 17,0 km, z której korzysta 969 osób.⁴⁷

System kanalizacji sanitarnych funkcjonuje w miejscowościach, gdzie występuje zwarty charakter istniejącej zabudowy, w tym m.in. w miejscowości Jabłonna Lacka. W przypadku obszarów wiejskich, gdzie dominuje rozproszona zabudowa, mieszkańcy korzystają z indywidualnych systemów unieszkodliwiania ścieków sanitarnych, tzn. ze zbiorników bezodpływowych na nieczystości (szamb) lub z przydomowych oczyszczalni ścieków.

Tab. 18 Sieć kanalizacyjna w gminie

WSKAŹNIK	WARTOŚĆ
Udział ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej*	24,2%
Długość sieci kanalizacyjnej	17,0 km
Liczba osób korzystających z sieci*	969 os.
Liczba przyłączy do budynków mieszkalnych	341 szt.
Ilość ścieków bytowych odprowadzonych siecią kanalizacyjną	33,6 dm ³
Liczba zbiorników bezodpływowych	724 szt.
Liczba przydomowych oczyszczalni ścieków	33 szt.

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 2025 r., a w przypadku braku danych:

* stan na 2024 r.

Obszar gminy położony jest poza zasięgiem aglomeracji priorytetowych, natomiast najbliższa z nich została wyznaczona w sąsiednich gminach Ciechanowiec oraz Drohiczyn.⁴⁸

Istotne jest zachowanie właściwego stanu jakości wód. W kontekście tym należy właściwie kształtować gospodarkę wodno-ściekową, a zwłaszcza zwiększyć odsetek korzystających z sieci kanalizacyjnej lub stosować przydomowe oczyszczalnie ścieków na terenach zabudowy rozproszonej, sukcesywnie zastępując tradycyjne zbiorniki na nieczystości (szamba).

Ścieki bytowo-komunalne z terenu gminy odprowadzane są do oczyszczalni „BIOVAC” w miejscowości Stara Jabłonna. Średniodobowa przepustowość oczyszczalni wynosi 300 m³/d.⁴⁹

5.6.3. INFRASTRUKTURA ELEKTROENERGETYCZNA

Podmiotem odpowiedzialnym za zaopatrywanie mieszkańców gminy w energię elektryczną, regularność dostaw, jakość dostarczanej energii, obsługę odbiorców, kontrolowanie eksploatacji sieci, przeprowadzanie modernizacji oraz usuwanie usterek jest podmiot zewnętrzny.

⁴⁷ Materiał źródłowy: Dane GUS.

⁴⁸ Materiał źródłowy: Dziennik Urzędowy Województwa Mazowieckiego i Podlaskiego.

⁴⁹ Materiał źródłowy: Urząd Gminy Jabłonna Lacka.

Przez teren gminy nie przebiegają obecnie linie najwyższych napięć (NN) oraz linie wysokiego napięcia (WN). Ponadto nie znajdują się tutaj również Główne Punkty Zasilania (GPZ). Energia elektryczna rozprawdzana jest z pomocą sieci elektroenergetycznej złożonej ze stacji transformatorowych 15/0,4 kV oraz linii średniego i niskiego napięcia (15 i 0,4 kV). Gmina Jabłonna korzysta z GPZ Sokołów Podlaski.⁵⁰

5.6.4. INFRASTRUKTURA CIEPŁOWNICZA

Nie istnieje centralny system ciepłowniczy. Mieszkańcy korzystają ze źródeł rozproszonych, indywidualnych, głównie w postaci kotłów na paliwa stałe.

W coraz większym stopniu wykorzystywana jest energia ciepła pochodząca ze źródeł odnawialnych za pomocą mikroinstalacji OZE, jak kolektory słoneczne, panele fotowoltaiczne i pompy ciepła.⁵¹

5.6.5. ODNAWIALNE ŹRÓDŁA ENERGII

W granicach gminy Jabłonna Lacka nie funkcjonują obecnie wolnostojące instalacje odnawialnych źródeł energii o mocy powyżej 500 kW.

W odniesieniu do odnawialnych źródeł energii wykorzystywana jest przez mieszkańców energia pochodząca z mikroinstalacji OZE (m.in. panele fotowoltaiczne, kolektory słoneczne, pompy ciepła). W projekcie realizowanym przez gminę w 2021 roku wynika, że założonych zostało wówczas 340 kolektorów społecznych, 5 pomp ciepła oraz 106 instalacji fotowoltaicznych.⁵²

5.6.6. INFRASTRUKTURA GAZOWA

Przez teren gminy Jabłonna Lacka nie przebiegają aktualnie sieci gazowe wysokiego ciśnienia, natomiast część obszaru gminy włączona została w system gazowniczy. Do sieci podłączone są budynki Urzędu Gminy, Szkoły Podstawowej, Samorządowego Centrum Kulturalno-Społecznego, Ośrodka Zdrowia oraz Samorządowego Przedszkola w Jabłonninie Lackiej. Poziom gazyfikacji na terenie gminy wynosi 1,4%. W przyszłości planowane są dalsze inwestycje w zakresie rozwoju sieci gazowniczej na terenie gminy, których realizację prowadzić będzie Polska Spółka Gazownictwa sp. z o.o.⁵³

W przypadku pozostałych mieszkańców potrzeby ciepłe w gospodarce komunalno-bytowej w gospodarstwach domowych są zaspokajane dostawą gazu płynnego, dostarczanego w butlach gazowych.

5.6.7. GOSPODARKA ODPADAMI

Od 2019 r. obowiązuje nowelizacja przepisów prawa z zakresu gospodarowania odpadami. Na mocy ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zmianie ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2019 r. poz. 1579) zniesiony został podział województw na regiony gospodarki odpadami. Ponadto zrezygnowano z regionalnych instalacji przetwarzania odpadów komunalnych (RIPOK), które zaadaptowane zostały jako instalacje komunalne. Równolegle, wraz z przyjęciem nowelizacji, uchylone zostały uchwały w sprawie wykonania wojewódzkich planów gospodarki odpadami. Na podstawie zapisów w/w Ustawy oraz innych ustaw Marszałek Województwa w Biuletynie Informacji Publicznej prowadzi listę:

- funkcjonujących instalacji spełniających wymagania dla instalacji komunalnych, które zostały oddane do użytkowania i posiadają wymagane decyzje pozwalające na przetwarzanie odpadów,

⁵⁰ Materiał źródłowy: Urząd Gminy Jabłonna Lacka.

⁵¹ Materiał źródłowy: Urząd Gminy Jabłonna Lacka.

⁵² Materiał źródłowy: Urząd Gminy Jabłonna Lacka.

⁵³ Materiał źródłowy: Urząd Gminy Jabłonna Lacka oraz dane GUS, stan na 2024 r.

- instalacji komunalnych planowanych do budowy, rozbudowy lub modernizacji.

Lista aktualizowana jest na bieżąco, natomiast wpisu dokonuje się na pisemny wniosek prowadzącego instalację komunalną. Bezpośrednio na terenie gminy nie ma zlokalizowanych instalacji gospodarowania odpadami wymienionych na listach prowadzonych przez Marszałka Województwa. Odpady komunalne są zbierane w sposób zorganizowany oraz wywożone poza jej teren.

Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych (PSZOK) zlokalizowany jest w miejscowości Jabłonna Lacka, przy ul. Żeromskiego 13.⁵⁴

Dane dotyczące ilości odebranych odpadów komunalnych w latach 2022-2025, z podziałem na odpady zebrane selektywnie oraz zmieszane, przedstawia niżej załączona tabela:

Tab. 19 Ilość odebranych odpadów komunalnych z terenu gminy w latach 2022-2025

ROK	2022	2023	2024	2025
Odpady odebrane ogółem w ciągu roku (t)	638,09	622,51	731,13	827,76
Odpady zebrane selektywnie w ciągu roku (t)	328,68	282,95	362,11	520,50
Zmieszane odpady odebrane w ciągu roku (t)	309,41	339,56	369,02	307,26
Udział odpadów zebranych selektywnie w relacji do ogółu odpadów (%)	51,5	45,5	49,5	62,9

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 2025 r.

Na przestrzeni omawianego okresu wzrosła całkowita ilość odebranych odpadów komunalnych. Jednocześnie obserwuje się relatywnie wysoki udział odpadów zebranych selektywnie w relacji do ogółu odpadów.⁵⁵ W związku z powyższym konieczne jest podjęcie działań, mających na celu dalsze sukcesywne zwiększanie udziału selektywnie zebranych odpadów w kolejnych latach.

Szczegółowe zadania, obowiązki i wymagania z zakresu wykonywania gospodarki odpadami określa aktualnie obowiązujący Regulamin utrzymania czystości i porządku, przyjęty uchwałą Rady Gminy.

5.7. WNIOSKI

POŁOŻENIE FIZYCZNOGEOGRAFICZNE

- Położenie gminy w rejonie dwóch odmiennych typów krajobrazu (dolina rzeki Bug oraz wysoczyzna siedlecka).

UWARUNKOWANIA KLIMATYCZNO-ŚRODOWISKOWE

⁵⁴ Materiał źródłowy: Urząd Gminy Jabłonna Lacka.

⁵⁵ Materiał źródłowy: Dane GUS.

- Na przeważającym obszarze brak znaczących utrudnień geologiczno-inżynierskich (z wyjątkiem dolin rzecznych i lokalnych zagłębień terenowych).
- W ujęciu generalnym rzeźba terenu nie stwarza istotnych ograniczeń dla wdrażania procesów rozwojowych.
- Brak potencjału surowcowego (nie występują udokumentowane złoża kopalin).
- Położenie gminy nad Bugiem, determinujące lokalne warunki wodne i stosunki hydrologiczne obszaru.
- Zły stan ogólny jednolitych części wód powierzchniowych (JCWP) lub brak prowadzonego regularnego monitoringu jakości wód.
- W większości dobre lub przeciętne warunki agroekologiczne do produkcji roślinnej.

ZASKLEPIENIE GRUNTÓW

- Stosunkowo niewielkie przekształcenia środowiska, w tym niski stopień zasklepienia gruntów.

FORMY OCHRONY PRZYRODY

- Obecność obszarowych form ochrony przyrody (rezerwaty przyrody, Obszary Natura 2000 – ostoja ptasia i siedliskowa, obszar chronionego krajobrazu, użytki ekologiczne).
- Ustanowiona ochrona pomnikowa dla wartościowych okazów drzew.

SYSTEM PRZYRODNICZY GMINY

- Położenie gminy w zasięgu korytarza ekologicznego o znaczeniu europejskim (Dolina Dolnego Bugu).

INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

- Dostosowany do wymogów i standardów wspólnotowych oraz krajowych system gospodarki odpadami.
- Stosunkowo wysoki udział odpadów zbieranych selektywnie na przestrzeni ostatnich kilku lat.
- Obecność wyrobów zawierających azbest.
- Wzrastający stopień wykorzystania odnawialnych źródeł energii.
- Dostatecznie rozwinięty system przesyłu energii elektrycznej.
- Niedostatecznie rozwinięty system gazowniczy na terenie gminy.
- Brak sieci ciepłowniczej i możliwości jej realizacji.
- Bardzo wysoki poziom zwodociągowania gminy.
- W dalszym ciągu niedostatecznie rozwinięta sieć kanalizacyjna oraz niewystarczające wyposażenie mieszkańców w indywidualne systemy oczyszczania ścieków (przydomowe oczyszczalnie ścieków).

6. KULTURA I DZIEDZICTWO KULTUROWE

6.1. RYS HISTORYCZNY⁵⁶

Odtworzenie początków osadnictwa okolic Jabłonna Lackiej jest dość utrudnione ze względu na niewielką liczbę zachowanych źródeł pisanych. Badania archeologiczne wskazują jednak, że we wczesnym średniowieczu nad Bugiem funkcjonowały osady słowiańskie, m.in. w Gródku, Wirowie i Czekanowie. Na przestrzeni VII–IX w. teren ten zamieszkiwało niewielkie plemię związane z Mazowszanami. Z biegiem lat na tereny te napływała ludność zarówno z Mazowsza, jak również z ziem ruskich, co przyczyniło się do ukształtowania zróżnicowanej struktury ludnościowej i wyznaniowej.

W XIII oraz na początku XIV w. osadnictwo na pograniczu mazowiecko-ruskim zostało poważnie zniszczone w wyniku najazdów Jaćwingów, Litwinów i Krzyżaków. Obszar Podlasia przechodził wówczas pod zwierzchnictwo różnych władców. Względna stabilizacja nastąpiła dopiero w 2 poł. XIV w. Wraz z końcem XIV w. szczególne znaczenie miała kolonizacja prowadzona przez Mazowszan. W okresie rządów Janusza I Mazowieckiego na Podlasie napływała licznie ludność z Mazowsza oraz innych części Polski, a równolegle ze wschodu osiedlała się ludność ruska. Proces ten doprowadził do ukształtowania charakterystycznego podziału na wsie drobnoszlacheckie, m.in. Bujały, Toczyski, Niemirki i Wierzbice oraz wsie chłopskie, takie jak Jabłonna, Czekanów, Łuzki, Gródek, Krzemień, Dzierzby, Mołożew i Wirów. Zróżnicowanie ludności znalazło odzwierciedlenie w nazwach Jabłonna Lacka i Jabłonna Ruska (obecnie Jabłonna Stara). Jabłonna pojawia się w źródłach w połowie XV w. jako dwie odrębne części – Jabłonna Lacka należała wówczas do Macieja z Tchorznicy, natomiast Jabłonna Ruska była związana z rodziną Szepiotów, a następnie Sarnackich.

Do najstarszych miejscowości należą Czekanów i Gródek, których średniowieczne pochodzenie potwierdzają badania archeologiczne i źródła historyczne oraz Krzemień, nadany w 1434 r. Mikołajowi Nasucie. Większość średniowiecznych wsi zachowała ciągłość osadniczą do dziś. Pod koniec XVIII w. powstała Nowomodna, natomiast w XIX i na początku XX w. rozwój sieci osadniczej związany był głównie z powstawaniem folwarków i parcelacją większych majątków. W tym okresie wyodrębniły się m.in. Tończa, Teofilówka, Ludwinów, Władysławów, Jabłonna Średnia i Gródek-Dwór, kształtując współczesną strukturę osadniczą gminy.

6.2. ZASOBY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

Wszystkie zabytki łącznie (z dziedziny budownictwa, rzemiosła, sztuki, archeologii i zabytkowej zieleni) stanowią tzw. zasoby dziedzictwa kulturowego. Stanowią one istotny element tożsamości świadczący o zachowaniu ciągłości działalności i dorobku społeczności lokalnej.

Aktualnie w Polsce obowiązuje podział na:

- zabytki nieruchome – nieruchomość, jej część lub zespół nieruchomości;
- zabytki ruchome – rzecz ruchoma, jej część lub zespół rzeczy ruchomych;
- zabytki archeologiczne – zabytek nieruchomy będący powierzchnią, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem.

⁵⁶ Materiał źródłowy: <https://samorząd.gov.pl/>

6.2.1. OBIEKTY WPISANE DO REJESTRU ZABYTEKÓW

Jedną ze sztanarowych i najbardziej powszechnych form ochrony zabytków jest rejestr zabytków. Rejestr prowadzony jest w podziale na odrębne księgi prowadzone i oznaczone wg następujących kategorii: A – zabytek nieruchomy; B – zabytek ruchomy; C – zabytek archeologiczny.

Na terenie gminy Jabłonna Lacka znajdują się następujące zabytki nieruchome, wpisane do Rejestru Zabytków.

Tab. 20 Wykaz zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków

LP	NR REJESTRU	OBIEKT/OBECNA FUNKCJA	DATA WPISU	MIEJSCOWOŚĆ
1	A - 616/62	cerkiew prawosławna, ob. kościół parafialny pw. Najświętszego Serca Jezusa	04.04.1962	Gródek
2	A - 616/62	dzwonnica	04.04.1962	Gródek
3	A - 432/62	kościół parafialny pw. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny	22.03.1962	Jabłonna Lacka
4	A - 432/62	dzwonnica	22.03.1962	Jabłonna Lacka
5	A - 432/62	cmentarz przykościelny	22.03.1962	Jabłonna Lacka
6	A - 432/62	dzwonnica-kostnica	22.03.1962	Jabłonna Lacka
7	A - 432/62	ogrodzenie z bramą	22.03.1962	Jabłonna Lacka
8	A - 445	dawny zespół klasztoru prawosławnego	30.06.1995	Mołożew-Wieś
9	A - 445	szpital, ob. dom mieszkalny	30.06.1995	Mołożew-Wieś
10	A - 445	klasztor prawosławny, ob. dom pomocy społecznej	30.06.1995	Mołożew-Wieś
11	A - 445	park	30.06.1995	Mołożew-Wieś
12	A134/618 A-135/619 A-455	zespół dawnego żeńskiego klasztoru prawosławnego	30.01.1996	Wirów
13	A - 455	budynek administracyjny	30.01.1996	Wirów
14	A-135/619 A-455	ruina cerkwi prawosławnej	04.04.1962	Wirów
15	A-135/619 A-455	klasztor prawosławny, ob. dom pomocy społecznej	04.04.1962	Wirów
16	A-455	pawilon B	30.01.1996	Wirów
17	A-134/618 A-455	cerkiew greckokatolicka, ob. kościół parafialny pw. św. Antoniego Padewskiego	04.04.1962	Wirów
18	A-455	stolarnia	30.01.1996	Wirów
19	A-455	park	30.01.1996	Wirów
20	A-1806	dawna plebania	02.07.2024	Wirów

Materiał źródłowy: Gminna Ewidencja Zabytków Gminy Jabłonna Lacka, 2023.

W granicach gminy znajdują się również zabytki ruchome wpisane do rejestru zabytków⁵⁷:

- brama cmentarna z połowy XIX w. w Czekanowie (nr wpisu: B-105 z dnia 04.12.2006 r.);
- kapliczka MB na wyspie z 1850 roku w Jabłonce Lackiej (nr wpisu: B-61/161 z dnia 08.09.1970 r.);
- kapliczka św. Józefa z 2 poł. XIX w. w Jabłonce Lackiej (nr wpisu: B-60/160 z dnia 08.09.1970 r.);
- kapliczka św. Jana Nepomucena z 2 poł. XVIII w. w Jabłonce Lackiej (nr wpisu: B-63/163 z dnia 08.09.1970 r.);

⁵⁷ Materiał źródłowy: Gminna Ewidencja Zabytków Gminy Jabłonna Lacka, 2023.

- kapliczka Chrystusa Zmartwychwstałego z 2 poł. XIX w. w Krzemieniu (nr wpisu: B-125/2017 z dnia 06.02.2017 r.);
- figura przydrożna MB z 1917 r. w Łuzkach (nr wpisu: B-138 z dnia 21.08.2007 r.).

6.2.2. OBIEKTY UJĘTE W EWIDENCJI ZABYTEKÓW

W ewidencji zabytków ujmowane są: zabytki nieruchome wpisane do rejestru, inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków, inne zabytki nieruchome, zabytki ruchome wyznaczone przez Wójta w porozumieniu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków. Wśród obiektów ujętych w ewidencji znajdują się m.in.: zabytkowe drewniane budynki z początku XX w., zabytkowe cmentarze wielowyznaniowe, stosunkowo liczne kapliczki, parki, młyny itp.

Łącznie na terenie gminy zidentyfikowano blisko 120 obiektów nieruchomych lub obszarów ujętych w gminnej ewidencji zabytków, co świadczy o stosunkowo dużych zasobach zachowanych dóbr kultury materialnej.⁵⁸

6.2.3. STANOWISKA ARCHEOLOGICZNE

Stanowiska archeologiczne są ważnym elementem dziedzictwa kulturowego i stanowią podstawę wiedzy o najdawniejszych dziejach regionu. Ewidencja stanowisk archeologicznych nie jest jednak zbiorem zamkniętym i nie można wykluczyć, że w wyniku dalszej weryfikacji lub prowadzonych prac ziemnych uda się zidentyfikować nowe ślady osadnicze. Stanowiska archeologiczne są jednym z najbardziej narażonych elementów środowiska, dla których zagrożenie stanowi wszelka działalność człowieka naruszająca powierzchnię ziemi.

Łącznie na terenie gminy Jabłonna Lacka zidentyfikowano ponad 100 stanowisk archeologicznych. Zostały one ujęte w gminnej ewidencji zabytków.

Jednocześnie 7 stanowisk archeologicznych, objęte zostały wpisem do rejestru zabytków archeologicznych.⁵⁹

- Średniowieczne grodzisko w miejscowości Gródek (nr wpisu: 822 z 1969-02-10, A-193/822/69 z 1996-07-10);
- Średniowieczna osada w miejscowości Gródek (nr wpisu: A1034 z dnia 25.08.1973 r.);
- Średniowieczna osada w miejscowości Krzemień-Wieś (nr wpisu: 892 z dnia 30.11.1970);
- Średniowieczna osada w miejscowości Małożew-Wieś (nr wpisu: 878 z 1970-11-30, A209/670/30/70 z 1995-04-10);
- Osada epoki żelaza w miejscowości Wirów (nr wpisu: 929 z 1971-11-05, A-221/929/71 z 1995-04-28);
- Osada epoki żelaza w miejscowości Wirów (nr wpisu: 928 z 1971-11-05, A928/71 z 1995-04-11);
- Średniowieczne cmentarzysko w miejscowości Łuzki (nr wpisu: 889 z dnia 30.11.1970).

⁵⁸ Materiał źródłowy: Gminna Ewidencja Zabytków Gminy Jabłonna Lacka, 2023.

⁵⁹ Materiał źródłowy: Gminna Ewidencja Zabytków Gminy Jabłonna Lacka, 2023.

6.2.4. ZAGROŻENIA DLA ZASOBÓW DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

Do degradacji, uszkodzenia lub zniszczenia zasób dziedzictwa kulturowego może doprowadzić szereg przyczyn wewnętrznych, zewnętrznych i wywołanych sytuacją ogólną w określonym czasie.

W zakresie przyczyn wewnętrznych, związanych z działalnością człowieka, najważniejsze są:

- brak opieki konserwatorskiej;
- brak użytkownika;
- nadmierna intensywność użytkowania lub wadliwa gospodarka;
- kradzież, zaginięcie lub nielegalny wywóz;
- wady realizacyjne (niepoprawnie przeprowadzone prace konserwatorskie lub budowlane);
- niewłaściwa eksploatacja (użytkowanie niezgodne z pierwotnym przeznaczeniem obiektu);
- zmiany warunków wodno-gruntowych, jak i zanieczyszczenie wód i gleb.

Przyczyny zniszczeń lub uszkodzeń, określane jako zewnętrzne mają szerszy, często trudny do określenia zasięg oddziaływania, przez co są również trudniejsze do usunięcia. Najważniejsze są:

- działalność gospodarcza;
- infrastruktura komunalna, jak np. wprowadzanie ruchu tranzytowego samochodów przez obszary historycznych miejscowości itp.;
- zagospodarowanie przestrzenne, z dopuszczeniem np. inwestycji wielkoobszarowych i obiektów wielkogabarytowych, degradujących ekspozycję obiektów historycznych lub zakłócających łączność widokową i kompozycyjną pomiędzy obiektami zabytkowymi;
- skażenia atmosferyczne i zanieczyszczenia wód oraz zachwianie gospodarki wodnej.

Przyczyny ogólne, powodujące uszkodzenie lub zniszczenie obiektów zabytkowych to m.in.:

- działanie czasu;
- klęski losowe, jak np. wichury, trąby powietrzne, powodzie itp.;
- zmiany kierunków artystycznych;
- warunki atmosferyczne;
- działanie biologiczne;
- rozwój teorii konserwatorskich, poprzez stosowanie technologii konserwatorskich, które w dłuższej perspektywie czasowej są szkodliwe dla zabytku.

6.3. INSTYTUCJE KULTURY

SAMORZĄDOWE CENTRUM KULTURALNO-SPOŁECZNE⁶⁰

Samorządowe Centrum Kulturalno-Społeczne w Jabłonie Lackiej stanowi samorządową instytucję kultury, która powstała w wyniku połączenia Gminnej Biblioteki Publicznej z Gminnym Ośrodkiem Kultury w 2026 roku.

Do podstawowych zadań SCKS w zakresie działalności kulturalnej należy m.in.:

- kształtowanie aktywnego uczestnictwa w kulturze;
- rozbudzanie i zaspokajanie zainteresowań i potrzeb kulturalnych;
- inicjowanie, programowanie i organizowanie działalności kulturalnej i artystycznej;
- edukacja kulturalna środowiska oraz popularyzacja wiedzy i sztuki;
- zaspokajanie potrzeb dzieci i młodzieży w zakresie kultury m.in. poprzez stworzenie możliwości rozwijania zainteresowań i talentów artystycznych;
- współdziałanie z innymi partnerami realizującymi swoje zadania w sferze kultury, rekreacji i wypoczynku;

⁶⁰ Materiał źródłowy: <https://scksjablonnalacka.pl/>

- organizacja imprez artystycznych, rozrywkowych oraz wydarzeń kulturalnych o charakterze lokalnym i ponadlokalnym;
- inspirowanie oraz promowanie działalności artystycznej i innych form twórczości mieszkańców gminy.

Samorządowe Centrum Kulturalno-Społeczne (wcześniej Gminny Ośrodek Kultury) stanowi instytucję, w której regularnie organizowane są różnego rodzaju imprezy i wydarzenia kulturalne. Przykładowo, w sierpniu 2026 roku odbyły się warsztaty plastyczno-muzyczne dla dzieci w wieku 6–12 lat. W 2025 roku zorganizowano m.in. Dzień Babci i Dziadka w Klubie Seniora, Bal Karnawałowy w Klubie Seniora, „Seniorzy Świętują Dzień Kobiet”, Gminny Dzień Dziecka, „Dzień Matki”, „Biesiadę Podlaską z Seniorami” oraz „Zakończenie Wakacji”.⁶¹

GINNA BIBLIOTEKA PUBLICZNA

W strukturze Samorządowego Centrum Kulturalno-Społecznego w Jabłonie Lackiej funkcjonuje Gminna Biblioteka Publiczna. Całkowity księgozbiór w 2025 roku wyniósł ok. 13,2 tys. wolumenów. W Bibliotece wypożyczono łącznie 4 992 książki, natomiast z samego obiektu skorzystało 239 czytelników.⁶²

Do głównych zadań Gminnej Biblioteki Publicznej należy⁶³:

- gromadzenie, opracowywanie, przechowywanie i ochrona materiałów bibliotecznych służących rozwojowi czytelnictwa oraz zaspakajaniu potrzeb informacyjnych, edukacyjnych i samokształceniowych, ze szczególnym uwzględnieniem materiałów dokumentujących dorobek kulturalny, naukowy i gospodarczy regionu;
- udostępnianie zbiorów bibliotecznych na miejscu, wypożyczenia na zewnątrz z uwzględnieniem szczególnych potrzeb dzieci i młodzieży oraz osób niepełnosprawnych, prowadzenie wypożyczeń między bibliotecznymi;
- organizowanie czytelnictwa osób dorosłych, dzieci i młodzieży, udostępnianie materiałów bibliotecznych ludziom chorym i niepełnosprawnym;
- organizacja czytelnictwa i prowadzenie różnych form pracy z czytelnikiem dorosłym jak i dziecięcym mającym na celu rozwijanie zainteresowania książką, popularyzację nauki, kultury i sztuki;
- prowadzenie działalności informacyjnej i bibliograficznej, dokumentacyjnej, edukacyjnej i popularyzatorskiej;
- tworzenie i udostępnianie danych bibliograficznych, faktograficznych;
- upowszechnianie dostępu do Internetu oraz innych form multimedialnego przekazu i udostępnianie zasobu bibliotecznego w wersji elektronicznej, tworzenie i udostępnianie własnych baz komputerowych, katalogowych, bibliograficznych i faktograficznych w wersji elektronicznej;
- współdziałanie z bibliotekami, instytucjami upowszechniania kultury, organizacjami i towarzystwami w rozwoju i zaspokajaniu potrzeb oświatowych i kulturalnych społeczeństwa;
- organizowanie konkursów czytelniczych i innych otwartych form pracy z czytelnikiem, rozwijanie zainteresowań sztuką i tradycją regionu;
- doskonalenie form i metod pracy bibliotecznej poprzez szkolenia i wymianę doświadczeń.

W Gminnej Bibliotece Publicznej regularnie organizowane są m.in. konkursy recytatorskie, warsztaty, zajęcia plastyczne, lekcje biblioteczne dla dzieci i młodzieży oraz spotkania autorskie.

⁶¹ Materiał źródłowy: Raport o stanie gminy Jabłonna Lacka za rok 2025, 2026.

⁶² Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 2025 r.

⁶³ Materiał źródłowy: <https://scksjablonnalacka.pl/>

ŚWIETLICE WIEJSKIE

Na terenie gminy Jabłonna Lacka funkcjonują świetlice wiejskie, z których większość mieści się w budynkach remiz Ochotniczych Straży Pożarnych.⁶⁴

W świetlicach organizowane są regularne spotkania, wydarzenia dla mieszkańców poszczególnych miejscowości, których celem jest m.in. integracja lokalnej społeczności i ich aktywizacja.

6.4. LOKALNE DZIEDZICTWO NIEMATERIALNE

Na terenie gminy Jabłonna Lacka regularnie organizowane są wydarzenia kulturalne, służące integracji i aktywizacji mieszkańców oraz osób odwiedzających gminę. Szczególną rolę pełni tutaj Samorządowe Centrum Kulturalno-Społeczne w Jabłonie Lackiej (opisane szczegółowo w rozdz. 6.3.). Uzupełnieniem działalności Centrum są aktywnie funkcjonujące lokalne inicjatywy i grupy zrzeszające mieszkańców. Istotnym elementem lokalnego życia kulturalnego jest Klub Seniora, który od 35 lat integruje mieszkańców i obecnie zrzesza blisko 100 członków. Ważną rolę w kultywowaniu lokalnych tradycji oraz promocji gminy pełni również Zespół Ludowy „Jabłoniacy”, który w 2025 roku reprezentował gminę podczas licznych przeglądów i wydarzeń kulturalnych organizowanych na terenie województwa mazowieckiego.⁶⁵

6.5. WNIOSKI

ZASOBY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

- Obecność obiektów zabytkowych (m.in. obiekty wpisane do rejestru zabytków oraz ujęte w ewidencji zabytków).
- Zły stan techniczny niektórych obiektów ujętych w ewidencji zabytków, powodujący stopniowe niszczenie obiektów tradycyjnej zabudowy.
- Relatywnie wysokie wydatki przeznaczone na kulturę i ochronę dziedzictwa kulturowego z budżetu gminy.

INSTYTUCJE KULTURY

- Obecność instytucji kultury na terenie gminy (Samorządowe Centrum Kulturalno-Społeczne).
- Funkcjonowanie świetlic wiejskich jako miejsca integracji lokalnej społeczności.

LOKALNE DZIEDZICTWO NIEMATERIALNE

- Organizowane wydarzenia i imprezy kulturalne, realizowane w ramach promowania i upowszechniania historii oraz integracji lokalnej społeczności.

⁶⁴ Materiał źródłowy: Urząd Gminy Jabłonna Lacka.

⁶⁵ Materiał źródłowy: Raport o stanie gminy Jabłonna Lacka za rok 2025, 2026.

7. SPORT, REKREACJA I TURYSTYKA

7.1. INFRASTRUKTURA SPORTOWO-REKREACYJNA I JEJ WYKORZYSTANIE

Do obiektów zaplecza sportowo-rekreacyjnego w gminie Jabłonna Lacka zalicza się⁶⁶:

- pełnowymiarowe boisko piłkarskie z zapleczem szatniowym, ul. Stadionowa 2, Jabłonna Lacka;
- hala sportowa przy Szkole Podstawowej w Jabłonce Lackiej, przy ul. Klonowej 6;
- orlik, przy ul. Żeromskiego w Jabłonce Lackiej;
- plac zabaw wraz z siłownią plenerową przy Szkole Podstawowej w Jabłonce Lackiej, przy ul. Klonowej 6;
- plac zabaw wraz z siłownią plenerową przy Samorządowym Przedszkolu w Jabłonce Lackiej, przy ul. Kubusia Puchatka 1;
- niewielkie place zabaw przy świetlicach wiejskich (tj. Niemirki, Łuzki, Wirów, Nowomodna, Mołożew).

Gminna baza sportowo-rekreacyjna służy rozwojowi aktywności fizycznej, ruchowej i psychicznej, nauki współpracy i współzawodnictwa mieszkańców, którzy mogą korzystać z infrastruktury sportowej w sposób indywidualny lub zorganizowany. Wartym podkreślenia jest także rola placów zabaw i siłowni zewnętrznych, jako czynników korzystnych dla najmłodszych mieszkańców oraz całych rodzin. W gminie funkcjonuje aktualnie jeden klub sportowy tj. Samorządowy Klub Sportowy „JABŁONIANKA”.

7.2. ATRAKCYJNOŚĆ TURYSTYCZNA

7.2.1. WALORY PRZYRODNICZE

Wśród walorów przyrodniczych na terenie gminy Jabłonna Lacka wyróżnia się:

- dolinę rzeki Bug, współtworzącą wschodnią granicę gminy. Dolina Bugu charakteryzuje się bardzo wysokimi walorami przyrodniczymi i krajobrazowymi, stwarzając dogodne warunki do rozwoju turystyki wodnej, sportowo-rekreacyjnej i wypoczynkowej. Istnieje również potencjał rozwoju turystyki kwalifikowanej, w tym szlaków kajakowych, pieszo-rowerowych oraz wędkarstwa. Bliskość rzeki i zachowany naturalny charakter jej doliny sprzyjają aktywnym formom wypoczynku, obserwacji przyrody oraz poszerzaniu lokalnej oferty turystycznej. Uzupełnieniem walorów przyrodniczych i krajobrazowych doliny Bugu są Wydma Mołożewska oraz Skarpa Mołożewska, stanowiące cenne elementy rzeźby terenu;
- unikatowe zbiorowiska roślinne, w szczególności przestrzenie leśne o zróżnicowanym drzewostanie (w tym lasy iglaste i liściaste, sprzyjające pobytowi ludzi), osobliwości flory i fauny (wartościowe torfowiska i mokradła, tereny zalewowe Bugu, bogactwo ssaków leśnych i ptactwa wodnego), sprzyjające potencjalnemu rozwojowi turystyki kwalifikowanej (przyrodniczej, pieszo-rowerowej);
- ogólnie dobry stan środowiska przyrodniczego, w tym sprzyjające warunki bioklimatyczne, właściwy stan powietrza atmosferycznego (poza okresowo występującą niską emisją), a także rolniczo-leśny charakter gminy, wpływający pozytywnie na potencjał w zakresie turystyki wypoczynkowej (agroturystyka) i kwalifikowanej (przyrodniczej, krajoznawczej, pieszo-rowerowej, wodnej).

⁶⁶ Materiał źródłowy: Urząd Gminy Jabłonna Lacka.

Warto zaznaczyć, iż gminę Jabłonna Lacka cechuje bardzo niewielka gęstość zaludnienia, co jest niewątpliwym atutem dla osób szukających wyciszenia i spokoju. Na terenie gminy Jabłonna Lacka istotną rolę odgrywa produkcja zwierzęca, w szczególności chów drobiu. Intensyfikacja tej działalności wiąże się jednak z określonymi ograniczeniami, do których należy zaliczyć m.in. okresowe uciążliwości zapachowe oraz konflikty funkcjonalno-przestrzenne związane z rozwojem turystyki i rekreacji. Uwarunkowania te wymagają uwzględnienia w planowaniu dalszego rozwoju gminy.

7.2.2. WALORY ANTROPOGENICZNE

Wśród walorów antropogenicznych, na terenie gminy wyróżnia się zabytki architektury i budownictwa w tym zwłaszcza⁶⁷:

- zespół kościoła parafialnego w Jabłonce Lackiej (świątynia w formie greckiej z czterokolumnowym jońskim portykiem od frontu i późnobarokowym wnętrzem);
- kapliczka św. Jana Nepomucena z XVII – XIX w. przy drodze do Sokołowa Podlaskiego;
- zabytkowy drewniany kościół parafii rzymskokatolickiej p.w. Najświętszego Serca Jezusa z 1743 r. w Gródku;
- zespół klasztorny w Wirowie w stylu bizantyjskim (aktualnie Dom Pomocy Społecznej);
- cerkiew wraz z murowaną dzwonnica w Wirowie;
- drewniana plebania w Wirowie wraz z licznymi zdobieniami w stylu ruskim;
- murowany kościół katolicki p.w. św. Antoniego z 2 poł XIX w. w Wirowie (w stylu klasycystycznym);
- zabytkowe parki;
- zabytkowe budynki i domy mieszkalne.

Na terenie gminy w miejscowości Dzierżby Włociańskie funkcjonuje Stowarzyszenie Stajnia Skrawek Nieba. Istnieje tutaj możliwość rekreacyjnej jazdy konnej zarówno na poziomie początkującym, jak również zaawansowanym. Ponadto prowadzone są szkolenia z zakresu jazdy konnej, umożliwiające doskonalenie umiejętności jeździeckich. Infrastrukturę jeździecką współtworzy tutaj 15 boksów w stylu angielskim, mini pole crossowe, paszarnia, siodlarnia oraz padok do jazdy z kompletem przeszkód i lonżownikiem.⁶⁸ Obszar gminy położony jest na tzw. Szlaku Unitów Sokołowskich, przebiegającym na trasie Sokołów Podlaski – Gródek – Grodzisk. Do walorów antropogenicznych uznać można także działalność Samorządowego Centrum Kulturalno-Społecznego oraz świetlic wiejskich, w tym poprzez organizację wydarzeń i imprez integrujących mieszkańców i turystów (opis szczegółowy w rozdz. 6.2.).

7.2.3. BAZA MATERIALNA TURYSTYKI

Gminną bazę noclegową tworzą wszelkie obiekty i urządzenia umożliwiające nocleg poza miejscem zamieszkania, do których należą m.in. hotel, miejsca noclegowe w zajazdach gastronomicznych, miejsca noclegowe prywatne, gospodarstwa agroturystyczne oraz kamping i pole namiotowe. Wśród obiektów bazy noclegowej na terenie gminy można zaliczyć następujące obiekty⁶⁹:

- Ośrodek Szkoleniowo-Wypoczynkowy Gródek-Dwór – ośrodek dysponuje łącznie 56 miejscami noclegowymi oraz 6 domkami. Obiekt wyposażony jest w restaurację oraz własną karczmę, a dodatkowo jest on przystosowany dla osób z niepełnosprawnościami. Goście do swojej dyspozycji mają ponadto m.in. basen, boisko do piłki plażowej, saunę, kajaki itp.⁷⁰;
- Pensjonat „Ostoja” Wirów, z możliwością organizacji imprez okolicznościowych;
- domki letniskowe tzw. „TEOdomki”;

⁶⁷ Materiał źródłowy: Gminna Ewidencja Zabytków Gminy Jabłonna Lacka, 2023.

⁶⁸ Materiał źródłowy: <https://stajniaskraweknieba.pl>.

⁶⁹ Materiał źródłowy: <https://samorząd.gov.pl/>

⁷⁰ Materiał źródłowy: Przewodnik turystyczny obszaru Stowarzyszenia „Lokalna Grupa Działania – Tygiel Doliny Bugu”.

- Ranczo Cordeo;
- inne kwatery agroturystyczne.

Gminną bazę żywieniową stanowią wszelkie obiekty gastronomiczne służące zaspokojeniu potrzeb żywnościowych turystów, takie jak restauracje, kawiarnie, bary, punkty gastronomiczne. Do grupy tej zalicza się również zakłady zaopatrujące odwiedzających w artykuły żywnościowe. Na bazę komunikacyjną składa się sieć połączeń, dróg i szlaków komunikacyjnych. Poziom rozwinięcia bazy komunikacyjnej stanowi o dostępności oraz łatwości poruszania się po obszarze gminy przez potencjalnych turystów. Pewnym utrudnieniem dla odwiedzających jest brak infrastruktury kolejowej oraz sieci dróg o znaczeniu ponadlokalnym, w tym dróg krajowych i wojewódzkich, co wpływa na poziom dostępności transportowej gminy.

Do bazy komunikacyjnej gminy Jabłonna Lacka w szczególności zalicza się:

- sieć dróg publicznych, w tym drogi powiatowe oraz gminne;
- most drogowy na rzece Bug;
- przystanki autobusowe.

Do bazy towarzyszącej zalicza się wszelkiego rodzaju urządzenia sportowo-rekreacyjne obszaru turystycznego, które pozwalają turystom na uprawianie różnych form rekreacji. Infrastrukturę sportowo-rekreacyjną opisano we wcześniejszej części (rozdz. 7.1.). Ponadto w zakres bazy towarzyszącej wchodzi cała gminna infrastruktura techniczna (sieć wodno-kanalizacyjna, sieć energetyczna, sieć gazowa) oraz społeczna (przychodnia, apteka, biblioteka, poczta). Atrakcje turystyczne stanowią wszelkiego rodzaju obiekty będące przedmiotem zainteresowania turystycznego i wpływające na natężenie ruchu turystycznego. Do gminnych atrakcji turystycznych zaliczyć zatem można wszystkie wyżej wymienione formy i obiekty pod warunkiem, że są one związane z gminą (np. z kulturą mieszkańców), na ich temat dostępne są informacje turystyczne (np. w postaci ulotek, informacji internetowej, oznaczenia kartograficznego) oraz w sposób realny wpływają na wzrost ruchu turystycznego.

7.3. WNIOSKI

INFRASTRUKTURA SPORTOWO-REKREACYJNA I JEJ WYKORZYSTANIE

- Stosunkowo liczne obiekty sportowo-rekreacyjne (m.in. ośrodek jeździecki, boisko piłkarskie, orlik, hala sportowa, place zabaw, siłownie plenerowe itp.).
- Funkcjonujący klub sportowy na terenie gminy.
- Niedostatecznie rozbudowane oferty turystyczne, zwłaszcza poza okresem wakacyjnym.
- Stosunkowo dobrze rozwinięta baza noclegowa na terenie gminy.
- Niski udział wydatków na rozwój turystyki z budżetu gminy.

ATRAKCYJNOŚĆ TURYSTYCZNA

- Sprzyjające walory przyrodnicze (szczególnie położenie nad rzeką Bug), wykazujące potencjał do rozwoju funkcji turystycznej oraz rekreacyjno-wypoczynkowej.
- Stosunkowo wysokie walory antropogeniczne oparte o zachowane dziedzictwo materialne (zabytki architektury i budownictwa).
- Ograniczenia rozwoju turystyki wynikające z lokalizacji i intensywności chowu drobiu w szczególności w zakresie uciążliwości zapachowych, krajobrazowych i środowiskowych

8. PLANOWANIE I ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE

8.1. PLANOWANIE PRZESTRZENNE W GMINIE

8.1.1. PLAN OGÓLNY GMINY

Ustawa z dnia 7 lipca 2023 r. o zmianie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz niektórych innych ustaw wprowadza nowe przepisy dotyczące hierarchii dokumentów planistycznych w gminach w Polsce. Studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego zastąpione zostaną przez plany ogólne gmin (które stanowić będą, w odróżnieniu od studiów, akty prawa miejscowego) oraz przez strategie rozwoju (zwłaszcza w zakresie ustaleń dotyczących polityki rozwoju).

Zgodnie z zapisami art. 13a ust. 4 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym plan ogólny określa strefy planistyczne oraz gminne standardy urbanistyczne oraz może określać (w przypadku wystąpienia stosownych przesłanek) obszary uzupełnienia zabudowy oraz obszary zabudowy śródmiejskiej. Stosownie do art. 13e ust. 2 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym w gminnym katalogu stref planistycznych określa się profil funkcjonalny stref planistycznych, wartość maksymalnej nadziemnej intensywności zabudowy, maksymalną wysokość zabudowy, maksymalny udział powierzchni zabudowy oraz minimalny udział powierzchni biologicznie czynnej.

Ustalenia planu ogólnego powinny uwzględniać politykę przestrzenną gminy określoną w strategii rozwoju gminy lub strategii rozwoju ponadlokalnego. Stosownie do art. 51 ustawy z dnia 7 lipca 2023 roku o zmianie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. 2023. Poz. 1688), zmienionej 4 kwietnia 2025 r.: *ustalenia pierwszego planu ogólnego gminy w danej gminie określa się, uwzględniając politykę przestrzenną gminy określoną w strategii rozwoju gminy lub strategii rozwoju ponadlokalnego, o ile gmina dysponuje strategią rozwoju gminy lub strategią rozwoju ponadlokalnego, których opracowanie zostało wszczęte od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy.*

Do planu ogólnego gminy sporządzane jest uzasadnienie w formie tekstowej wraz z częścią graficzną. Elementy uzasadnienia zostały określone w art. 13h ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.

Gmina Jabłonna Lacka formalnie przystąpiła do opracowania planu ogólnego gminy, na mocy uchwały nr LXVII/376/2024 Rady Gminy Jabłonna Lacka z dnia 27 marca 2024 roku. Według stanu na sierpień 2026 roku gmina znajduje się na etapie opiniowania i uzgadniania projektu planu ogólnego. W projekcie tym wyznaczono obszary uzupełnienia zabudowy oraz następujące strefy planistyczne:

- strefa wielofunkcyjna z zabudową mieszkaniową wielorodzinną;
- strefa wielofunkcyjna z zabudową mieszkaniową jednorodzinną;
- strefa wielofunkcyjna z zabudową mieszkaniową zagrodową;
- strefa usługowa;
- strefa gospodarcza;
- strefa produkcji rolniczej;
- strefa infrastrukturalna;
- strefa zieleni i rekreacji;
- strefa cmentarzy;
- strefa otwarta;
- strefa komunikacyjna.

8.1.2. STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

Do momentu formalnego przyjęcia planu ogólnego gminy Jabłonna Lacka, nadrzędnym dokumentem planistycznym pozostanie Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Jabłonna Lacka, przyjęte na mocy uchwały nr XVIII/129/2000 Rady Gminy Jabłonna Lacka z dnia 10 listopada 2000 r.

Dokument zawiera generalne zasady zagospodarowania przestrzennego oraz wytyczne, którymi należy kierować się w kreowaniu polityki przestrzennej. Studium nie jest aktem prawa miejscowego, stanowi natomiast wiążącą wytyczną (podstawę) do sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Na wstępie należy wskazać, że obowiązujące Studium zostało opracowane przed wieloma laty, w związku z czym część zawartych w nim ustaleń i uwarunkowań nie odzwierciedla już w pełni aktualnej sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej gminy.

Studium, co do zasady, definiuje kierunki polityki przestrzennej gminy w zakresie:

- celów rozwoju społeczno-gospodarczych gminy;
- priorytetów rozwojowych gminy;
- funkcji gminy;
- hierarchii sieci osadniczej;
- struktury funkcjonalno-przestrzennej;
- ochrony środowiska, w tym w aspekcie uwarunkowań prawnych i Przyrodniczego Systemu Gminy;
- kierunków zagospodarowania przestrzennego Przyrodniczego Systemu Gminy (wytyczne do miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego);
- kierunków działań w strefach funkcjonalnych;
- kierunków i zasad ochrony dóbr kultury (wytyczne do miejscowego planu zagospodarowania)
- stref ochrony konserwatorskiej;
- ochrony krajobrazu kulturowego;
- kierunków działań w zakresie dóbr kultury;
- kierunków i zadań rozwoju infrastruktury społecznej i obszarów dla tych potrzeb;
- kierunków rozwoju komunikacji;
- kierunków działań w dziedzinie gospodarki odpadami;
- kierunków rozwoju elektroenergetyki, zaopatrzenia w wodę, odprowadzania ścieków, ciepłownictwa, gazownictwa i telekomunikacji;
- obrony cywilnej i ochrony przeciwpożarowej;
- kierunków działań i zadań władz samorządowych w celu realizacji polityki.

Zgodnie z zapisami obowiązującego Studium wskazuje się, że do głównych działań warunkujących rozwój gminy należy zaliczyć:

- działania zmierzające do dalszego rozwoju rolnictwa;
- ochrona środowiska naturalnego, szczególnie na terenach nadbużańskich;
- stwarzanie warunków do rozwoju budownictwa mieszkaniowego i letniskowego;
- rozwój funkcji usługowo-administracyjnych, w szczególności związanych z obsługą rolnictwa, oświatą i kulturą, ochroną zdrowia, opieką społeczną i innymi;
- rozwój infrastruktury wynikający z przebiegu na obszarze gminy głównej sieci dróg;
- tworzenie nowych miejsc pracy.

Obszar gminy Jabłonna Lacka podzielony został na tzw. strefy funkcjonalno-przestrzenne, uwzględniające uwarunkowania przyrodnicze, gospodarcze i społeczne. Konkretyzując wyróżniono łącznie 6 kategorii stref:

- strefa mieszkaniowo-siedliskowa (zabudowa zagrodowa) – obejmuje tereny zwartej zabudowy rolniczej, wraz z zabudową jednorodzinną, usługami nieuciążliwymi i zabudową letniskową;
- strefa produkcyjno-usługowo-techniczna – obejmuje swym zasięgiem istniejącą lub planowaną zabudowę usługową oraz produkcyjno-techniczną;
- strefa typowej produkcji rolniczej – obejmuje pola uprawne z niewielkim udziałem łąk i pastwisk. Są to tereny o średnich lub dobrych warunkach do dalszego rozwoju rolnictwa;
- ekologiczna strefa leśna – obejmuje zbiorowiska leśne różnej wielkości wraz z fragmentami krajobrazu rolniczego, z przeznaczeniem do wprowadzenia zalesień;
- ekologiczna strefa dolin rzecznych – obejmuje swym zasięgiem doliny rzeczne oraz zagłębienia terenowe, gdzie dominują użytki zielone (łąki i pastwiska). Na obszarze tym występują zazwyczaj gleby organiczne, gdzie pierwszy poziom wód gruntowych znajduje się płytko pod powierzchnią;
- strefa intensywnej ochrony walorów przyrodniczych – obejmuje tereny o najwyższych walorach przyrodniczych w skali gminy, w tym objęte ochroną lub kwalifikujące się do objęcia ochroną.

Nowo formułowana Strategia Rozwoju stanowić będzie kontynuację i rozwinięcie dotychczas podejmowanych inicjatyw i aktywności na rzecz dalszego rozwoju społecznego, gospodarczego i przestrzennego gminy Jabłonna Lacka.

8.1.3. MIEJSCOWE PLANY ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO ORAZ DECYZJE O WARUNKACH ZABUDOWY I DECYZJE LOKALIZACJI INWESTYCJI CELU PUBLICZNEGO

Głównym narzędziem w kształtowaniu ładu przestrzennego są miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego. Obecnie (stan na sierpień 2026 r.) gmina Jabłonna Lacka nie posiada obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Określenie sposobów zagospodarowania i warunków zabudowy terenu następuje wyłącznie w drodze decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu, przy czym:

- lokalizację inwestycji celu publicznego ustala się w drodze decyzji o lokalizacji inwestycji celu publicznego;
- sposób zagospodarowania terenu i warunki zabudowy dla innych inwestycji ustala się w drodze decyzji o warunkach zabudowy.⁷¹

Dynamika liczby wydawanych decyzji na przestrzeni lat przedstawia się następująco:

⁷¹ zgodnie z zapisami art. 4 ust. 2 pkt 1 i 2 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.

Ryc. 34 Wydane w gminie decyzje o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu w latach 2015-2024

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2024 r.

Średnio w analizowanych latach wydawanych było ok. 41 decyzji/rok, z czego ok. 36 decyzji wz/rok i 5 decyzji icp/rok. Dotyczyły one w większości ustalenia warunków zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej oraz innej zabudowy.

8.2. STRUKTURA OSADNICZA

Najistotniejszym i najbardziej zaludnionym ośrodkiem funkcjonalnym jest miejscowość Jabłonna Lacka. W obrębie Jabłonn Lackiej koncentrują się funkcje administracyjne (w tym pomocy społecznej), edukacyjne, kulturowe, handlowo-gospodarcze, religijne oraz mieszkaniowe i rolnicze. Ponadto świadczone są usługi medyczne i ochrony zdrowia, a także znajdują się obiekty o charakterze sportowo-rekreacyjnym. Miejscowość ta odznacza się zwartym charakterem istniejącej zabudowy.

Za najważniejsze „ośrodki wspomagające” uznano miejscowości odznaczające się najwyższym zaludnieniem (zaraz po Jabłonie Lackiej) oraz miejscowości wspomagające „centrum funkcjonalne” na tle religijnym, kulturowym, edukacyjnym, rekreacyjno-wypoczynkowym czy handlowo-gospodarczym, tj.: Wirów, Morszków, Stara Jabłonna i Czekanów.

Pozostałe miejscowości pełnią głównie funkcje rolnicze i mieszkalne oraz odznaczają się niskim lub bardzo niskim stopniem zaludnienia.

Należy wskazać, że gmina charakteryzuje się mieszanym układem zabudowy, obejmującym zarówno obszary o większej koncentracji zabudowy, jak i tereny, na których dominuje zabudowa rozproszona.

8.3. REWITALIZACJA

Według ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji, rewitalizacja stanowi proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie, prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji na podstawie gminnego programu rewitalizacji. Rada Gminy wyznacza, w drodze uchwały, z własnej inicjatywy albo na wniosek wójta, burmistrza lub prezydenta miasta, obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji. Wniosek o wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji zawiera wskazanie granic tych obszarów wykonane na mapie w skali co najmniej 1:5000, sporządzonej z wykorzystaniem treści mapy zasadniczej, a w przypadku jej braku – z wykorzystaniem treści mapy ewidencyjnej.

Ponadto w drodze uchwały Gminy sporządzany jest Gminny Program Rewitalizacji dla obszaru rewitalizacji. Na podstawie art. 15.1. pkt. 2 w/w Ustawy, Gminny program rewitalizacji powinien zawierać opis powiązań z dokumentami strategicznymi gminy, w tym strategią rozwoju gminy lub strategią rozwoju ponadlokalnego oraz strategią rozwiązywania problemów społecznych.

Gmina Jabłonna Lacka aktualnie nie posiada Gminnego Programu Rewitalizacji, jednakże sugerowane jest podjęcie działań mających na celu wyznaczenia obszaru rewitalizacji i obszaru zdegradowanego.

8.4. OBSZARY ZINTEGROWANEGO INWESTOWANIA I WYKLUCZENIA Z INWESTOWANIA

Zintegrowane Inwestycje Terytorialne (ZIT) stanowią formę współpracy, w ramach której partnerstwa miast i otaczających je gmin oraz władze województw będą wspólnie przeprowadzać projekty finansowane z Funduszy Europejskich. Ponadto celem wdrażania instrumentu ZIT jest również budowanie partnerstwa i współpracy w ramach obszaru funkcjonalnego oraz wspieranie współpracy i wymiany doświadczeń pomiędzy Związkami ZIT zarówno w poszczególnych województwach, jak i na szczeblu krajowym i międzynarodowym. Istotne jest także wspieranie rozwoju kompetencji samorządu terytorialnego niezbędnych do przygotowania i wdrażania strategii, w tym strategii ZIT lub strategii rozwoju ponadlokalnego.

W ramach ZIT możliwe są następujące formy partnerstwa⁷²:

- stowarzyszenie jednostek samorządu terytorialnego;
- porozumienie międzygminne;
- związek międzygminny, powiatowy lub powiatowo-gminny;
- związek metropolitalny województwa.

Regionalne Inwestycje Terytorialne (RIT) stanowią element wdrażania funduszy europejskich, dzięki którym część środków pozostawiona jest w zarządzaniu związków lokalnych samorządów.

Obszar gminy Jabłonna Lacka położony jest poza obszarem Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych (ZIT) i Regionalnych Inwestycji Terytorialnych (RIT).

⁷² Materiał źródłowy: Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym.

8.5. OBSZARY ROZMIESZCZENIA INWESTYCJI CELU PUBLICZNEGO O ZNACZENIU PONADLOKALNYM

Obowiązujący Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego wskazuje, że na terenie gminy Jabłonna Lacka planowane jest użegłowanie rzeki Bug, stanowiącej drogę wodną E40. Poza tym nie planuje się realizacji innych inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym.

8.6. WNIOSKI

PLANOWANIE PRZESTRZENNE W GMINIE

- Brak obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego i związane z tym kształtowanie zabudowy w oparciu o decyzje o warunkach zabudowy.

STRUKTURA OSADNICZA

- Mieszany charakter struktury przestrzennej miejscowości gminnych, obejmujący zarówno obszary o zwartej koncentracji zabudowy, jak i tereny z zabudową rozproszoną.
- Stosunkowo niski stopień zurbanizowania gminy, stwarzający warunki do długotrwałego i racjonalnego planowania przestrzennego.

REWITALIZACJA

- Obecność obiektów i obszarów wymagających poprawy estetyki zagospodarowania.

OBSZARY ZINTEGROWANEGO INWESTOWANIA I WYKLUCZENIA Z INWESTOWANIA

- Położenie gminy poza obszarem Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych (ZIT) i Regionalnych Inwestycji Terytorialnych (RIT).

OBSZARY ROZMIESZCZENIA INWESTYCJI CELU PUBLICZNEGO O ZNACZENIU PONADLOKALNYM

- Niewielka liczba planowanych inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym.

9. BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE

9.1. OCHRONA LUDNOŚCI I OBRONA CYWILNA

Kryzys migracyjny na granicy polsko-białoruskiej zapoczątkowany latem 2021 r., a następnie pełnoskalowa inwazja Rosji na Ukrainę od 24 lutego 2022 r. stanowią argumenty, wobec których poszczególne jednostki samorządu terytorialnego, w tym społeczności lokalne powinny być zaangażowane w proces nauki i przygotowania się na sytuacje kryzysowe. W obliczu rosnącej niestabilności geopolitycznej w regionie Europy Środkowo-Wschodniej szczególnie istotne jest zagadnienie szeroko rozumianego bezpieczeństwa, ochrony ludności oraz obrony cywilnej.⁷³

W kontekście samorządów gminnych ważne jest wdrażanie mechanizmów związanych z:

- przygotowaniem ludności do właściwego zachowania w sytuacji wystąpienia zagrożenia przez zwiększenie świadomości zagrożeń i społecznej odporności;
- działaniami związanymi z możliwością wystąpienia zagrożenia;
- działaniami związanymi z wystąpieniem zagrożenia.

Istotnym elementem ochrony życia i zdrowia ludzi jest opracowanie skutecznego planu ewakuacji w przypadku wystąpienia zagrożenia. W tym kontekście ważne jest, aby w planie zawarta została liczba osób przewidzianych działaniami ewakuacyjnymi oraz jej efektywna organizacja. Niezbędne jest określenie sposobu powiadamiania ludności o potrzebie ewakuacji, jak również wskazanie środków transportowych i miejsc zakwaterowania. Szczególnie ważna jest również skuteczna i przejrzysta komunikacja, w tym ostrzeganie i alarmowanie lokalnej społeczności o możliwych zagrożeniach na obszarze gminy. Realizacja zadań związanych z ochroną ludności i obroną cywilną wymaga dobrze funkcjonującej infrastruktury technicznej i komunikacyjnej, która w szczególności powinna zapewnić m.in.: schronienie, zaopatrzenie w wodę, żywność, produkty lecznicze, paliwo, energię elektryczną, usługi telekomunikacyjne, transport, realizacja działań ratowniczych czy pierwszej pomocy. Nie mniej istotne są również działania edukacyjne podnoszące świadomość społeczną o ryzyku wystąpienia zagrożeń oraz konieczny jest stały dialog z mieszkańcami i organizacjami pozarządowymi.

W przypadku gminy Jabłonna Lacka za zadania związane z realizacją ochrony ludności i obrony cywilnej odpowiada Wójt (zadania szczegółowo definiuje art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 5 grudnia 2024 r.).

Ponadto 27 maja 2025 r. Rada Ministrów przyjęła Program Ochrony Ludności i Obrony Cywilnej na lata 2025–2026, który stanowi kompleksowy dokument planistyczny określający kierunki działań państwa w zakresie przygotowania na sytuacje kryzysowe oraz wzmacniania bezpieczeństwa obywateli. W ramach Programu finansowane są zadania zlecone z zakresu ochrony ludności i obrony cywilnej, za które jednostki samorządu terytorialnego otrzymują z budżetu państwa dotacje celowe zapewniające ich realizację. Dodatkowym źródłem jest Fundusz Modernizacji Bezpieczeństwa Publicznego i Ochrony Ludności, zasilany także przez spółki Skarbu Państwa i jednostek samorządu

⁷³ Zgodnie z zapisami ustawy z dnia 5 grudnia 2024 r. o ochronie ludności i obronie cywilnej:

Art. 2. ust. 1. *Ochrona ludności to system składający się z organów administracji publicznej wykonujących zadania mające na celu zapewnienie bezpieczeństwa ludności przez ochronę życia i zdrowia ludzi, mienia, w tym zwierząt, infrastruktury niezbędnej do zaspokojenia potrzeb bytowych, dóbr kultury i środowiska w sytuacji zagrożenia, zwanych dalej „organami ochrony ludności”, podmiotów wykonujących te zadania, zwanych dalej „podmiotami ochrony ludności”, oraz zasobów ochrony ludności.*

ust. 2. *Obrona cywilna to realizacja zadań określonych w art. 61 lit. a Protokołu dodatkowego do Konwencji Genewskich z 12 sierpnia 1949 r. dotyczącego ochrony ofiar międzynarodowych konfliktów zbrojnych (Protokół I), sporządzonego w Genewie dnia 8 czerwca 1977 r. (Dz. U. z 1992 r. poz. 175 oraz z 2015 r. poz. 1056), zwanego dalej „Pierwszym Protokołem dodatkowym do Konwencji Genewskich z 12 sierpnia 1949 r.”, mająca na celu ochronę ludności cywilnej przed zagrożeniami wynikającymi z działań zbrojnych i ich następstw.*

terytorialnego. Zadania mogą być ponadto finansowane z budżetów gmin, powiatów i województw oraz z rezerwy celowej na zarządzanie kryzysowe.

9.2. PODMIOTY I INSTYTUCJE REALIZUJĄCE ZADANIA Z ZAKRESU BEZPIECZEŃSTWA

Zadania własne gminy w zakresie zaspokajania potrzeb zbiorowych wspólnoty w ramach porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli, a także ochrony przeciwpożarowej wskazane są w Ustawie z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym. Na bezpieczeństwo publiczne wpływa ogół warunków i instytucji chroniących życie, zdrowie, mienie obywateli oraz majątek ogólnonarodowy, ustrój i suwerenność państwa przed zjawiskami groźnymi dla ładu prawnego, głównie w stanach nadzwyczajnych.

Podmioty które są odpowiedzialne za kwestie bezpieczeństwa publicznego na terenie gminy Jabłonna Lacka to Wójt Gminy, Policja i Ochotnicza Straż Pożarna. Na terenie gminy Jabłonna Lacka nie znajduje się żaden posterunek lub komisariat policji, natomiast najbliższa Komenda Powiatowa Policji ma swoją siedzibę w Sokołowie Podlaskim. Posterunki Policji zlokalizowane są również w sąsiednich gminach tj. w Repkach oraz Sterdyniu.⁷⁴

Zadania w zakresie bezpieczeństwa publicznego, porządku i opieki nad bezpieczeństwem ludzi i ich mienia na terenie gminy sprawuje dzielnicowy gminy Jabłonna Lacka.

Na terenie gminy Jabłonna Lacka, zadania w zakresie bezpieczeństwa przeciwpożarowego, realizują jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej tj.:⁷⁵

- OSP Bujały-Gniewosze;
- OSP Bujały-Mikosze;
- OSP Czekanów;
- OSP Dzierzby Szlacheckie;
- OSP Gródek;
- OSP Jabłonna Lacka;
- OSP Krzemień-Wieś;
- OSP Łuzki;
- OSP Mołożew-Wieś;
- OSP Nowomodna;
- OSP Wierzbice-Strupki;
- OSP Wieska-Wieś;
- OSP Wirów.

Ochotnicze Straże Pożarne w Dzierzbach Szlacheckich oraz Jabłonnie Lackiej należą ponadto do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego. Łącznie w jednostkach ochotniczych straży pożarnych działa 335 członków. Większość jednostek posiada podstawowe wyposażenie ratowniczo-gaśnicze, a także jest wyposażona w nowoczesne motopompy i samochody pożarnicze.

⁷⁴ Materiał źródłowy: <https://mazowiecka.policja.gov.pl/>

⁷⁵ Materiał źródłowy: Raport o stanie gminy Jabłonna Lacka za rok 2025, 2026.

9.3. PRZESTĘPCZOŚĆ

Na terenie gminy Jabłonna Lacka obserwuje się utrzymujący się poziom przestępczości na przestrzeni ostatnich lat (zob. tabela poniżej). Biorąc pod uwagę charakter popełnianych przestępstw wynika, iż przeważają zazwyczaj przestępstwa o charakterze kryminalnym, przeciwko mieniu oraz gospodarcze.

Tab. 21 Liczba stwierdzonych przestępstw na terenie gminy Jabłonna Lacka w latach 2015-2024

ROK	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
LICZBA PRZESTĘPSTW	65	65	75	71	63	75	71	74	82	61

Materiał źródłowy: www.polskawliczbach.pl/

W roku 2024 r. stwierdzono 61 przestępstw, co oznacza, że w przeliczeniu na 1000 mieszkańców odnotowano średnio 15,04 przestępstw. Wskaźnik ten jest niższy niż średnia dla kraju (20,57) oraz województwa mazowieckiego (21,68).

9.4. ZAGROŻENIA WYNIKAJĄCE Z POŁOŻENIA GEOGRAFICZNEGO

Potencjalne zagrożenia bezpieczeństwa ludności i jej mienia, wynikające z położenia geograficznego, dotyczyć mogą przede wszystkim środowiska naturalnego, działalności człowieka, a także zdarzeń spowodowanych działaniem sił przyrody.

9.4.1. ZAGROŻENIE ZANIECZYSZCZENIEM POWIETRZA ATMOSFERYCZNEGO

Główną przyczyną zanieczyszczenia powietrza w gminie Jabłonna Lacka jest tzw. emisja powierzchniowa związana z indywidualnym ogrzewaniem budynków. Wzmoczona emisja zanieczyszczeń ze źródeł komunalnych spowodowana jest spalaniem słabej jakości materiału grzewczego w mało wydajnych kotłach oraz nierzadko, spalaniem odpadów. Zagrożenie dodatkowo potęgują okresy niekorzystnych warunków klimatycznych w okresie zimowym (długotrwałe okresy chłodu lub ekstremalnie niskie temperatury).

Zagrożeniem dla powietrza atmosferycznego jest także tzw. emisja liniowa, związana z transportem samochodowym i emisją spalin. Zagrożenie to uzależnione jest od charakterystyki ruchu, rodzaju pojazdów i stosowanego w nich paliwa oraz rodzaju i jakości nawierzchni tras. Na terenie gminy Jabłonna Lacka zagrożenie to jest stosunkowo niewielkie, z uwagi na brak ciągów komunikacyjnych o znaczeniu regionalnym i krajowym. Przebiegają tutaj jedynie drogi powiatowe i gminne, dla których poziom emisji jest relatywnie niski.

Na terenie gminy istnieje ryzyko zagrożenia tzw. emisją punktową. Ten rodzaj emisji związany jest z energetycznym spalaniem paliw i procesami technologicznymi (odprowadzającymi substancje do powietrza za pośrednictwem emitorów w sposób zorganizowany). W przypadku gminy Jabłonna Lacka związane jest to przede wszystkim z obecnością ferm drobiu, które są emitentem pyłów i gazów do powietrza.⁷⁶ Należy podkreślić, że produkcja drobiarska odznacza się znaczną uciążliwością środowiskową – łącznie do powietrza wydzielanych jest ok. 164 rodzajów substancji.⁷⁷ Oprócz dwutlenku węgla zakłady te emitują takie substancje jak: amoniak, siarkowodór, metan, tlenek azotu, pyły i odory.⁷⁸

⁷⁶ Materiał źródłowy: Powszechny Spis Rolny 2020.

⁷⁷ Materiał źródłowy: Emisja odorów z kurników. Kołodziejczyk T., Jugowar L.T., Piotrkowski M.

⁷⁸ Materiał źródłowy: Redukcja emisji gazowych z kurników poprzez zastosowanie biofiltracji powietrza. Krawczyk W., Walczak J.

Ponadto jako potencjalne zagrożenie dla jakości powietrza można wskazać zagrożenia naturalne, związane z procesami i zagrożeniami przyrodniczymi takimi jak np. pożary lasów, erozja gleb, pylenie z terenów zielonych.

9.4.2. ZAGROŻENIE ZMIANĄ KLIMATU

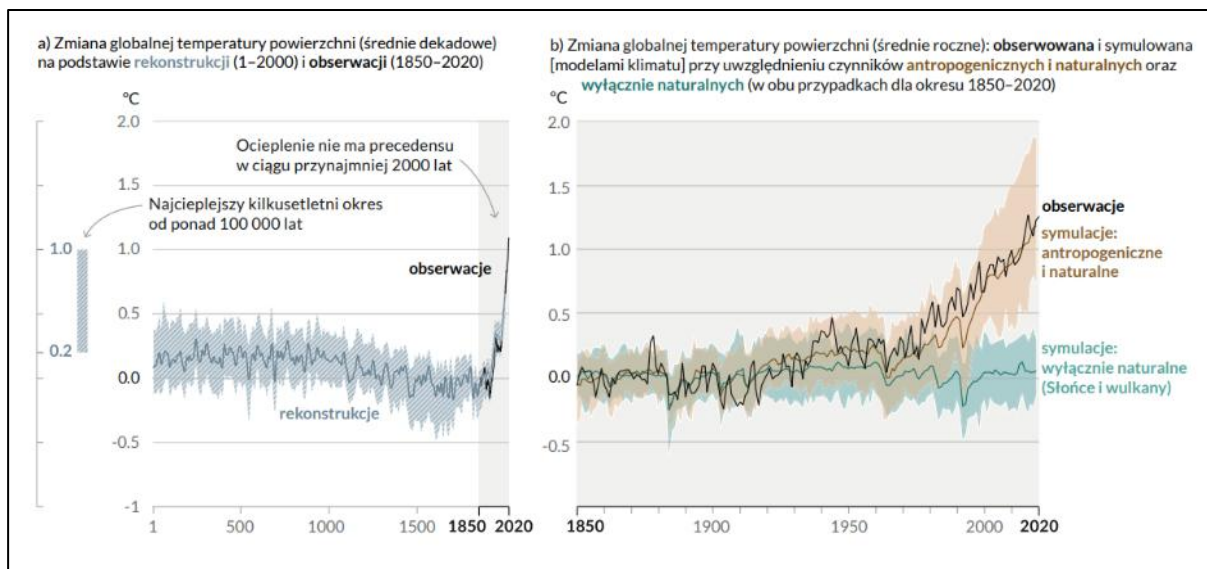
ZMIANA KLIMATU – KONTEKST GLOBALNY

Problematyka zmian klimatu stanowi jeden z kluczowych aspektów politycznych, społecznych i gospodarczych. Klimat na Ziemi zmieniał się wielokrotnie, przechodząc długie okresy zlodowacenia i wyższych temperatur. Od początku XX wieku temperatura na Ziemi zaczęła stopniowo wzrastać, a trend ten utrzymuje się do dzisiaj. Prognozuje się dalszy wzrost średniej temperatury, który z największą intensywnością wystąpi na półkuli północnej, zwłaszcza na obszarach polarnych.

IPCC opracowało szósty raport podsumowujący naukową wiedzę na temat zmian klimatycznych. Raport składa się z trzech tomów, sporządzanych przez wykwalifikowane grupy robocze:

- Climate Change 2021: *The Physical Science Basis*;
- Climate Change 2022: *Impacts, Adaptation and Vulnerability*;
- Climate Change 2022: *Mitigation of Climate Change*.

Temperatura powierzchni Ziemi sukcesywnie rośnie, natomiast każda z czterech ostatnich dekad była cieplejsza od poprzedniej oraz od wszystkich wcześniejszych od rozpoczęcia pomiarów w 1850 roku. Zgodnie z pierwszym tomem najnowszego raportu IPCC – *Climate Change 2021: The Physical Science Basis* globalny wzrost średniej temperatury powietrza na przestrzeni lat 1850-2019 mieścił się w przedziale 0,8°C do 1,3°C, z najbardziej prawdopodobną wartością 1,07°C. Według raportu średnia temperatura na lądzie w latach 2011–2020 była o 1,59°C wyższa niż w latach 1850–1900, natomiast w przypadku mórz i oceanów wzrost ten był wyraźnie niższy, gdyż wyniósł ok. 0,88°C.

Ryc. 35 Zmiany temperatury powierzchni Ziemi względem okresu 1850-1900

Materiał źródłowy: IPCC - Climate Change 2021: The Physical Science Basis.

Prognozuje się, że średnia temperatura powietrza na Ziemi będzie wzrastać. Według różnych scenariuszy w poszczególnych regionach świata, w stosunku do okresu 1850-1900, przewiduje się:

- według scenariusza optymistycznego (SSP1 1.9) w połowie XXI w. (lata 2046-2060) wzrost temp. o ok. +1,2°C – +2,0°C, a pod koniec XXI w. (lata 2081-2100) wzrost temp. o ok. +1,0° - +1,8°C,
- według scenariusza pesymistycznego (SSP5 8.5) w połowie XXI w. (lata 2046-2060) wzrost temp. o ok. +1,9°C – +3,0°C, a pod koniec XXI w. (lata 2081-2100) wzrost temp. o ok. +3,3°C - +5,7°C.

Należy nadmienić, iż jedną z konsekwencji zmian klimatycznych jest m.in. wzrost średniego poziomu mórz i oceanów. Na przestrzeni okresu 1901 – 2018 poziom ten wzrósł o ok. 20 cm, nie mniej proces ten wyraźnie przyspieszył w ostatnich dziesięcioleciach.

Ponadto do najważniejszych faktów, ustalonych w szóstym Raporcie IPCC – *Climate Change Impacts, Adaptation and Vulnerability* należą m.in.:

- Wzrost zachorowań oraz przedwczesnych zgonów spowodowanych ekstremalnymi warunkami pogodowymi oraz wzrost ryzyka rozprzestrzeniania się chorób, w tym związanych ze zdrowiem psychicznym (poczucie lęku, stresu, depresja).
- Ryzyko wyginięcia rzadko występujących gatunków będzie co najmniej dziesięciokrotnie wyższe, w przypadku, gdy wzrost temperatury będzie postępował w kierunku zmiany o 3°C, w porównaniu z sytuacją, gdy będzie on ograniczony do 1,5°C. Szczególnie zagrożone wyginięciem są gatunki zamieszkujące Puszczę Amazońską oraz niektóre regiony górskie.
- Wzrost zagrożenia występowania ekstremalnych zjawisk przyrodniczych, takich jak m.in. cyklony tropikalne, sztormy, tornada, gradobicia i nawalne deszcze oraz przedłużające się okresy suszy i niedoboru wody.
- Problemy z dostępem do czystej wody pitnej w przypadku dalszego wzrostu temperatury. Przewiduje się, iż mieszkańcy mniejszych wysp i regionów, których zasoby wodne uzależnione są od wód roztopowych lodowców mogą nie mieć wystarczającej ilości wody pitnej, w przypadku, gdy temperatura powietrza wzrośnie o 1,5°C.
- Wzrost temperatury powietrza oraz coraz dłuższe okresy suszy będą miały negatywny wpływ na produkcję żywności (plony zbóż, chów zwierząt), co przyczynić się może do wzrostu niedożywienia i śmiertelności zwłaszcza w regionach tropikalnych. Przy podniesieniu się temperatury powietrza o 1,5°C rośnie ryzyko strat w uprawie kukurydzy w głównych regionach produkujących żywność, natomiast dalszy wzrost wartości temperatur pogłębi problemy rolniczo-produkcyjne.
- Zagrożenie wystąpienia powodzi w regionach nadmorskich wzrośnie o 20% w przypadku podniesienia się poziomu mórz i oceanów o dodatkowe 15 cm, natomiast ryzyko to podwoi się przy wzroście poziomu morza o kolejne 75 cm.
- W przypadku wzrostu temperatury o 1,5°C niektóre ekosystemy zostaną całkowicie utracone, nawet jeśli temperatury zostaną w przyszłości obniżone. Dotyczy to przede wszystkim ekosystemów polarnych, górskich i przybrzeżnych. Istnieje również duże ryzyko utraty raf koralowych u wybrzeży Australii i Morza Czerwonego.

ZMIANA KLIMATU – KONTEKST KRAJOWY

W odniesieniu do obszaru Polski, biorąc pod uwagę historię obserwacji instrumentalnych, stwierdzono, że ostatnie 20-lecie XX wieku i pierwsza dekada XXI wieku były najcieplejszymi w historii (co stanowi potwierdzenie tendencji obserwowanej na całym świecie)⁷⁹:

- we wszystkich porach roku obserwowany jest wzrost temperatur powietrza (zdecydowanie silniejszy w zimie, słabszy w lecie),
- roczne sumy opadów w kontekście całego kraju nie uległy istotnym zmianom, ale odznaczały się znaczną zmiennością w ciągu roku (mniej lub bardziej wilgotne okresy w krótkich odstępach czasu); obserwowana jest tendencja spadkowa sum opadów na obszarze Polski północno-wschodniej,
- w większości kraju obserwuje się spadek łącznej liczby dni mroźnych i bardzo mroźnych w ciągu roku, jednocześnie obserwuje się niewielką tendencję wzrostową długości trwania okresów mroźnych,

⁷⁹ Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030, 2012, Ministerstwo Środowiska, Warszawa.

- od lat 90-tych XX wieku coraz częściej pojawiają się w Polsce ciągi upałów i dni upalne z temperaturą powietrza $\geq 30^{\circ}\text{C}$,
- w większości kraju obserwuje się zmiany w strukturze opadów, polegające na wzroście liczby dni z opadem o dużym natężeniu,
- we wschodniej części kraju, na wschód od Wisły wydłużają się okresy bezdeszczowe oraz okresy suszy,
- w chłodnej porze roku obserwuje się wzmożony udział prędkości wiatru w porywach $\geq 17 \text{ m/s}$, a w okresie letnim pojawiają się coraz częściej huraganowe prędkości wiatrów.

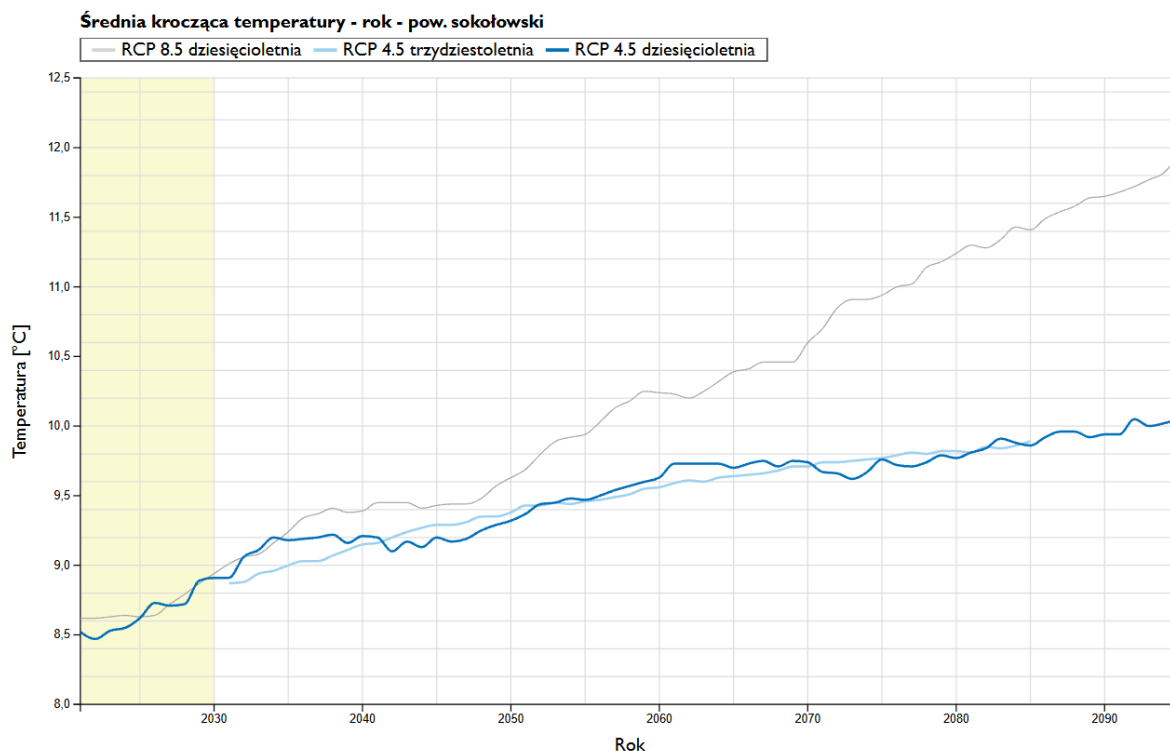
Prognozuje się, że zmiany klimatu będą miały zarówno pozytywne, jak i negatywne skutki, przy czym dominować będą konsekwencje negatywne⁸⁰:

- do najważniejszych skutków pozytywnych należeć będą m.in.: wydłużenie okresu wegetacyjnego, skrócenie okresu grzewczego, wydłużenie sezonu turystycznego;
- do najważniejszych skutków negatywnych należeć będą m.in.: niekorzystne zmiany hydrologiczne (a co za tym idzie niekorzystny wpływ na różnorodność biologiczną i siedliska przyrodnicze), zwiększenie częstotliwości występowania ekstremalnych zjawisk pogodowych i katastrof, nasilenie się zjawiska eutrofizacji wód, zwiększenie zagrożenia dla życia i zdrowia w wyniku stresu termicznego i wzrostu zanieczyszczeń powietrza, większe zapotrzebowanie na energię elektryczną w porze letniej, czy też zmniejszenie potencjału chłodniczego elektrowni czego skutkiem będzie spadek mocy produkcyjnej.

ZMIANA KLIMATU – KONTEKST PONADLOKALNY I LOKALNY

W odniesieniu do wszystkich powiatów w Polsce przeanalizowano możliwe scenariusze emisji gazów cieplarnianych i ich wpływu na poszczególne zmienne klimatyczne w perspektywie do 2100 roku.

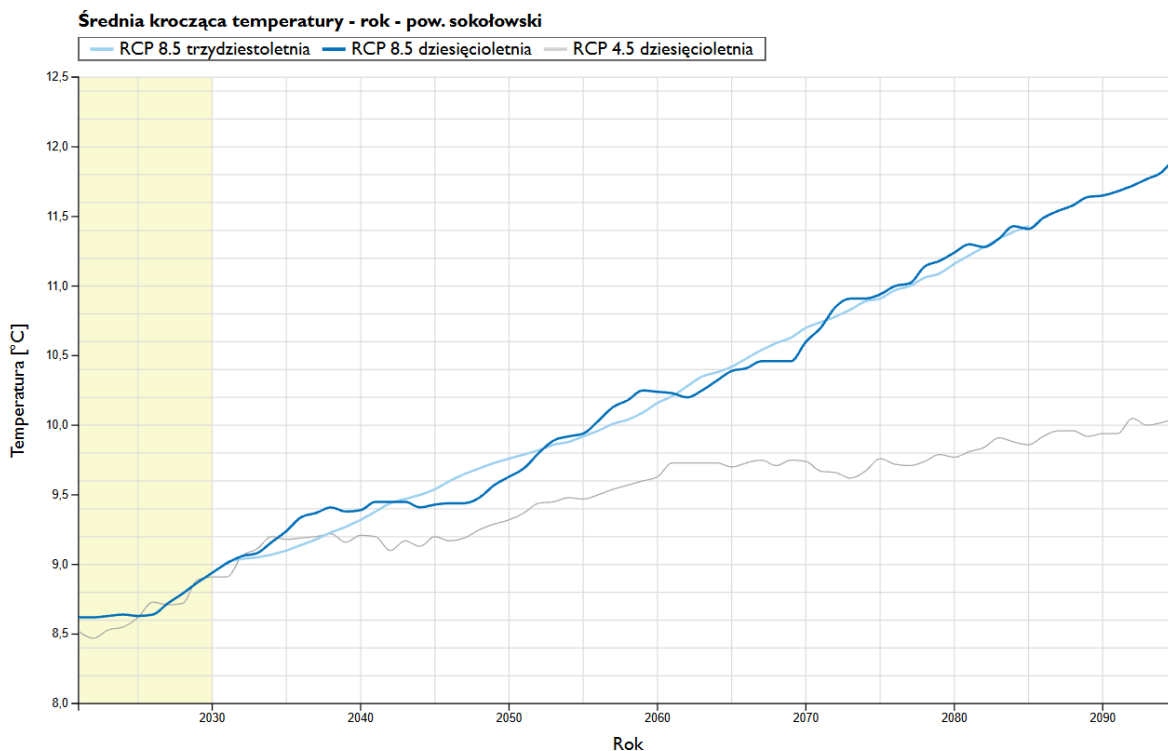
⁸⁰ Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030, 2012, Ministerstwo Środowiska, Warszawa.

Ryc. 36 Scenariusz wzrostu średniej rocznej temperatury powietrza w powiecie sokołowskim według scenariusza RCP 4.5 (wprowadzenie nowych technologii z redukcją emisji gazów cieplarnianych)

Materiał źródłowy: <https://klimada2.ios.gov.pl/>

Zakładając większą niż obecnie redukcję emisji gazów cieplarnianych przy zastosowaniu nowoczesnych technologii (scenariusz RCP 4.5) przewiduje się, iż do końca stulecia średnioroczna temperatura powietrza na obszarze powiatu sokołowskiego może wynosić ok. 10,0°C. Oznacza to wzrost temperatury o ok. 1,5°C względem 2021 r.

Ryc. 37 Scenariusz wzrostu średniej rocznej temperatury powietrza w powiecie sokołowskim według scenariusza RCP 8.5 (utrzymanie aktualnego tempa wzrostu emisji gazów cieplarnianych)

Materiał źródłowy: <https://klimada2.ios.gov.pl/>

W przypadku scenariusza pesymistycznego RCP 8.5, gdzie utrzymany pozostałby obecny trend emisji gazów cieplarnianych prognozuje się, iż średnioroczna temperatura powietrza na terenie powiatu sokołowskiego do 2100 roku może wzrosnąć do ok. 12,0°C. Oznacza to wzrost temperatury o ok. 3,5°C względem 2021 r. Ponadto oprócz analizy temperatury uwzględniono inne wskaźniki klimatyczne takie jak: promieniowanie słoneczne, suma opadów atmosferycznych, prędkość wiatru, grubość pokrywy śnieżnej, wilgotność względna oraz wielkość zachmurzenia.⁸¹

Globalne zmiany klimatyczne zauważalne są także w gminie Jabłonna Lacka. Na podstawie analiz wstępnych, opartych na wybranych wskaźnikach klimatycznych odnotowanych w Polsce w 2021 i 2024 r. z uwzględnieniem odchylenia (anomalii) w stosunku do okresu wielolecia 1991-2020, można zaobserwować w rejonie gminy:

- ocieplenie (wzrost średniej temperatury powietrza oraz wzrost temperatur maksymalnych);
- wzrost rocznej sumy opadów;
- wzrost usłonecznienia sumarycznego rocznego.

9.4.3. ZAGROŻENIE ZALEWOWE

ZAGROŻENIE ZJAWISKIEM POWODZI

Zgodnie z ustawą Prawo wodne przez obszary szczególnego zagrożenia powodzią rozumie się:

- obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie i wynosi raz na 100 lat,
- obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi raz na 10 lat,

⁸¹ Materiał źródłowy: <https://klimada2.ios.gov.pl/klimat-scenariusze-portal/>.

- obszary, między linią brzegu a wałem przeciwpowodziowym lub naturalnym wysokim brzegiem, w który wbudowano trasę wału przeciwpowodziowego, a także wyspy i przymuliska, o których mowa w art. 18, stanowiące działki ewidencyjne,
- pas techniczny w rozumieniu art. 36 ustawy z dnia 21 marca 1991 r. o obszarach morskich Rzeczypospolitej Polskiej i administracji morskiej.

W celu zwiększenia bezpieczeństwa obywateli oraz ograniczenia negatywnych skutków powodzi, zgodnie z zapisami Dyrektywy Powodziowej oraz ustawy Prawo wodne, Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej sporządza tzw. plany zarządzania ryzykiem powodziowym (PZRP) dla obszarów dorzeczy i regionów wodnych. Prace nad planami zostały poprzedzone przygotowaniem wstępnej oceny ryzyka powodziowego (WORP) oraz map zagrożenia powodziowego (MZP) i map ryzyka powodziowego (MRP). Celem planów zarządzania ryzykiem powodziowym jest ograniczenie skutków powodzi dla życia i zdrowia ludzi, środowiska, dziedzictwa kulturowego oraz działalności gospodarczej, poprzez realizację wybranych działań służących minimalizacji zidentyfikowanych zagrożeń. Działania te, muszą także prowadzić do obniżania strat powodziowych. Obowiązek sporządzenia planów wynika z Dyrektywy 2007/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2007 r. w sprawie oceny ryzyka powodziowego i zarządzania nim, tzw. Dyrektywy Powodziowej. Zgodnie z ustawą Prawo wodne za opracowanie planów odpowiedzialny jest prezes KZGW na poziomie obszarów dorzeczy oraz dyrektorzy poszczególnych RZGW dla regionów wodnych.⁸²

W dolinie rzeki Bug wyznaczony został obszar szczególnego zagrożenia powodzią. Jego zasięg zidentyfikowany został a podstawie tzw. map zagrożenia powodziowego (MZP) opracowanych przez RZGW. Obszar szczególnego zagrożenia powodzią w granicach gminy obejmuje obszar, na którym prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie (raz na 100 lat) oraz obszaru, na którym prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie (raz na 10 lat).⁸³

Obszar szczególnego zagrożenia powodzią powinien pozostać wolny od zabudowy mieszkaniowej, usługowej i przemysłowej. W stosunku do obszaru szczególnego zagrożenia powodzią obowiązują przepisy zawarte w ustawie z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne. Ponadto obowiązują ustalenia:

- Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły (Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 4 listopada 2022 r., Dz.U.2023 poz. 300);
- Planu zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru Dorzecza Wisły (Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 18 października 2022 r., Dz.U.2022 poz. 2739).

Ustawa z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne reguluje gospodarowanie wodami, w tym kształtowanie i ochronę zasobów wodnych, korzystanie z wód oraz zarządzanie zasobami wodnymi, sprawy własności wód oraz gruntów pokrytych wodami, a także zasady gospodarowania tymi składnikami w odniesieniu do majątku Skarbu Państwa. Zgodnie z w/w ustawą z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne, m.in.:

Art. 163.1. Ochrona przed powodzią jest zadaniem Wód Polskich oraz organów administracji rządowej i samorządowej (...).

5. Ochronę przed powodzią prowadzi się z uwzględnieniem map zagrożenia powodziowego, map ryzyka powodziowego oraz planów zarządzania ryzykiem powodziowym.

6. Ochronę przed powodzią realizuje się, uwzględniając wszystkie elementy zarządzania ryzykiem powodziowym, w szczególności zapobieganie, ochronę, stan należytego przygotowania

⁸² Materiał źródłowy: Dane Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Lublinie.

⁸³ Obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie zawierają się wewnątrz obszarów, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie. Zatem zewnętrzną granicą obszaru szczególnego zagrożenia powodzią są obszary o średnim prawdopodobieństwie wystąpienia powodzi.

i reagowanie w przypadku wystąpienia powodzi, usuwanie skutków powodzi, odbudowę i wyciąganie wniosków w celu ograniczania potencjalnych negatywnych skutków powodzi dla zdrowia ludzi, środowiska, dziedzictwa kulturowego oraz działalności gospodarczej, w zakresie określonym w przepisach ustawy oraz w przepisach odrębnych.

Główne, naturalne przyczyny powodzi to:

- długotrwałe opady atmosferyczne lub krótkotrwałe opady o bardzo wysokiej intensywności;
- gwałtowne topnienie śniegu.

Przyczyny wywołane działalnością człowieka to przede wszystkim:

- awarie i katastrofy urządzeń i budowli hydrotechnicznych, stanowiących osłony przeciwpowodziowe;
- nadmierny spływ wód powierzchniowych do odbiorników nieprzystosowanych do tego zjawiska, wywołany uszczelnieniem dużych obszarów zurbanizowanych;
- regulacja rzek prowadzona bez należytej oceny jej skutków.

Powodzie mogą powodować duże straty materialne (zniszczenia lub uszkodzenia budynków i infrastruktury, zniszczenia pól uprawnych i pastwisk, uszkodzenia roślin). W przypadku terenów zabudowy mieszkaniowej usytuowanych w zasięgu wód powodziowych, zagrożone jest również bezpieczeństwo i mienie zamieszkałej tam ludności.

Istotne znaczenie w kontekście zapobiegania lub minimalizacji skutków powodzi mają natomiast tereny rolnicze (głównie łąki i pastwiska) w dolinie Bugu. Pełnią one rolę naturalnego rozlewiska rzeki i należy pozostawić je wolnymi od zabudowy. Ponadto istotną rolę w zatrzymywaniu wody powodziowej mają również zbiorowiska leśne i tereny zadrzewione.

ZAGROŻENIE ZJAWISKIEM PODTAPIANIA

W granicach gminy Jabłonna Lacka może dochodzić do zjawiska podtapiania terenu, na które potencjalnie narażone są tereny z płytko zalegającą wodą gruntową, zagłębienia terenu oraz obszary położone w dnach doliny rzecznych. Zjawisko to może być spowodowane przede wszystkim przez opady atmosferyczne lub gwałtowne topnienie dużej ilości pokrywy śnieżnej. Podtopienia mogą również wystąpić na skutek wahań poziomu wody gruntowej. W większości przypadków cykliczne, najczęściej wiosenne, podwyższone stany wód nie powodują strat gospodarczych z uwagi na fakt, że są to tereny wykorzystywane jako ekstensywne użytki zielone lub grunty orne. Ponadto część obszaru gminy położona jest w zasięgu zwartych kompleksów leśnych, które znacząco minimalizują ryzyko wystąpienia podtopień. Relatywnie najbardziej narażone na zjawisko podtopień (od wód gruntowych) są obszary zlokalizowane w pobliżu przebiegającej sieci rzecznej (zwłaszcza Bugu), co uwarunkowane jest ukształtowaniem terenu, warunkami podłoża i płytkim zaleganiem zwierciadła wody podziemnej.

9.4.4. ZAGROŻENIA RUCHAMI MASOWYMI

Zjawisko ruchów masowych związane jest przede wszystkim z budową geologiczną, warunkami geomorfologicznymi oraz czynnikami inicjującymi. Na ich rozwój wpływ mają intensywne opady atmosferyczne, infiltracja wód opadowych i roztopowych, erozja zboczy dolin i wąwozów a także działalność antropogeniczna. Obszarem predysponowanym do występowania ruchów masowych jest zazwyczaj obszar, w którym uwarunkowania geologiczno-geomorfologiczne nie wykluczają rozwoju takich procesów w przyszłości.⁸⁴

⁸⁴ Za publikacjami Państwowego Instytutu Geologicznego.

Na obszarze gminy występuje w większości równinne lub faliste ukształtowanie powierzchni terenu, z wyraźnie wciętą doliną Bugu w jej wschodniej części. Dominują tutaj obszary o znikomych spadkach terenu, które zazwyczaj nie przekraczają 2–3°. Wyjątek stanowią jedynie strome skarpy Bugu oraz strefy krawędziowe lokalnych wzniesień i pagórków (m.in. kemów, wydmy eolicznych), gdzie nachylenie terenu może przekraczać miejscowo 10–15°.

Na obszarze gminy Jabłonna Lacka nie występują tereny zagrożone ruchami masowymi ziemi, w tym osuwiska. W związku z powyższym stwierdza się, iż rzeźba terenu nie stwarza większych ograniczeń dla rozwoju zagospodarowania przestrzennego.

9.4.5. ZAGROŻENIA SUSZĄ I ZAGROŻENIE POŻAROWE

Gmina Jabłonna Lacka niemal w całości położona jest na terenach „silnie zagrożonych” zjawiskiem suszy. Zagrożenie to występuje głównie na obszarach użytkowanych rolniczo, gdzie użytkowy poziom wód podziemnych znajduje się stosunkowo głęboko. Nieco niższe zagrożenie suszą obejmuje tereny położone w bliskim sąsiedztwie rzeki Bug w wschodniej części gminy, gdzie pierwszy poziom wodonośny znajduje się płytko pod powierzchnią terenu.

W celu przeciwdziałania skutkom suszy na poziomie krajowym uchwalony został *Plan przeciwdziałania skutkom suszy* (PPSS). Dokument ten sporządzony został na okres 6 lat (2021–2027). Jego opracowanie wynikało z postanowień dyrektyw i wytycznych unijnych oraz przepisów prawa krajowego (art. 183–185 ustawy Prawo wodne). Plan przeciwdziałania skutkom suszy posiada rangę rozporządzenia Ministra właściwego do spraw gospodarki wodnej.⁸⁵

Zgodnie z art. 184 ustawy Prawo Wodne, Plan przeciwdziałania skutkom suszy obejmuje:

- analizę możliwości powiększenia dyspozycyjnych zasobów wodnych;
- propozycje budowy lub przebudowy urządzeń wodnych;
- propozycje niezbędnych zmian w zakresie korzystania z zasobów wodnych oraz zmian naturalnej i sztucznej retencji;
- działania służące przeciwdziałaniu skutkom suszy.

Z uwagi na wyżej opisane zagrożenie, obowiązują stosowne plany przeciwdziałania skutkom suszy w regionach wodnych oraz plany przeciwdziałania skutkom suszy w dorzeczach.

Panujące długotrwałe susze przyczynić się mogą do przesuszenia runa leśnego oraz ściółki, czego przejawem może być wystąpienie pożaru. Pożary lasów niosą za sobą szereg negatywnych skutków dla środowiska przyrodniczego oraz człowieka (m.in. zniszczenie szaty roślinnej, w tym utrata siedlisk dla wielu gatunków zwierząt, degradacja naturalnego profilu glebowego, emisja dwutlenku węgla). Najbardziej narażone na ryzyko wystąpienia pożaru są kompleksy leśne zlokalizowane na terenach z głęboko zalegającą warstwą wodonośną.

Obszar gminy Jabłonna Lacka w ok. ¼ % pokryty jest gruntami leśnymi. W związku z powyższym istnieje niebezpieczeństwo wystąpienia pożarów leśnych. Do głównych, potencjalnych przyczyn pożarów należy zaliczyć:

- nieostrożność osób dorosłych przy posługiwaniu się ogniem otwartym, w tym papierosy, zapalaki;
- nieprawidłowa eksploatacja urządzeń ogrzewczych i instalacji;
- wady środków transportu oraz niezachowanie zasad bezpieczeństwa środków transportu;
- wyładowania atmosferyczne oraz inne ekstremalne zjawiska pogodowe jak huragany i silne wiatry;
- podpalenia;
- wypalanie traw.

⁸⁵ Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 15 lipca 2021 r. w sprawie przyjęcia Planu przeciwdziałania skutkom suszy (Dz.U.2021 poz. 1615).

Na podstawie danych GUS w 2025 roku na terenie gminy Jabłonna Lacka odnotowano łącznie 14 pożarów, z czego 11 sklasyfikowanych zostało jako „małe” oraz 3 jako „średnie”. Wśród miejscowych zagrożeń wytypowano łącznie 14 zdarzeń, które dotyczyły kolejno:⁸⁶

- zdarzeń związanych z silnym wiatrem – 6 razy;
- zdarzeń medycznych – 4 razy;
- zdarzeń w komunikacji – 2 razy;
- zdarzeń chemicznych – 1 raz;
- zdarzeń budowlanych – 1 raz.

9.4.6. ZAGROŻENIE POWAŻNĄ AWARIĄ

Na terenie gminy Jabłonna Lacka nie znajdują się zakłady zakwalifikowane jako potencjalni sprawcy poważnych awarii przemysłowych (zakłady o dużym ryzyku ZDR, zakłady o zwiększonym ryzyku ZZR, zakłady pozostałe PSPA).⁸⁷

Zagrożenie wynikające z wystąpienia poważnej awarii przemysłowej jest stosunkowo niewielkie ze względu na brak dużych zakładów przemysłowych. Nie mniej, występujące w obszarze gminy zakłady produkcyjne są narażone, jak każdy zakład tego typu, na wystąpienie zdarzeń losowych, np. awarii sprzętu, pożarów itp. Dotyczy to zwłaszcza lokalnych zakładów remontowo-budowlanych, warsztatów samochodów, zakładów mięsnych i mleczarskich oraz innych podmiotów świadczących usługi produkcyjno-usługowe. W przypadku awarii sprzętu lub wystąpienia innych zdarzeń losowych należy przestrzegać obowiązujących przepisów prawa, w tym regulaminów, a także powiadomić odpowiednie służby bezpieczeństwa.

Na terenie gminy występuje relatywnie niewielkie ryzyko wystąpienia awarii związanych z transportem substancji niebezpiecznych, z uwagi na brak ciągów komunikacyjnych o znaczeniu regionalnym i krajowym oraz niewielkiego natężenia ruchu tranzytowego.

Z punktu widzenia mieszkańców gminy Jabłonna Lacka szczególnie istotną kwestią pozostaje bezpieczeństwo drogowe. W 2024 roku na terenie gminy odnotowano łącznie jeden wypadek drogowy, w wyniku, którego zginęła 1 osoba.⁸⁸

⁸⁶ Materiał źródłowy: Dane GUS: Organizacja państwa i wymiar sprawiedliwości: Działalność jednostek ochrony przeciwpożarowej, stan na 31.12.2025 r.

⁸⁷ Materiał źródłowy: www.gios.gov.pl/pl/

⁸⁸ Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 2024 r.

9.5. WNIOSKI

OCHRONA LUDNOŚCI I OBRONA CYWILNA

- Zadania z zakresu ochrony ludności i obrony cywilnej realizowane na poziomie gminnym przez Wójta jako organ właściwy w tym zakresie.

PODMIOTY I INSTYTUCJE REALIZUJĄCE ZADANIA Z ZAKRESU BEZPIECZEŃSTWA

- Funkcjonujące na terenie gminy podmioty i instytucje zaangażowane w zadania w zakresie bezpieczeństwa publicznego (zwłaszcza straż pożarna i policja).
- Odpowiednie wyposażenie jednostek ochotniczych straży pożarnych w sprzęt ratowniczo-gaśniczy (w tym w nowoczesne motopompy oraz samochody pożarnicze).
- Brak posterunku lub komisariatu policji na terenie gminy.

PRZESTĘPCZOŚĆ

- Niższy wskaźnik popełnionych przestępstw w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w stosunku do średniej dla województwa i kraju.

ZAGROŻENIA KLIMATYCZNO-ŚRODOWISKOWE

- Obecność ferm drobiu, stanowiące źródło uciążliwych zapachów (odory).
- Występujące okresowo zjawisko niskiej emisji w obszarach zwartej zabudowy i związane z tym okresowe pogarszanie stanu sanitarnego powietrza (w sezonie grzewczym).
- Brak osuwisk i terenów zagrożonych ruchami masowymi ziemi.
- Obecność obszarów szczególnego zagrożenia powodzią od rzeki Bug.
- Znaczne zagrożenie suszą występujące w przeważającej części obszaru gminy i związane z nią zagrożenia pożarowe.
- Niskie ryzyko wystąpienia poważnych awarii przemysłowych z uwagi na brak dużych zakładów produkcyjnych oraz instalacji wykorzystujących lub magazynujących znaczne ilości substancji niebezpiecznych (w tym substancji chemicznych).
- Niewielki poziom zagrożenia związanego ze zwiększonym hałasem, zanieczyszczeniem powietrza oraz możliwością wystąpienia awarii (transport substancji niebezpiecznych) z uwagi na brak ciągów komunikacyjnych o znaczeniu regionalnym i krajowym.

10. POLITYKA SPOŁECZNA

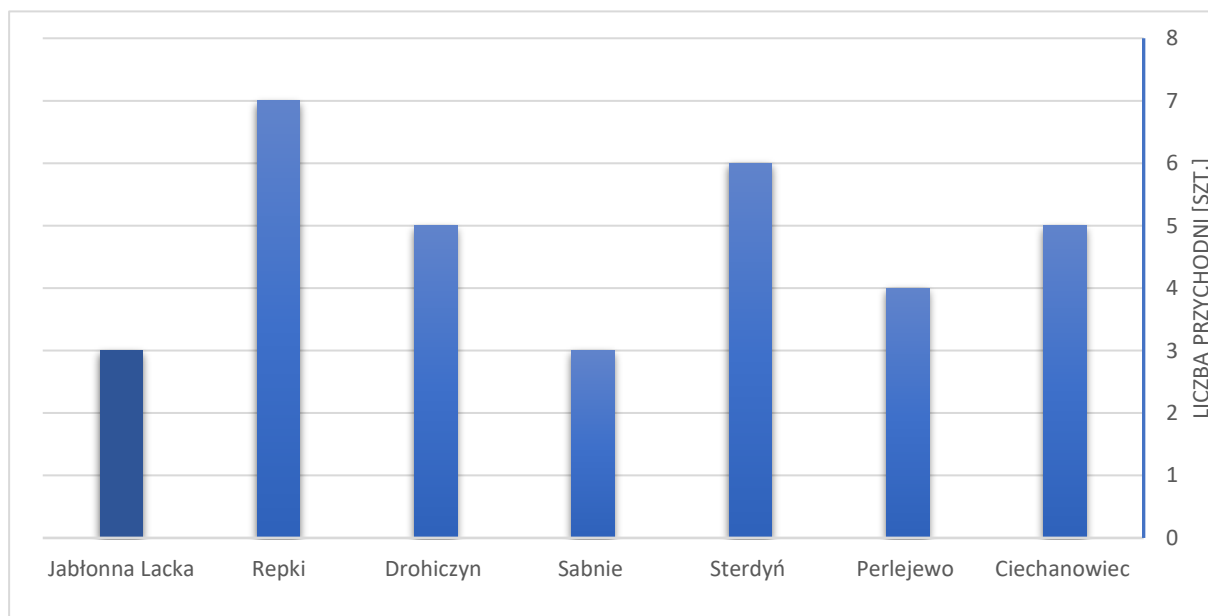
10.1. OCHRONA ZDROWIA

Na terenie gminy Jabłonna Lacka funkcjonują następujące obiekty związane z ochroną zdrowia⁸⁹:

- Gminny Ośrodek Zdrowia w Jabłonnie Lackiej;
- 1 apteka ogólnodostępna w Jabłonnie Lackiej.⁹⁰

Dostęp do świadczeń zdrowotnych dla mieszkańców gminy zapewnia funkcjonujący na jej terenie ośrodek zdrowia. Placówka oferuje podstawową opiekę medyczną, w tym m.in. dostęp do gabinetu medycyny szkolnej, pielęgniarki i położnej środowiskowej. Funkcjonuje tutaj również poradnia ginekologiczna.⁹¹

Najbliższa stacja ratownictwa medycznego oraz szpital świadczący specjalistyczne usługi zdrowotne znajduje się w Sokołowie Podlaskim. Wskaźnik zasobności w przychodnie lekarskie wynosi 3 obiekty na 10 tys. osób, co wraz z gminą Sabnie stanowi najmniej korzystny wynik na tle gmin ościennych. Najwyższy wskaźnik odnotowano w gm. Repki, gdzie na 10 tys. mieszkańców przypada 7 ośrodków zdrowia.

Ryc. 38 Liczba przychodni na 10 tys. mieszkańców na tle gmin sąsiednich

Materiał źródłowy: Opracowanie własne wg danych GUS, stan na 31.12.2025 r.

Jednocześnie zarówno dla powiatu sokołowskiego, jak i województwa mazowieckiego wskaźnik ten kształtuje się na poziomie 7 obiektów w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców. W związku z powyższym sytuacja w gminie jest zdecydowanie mniej korzystna w stosunku do średniej powiatowej i średniej wojewódzkiej.

⁸⁹ Materiał źródłowy: Rejestr Podmiotów Wykonujących Działalność leczniczą (RPWDL).

⁹⁰ Zgodnie z Ustawą z dnia 6 września 2001 r. Prawo farmaceutyczne:

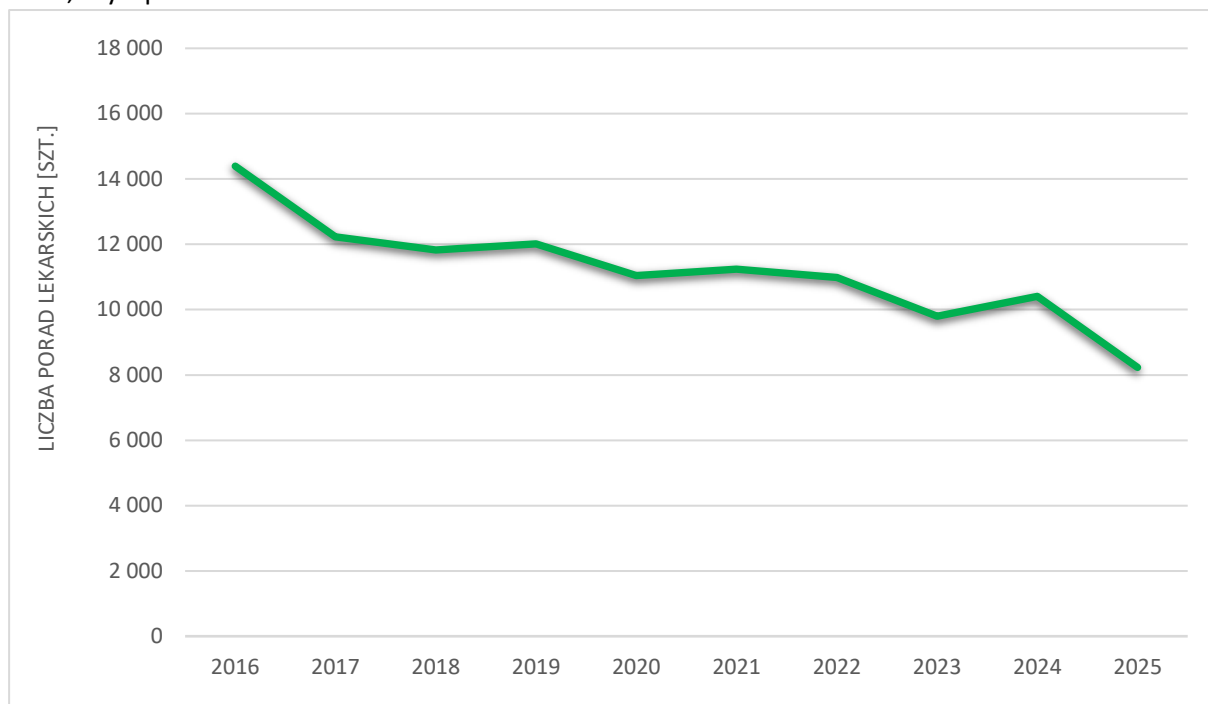
1. Poza aptekami obrót detaliczny produktami leczniczymi, z uwzględnieniem art. 71 ust. 1 i 3 pkt 2, mogą prowadzić punkty apteczne. (...).

3. Punkty apteczne tworzone po dniu wejścia w życie ustawy mogą być usytuowane jedynie na terenach wiejskich, jeżeli na terenie danej wsi nie jest prowadzona apteka ogólnodostępna.

⁹¹ Materiał źródłowy: <https://placowki.mp.pl/>

Z uwagi na ww. uwarunkowania można zatem uznać, że dostęp do podstawowej opieki zdrowotnej na terenie gminy Jabłonna Lacka jest relatywnie dobry, natomiast w dalszym ciągu ograniczona jest dostępność lekarzy specjalistów i rehabilitacji z refundacją NFZ.

Na przestrzeni ostatnich dziesięciu lat obserwuje się tendencję spadkową w liczbie udzielanych porad lekarskich. W 2016 roku ich liczba wyniosła ok. 14,4 tys., podczas gdy w 2025 roku odnotowano ok. 8,2 tys. porad.

Ryc. 39 Liczba udzielanych porad lekarskich w gminie w latach 2016- 2025

Materiał źródłowy: Opracowanie własne wg danych GUS, stan na 31.12.2025 r.

10.2. POMOC SPOŁECZNA

Na szczególną uwagę zasługuje fakt, iż gmina podejmuje szereg działań mających na celu rozwiązywania problemów społecznych, których wymiar strategiczny znajduje odzwierciedlenie w obowiązującej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Jabłonna Lacka na lata 2026-2035 (uchwała nr XXIV/148/2026 Rady Gminy Jabłonna Lacka z dnia 29 kwietnia 2026 r.), a także w bieżąco aktualizowanych programach:

- Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej i Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej w Gminie Jabłonna Lacka na lata 2024-2028;
- Gminny Program Profilaktyki, Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Przeciwdziałania Narkomanii;
- Gminny Program Wspierania Rodziny dla Gminy Jabłonna Lacka.

Institucją pomocy społecznej finansowaną z budżetu gminy jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Jabłonce Lackiej (GOPS). Jednym z najważniejszych celów w/w podmiotu rozpoznanie i zaspokajanie niezbędnych potrzeb życiowych osób i rodzin, które własnym staraniem nie są w stanie pokonać trudności oraz umożliwienie im bytowania w warunkach odpowiadających godności człowieka. Szczególnie ważne jest podejmowanie działań zmierzających do usamodzielnienia tych osób oraz ich integracji ze środowiskiem. GOPS udziela ponadto pomocy w formie świadczeń pieniężnych i niepieniężnych.

Tab. 22 Korzystający ze środowiskowej pomocy społecznej w gminie w latach 2015-2024

ROK	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
LICZBA OSÓB (OS.)	430	403	326	257	237	207	195	176	215	247
ODSETEK MIESZKAŃCÓW (%)	9,2	8,7	7,1	5,6	5,3	4,7	4,5	4,2	5,2	6,1

Materiał źródłowy: Dane GUS.

W gminie zauważalny jest wyraźny spadek liczby osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej. W 2024 roku z pomocy społecznej skorzystało 247 osób, czyli o 183 osoby mniej niż w 2015 roku.

Najczęściej występującymi przyczynami trudnej sytuacji życiowej osób i rodzin, a jednocześnie powodami ubiegania się o pomoc społeczną są: długotrwała lub ciężka choroba, niepełnosprawność, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego, ubóstwo, alkoholizm, ubóstwo, bezrobocie.⁹²

W 2025 roku wydatki i poszczególne formy pomocy udzielane mieszkańcom przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej na działania z zakresu pomocy społecznej kształtowały się następująco (tab. poniżej):

Tab. 23 Świadczenia oraz formy pomocy realizowane przez Ośrodek Pomocy Społecznej w 2025 roku

FORMA POMOCY	PONIESIONE KOSZTY [zł]	LICZBA ŚWIADCZEŃ/ŚWIADCZENIOBIORCÓW
zasiłki stałe	81 696,00	9 osób
zasiłki okresowe	14 050,00	8 osób
zasiłki okresowe i specjalne	17 858,00	17 rodzin
program „Posiłek w domu i w szkole na lata 2024- 2028”	81 207,00	123 osoby
zasiłki rodzinne wraz z dodatkami (ogółem)	124 015,33	--
nowe świadczenie pielęgnacyjne	16 435,00	5 szt.
zasiłek pielęgnacyjny (ogółem)	328 077,00	1 520 szt.
świadczenie pielęgnacyjne	1 561 325,00	475 szt.
świadczenia z funduszu alimentacyjnego	20 931,00	3 osoby
Karta Dużej Rodziny	--	8 szt.
program „Asystent osobisty osoby z niepełnosprawnością”	--	2 rodziny 7 osób
program „Opieka 75+”	27 588,00	13 osób
Program Korpus Wsparcia Seniorów moduł I	11 151,44	2 osoby
Program Korpus Wsparcia Seniorów moduł II	2 352,00	14 osób
Specjalistyczne Usługi Opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi	49 732,53	8 osób

Materiał źródłowy: Raport o stanie gminy Jabłonna Lacka za rok 2025, 2026.

Uzupełnieniem działalności w zakresie pomocy społecznej jest także funkcjonowanie Zespołu Interdyscyplinarnego, którego celem jest diagnoza, a następnie podejmowanie działań ukierunkowanych na przeciwdziałanie przemocy domowej oraz zapewnienie wsparcia osobom i rodzinom dotkniętym tym problemem. W 2025 roku wpłynęło łącznie 14 Niebieskich Kart wszczynających prowadzenie procedury. Łącznie odbyło się 13 posiedzeń członków Zespołu Interdyscyplinarnego oraz powołano 5 Grup Diagnostyczno-Pomocowych.

⁹² Materiał źródłowy: Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Jabłonna Lacka na lata 2026-2035, 2026.

Ponadto w gminie wdrażany jest program „Korpus Wsparcia Seniorów” oraz program opieki nad zwierzętami bezdomnymi oraz zapobieganiu bezdomności zwierząt na terenie gminy Jabłonna Lacka.⁹³

10.3. MIESZKALNICTWO

Na terenie gminy znajdują się 1 452 budynki mieszkalne, a sama liczba mieszkań wynosi 1 543. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania to 89,6 m², co jest wartością wyższą niż średnia dla powiatu sokołowskiego (84,5 m²).⁹⁴

Podstawowe wskaźniki dla budownictwa mieszkaniowego na terenie gminy i powiatu, w poszczególnych latach, zaprezentowano poniżej:

Tab. 24 Gospodarka mieszkaniowa gminy w latach 2016-2025

JEDNOSTKA TERYTORIALNA	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
liczba budynków mieszkalnych										
gmina Jabłonna Lacka	1 736	1 740	1 742	1 766	1 463	1 473	1 442	1 444	1 444	1 452
powiat sokołowski	15 870	15 922	15 960	16 244	15 418	15 579	15 565	15 655	15 712	15 766
liczba mieszkań										
gmina Jabłonna Lacka	1 869	1 873	1 875	1 882	1 523	1 524	1 532	1 534	1 534	1 543
powiat sokołowski	21 017	21 195	21 374	21 518	20 251	20 376	20 558	20 750	20 891	21 041
przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w m²										
gmina Jabłonna Lacka	82,5	82,5	82,6	82,8	88,6	88,6	89,0	89,1	89,1	89,6
powiat sokołowski	81,5	81,6	81,7	81,9	83,9	84,0	84,1	84,4	84,5	84,5
przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę w m²										
gmina Jabłonna Lacka	33,5	33,7	34,4	35,3	31,1	31,8	32,8	33,6	34,2	35,2
powiat sokołowski	31,2	31,7	32,2	32,7	32,8	33,5	34,2	35,0	35,6	36,3
powierzchnia użytkowa mieszkań ogółem w m²										
gmina Jabłonna Lacka	154 193	154 534	154 785	155 830	134 864	135 087	136 341	136 733	136 733	138 220
powiat sokołowski	1 713 528	1 729 593	1 746 507	1 761 480	1 698 056	1 711 592	1 729 234	1 750 402	1 764 431	1 778 890

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2025 r.

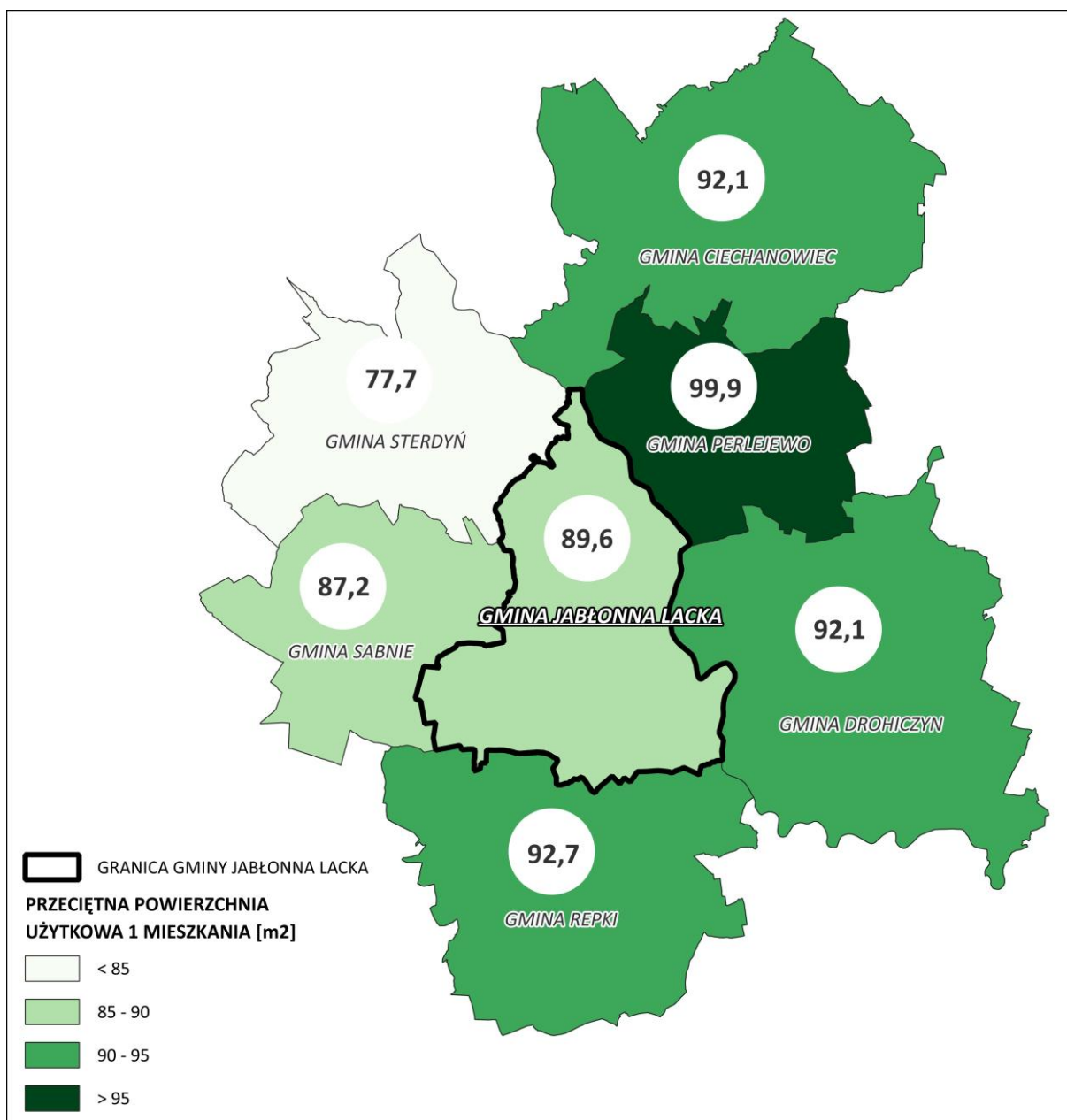
Jak wynika z powyższej tabeli na terenie gminy Jabłonna Lacka:

- spadła liczba mieszkań oraz budynków mieszkalnych;
- sukcesywnie wzrastają powierzchnie użytkowe mieszkań;
- przeciętne powierzchnie użytkowe mieszkań w przeliczeniu na 1 osobę pozostają na zbliżonym poziomie;
- na przestrzeni okresu 2016-2025 nastąpił spadek powierzchni użytkowej mieszkań ogółem o blisko 16 tys. m² (ok. 1,6 tys. m²/rocznie).

⁹³ Materiał źródłowy: Raport o stanie gminy Jabłonna Lacka za rok 2025, 2026.

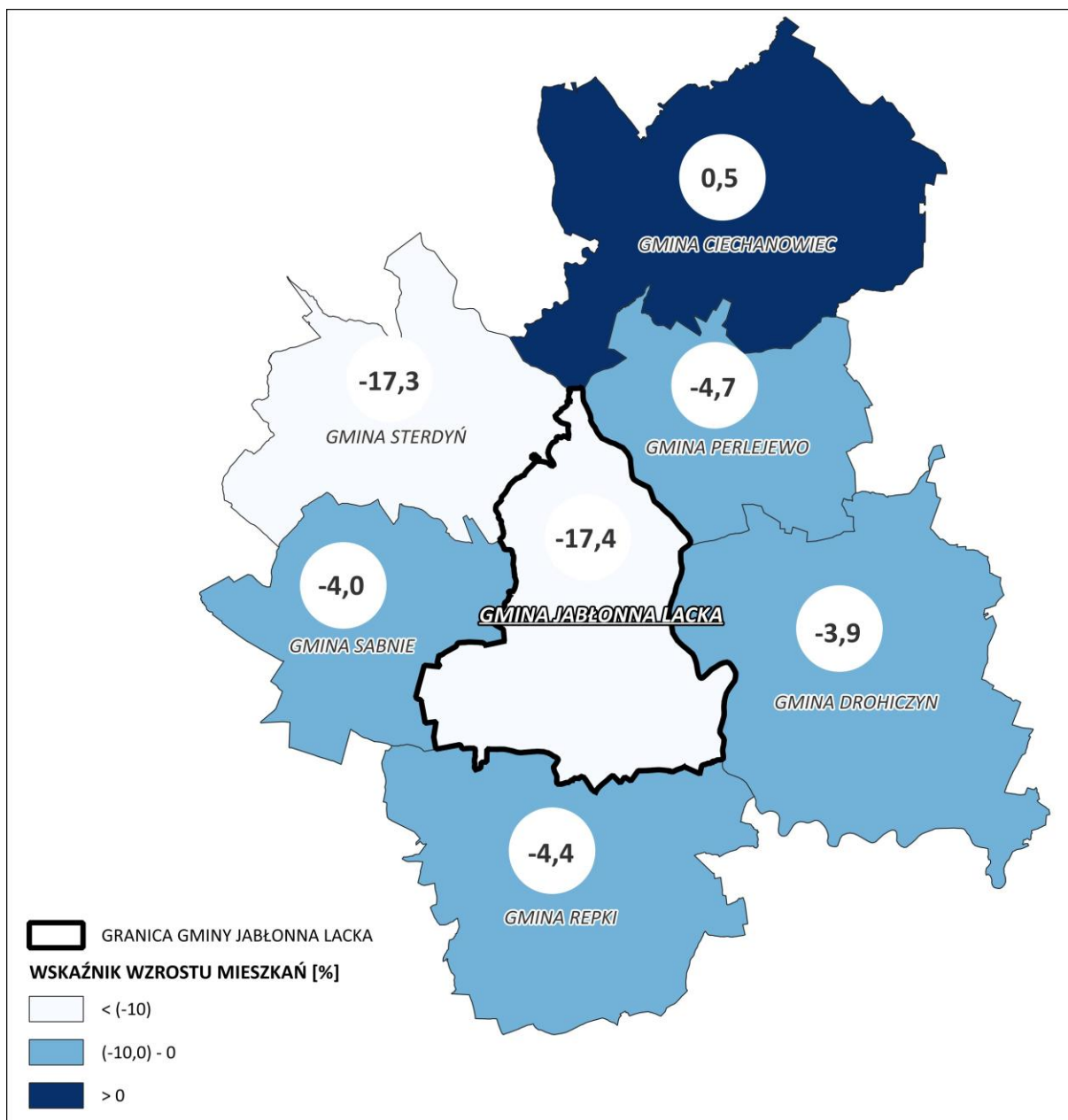
⁹⁴ Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2025 r.

Gmina Jabłonna Lacka, na tle gmin ościennych, charakteryzuje się przeciętną wartością wskaźnika powierzchni użytkowej 1 mieszkania. Zdecydowanie najmniej korzystnie sytuacja kształtuje się w gm. Sterdyń (77,7 m²), natomiast w niniejszym zestawieniu wyraźnie przoduje gm. Perlejewo, gdzie przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania wynosi 99,9 m.²

Ryc. 40 Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w gminie Jabłonna Lacka oraz gminach ościennych w 2025 roku
Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, stan na 31.12.2025 r.

Na przestrzeni okresu 2016-2025 w gminie Jabłonna Lacka o ok. 17,4% spadła liczba mieszkań. Był to najmniej korzystny wynik spośród wszystkich gmin sąsiadujących. Warto przy tym podkreślić, że gmina Ciechanowiec była jedyną jednostką w analizowanym zestawieniu, w której odnotowano wzrost zasobów mieszkaniowych – o ok. 0,5% (ryc. poniżej).

Ryc. 41 Wskaźnik wzrostu liczby mieszkań w gminie Jabłonna Lacka i gminach ościennych w okresie 2016-2025

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

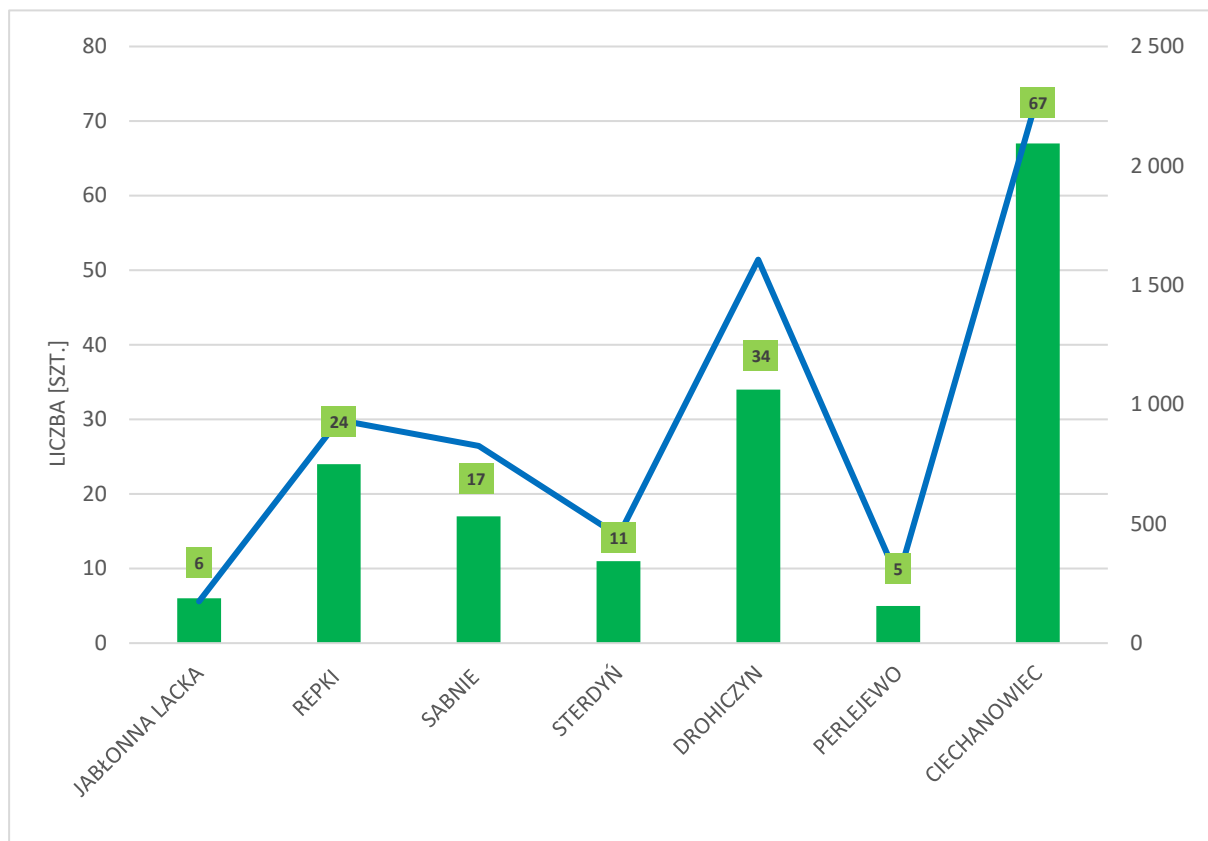
Gmina Jabłonna Lacka posiada zasoby komunalne w liczbie 6 mieszkań w dobrym stanie technicznym.⁹⁵ Większość mieszkań posiada dostęp do sieci wodociągowej i kanalizacyjnej, natomiast w dalszym ciągu niedostateczne jest wyposażenie w centralne ogrzewanie.⁹⁶

Biorąc pod uwagę zasoby mieszkaniowe gmin ościennych należy uznać, że sytuacja w gminie Jabłonna Lacka kształtuje się mało korzystnie. Jedynie w gminie Perlejewo liczba mieszkań komunalnych jest niższa. Zdecydowanie najkorzystniejszą sytuacją kształtuje się w gm. Ciechanowiec oraz w dalszej kolejności w gm. Drohiczyn. Warto przy tym zaznaczyć, że w przypadku miast znaczną część zasobów mieszkaniowych stanowią budynki wielorodzinne, a zatem uzyskane wyniki nie można przyjąć

⁹⁵ Materiał źródłowy: Urząd Gminy Jabłonna Lacka.

⁹⁶ Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 2024 r.

w pełni za reprezentatywne. Spośród gmin wiejskich największym zasobem mieszkań komunalnych charakteryzuje się gmina Repki.

Ryc. 42 Mieszkania komunalne w gminie Jabłonna Lacka i gminach sąsiednich

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, stan na 31.12.2024 r. oraz danych Urzędu Gminy Jabłonna Lacka.

Mieszkania treningowe lub wspomagane stanowią formę pomocy społecznej przygotowującą pod opieką specjalistów osoby tam przebywające do prowadzenia samodzielnego życia lub wspomagającą te osoby w codziennym funkcjonowaniu. Mieszkanie może być prowadzone przez każdą jednostkę organizacyjną pomocy społecznej lub organizację pożytku publicznego. Na terenie gminy Jabłonna Lacka nie znajdują się żadne mieszkania treningowe i wspomagane.⁹⁷

⁹⁷ Materiał źródłowy: Urząd Gminy Jabłonna Lacka.

10.4. WNIOSKI

OCHRONA ZDROWIA

- Obecność apteki oraz placówki podstawowej opieki zdrowotnej.
- Niski wskaźnik liczby przychodni na 10 tys. mieszkańców w porównaniu do średniej powiatowej i wojewódzkiej.
- Sukcesywny spadek udzielanych porad lekarskich na przestrzeni ostatnich kilku lat.
- W dalszym ciągu ograniczony dostęp do placówek specjalistycznej opieki zdrowotnej.

POMOC SPOŁECZNA

- W dalszym ciągu występowanie problemów społecznych wśród mieszkańców (długotrwała lub ciężka choroba, niepełnosprawność, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego, ubóstwo, alkoholizm, ubóstwo, bezrobocie).
- Realizacja szeregu działań na rzecz rozwiązywania problemów alkoholowych i narkomani oraz wspierania rodziny.
- Funkcjonujące instytucje pomocy społecznej (Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej).
- Spadek liczby mieszkańców korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej.

MIESZKALNICTWO

- Spadek zasobów mieszkaniowych gminy w ostatnich latach (najwyższy spośród wszystkich gmin ościennych).
- Niewielka liczba mieszkań komunalnych na tle większości gmin ościennych.
- W większości odpowiednie wyposażenie mieszkań komunalnych w podstawowe urządzenia techniczno-sanitarne (tj. sieć wodociągowa, kanalizacyjna, centralne ogrzewanie).
- Brak mieszkań treningowych i wspomaganych.

11. EDUKACJA I KAPITAŁ SPOŁECZNY

11.1. PLACÓWKI OŚWIATOWE

Na terenie gminy Jabłonna Lacka funkcjonują następujące placówki oświatowe:

- Publiczna Szkoła Podstawowa i Przedszkole w Jabłonce Lackiej;
- Niepubliczna Szkoła Podstawowa i Przedszkole w Czekanowie.

W Jabłonce Lackiej znajduje się ponadto klub dziecięcy „Leśne Skrzaty”, natomiast na terenie gminy nie funkcjonują szkoły ponadpodstawowe.

11.2. LICZBA UCZNIÓW

Na przestrzeni ostatnich lat liczba osób uczęszczających do placówek oświatowych w gminie Jabłonna Lacka kształtowała się następująco:

Tab. 25 Osoby uczęszczające do placówek oświatowych w gminie Jabłonna Lacka w latach 2015-2024

ROK	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
WYCHOWANIE PRZEDSZKOLNE										
Dzieci	125	130	138	146	146	142	137	133	120	116
SZKOLNICTWO PODSTAWOWE (WRAZ Z GIMNAZJAMI*)										
Uczniowie	241	217	246	273	275	267	255	270	258	264
Absolwenci	51	38	--	--	5	36	38	49	25	21

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2024 r. (brak nowszych danych)

* dotyczy lat 2013-2018. Wraz z końcem roku szkolnego 2018/2019 zlikwidowano wszystkie oddziały gimnazjalne.

W gminie Jabłonna Lacka liczba uczniów uczęszczających do szkół podstawowych utrzymuje się na stosunkowo zbliżonym poziomie (brak widocznej tendencji wzrostowej lub spadkowej). Co prawda w 2018 roku nastąpił skokowy wzrost liczby uczniów, nie mniej wynikał on bezpośrednio z przeprowadzonej reformy szkolnictwa, zgodnie z którą wraz początkiem roku szkolnego 2019/2020 przestały istnieć oddziały gimnazjalne⁹⁸ (do szkół podstawowych i gimnazjów uczęszczało 9 roczników, zaś do szkół podstawowych po reformie jest to 8 roczników).

Obserwuje się również stabilną sytuację w zakresie wychowania przedszkolnego, gdzie liczba dzieci utrzymuje się na podobnym poziomie.

Dane dotyczące dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym oraz liczby oddziałów przedszkolnych w gminie Jabłonna Lacka oraz gminach sąsiednich w 2024 roku przedstawia niżej załączona tabela:

⁹⁸ Reforma szkolnictwa z 2017 roku zakładała m.in.:

- likwidację gimnazjów;
- wprowadzenie ośmioletniego roku nauczania w szkołach podstawowych;
- wprowadzenie czteroletniego toku nauczania w liceach ogólnokształcących;
- wprowadzenie pięcioletniego roku nauczania w technikum.

Tab. 26 Liczba dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym wraz z liczbą oddziałów przedszkolnych w gminie Jabłonna Lacka oraz gminach sąsiednich w 2024 r.

JEDNOSTKA TERYTORIALNA	2024		
	ODDZIAŁY PRZEDSZKOLNE	LICZBA DZIECI W WIEKU 3-5 LAT OBJĘTYCH WYCHOWANIEM PRZEDSZKOLNYM	ODSETEK DZIECI OBJĘTYCH WYCHOWANIEM PRZEDSZKOLNYM W WIEKU 3-5 LAT (%)
PERLEJEWO	4	55	87,3
STERDYŃ	6	72	79,2
CIECHANOWIEC	10	174	83,3
SABNIE	6	64	74,2
DROHICZYN	8	125	68,0
REPKI	8	118	81,4
JABŁONNA LACKA	7	114	69,3

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2024 r. (brak nowszych danych).

W gminie Jabłonna Lacka funkcjonuje łącznie 7 oddziałów przedszkolnych, do których uczęszcza 114 dzieci w wieku 3-5 lat. Jest to wartość przeciętna na tle gmin ościennych. Najwięcej dzieci objętych edukacją przedszkolną odnotowano w gminie Ciechanowiec (174 dzieci), natomiast najmniej w gminie Perlejewo (55 dzieci).

Łączny odsetek dzieci w wieku 3–5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym na terenie gminy wynosi 69,3%, co na tle gmin sąsiednich stanowi wynik relatywnie niski. Niższy poziom objęcia edukacją przedszkolną odnotowano jedynie w gminie Drohiczyn, gdzie wskaźnik ten wynosi 68,0%. Dla porównania, w gminie Perlejewo wychowaniem przedszkolnym objęto 87,3% dzieci w analizowanej grupie wiekowej.⁹⁹

W 2024 roku nauką języka angielskiego objętych było 92,8% uczniów szkół podstawowych na terenie gminy, natomiast języka rosyjskiego uczyło się 19,3% uczniów.¹⁰⁰

⁹⁹ Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 2024 r.

¹⁰⁰ Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 2024 r.

11.3. KAPITAŁ SPOŁECZNY

11.3.1. ORGANIZACJE I STOWARZYSZENIA

W gminie Jabłonna Lacka funkcjonuje obecnie 37 zarejestrowanych stowarzyszeń pozarządowych, co przekłada się na wskaźnik ok. 9,5 organizacji na 1000 mieszkańców.¹⁰¹

Na terenie gminy Jabłonna Lacka funkcjonują następujące organizacje i stowarzyszenia¹⁰²:

- Zarejestrowane w Krajowym Rejestrze Sądownictwa (KRS):
 - Fundacja „Owolovo Dzieciom”;
 - Fundacja Aleksandria;
 - Fundacja Dokumentalna Wild Walkers;
 - Ochotnicza Straż Pożarna w Nowomodnej;
 - Ochotnicza Straż Pożarna w Bujalach-Gniewoszach;
 - Ochotnicza Straż Pożarna w Bujalach-Mikoszach;
 - Ochotnicza Straż Pożarna w Czekanowie;
 - Ochotnicza Straż Pożarna w Dzierzbach;
 - Ochotnicza Straż Pożarna w Gródku;
 - Ochotnicza Straż Pożarna w Jabłonnii Lackiej;
 - Ochotnicza Straż Pożarna w Krzemieniu – Wsi;
 - Ochotnicza Straż Pożarna w Łuzkach;
 - Ochotnicza Straż Pożarna w Mołożewie;
 - Ochotnicza Straż Pożarna w Wierzbicach Strupkach;
 - Ochotnicza Straż Pożarna w Wiesce;
 - Ochotnicza Straż Pożarna w Wirowie;
 - Pomoc jest Blisko;
 - Samorządowy Klub Sportowy „Jabłonianka”;
 - Stowarzyszenie „Podlaska Mała Ojczyzna”;
 - Stowarzyszenie „Swing”;
 - Stowarzyszenie na rzecz rozwoju wsi Czekanów;
 - Stowarzyszenie Przyjaciół Jabłonną Średnią;
 - Stowarzyszenie Rozwoju i Promocji Kultury, Sportu i Rekreacji Gminy Jabłonna Lacka „Jabłoń”;
 - Stowarzyszenie Rozwoju Wsi Dierzby;
- Koła Gospodyń Wiejskich (zarejestrowane w Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa);
 - Koło Gospodyń Wiejskich Czekanów;
 - Koło Gospodyń Wiejskich „Krzemień”;
 - Koło Gospodyń Wiejskich „Krzemień Zagacie”;
 - Koło Gospodyń Wiejskich Wiejska Wieś „Tradycja i nowoczesność”;
 - Koło Gospodyń Wiejskich Dierzby Włociańskie „Ligacze”;
 - Koło Gospodyń Wiejskich Dierzby Szlacheckie „Dzierzbianie”;
 - Koło Gospodyń Wiejskich Jabłonna Średnia „Gościnne Kąty”;
 - Koło Gospodyń Wiejskich Morszków;

¹⁰¹ Materiał źródłowy: Krajowy Rejestr Sądowy, www.ekrs.ms.gov.pl oraz <https://stat.gov.pl/>

¹⁰² Materiał źródłowy: Stowarzyszenia i organizacje zarejestrowane w KRS, Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa oraz dane Urzędu Gminy Jabłonna Lacka.

- Koło Gospodyń Wiejskich w Nowomodnej;
- Koło Gospodyń Wiejskich w Bujalach-Gniewoszach;
- Koło Gospodyń Wiejskich Niemirki.

Ponadto gmina Jabłonna Lacka należy do Lokalnej Grupy Działania (LGD) „Lokalna Grupa Działania – Tygiel Doliny Bugu” oraz Podlaskiego Stowarzyszenia Gmin (opisane szczegółowo w rozdz. 1.5.).

11.3.2. AKTYWNOŚĆ OBYWATELSKA, FREKWENCJA W WYBORACH

Uczestnictwo w wyborach powszechnych jest jednym z najważniejszych przejawów aktywności obywatelskiej. Społeczeństwo w sposób realny wywiera bowiem wpływ na sprawy bieżące kraju oraz mniejsze jednostki samorządu. Dane dotyczące frekwencji wyborczej w gminie Jabłonna Lacka w latach 2018-2025 przedstawia niżej załączona tabela:

Tab. 27 Frekwencja wyborcza w gminie podczas Wyborów Powszechnych w Polsce w latach 2018-2025

ROK	NAZWA	FREKWENCJA W GMINIE (%)	FREKWENCJA W KRAJU (%)
2018	Wybory Samorządowe	61,0	48,8
2019	Wybory do Parlamentu Europejskiego	45,2	45,6
2019	Wybory do Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej	61,0	61,7
2020	Wybory Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (I tura)	64,9	64,5
2020	Wybory Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (II tura)	71,0	68,2
2023	Wybory do Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej	70,6	74,4
2023	Referendum Ogólnokrajowe	58,2	40,9
2024	Wybory Samorządowe	61,7	51,9
2024	Wybory do Parlamentu Europejskiego	39,5	40,7
2025	Wybory Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (I tura)	68,0	67,3
2025	Wybory Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (II tura)	71,3	71,6

Materiał źródłowy: <https://wybory.gov.pl>.

Aktywność obywatelska mieszkańców gminy Jabłonna Lacka w zakresie partycypacji podczas wyborów powszechnych w okresie 2018-2025 jest zróżnicowana. Wskazuje się przy tym, że frekwencja w poszczególnych wyborach w gminie jest nierzadko wyższa niż średnia dla Polski. Najwyższy poziom frekwencji zanotowano podczas II tury Wyborów Prezydenta Polski w 2020 r., gdzie wyniosła ona 71,0%, natomiast najniższy w trakcie wyborów do Parlamentu Europejskiego w 2024 roku (39,5%).¹⁰³

¹⁰³ Materiał źródłowy: www.wybory.gov.pl.

11.4. WNIOSKI

PLACÓWKI OŚWIATOWE

- Zadawalający poziom dostępności do usług oświatowych na poziomie wczesnoszkolnym.
- Obecność placówki opieki nad dziećmi do lat 3 (klub dziecięcy).
- Wysoki udział wydatków z budżetu gminy przeznaczonych na oświatę i wychowanie.
- Brak placówki ponadpodstawowej.
- Niedostateczne wyposażenie szkół i bibliotek, szczególnie w „nowoczesny sprzęt edukacyjny”.

UCZNIOWIE I DZIECI

- Relatywnie niski odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w wieku 3-5 lat.
- Utrzymująca się liczba uczniów uczęszczająca do szkół podstawowych na przestrzeni ostatnich kilku lat.
- Utrzymująca się liczba dzieci uczęszczająca do placówek wychowania przedszkolnego na przestrzeni ostatnich lat.

KAPITAŁ SPOŁECZNY

- Stosunkowo wysoka aktywność wyborcza mieszkańców na tle średniej krajowej.
- Stosunkowo aktywnie działające organizacje pozarządowe oraz lokalne stowarzyszenia.

12. FINANSE SAMORZĄDOWE

Podstawowym celem działalności samorządu gminnego jest zapewnienie jak najlepszych warunków dla funkcjonowania i rozwoju społeczności lokalnej. Realizacja tego działania wymaga zapewnienia stałego dopływu środków, które są niezbędne do finansowania odpowiedniego poziomu dóbr i usług publicznych służących do zaspokajania potrzeb społeczności, a także przedsięwziąć o charakterze rozwojowym.

W procesie strategicznego zarządzania jednostką samorządu terytorialnego zasadniczą rolę odgrywa możliwość finansowania poszczególnych przedsięwzięć. Możliwości finansowe, w powiązaniu z jakością zarządzania, stanowią podstawę do wyznaczenia strategicznych celów jej rozwoju, rozumianego jako proces kształtowania zmian w pożądanym kierunku, akceptowanym społecznie, ekonomicznie i środowiskowo, zgodnie z wymogami racjonalnego gospodarowania przestrzenią. Między rozwojem lokalnym a finansami gminy występują wzajemne powiązania i uwarunkowania, gmina bowiem ponosi najpierw wydatki, w określonych działach, aby mógł dokonać się rozwój społeczno-gospodarczy.

Istotnym elementem w kształtowaniu polityki rozwoju danej jednostki administracyjnej jest Budżet Gminy, będący głównym źródłem finansowania usług publicznych i inwestycji związanych z realizacją zadań infrastrukturalnych. Działania te stwarzają warunki do inwestowania dla podmiotów gospodarczych i poprawy standardów życia mieszkańców.

12.1. DOCHODY GMINY

Dochody ogółem gminy Jabłonna Lacka na przestrzeni analizowanych lat wzrosły niemal trzykrotnie (z ok. 15,7 mln zł w 2016 r. do ok. 45,5 mln zł w 2025 r.). Ma to również przełożenie na dochody w przeliczeniu na 1 mieszkańca, które również wyraźnie wzrosły (z ok. 3 394 zł/os. w 2016 r. do ok. 11 501 zł/os. w 2025 r.).¹⁰⁴

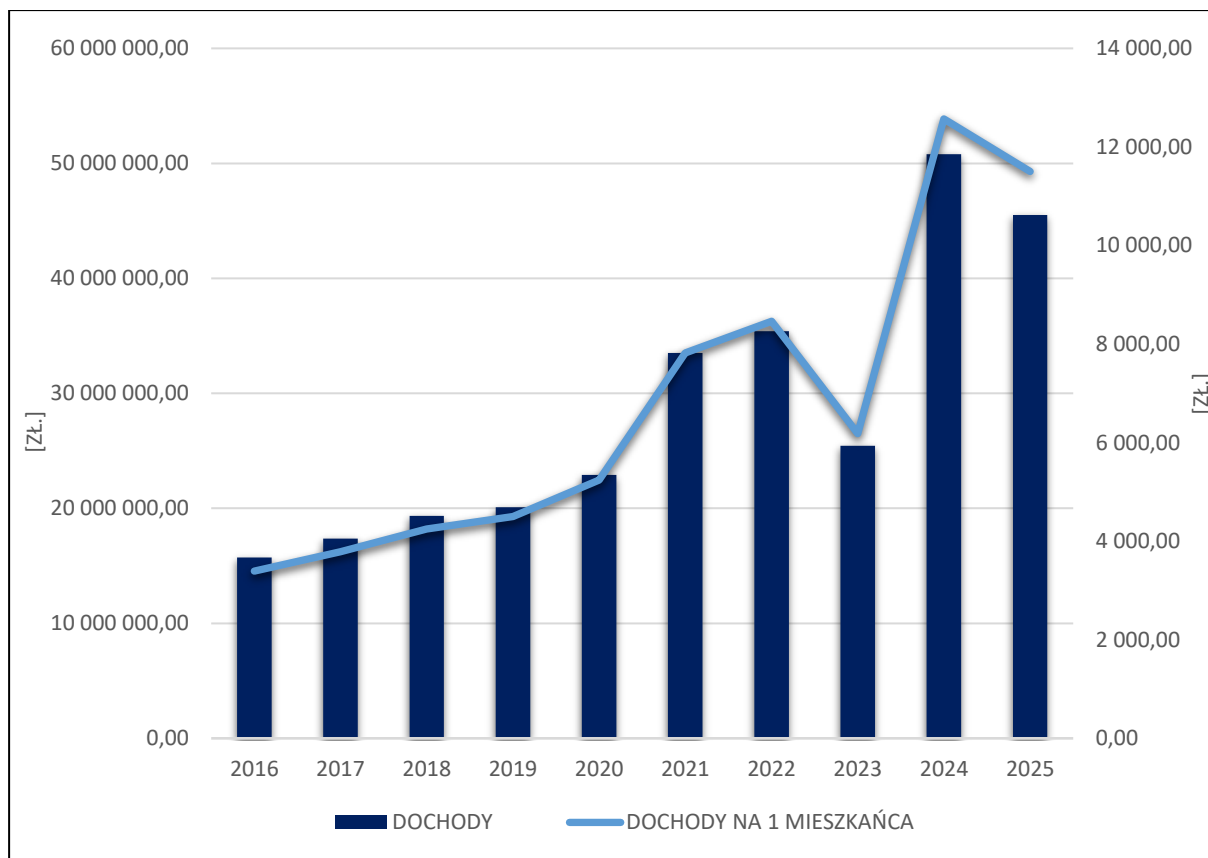
Jednocześnie wskazuje się, że w 2024 r. odnotowano skokowy wzrost dochodów, które w stosunku do roku poprzedniego uległy podwojeniu.

Tab. 28 Dochody ogółem gminy w latach 2016-2025

ROK	DOCHODY OGÓŁEM [zł]	DOCHÓD GMINY W PRZELICZENIU NA 1 MIESZKAŃCA [zł]
2016	15 736 243,51	3 393,63
2017	17 365 860,80	3 788,36
2018	19 350 599,25	4 249,14
2019	20 086 606,26	4 503,72
2020	22 909 715,72	5 238,90
2021	33 502 847,68	7 816,81
2022	35 395 607,71	8 459,75
2023	25 429 913,89	6 184,32
2024	50 800 791,23	12 568,23
2025	45 508 402,48	11 500,73

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2025 r.

¹⁰⁴ Materiał źródłowy: Dane GUS – finanse publiczne: dochody budżetów gmin i miast na prawach powiatu: dochody ogółem oraz dochody na 1 mieszkańca, stan na 31.12.2025 r.

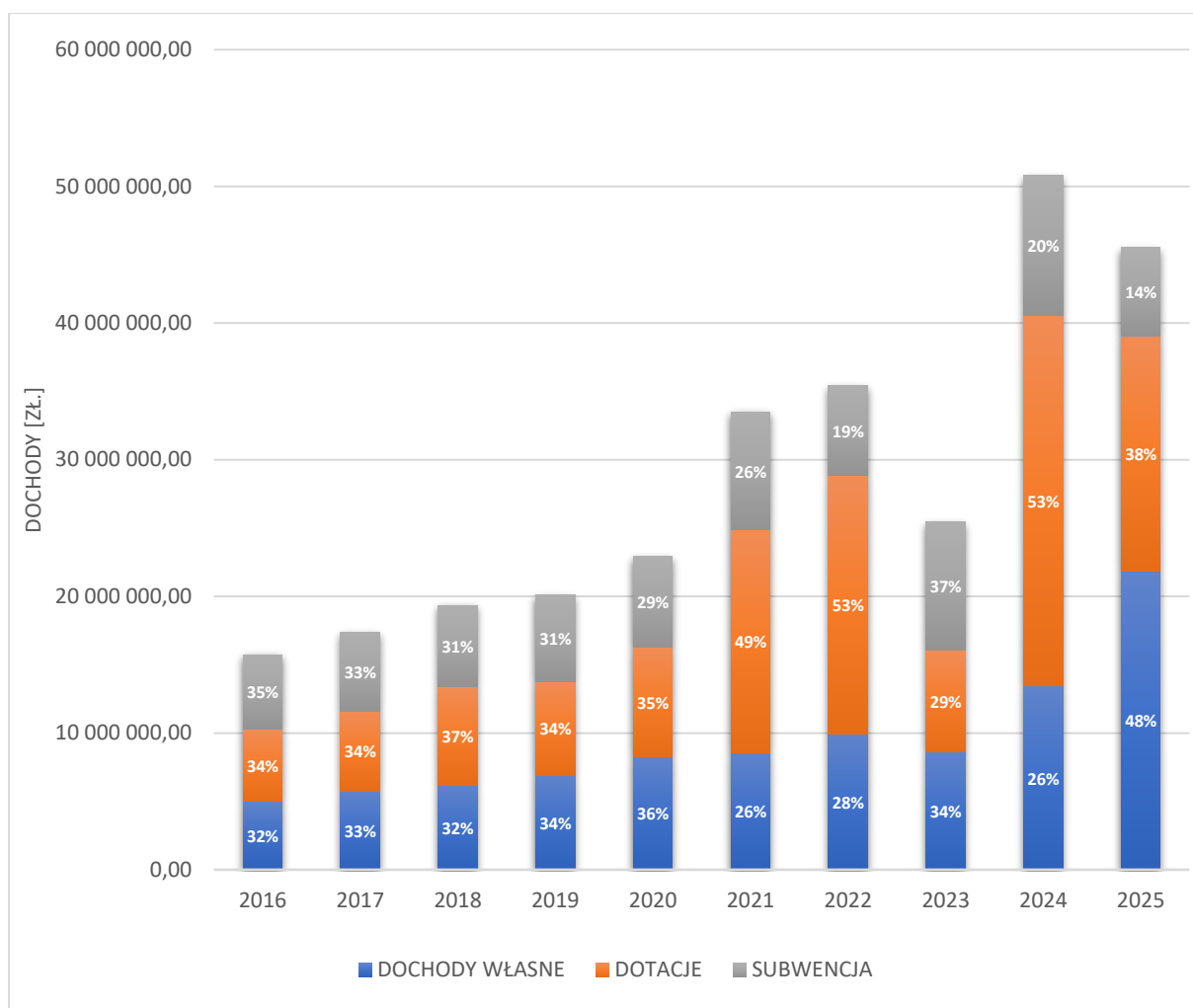
Ryc. 43 Dochody ogółem gminy w latach 2016-2025 wraz z przeliczeniem na 1 mieszkańca

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2025 r.

Na podstawie obserwowanych tendencji wieloletnich można przypuszczać, że w przyszłości roczny dochód ogółem w dalszym ciągu będzie sukcesywnie wzrastać. Należy przy tym podkreślić, że są to wartości pieniężne nominalne. Realna wartość nabywcza pieniądza uzależniona jest od różnych czynników, a wpływa na nią m.in. inflacja.

Strukturę dochodów gminy Jabłonna Lacka tworzą kolejno: dochody własne, dotacje oraz subwencje ogólne. W okresie 2016-2025 całkowita suma dochodów własnych wzrosła ponad czterokrotnie (z ok. 5,0 mln zł w 2016 r. do ok. 21,9 mln zł w 2025 r.). W 2025 roku dochody własne odpowiadały za niemal połowę ogółu dochodów gminy. Warto wskazać, że w 2023 roku zanotowano wyraźny spadek dochodów z tytułu dotacji zewnętrznych, których wartość zmniejszyła się ponad dwukrotnie. Było to spowodowane m.in. zmniejszeniem wpływów z Funduszu przeciwdziałania COVID-19, Funduszu Pomocy utworzonego w celu realizacji zadań na rzecz pomocy Ukrainie, zmianami w finansowaniu zadań zleconych z budżetu Państwa, czy zmianami w samym budżecie UE.¹⁰⁵

¹⁰⁵ Materiał źródłowy: Dane GUS.

Ryc. 44 Struktura dochodów w gminie w latach 2016-2025

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Dochody własne pochodzą ze źródeł finansowania, gdzie swój udział mają m.in.:¹⁰⁶

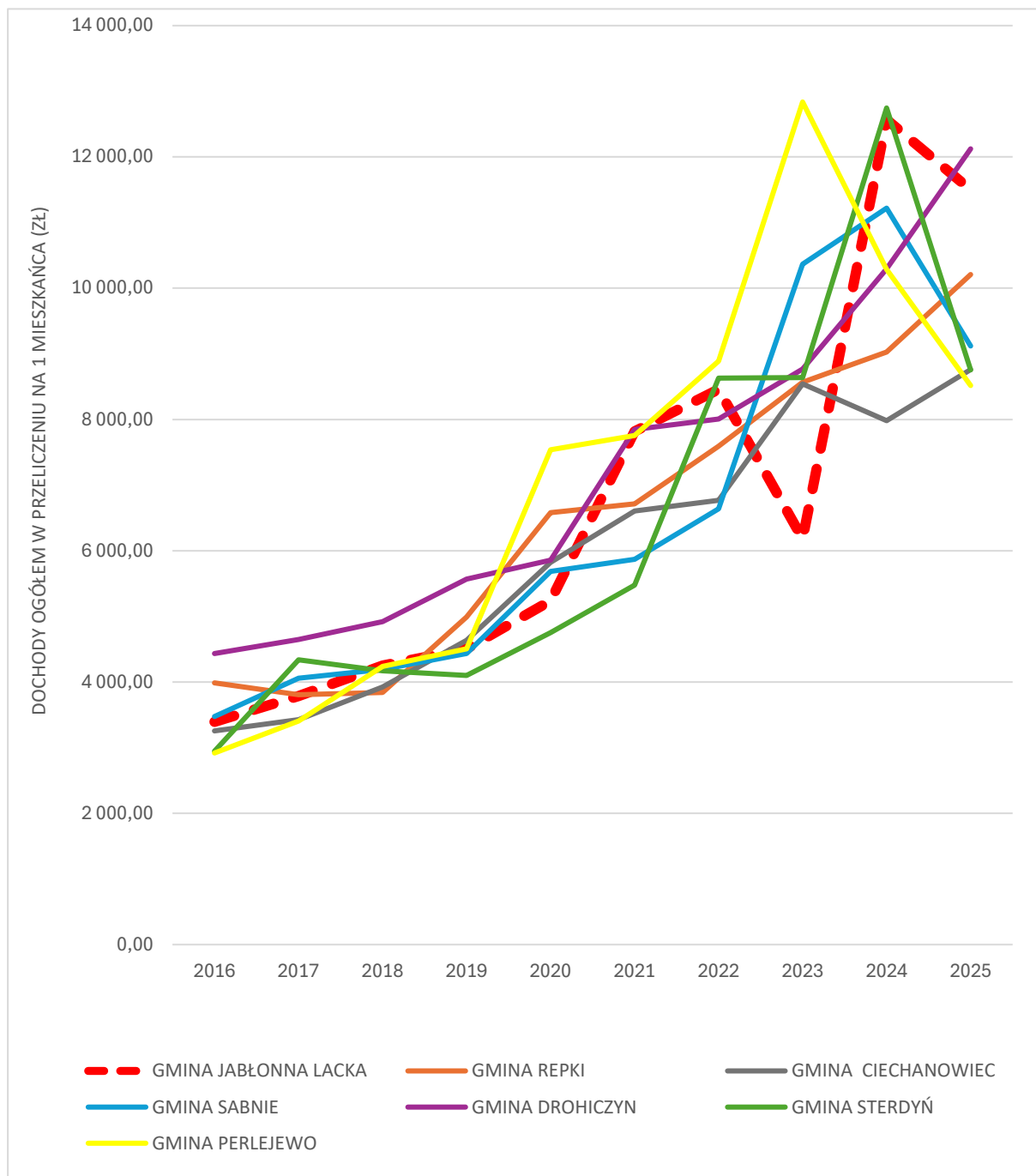
- dochody z tytułu dochodów podatkowych od osób fizycznych (PIT);
- dochody z tytułu dochodów podatkowych, ustalanych na podstawie odrębnych ustaw;
- dochody z tytułu podatku od nieruchomości;
- dochody z tytułu podatku rolnego;
- dochody z tytułu wpływu z lokalnych opłat pobieranych przez jednostki samorządu terytorialnego na podstawie odrębnych ustaw;
- dochody z tytułu podatku od środków transportowych;
- dochody z majątku;
- dochody z tytułu podatku od czynności cywilnoprawnych;
- dochody z tytułu podatku leśnego.

Subwencja ogólna składa się natomiast z części:

- oświatowej;
- wyrównawczej;
- rozwojowej;
- uzupełniającej.

¹⁰⁶ Materiał źródłowy: Dane GUS.

Dochody ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca w gminie Jabłonna Lacka w odniesieniu do gmin sąsiadujących w latach 2016-2025 kształtują się następująco:

Ryc. 45 Wysokość dochodów w przeliczeniu na 1 mieszkańca w gminie Jabłonna Lacka i w gminach sąsiadnych w latach 2016-2025

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Gmina Jabłonna Lacka spośród wszystkich gmin ościennych odnotowała największy wzrost dochodów w przeliczeniu na 1 mieszkańca. W latach 2016–2025 dochody na mieszkańca zwiększyły się o ok. 8,1 tys. zł, co odpowiada wzrostowi rzędu 339%. Najmniejszą dynamiką charakteryzowała się gmina Repki, gdzie tempo wzrostu dochodów na 1 mieszkańca wyniosło ok. 256%.¹⁰⁷

¹⁰⁷ Materiał źródłowy: Dane GUS.

12.2. WYDATKI GMINY

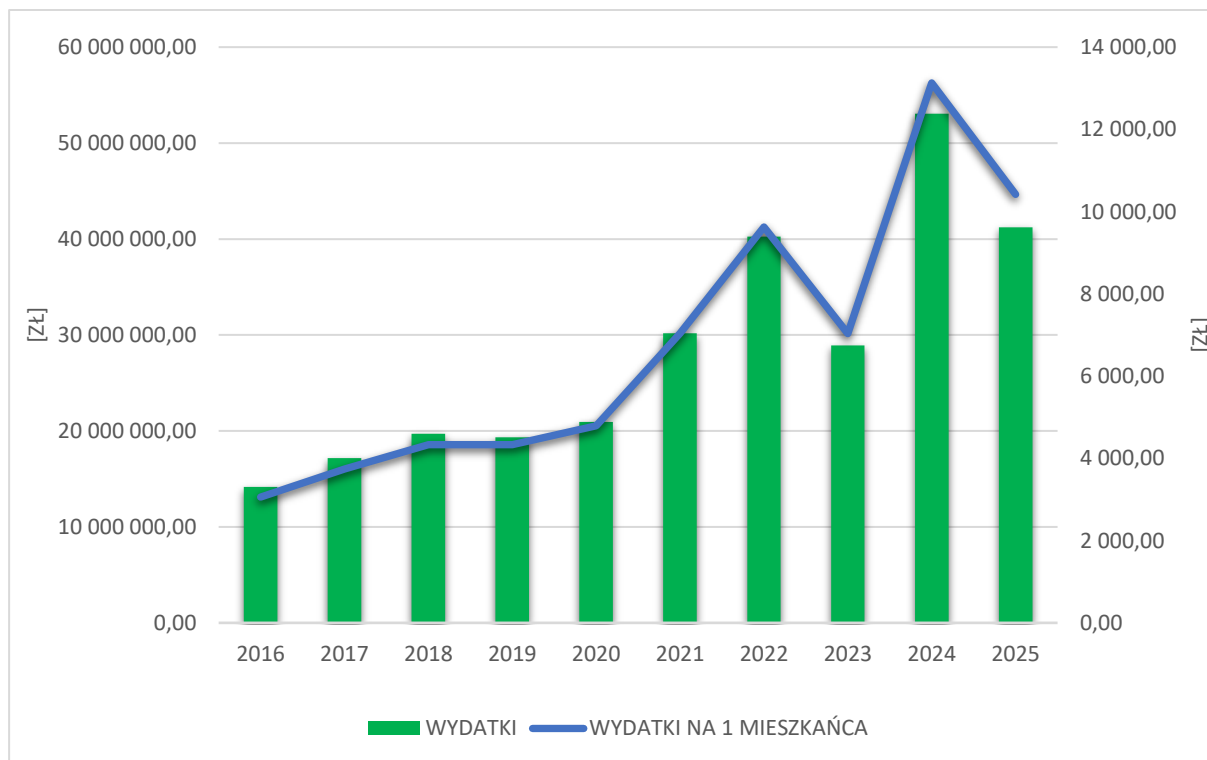
Konsekwencją wzrostu dochodów gminy był sukcesywny wzrost wydatków ogółem. Na przestrzeni analizowanych lat wydatki wzrosły niemal trzykrotnie, z poziomu ok. 14,2 mln zł w 2016 r. do ok. 41,2 mln zł w 2025 r. Ma to również przełożenie na wydatki w przeliczeniu na 1 mieszkańca, które również wyraźnie wzrosły (z ok. 3 059 zł/os. w 2016 r. do ok. 13 130 zł/os. w 2025 r.).¹⁰⁸

Tab. 29 Wydatki ogółem gminy w latach 2016-2025

ROK	WYDATKI OGÓŁEM [zł]	WYDATKI GMINY W PRZELICZENIU NA 1 MIESZKAŃCA [zł]
2016	14 185 218,12	3 059,14
2017	17 160 143,56	3 743,49
2018	19 721 637,91	4 330,62
2019	19 343 359,01	4 337,08
2020	20 949 989,64	4 790,76
2021	30 180 846,64	7 041,73
2022	40 265 982,27	9 623,80
2023	28 925 125,07	7 034,32
2024	53 073 043,69	13 130,39
2025	41 238 152,17	10 421,57

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2025 r.

Na podstawie obserwowanych tendencji wieloletnich można przypuszczać, że w przyszłości roczne wydatki ogółem w gminie w dalszym ciągu będą wzrastać.

Ryc. 46 Wydatki ogółem gminy w latach 2016-2025 w przeliczeniu na 1 mieszkańca

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2025 r.

¹⁰⁸ Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2025 r.

Wydatki budżetów gminy dzielą się na wydatki bieżące i wydatki majątkowe. W 2025 r. udział wydatków bieżących w wydatkach ogółem wynosił 56,2% (ok. 23,2 mln zł), natomiast udział wydatków majątkowych (inwestycyjnych) wynosił 43,8% (ok. 18,1 mln zł).

Realizacja wydatków budżetu gminy w 2025 r. w poszczególnych działach klasyfikacji budżetowej z uwzględnieniem struktury procentowej prezentuje się następująco:

Tab. 30 Wydatki ogółem wg działów Klasyfikacji Budżetowej w gminie w 2025 r.

NR DZIAŁU	SEKTOR	ILOŚĆ WYDATKÓW [zł.]	UDZIAŁ W WYDATKACH [%]
Dział 010	Rolnictwo i łowiectwo	1 643 248,78	3,98
Dział 600	Transport i łączność	11 002 984,16	26,68
Dział 700	Gospodarka mieszkaniowa	124 031,96	0,30
Dział 750	Administracja publiczna	3 995 351,44	9,69
Dział 751	Urzędy naczelných organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa	67 995,00	0,16
Dział 752	Obrona narodowa	225 839,64	0,55
Dział 754	Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	1 194 320,85	2,90
Dział 757	Obsługa długu publicznego	148 966,09	0,36
Dział 801	Oświata i wychowanie	9 907 419,86	24,02
Dział 851	Ochrona zdrowia	149 716,18	0,36
Dział 852	Pomoc społeczna	1 111 505,39	2,70
Dział 854	Edukacyjna opieka wychowawcza	9 934,83	0,02
Dział 855	Rodzina	2 994 287,24	7,26
Dział 900	Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	1 304 023,73	3,16
Dział 921	Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	6 703 190,23	16,25
Dział 926	Kultura fizyczna	655 336,79	1,59
Ogółem		41 238 152,17 zł	100%

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2025 r.

Największy udział wydatków gminy w 2025 r. przypadł na Dział 600 – Transport i łączność (26,68%) oraz Dział 801 - Oświata i wychowanie (24,02%). W strukturze wydatków zaznacza się ponadto wysoki udział Działu 921 – Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego (16,25%).

Najmniej środków, stanowiących mniej niż 0,5% łącznych wydatków gminy, przeznaczono kolejno na: edukacyjną opiekę wychowawczą (ok. 9,9 tys. zł), urzędy naczelných organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa (ok. 68 tys. zł), ochronę zdrowia (ok. 149,7 tys. zł), gospodarkę mieszkaniową (ok. 124,0 tys. zł) oraz obsługę długu publicznego (ok. 149 tys. zł).¹⁰⁹

12.3. ZDOLNOŚĆ INWESTYCYJNA

Sukcesywny wzrost wydatków odgrywa szczególną rolę w zakresie obsługi w zakresie zadań własnych gminy. Ponadto wzrost nakładów inwestycyjnych, w tym w wymiarze przestrzennym (m.in. budowa i modernizacja infrastruktury oraz obiektów i urządzeń publicznych, wytypowanie i uzbrajanie nowych terenów rozwojowych), może podnieść atrakcyjność gminy jako miejsca do życia oraz prowadzenia działalności gospodarczej.

¹⁰⁹ Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 2025 r.

W latach 2016-2025 udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem na terenie gminy Jabłonna Lacka kształtował się następująco:

Tab. 31 Udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem gminy w latach 2016-2025

ROK	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
UDZIAŁ %	5,6	18,7	27,2	16,4	14,8	39,4	44,6	32,4	56,7	43,8

Materiał źródłowy: Dane GUS: Finanse publiczne – dochody i wydatki budżetów JST - wskaźniki, stan na 31.12.2025 r.

Jak wykazano wcześniej, największy udział w strukturze dochodów gminy stanowiły głównie dochody własne. Mimo to, duże znaczenie dla zdolności inwestycyjnej samorządów gminnych mają również finanse zewnętrzne (dochody o charakterze celowym).

12.4. WNIOSKI

DOCHODY GMINY

- Wzrost dochodów ogółem, w tym dochodów własnych na przestrzeni ostatnich lat.
- Wysoki udział dochodów własnych, w porównaniu do pozostałych źródeł dochodów.
- Najwyższy wzrost dochodów w przeliczeniu na 1 mieszkańca na tle wszystkich gmin ościennych.
- Dodatni bilans finansowy gminy (nadwyżka dochodów nad wydatkami).

WYDATKI GMINY

- Regularny wzrost wydatków ogółem.
- W większości stosunkowo wysoki poziom wydatków inwestycyjnych gminy na przestrzeni ostatnich lat.

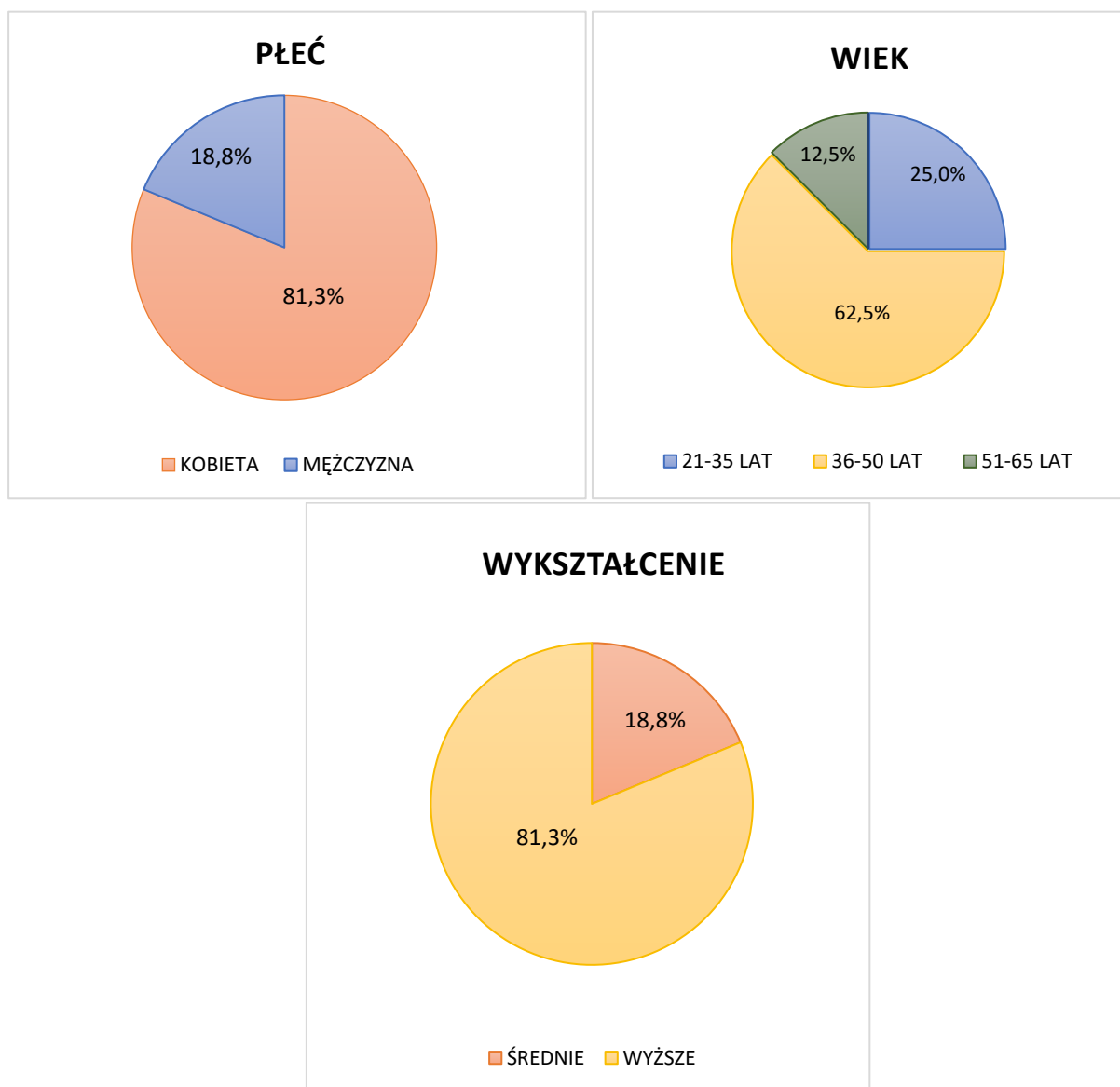
ZDOLNOŚĆ INWESTYCYJNA

- Realizacja działań inwestycyjnych w znacznym stopniu uzależniona jest od pozyskania środków zewnętrznych.

13. PODSUMOWANIE BADANIA ANKIETOWEGO

Jednym z elementów partycypacji społecznej przy tworzeniu Strategii Rozwoju Gminy, obok tradycyjnych konsultacji (w postaci wyłożenia do publicznego wglądu dokumentu, dyskusji publicznej/warsztatu, z dopuszczeniem możliwości składania sugestii i propozycji w formie wniosków), jest badanie ankietowe. Pozwala ono na zdobycie wiedzy nt. odczuć społeczności lokalnej dotyczących aktualnej sytuacji społeczno-ekonomicznej gminy i sposobu jej funkcjonowania oraz stanowi narzędzie poznawcze potrzeb społeczności gminy.

Na podstawie przeprowadzonego badania ankietowego¹¹⁰, dokonano charakterystyki najistotniejszych problemów i największych potencjałów gminy Jabłonna Lacka. W badaniu aż 81,3% stanowiły kobiety, wobec 18,8% mężczyzn. Wśród uczestników badania dominowały osoby w wieku w przedziale 36-50 lat (62,5%). Respondenci posiadają w większości wykształcenie wyższe (81,3%).

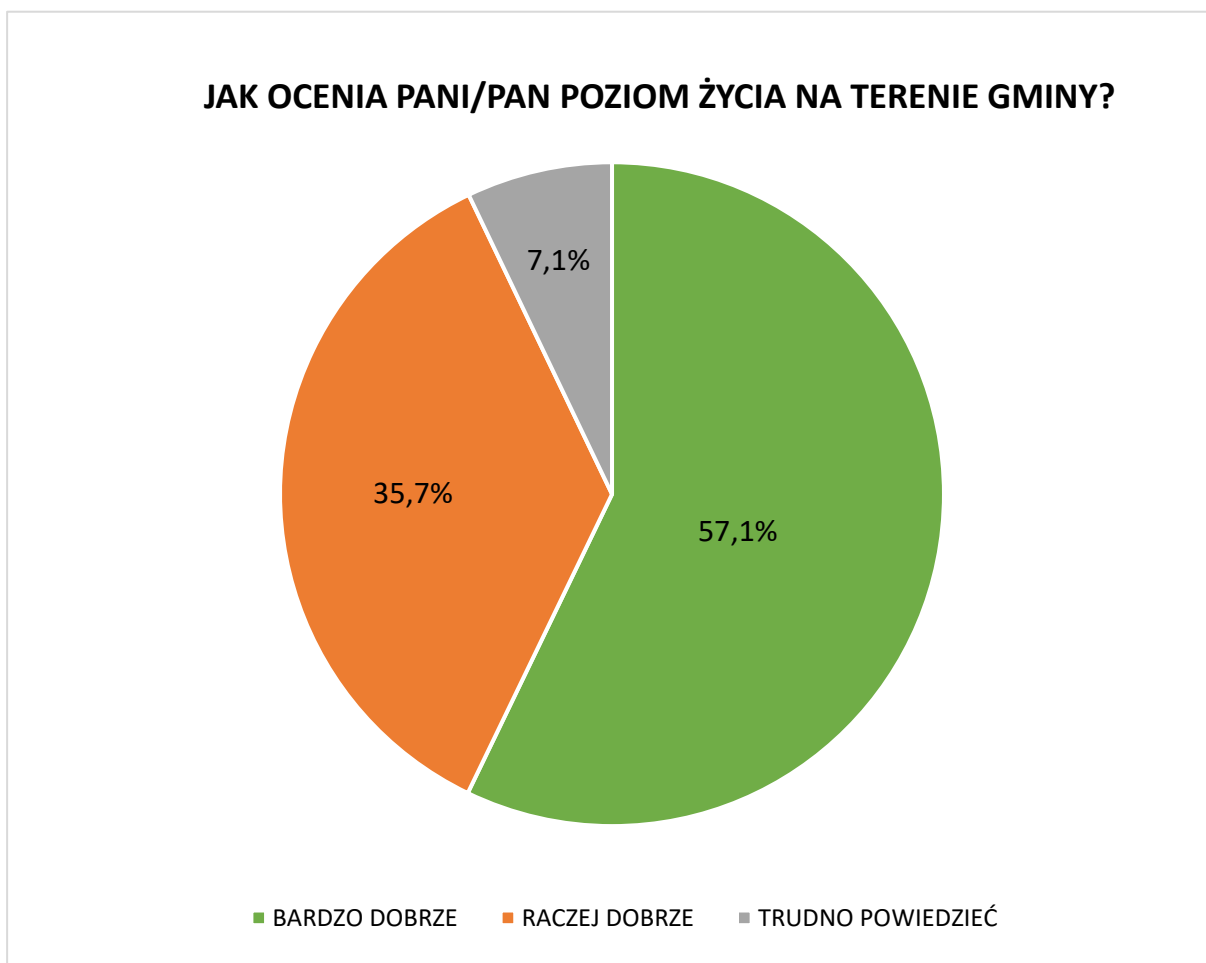

Ryc. 47 Profil uczestnika ankiety (tzn. płeć, wiek, wykształcenie)

Materiał źródłowy: Ankieta do Strategii Rozwoju Gminy Jabłonna Lacka do 2036 roku.

¹¹⁰ Ogłoszenie o konsultacjach i ankieta udostępnione zostały na tablicy ogłoszeń, stronie internetowej Urzędu i biuletynie informacji publicznej. Ankietę można było wypełniać tradycyjnie lub elektronicznie za pośrednictwem kwestionariusza online.

Ankietę rozpoczynało pytanie dotyczące ogólnego poziomu życia na terenie gminy. Wyniki wskazują, że większość uczestników badania ocenia standard życia „bardzo dobrze” (57,1%) oraz w dalszej kolejności „raczej dobrze” (35,7%). Żaden z respondentów nie wskazał na odpowiedzi „zdecydowanie źle” oraz „raczej źle”.

Ryc. 48 Ocena poziomu życia na terenie gminy

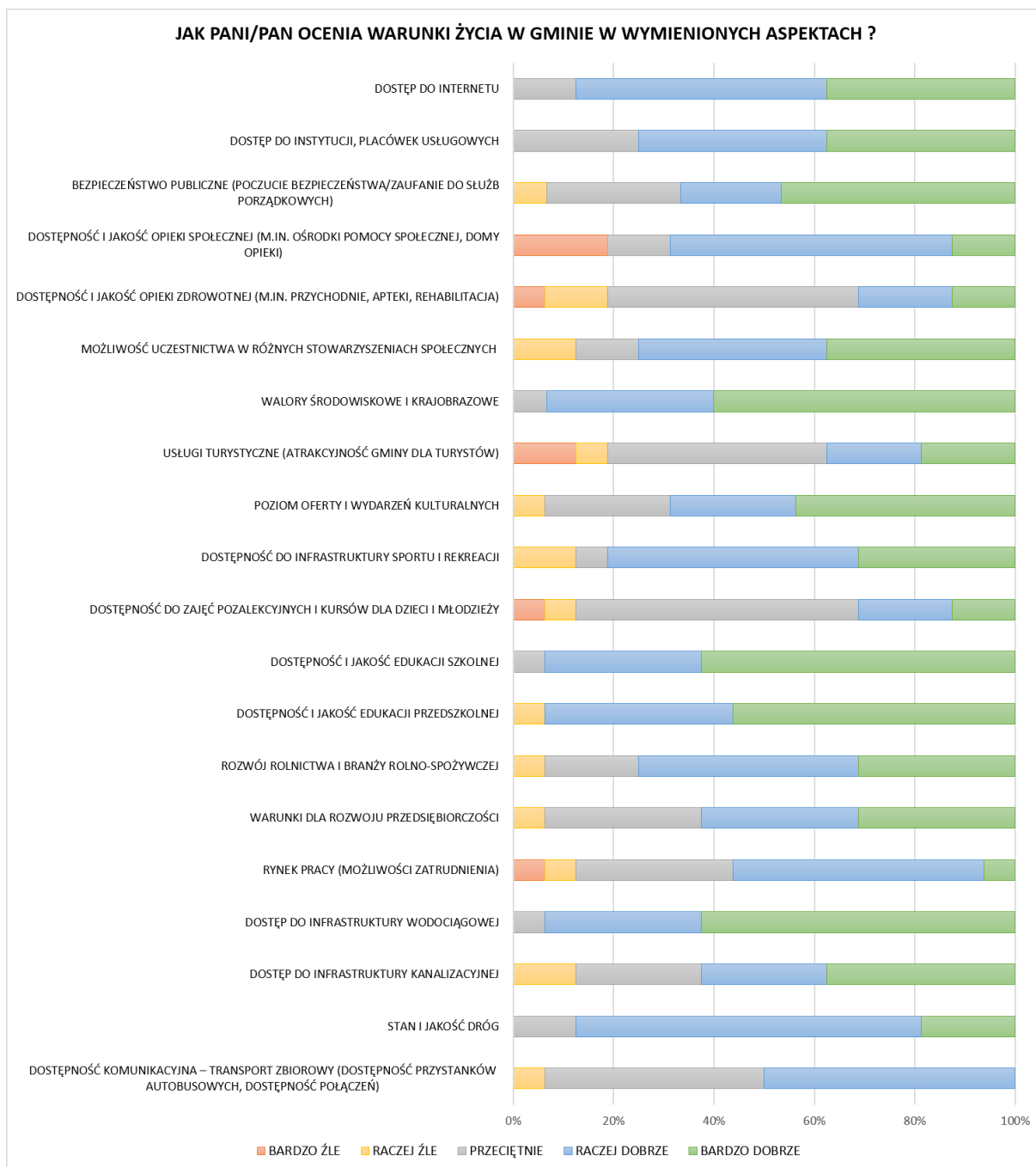
Materiał źródłowy: Ankieta do Strategii Rozwoju Gminy Jabłonna Lacka do 2036 roku.

Następne pytanie stanowiło dokładną ocenę warunków życia ludzi w różnych aspektach. Dotyczyło to zagadnień zarówno społecznych, jak również ekonomicznych i środowiskowo-przestrzennych.

Spośród uzyskanych odpowiedzi na przedstawione zagadnienia uczestnicy badania najczęściej wskazywali odpowiedź raczej dobrze (ok. 36,8%) oraz „bardzo dobrze” (ok. 32,7%), natomiast najrzadziej wybieraną odpowiedzią było „bardzo źle” (ok. 2,5%).

Relatywnie najmniej korzystnie ankietowani oceniają usługi turystyczne oraz dostępność i jakość opieki zdrowotnej. Pozytywnie uczestnicy badania oceniają natomiast walory środowiskowe i krajobrazowe, gdzie większość badanych zaznaczyło odpowiedzi „bardzo dobrze” lub „raczej dobrze”. Mieszkańcy wyrażają również pozytywną opinie na temat dostępu do Internetu, stanu i jakości dróg, dostępności i jakości edukacji szkolnej oraz przedszkolnej.

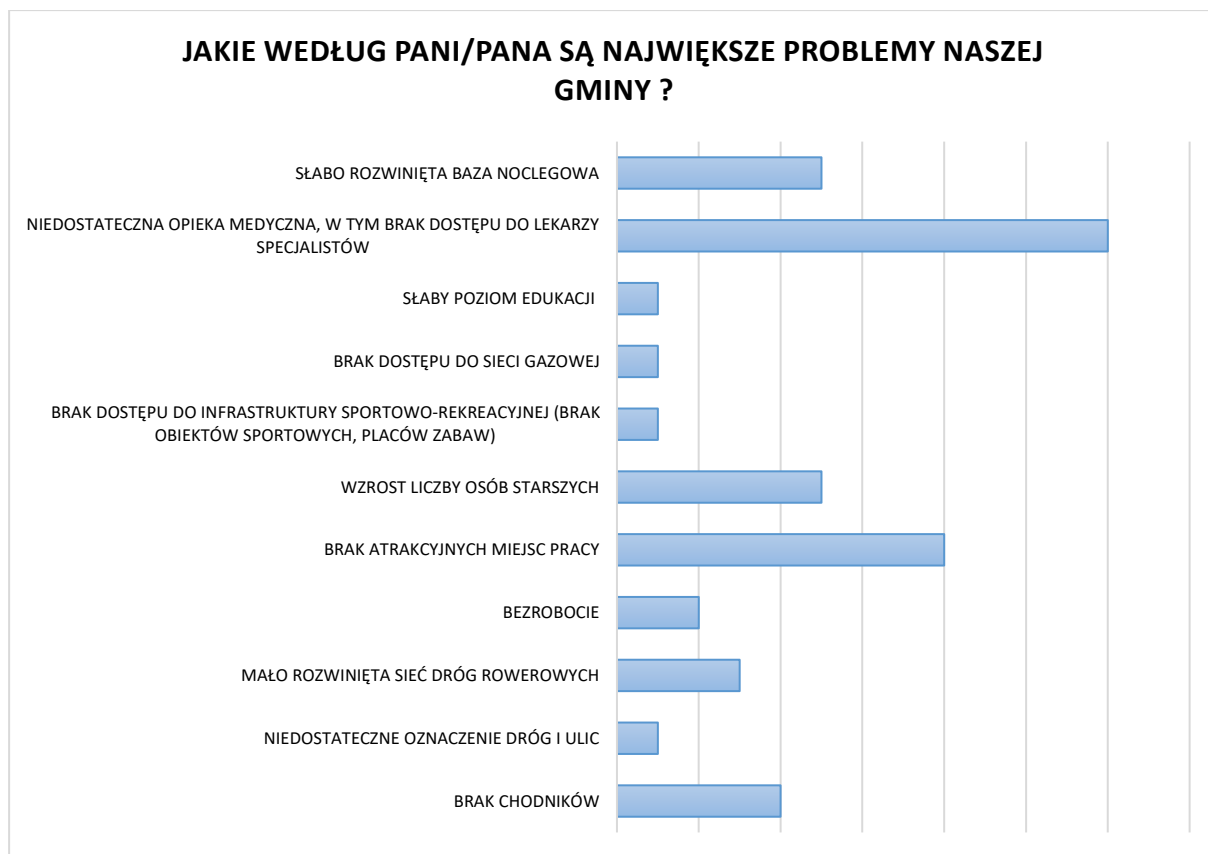
Poniżej znajduje się szczegółowy rozkład procentowy uzyskanych odpowiedzi:

Ryc. 49 Ocena warunków życia w gminie

Materiał źródłowy: Ankieta do Strategii Rozwoju Gminy Jabłonna Lacka do 2036 roku.

Kolejne pytanie w przeprowadzonym badaniu ankietowym dotyczyło wskazania największych problemów, z którymi zmagają się gmina Jabłonna Lacka. Odpowiedzi dotyczyły zarówno infrastruktury technicznej w gminie, jak i życia społecznego mieszkańców.

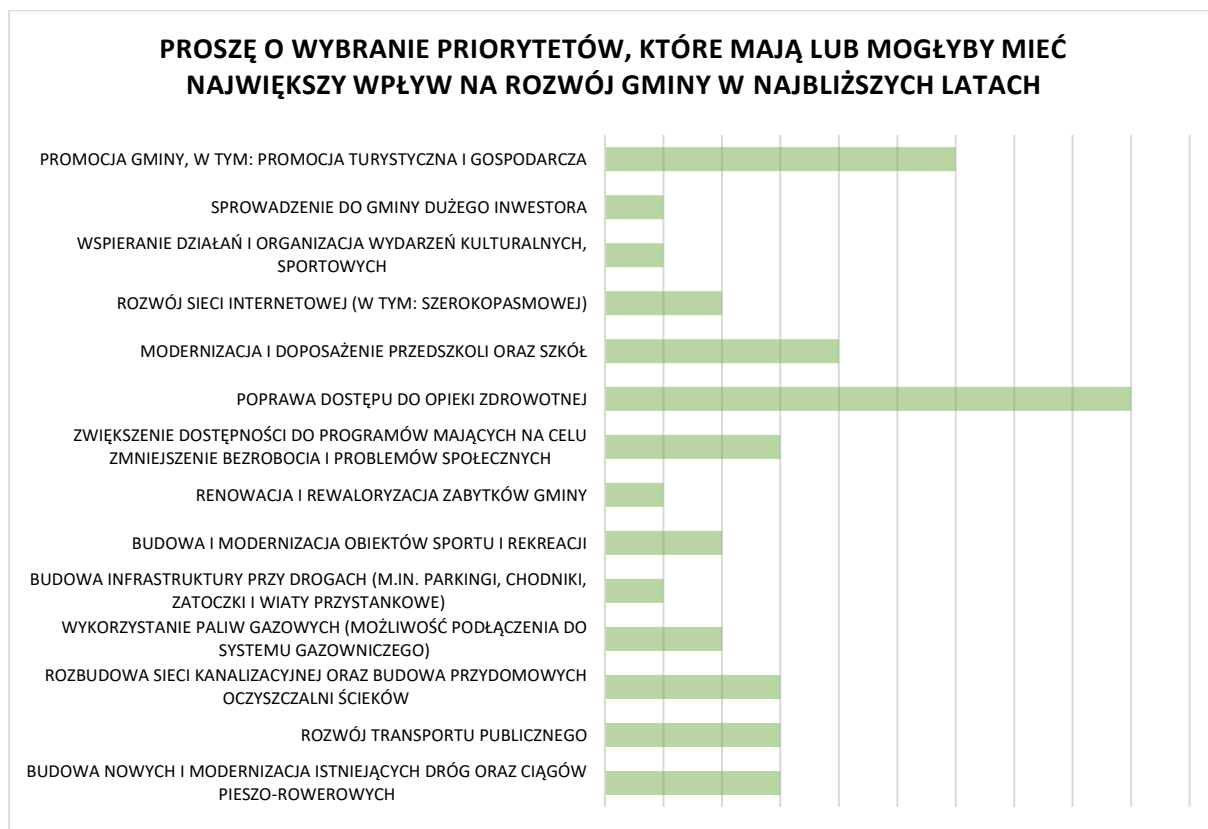

Ryc. 50 Określenie najważniejszych problemów w gminie

Materiał źródłowy: Ankieta do Strategii Rozwoju Gminy Jabłonna Lacka do 2036 roku.

Na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych i uzyskanych odpowiedzi wynika, iż głównym problemem gminy jest niedostateczna opieka medyczna, w tym brak dostępu do lekarzy specjalistów, a także brak atrakcyjnych miejsc pracy. Pozostałe zagadnienia były rzadziej poruszane.

Następnie respondenci zostali poproszeni o wybranie priorytetów, które mają lub mogłyby mieć największy wpływ na rozwój gminy w najbliższych latach:

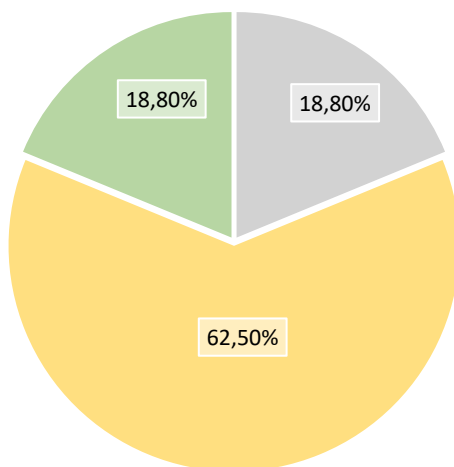
Ryc. 51 Ustalenie głównych priorytetów mających wpływ na rozwój gminy

Materiał źródłowy: Ankieta do Strategii Rozwoju Gminy Jabłonna Lacka do 2036 roku.

Spośród wyżej wymienionych zagadnień respondenci badania jako priorytety mogące mieć realny wpływ na rozwój gminy Jabłonna Lacka najczęściej wskazali na poprawę dostępu do opieki zdrowotnej oraz promocję gminy, w tym promocję turystyczną i gospodarczą.

Ostatnie pytanie w ankiecie dotyczyło przyszłego wizerunku gminy. Na pytanie: „Z czym chciał(a)by Pani/Pan, aby utożsamiano gminę za 10 lat?” Mieszkańcy gminy odpowiedzieli następująco:

Z CZYM CHCIAŁ(A)BY PANI/PAN, ABY UTOŹSAMIANO GMINĘ ZA 10 LAT?

■ Z GMINĄ ATRAKCYJNĄ DLA TURYSTÓW

■ Z GMINĄ PRZEDSIĘBIORCZĄ, ATRAKCYJNĄ DLA INWESTORÓW I TWORZĄCĄ NOWE MIEJSCA PRACY

■ Z GMINĄ EKOLOGICZNĄ DBAJĄCĄ O ŚRODOWISKO NATURALNE I ESTETYKĘ OTOCZENIA

Ryc. 52 Tożsamość gminy w perspektywie najbliższych 10 lat na podstawie opinii mieszkańców

Materiał źródłowy: Ankieta do Strategii Rozwoju Gminy Jabłonna Lacka do 2036 roku.

Większość mieszkańców utożsamia gminę za 10 lat z gminą przedsiębiorczą, atrakcyjną dla inwestorów i tworzącą nowe miejsca pracy.

MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE

SPIS RYCIN

RYC. 1 POŁOŻENIE ADMINISTRACYJNE GMINY.....	24
RYC. 2 STRUKTURA JEDNOSTEK PODZIAŁU TERYTORIALNEGO	25
RYC. 3 UKŁAD KOMUNIKACYJNY GMINY JABŁONNA LACKA.....	27
RYC. 4 DŁUGOŚĆ DRÓG NA TERENIE GMINY W PODZIALE NA DROGI O NAWIERZCHNI UTWARDZONEJ I NIEUTWARDZONEJ.....	28
RYC. 5 LOKALIZACJA GMINY W STOSUNKU DO OŚRODKÓW MIEJSKICH ORAZ SZACUNKOWY CZAS PODRÓŻY TRANSPORTEM INDYWIDUALNYM.....	30
RYC. 6 WSKAŹNIK MIĘDZYGAŁĘZIOWEJ DOSTĘPNOŚCI TRANSPORTOWEJ W ODNIESIENIU DO GMIN W POLSCE, STAN NA 2017 R.	31
RYC. 7 OCZEKIWANY WSKAŹNIK MIĘDZYGAŁĘZIOWEJ DOSTĘPNOŚCI TRANSPORTOWEJ DLA GMIN W 2030 ROKU	32
RYC. 8 OCZEKIWANA PROCENTOWA ZMIANA WSKAŹNIKA MIĘDZYGAŁĘZIOWEJ DOSTĘPNOŚCI TRANSPORTOWEJ DLA GMIN NA PRZESTRZENI OKRESU 2020-2030.....	33
RYC. 9 DOCELOWY PRZEBIEG SIECI DRÓG EKSPRESOWYCH I AUTOSTRAD W POLSCE.....	34
RYC. 10 MAPA BIAŁYCH PLAM BEZ DOSTĘPU DO SIECI SZYBKIEGO INTERNETU	36
RYC. 11 GĘSTOŚĆ ZALUDNIENIA GMINY NA TLE POWIATU, WOJEWÓDZTWA I KRAJU	40
RYC. 12 PIRAMIDA WIEKU I PŁCI W GMINIE JABŁONNA LACKA	40
RYC. 13 UDZIAŁ EKONOMICZNYCH GRUP WIEKU W GMINIE NA TLE POWIATU, WOJEWÓDZTWA I KRAJU	41
RYC. 14 PRZYROST NATURALNY W GMINIE W LATACH 2016-2025.....	42
RYC. 15 SALDO MIGRACJI W GMINIE W LATACH 2016-2025	43
RYC. 16 RUCH RZECZYWISTY W GMINIE JABŁONNA LACKA I W GMINACH SĄSIEDNICH W LATACH 2016-2025	44
RYC. 17 PROGNOZA TENDENCJI ZMIAN LICZBY LUDNOŚCI DO 2060 R., W STOSUNKU DO 2023 R. (2023=100%) DLA POLSKI, WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO, POWIATU SOKÓŁOWSKIEGO I GMINY JABŁONNA LACKA.....	45
RYC. 18 UDZIAŁ GOSPODARSTW ROLNYCH WG GRUP OBSZAROWYCH UŻYTKÓW ROLNYCH.....	48
RYC. 19 PROCENTOWY WZROST LICZBY PODMIOTÓW GOSPODARCZYCH ZAREJESTROWANYCH W GMINIE JABŁONNA LACKA I W GMINACH SĄSIEDNICH W LATACH 2016-2025.....	50
RYC. 20 PODMIOTY GOSPODARCZE W PRZELICZENIU 10 TYS. OSÓB W WIEKU PRODUKCYJNYM W GMINIE NA TLE POWIATU, WOJEWÓDZTWA I KRAJU W LATACH 2016-2025	51
RYC. 21 LICZBA PODMIOTÓW GOSPODARCZYCH/ 10 TYS. OS. W WIEKU PRODUKCYJNYM W GMINIE JABŁONNA LACKA ORAZ W GM. SĄSIEDNICH W 2025 R.	52
RYC. 22 PODMIOTY GOSPODARCZE WG SEKCJI DZIAŁÓW PKD 2007 ZAREJESTROWANE NA TERENIE GMINY W 2025 ROKU	53
RYC. 23 MEDIANA WIEKU WŚRÓD OSÓB PRACUJĄCYCH W PODZIALE NA DANE DLA GMINY, GMIN OŚCIENNYCH, POWIATU, WOJEWÓDZTWA I KRAJU	55
RYC. 24 LICZBA BEZROBOTNYCH ZAREJESTROWANYCH W LICZBIE LUDNOŚCI W WIEKU PRODUKCYJNYM W GMINIE W LATACH 2016-2025.....	56
RYC. 25 UDZIAŁ BEZROBOTNYCH ZAREJESTROWANYCH W LICZBIE LUDNOŚCI W WIEKU PRODUKCYJNYM W 2025 R. W ODNIESIENIU DO GMIN OŚCIENNYCH	57
RYC. 26 MEDIANA WYNAGRODZEŃ GMINY JABŁONNA LACKA I GMIN OŚCIENNYCH W 2025 ROKU	58
RYC. 27 POŁOŻENIE FIZYCZNOGEOGRAFICZNE GMINY	60
RYC. 28 POŁOŻENIE GMINY W STOSUNKU DO REGIONÓW KLIMATYCZNYCH POLSKI	61
RYC. 29 UKSZTAŁTOWANIE POWIERZCHNI TERENU GMINY JABŁONNA LACKA	63
RYC. 30 LESISTOŚĆ GMINY JABŁONNA LACKA NA TLE GMIN SĄSIEDNICH	67
RYC. 31 POKRYCIE TERENU GMINY NA PODSTAWIE CORINE LAND COVER (CLC2018)	68
RYC. 32 ISTNIEJĄCE FORMY OCHRONY PRZYRODY W REJONIE GMINY	69
RYC. 33 GMINA W ODNIESIENIU DO KONCEPCJI KORYTARZY EKOLOGICZNYCH GDOŚ	71
RYC. 34 WYDANE W GMINIE DECYZJE O WARUNKACH ZABUDOWY I ZAGOSPODAROWANIA TERENU W LATACH 2015-2024	89
RYC. 35 ZMIANY TEMPERATURY POWIERZCHNI ZIEMI WZGLĘDEM OKRESU 1850-1900	95
RYC. 36 SCENARIUSZ WZROSTU ŚREDNIEJ ROCZNEJ TEMPERATURY POWIETRZA W POWIECIE SOKÓŁOWSKIM WEDŁUG SCENARIUSZA RCP 4.5 (WPROWADZENIE NOWYCH TECHNOLOGII Z REDUKCJĄ EMISJI GAZÓW CIĘPLARNIANYCH)	98
RYC. 37 SCENARIUSZ WZROSTU ŚREDNIEJ ROCZNEJ TEMPERATURY POWIETRZA W POWIECIE SOKÓŁOWSKIM WEDŁUG SCENARIUSZA RCP 8.5 (UTRZYMANIE AKTUALNEGO TEMPA WZROSTU EMISJI GAZÓW CIĘPLARNIANYCH)	99
RYC. 38 LICZBA PRZYCHODNI NA 10 TYS. MIESZKAŃCÓW NA TLE GMIN SĄSIEDNICH.....	105
RYC. 39 LICZBA UDZIELANYCH PORAD LEKARSKICH W GMINIE W LATACH 2016- 2025	106
RYC. 40 PRZECIĘTNA POWIERZCHNIA UŻYTKOWA 1 MIESZKANIA W GMINIE JABŁONNA LACKA ORAZ GMINACH OŚCIENNYCH W 2025 ROKU	109

RYC. 41 WSKAŹNIK WZROSTU LICZBY MIESZKAŃ W GMINIE JABŁONNA LACKA I GMINACH OŚCIENNYCH W OKRESIE 2016-2025.....	110
RYC. 42 MIESZKANIA KOMUNALNE W GMINIE JABŁONNA LACKA I GMINACH SĄSIEDNICH	111
RYC. 43 DOCHODY OGÓŁEM GMINY W LATACH 2016-2025 WRAZ Z PRZELICZENIEM NA 1 MIESZKAŃCA.....	119
RYC. 44 STRUKTURA DOCHODÓW W GMINIE W LATACH 2016-2025.....	120
RYC. 45 WYSOKOŚĆ DOCHODÓW W PRZELICZENIU NA 1 MIESZKAŃCA W GMINIE JABŁONNA LACKA I W GMINACH SĄSIEDNICH W LATACH 2016-2025	121
RYC. 46 WYDATKI OGÓŁEM GMINY W LATACH 2016-2025 W PRZELICZENIU NA 1 MIESZKAŃCA.....	122
RYC. 47 PROFIL UCZESTNIKA ANKIETY (TZN. PŁEĆ, WIEK, WYKSZTAŁCENIE).....	125
RYC. 48 OCENA POZIOMU ŻYCIA NA TERENIE GMINY	126
RYC. 49 OCENA WARUNKÓW ŻYCIA W GMINIE	127
RYC. 50 OKREŚLENIE NAJWAŻNIEJSZYCH PROBLEMÓW W GMINIE	128
RYC. 51 USTALENIE GŁÓWNYCH PRIORYTETÓW MAJĄCYCH WPŁYW NA ROZWÓJ GMINY	129
RYC. 52 TOŻSAMOŚĆ GMINY W PERSPEKTYWIE NAJBLIŻSZYCH 10 LAT NA PODSTAWIE OPINII MIESZKAŃCÓW	130

SPIS TABEL

TAB. 1 GŁÓWNE ZAŁOŻENIA NAJWAŻNIEJSZYCH DOKUMENTÓW STRATEGICZNYCH SZCZEBŁA KRAJOWEGO	10
TAB. 2 GŁÓWNE ZAŁOŻENIA OBOWIĄZUJĄCEJ STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO	19
TAB. 3 GŁÓWNE ZAŁOŻENIA POZOSTAŁYCH DOKUMENTÓW SZCZEBŁA REGIONALNEGO	20
TAB. 4 WYKAZ DRÓG GMINNYCH W GMINIE JABŁONNA LACKA.....	26
TAB. 5 LICZBA ZASIĘGÓW Z PODZIAŁEM NA MEDIUM W GMINIE JABŁONNA LACKA.....	35
TAB. 6 LICZBA LUDNOŚCI NA TERENIE GMINY W 2025 ROKU.....	39
TAB. 7 RUCH NATURALNY LUDNOŚCI W GMINIE W LATACH 2016-2025	41
TAB. 8 MIGRACJE W GMINIE W LATACH 2016-2025	42
TAB. 9 WSKAŹNIK PRZYROSTU RZECZYWISTEGO W GMINIE JABŁONNA LACKA ORAZ GMINACH SĄSIEDNICH W LATACH 2016-2025.....	43
TAB. 10 POWIERZCHNIA WYBRANYCH ROŚLIN UPRAWNYCH W GMINIE JABŁONNA LACKA.....	47
TAB. 11 GOSPODARKA ROLNA NA TERENIE GMINY - PORÓWNIANIE 2020 R. Z 2010 R.	49
TAB. 12 PODMIOTY GOSPODARCZE ZAREJESTROWANE NA TERENIE GMINY W LATACH 2016-2025.....	49
TAB. 13 STRUKTURA OSÓB PRACUJĄCYCH WG MIESIĘCY NA TERENIE GMINY W 2025 R.	54
TAB. 14 LICZBA BEZROBOTNYCH NA TERENIE GMINY W LATACH 2016-2025.....	56
TAB. 15 PODSTAWOWE DANE METEOROLOGICZNE DLA REGIONU GMINY JABŁONNA LACKA	62
TAB. 16 CHARAKTERYSTYKA JEDNOLITYCH CZĘŚCI WÓD POWIERZCHNIOWYCH I PODZIEMNYCH NA TERENIE GMINY	65
TAB. 17 SIEĆ WODOCIĄGOWA W GMINIE	72
TAB. 18 SIEĆ KANALIZACYJNA W GMINIE	73
TAB. 19 ILOŚĆ ODEBRANYCH ODPADÓW KOMUNALNYCH Z TERENU GMINY W LATACH 2022-2025	75
TAB. 20 WYKAZ ZABYTKÓW NIERUCHOMYCH WPISANYCH DO REJESTRU ZABYTKÓW	78
TAB. 21 LICZBA STWIERDZONYCH PRZESTĘPSTW NA TERENIE GMINY JABŁONNA LACKA W LATACH 2015-2024	94
TAB. 22 KORZYSTAJĄCY ZE ŚRODOWISKOWEJ POMOCY SPOŁECZNEJ W GMINIE W LATACH 2015-2024	107
TAB. 23 ŚWIADCZENIA ORAZ FORMY POMOCY REALIZOWANE PRZEZ OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W 2025 ROKU	107
TAB. 24 GOSPODARKA MIESZKANIOWA GMINY W LATACH 2016-2025	108
TAB. 25 OSOBY UCZĘSZCZAJĄCE DO PLACÓWEK OŚWIATOWYCH W GMINIE JABŁONNA LACKA W LATACH 2015-2024	113
TAB. 26 LICZBA DZIECI OBJĘTYCH WYCHOWANIEM PRZEDSZKOLNYM WRAZ Z LICZBĄ ODDZIAŁÓW PRZEDSZKOLNYCH W GMINIE JABŁONNA LACKA ORAZ GMINACH SĄSIEDNICH W 2024 R.	114
TAB. 27 FREKWENCJA WYBORCZA W GMINIE PODCZAS WYBORÓW POWSZECHNYCH W POLSCE W LATACH 2018-2025 ..	116
TAB. 28 DOCHODY OGÓŁEM GMINY W LATACH 2016-2025.....	118
TAB. 29 WYDATKI OGÓŁEM GMINY W LATACH 2016-2025	122
TAB. 30 WYDATKI OGÓŁEM WG DZIAŁÓW KLASYFIKACJI BUDŻETOWEJ W GMINIE W 2025 R.	123
TAB. 31 UDZIAŁ WYDATKÓW INWESTYCYJNYCH W WYDATKACH OGÓŁEM GMINY W LATACH 2016-2025	124

NAJWAŻNIEJSZE WYKORZYSTANE AKTY PRAWNE:

- Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t.j. Dz. U. 2026 poz. 538 z późn.zm.).
- Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. 2026 poz. 662 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (t.j. Dz.U.2026 poz. 670 z późn.zm.).
- Ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (t.j. Dz. U. 2025 poz. 198 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne (t.j. Dz.U. 2025 poz. 960 z późn.zm.).
- Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 15 lipca 2021 r. w sprawie przyjęcia Planu przeciwdziałania skutkom suszy (Dz. U. 2021 poz. 1615).
- Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 4 listopada 2022 r. w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły (Dz. U. 2023 poz. 300).
- Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 18 października 2022 r. w sprawie Planu zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły (Dz. U. 2022 poz. 2379).

NAJWAŻNIEJSZE DOKUMENTY I PUBLIKACJE:

- Koncepcja Rozwoju Kraju 2050, 2025, Rada Ministrów, Warszawa.
- Gminna Ewidencja Zabytków Gminy Jabłonna Lacka.
- Grunty i gleby w Europie. Dlaczego konieczne jest korzystanie z tych niezbędnych i wyczerpywalnych zasobów w sposób zrównoważony? Europejska Agencja Środowiska, 2019.
- Program ochrony środowiska dla gminy Jabłonna Lacka na lata 2023-2026 z perspektywą na lata 2027-2031.
- Powszechny Spis Rolny 2010, 2020.
- Raport o stanie gminy Jabłonna Lacka za rok 2025, 2026.
- Strategia na rzecz odpowiedzialnego rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.), 2017, Rada Ministrów, Warszawa.
- Strategia Rozwoju Gminy. Poradnik praktyczny, 2021, Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej.
- Strategia Rozwoju Polski do 2025 r. (projekt).
- Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+. Innowacyjne Mazowsze, 2022.
- Strategia Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 roku, 2019, Rada Ministrów, Warszawa.
- Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030, 2012, Ministerstwo Środowiska, Warszawa.
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Jabłonna Lacka.

NAJWAŻNIEJSZE WITRYNY INTERNETOWE:

- <https://bdl.stat.gov.pl/>
- <https://capap.gugik.gov.pl>
- <https://european-union.europa.eu/>
- <https://ekrs.ms.gov.pl/>
- <https://isok.gov.pl/>
- <https://jablonnalacka.bip.net.pl/>
- <https://jablonnalacka.e-mapa.net/>
- <https://mazowiecka.policja.gov.pl/>
- <https://samorząd.gov.pl/>
- <https://stat.gov.pl/>
- <https://wybory.gov.pl/>
- <https://www.bdl.lasy.gov.pl/>
- <https://www.funduszeuropejskie.gov.pl>
- <http://www.geoportal.gov.pl/>
- <https://www.gios.gov.pl/pl/>
- <https://www.pgi.gov.pl>
- <https://www.gov.pl/>
- <https://www.gov.pl/web/gdos>
- <https://www.polskacyfrowa.gov.pl/>
- <https://www.polskawliczbach.pl/>
- <https://zabytek.pl/>